

**MAP FCDF
Friesland Coberco Dairy Foods
1997-2007**

Inhoud

MAP Friesland Coberco Dairy Foods – FCDF

Datum	Bron:	Onderwerp	Blz.
		/ 1997 / 1998 / 1999 / 2000 / 2001 / 2002 / 2003 / 2004 / 2005 / 2006 / 2007 / 2008 / Bijlagen	
Voorgaande		Fusiepartners: MAP Coberco / MAP vrije zuivelfabrieken / MAP R-FF	
▲			
1997			
		Aankondiging Fusieplannen	
1997-09-09	LC	1e Aankondiging plan voor GROTE FUSIE FDF Coberco en 'vrije'	x
1997-09-09	LC	2e Vakbond bang voor sluiting kaasfabrieken	x
1997-09-09	LC	3e Supermarkten oorzaak zuivelfusie	x
1997-09-09	LC	4e Commentaar 'Partners zuivelfusie kennen elkaar van mislukte besprekingen'	x
1997-09-09	NvhN	5e Megafusie noordelijke zuivel kost 600 banen	x
1997-09-10	NvhN	Kort overzicht: Geschiedenis FFD 'vrije' en Coberco – 1992-1997	x
1997-09-10	LC	1) Olijslager topman nieuwe zuivelconcern	x
1997-09-10	NvhN	2) Vakbond sceptisch over megafusie in zuivel	x
1997-09-10	NvhN	3) Supermarkten zijn oorzaak van grote zuivelfusie	x
1997-09-10	LC	4) Boeren krijgen een 'Europese' melkprijs	x
1997-09-10	LC	5) Vrije fabrieken brengen bij fusie f50 miljoen in	x
1997-09-10	LC	6) Met Campina-Melkunie erbij zou er kartelvorming ontstaan	x
1997-09-11	NvhN	Megafusie treft groot deel van Nederlandse zuivel	x
1997-09-12	LC	1) FNV: meeste kaasfabrieken bedreigd	x
1997-09-12	NvhN	2) Personeel positief-kritisch over fusie van zuivelconcerns	x
1997-09-13	LC	KAF EN K.: Coberco moet er wat voor over hebben om mee te mogen doen	x
1997-09-13	LC	Een zuiveljongen kijkt slechts naar de toekomst	x
1997-09-13	NvhN	Haast bij zuivelfusie speelt bond in de kaart	x
1997-09-16	LC	Hoofdkantoor van zuivelcoöperatie komt in Meppel	x
1997-09-16	LC	Staphorst positief over zuivelfusie	x
1997-09-19	LC	Ingezonden: Megafusie	x
1997-10-01	LC	DOC Hoogeveen niet naar zuivelreus	x
1997-10-04	LC	KAF EN KOREN: Zuivelreus maakt slachtoffers, maar Bouter zit weer goed	x
1997-10-08	LC	Einde Britse melk voor Coberco	x
1997-10-18	LC	KAF EN KOREN: De echte leuke toekomst voor de boeren ligt dichtbij huis	x
1997-10-24	NvhN	Bonden: 'Geen banen weg bij zuivelfusie'	x
1997-10-29	NvhN	Bonden: Garantie op inkomen in sociaal plan 'Friesland'	x
1997-11-06	NvhN	Zuivelgigant <i>Coberco</i> komt ook met loongarantie	x
1997-11-07	NvhN	Kaderleden wijzen bod 'deelgenoten' fusie af	x
1997-11-13	LC	Ondernemingsraden positief over zuivelfusie	
1997-11-14	LC	Knipsel: Fusieplan getekend	x
1997-12-06	LC	KAF EN KOREN: De zeggenschap glipt de boeren langzaam door de vingers	x

1997-12-12	NvhN	Resultaat FDF stijgt dit jaar fors naar f 85 miljoen	x
1979-12-16	LC ?	Coberco sluit vlak voor fusie verbond met Spaans bedrijf	x
1997-12-17	LC	Goedkeuring Fusie: Boeren zijn royaal voor grote fusie	x
1997-12-18	LC	Oppositie zuivelfusie blijft in anonimiteit	x
1997-12-27	NvhN	INGEZONDEN: (tegenstander) 'Megafusie'	x
▲			
1998			
1998-01-02	LC	Melkprijs boeren FCDF 15 cent lagere voorschotprijs	x
1998-01-07	LC	Friesland Coberco Dairy Foods stopt met kopen Duitse melk	x
1998-01-09	LC	Einde aan Leeuwarder kaasnotering – door terugtrekken FCDF	x
1998-01-10	LC	KAF EN KOREN: De zuivelreus vraagt om steviger tegenspel – einde kaasnotering	x
1998-01-22	LC	Friesland Dairy stapt op ecomarkt	x
1998-01-26	LC	'Ons belang te Staphorst binnenkort dicht – nog jaar ontvangstation bussemelk	x
1998-01-31	NvhN	<i>Friesland Coberco Dairy Foods</i> steek miljoenen in drinkontbijt 'Rythm'	x
1998-02-11	LC	Zuivelreuzen met 'Limmen' in zee voor eco-melk	x
1998-02-13	LC	Knipsel: Koers 'nieuwe' aandelen FCDF f 145	x
1998-02-14	LC	KAF EN KOREN: Beide zuivelreuzen zijn lief voor elkaar	x
1998-02-17	LC	Knipsel: <i>De Kievit</i> te Meppel voert melkstop in	x
1998-02-19	LC	<i>Friesland Coberco Dairy Foods</i> wil bij overname geld boeren	x
1998-02-20	NvhN	'Friesland Coberco' is ontevreden over winst	x
1998-02-20	LC	FRS-voorzitter Jan v Weperen vindt FCDF 'arrogant'	x
1998-02-21	LC	KAF EN KOREN: Zwevende boeren worden bedankt	x
1998-03-06	LC	Zeperd Friesland Dairy in Polen	x
1998-03-18	LC	Winst Friesland Coberco Dairy Foods f 90 miljoen	x
1998-03-18	LC	Melkprijzen FCDF deelnemers in 1997 2,35 cent hoger	x
1998-03-21	LC	KAF EN KOREN: Kaasactie zuivelreus heeft pikant trekje	x
1998-03-21	LC	<i>Friesland Campina Dairy Foods</i> wil tien keer hogere winst	x
1998-03-23	LC	Verrassend potje hersengymnastiek Olijslager over coöperatie	x
1998-03-26	LC	Knipsel: Kantoor Frico-kaas naar Wolvega	x
1998-03-27	LC	Knipsel: Koers aandeel FCDF blijft steken op f 140 (f145)	x
1998-03-27	LC	FCDF moet deel geld uittree uit 1990 terugbetalen	x
1998-04-01	LC	Oud-Frico-werknemers voelen zich bestolen en in de steek gelaten	x
1998-04-08	LC	Ecofabriek Drachten werkt samen met FCDF	x
1998-04-18	LC	Gegevens uit jaarverslag FCDF. Kaas dominant	x
1998-05-07	NvhN	'Friesland Coberco' nu ook actief in China	x
1998-05-19	LC	Friesland Coberco wil zes kaasfabriek sluiten	x
1998-05-20	LC	Frico stopt boterproductie in twee Friese fabrieken	x
1998-05-22	NvhN	CNV: Veel werknemers 'Friesland' te lang in grote onzekerheid	x
1998-05-28	LC	Knipsel: Melkprijs FCDF 77,03 cent	x

1998-06-02	LC	RMO transportbedrijf <i>Melkweg</i> (Bolsward) neemt <i>Melkstroom</i> (Beilen) over	x
1998-06-05	LC	<i>Friesland Coberco Dairy Foods</i> op overnamepad - Kievit, De Jong en Kloosterkaas	x
1998-06-12	LC	FCDF verwacht dit jaar meer winst	x
1998-06-18	LC	FCDF aandeelhouder in eco-fabriek Drachten	x
1998-06-20	LC	KAF EN KOREN: Macht van de melk is boeren ontnomen – deel	x
1998-06-24	LC	In Friesland drie kaasfabriek - Elsloo Balk en Sint Nikolaasga - sluiten	x
1998-06-24	LC	Ook sluiting voormalige Coberco kaasfabrieken Vollenhoven Wierde en Markelo	x
1998-06-30	LC	FCDF voor eenderde eigenaar ecofabriek Drachten	x
1998-07-14	LC	Voorschot melkprijs FCDF 2 ct. hoger	x
1998-07-22	LC	Verkoop poederfabriek Zwolle van FCDF aan <i>Vreugdenhil</i> ketst af	x
1998-08-15	NvhN	Melkfabriek in Lelystad concurrent 'Friesland'	x
1998-09-02	LC	FCDF garandeert personeel rust bij De Kievit	x
1998-09-05	LC	Kievit-boeren voeren actie	x
1998-09-08	LC	Waarborg voor boeren De Kievit	x
1998-09-08	LC	Boerderij melkprijs: FCDF hoog op ranglijst	x
1998-09-09	NvhN	Eerste half jaar beter resultaat van Friesland Coberco	x
1998-09-12	NvhN	Kaasfabriek Marum gaat productie uitbreiden	x
1998-09-16	LC	Melk van 'Kievitboeren' na overname door FCDF naar DOC	x
1998-10-03	LC	Markt voor biozuivel kan verdrievoudigen.	x
1998-10-08	LC	Opheffen Friese Zuivelbond kostte f 13 miljoen	x
1998-10-17	LC	Kaasfabriek Elsloo en Vollenhove in juli dicht	x
1998-10-20	LC	Zuivelreus gaat hoofdkantoor bouwen in Meppel	x
1998-10-27	LC	Voorspelling Olijslager: Landbouwafzet groeit buiten supermarkt om	x
1998-11-05	NvhN	Bonden willen duidelijkheid over Eurospray Winschoten	x
1998-11-19	LC	CNV: Vreest voor 100 banen weg bij FCDF	x
1998-11-20	LC	Kartelwaakhond NMa toetst overname fabriek De-Kievit.	x
1998-11-25	NvhN	Herschikking activiteiten bij Friesland Coberco	x
1998-11-26	LC	FNV: FCDF gaat weer richting Numico	x
1998-11-27	LC	Akkoord OR FCDF met sluitingen, - Sint Nicolaasga, Balk, Markelo en Wierden.	x
1998-12-04	NvhN	Alliantie tussen <i>Wessanen</i> en <i>Friesland Coberco</i> – Beide bedrijven sterk in zuivel	x
1998-12-11	LC	FCDF laat kaasbedrijven voorlopig bestaan	Nw
1998-12-21	NvhN	FCDF verwacht winst van 130 miljoen over 1998	x
1998-12-28	NvhN	NMa onderzoekt overname Kievit door FCDF	x
▲			
1999			
1999-01-02	LC	Generaal pardon zuivelreus 'contractboeren'	x
1999-01-06	LC	LTO: 'Boeren halen dit jaar f 8000 minder uit zuivel'	x
1999-01-08	LC	Echte werk begint voor eco-zuivelfabriek Drachten	x
1999-01-23	LC	Friesland Coberco Dairy Foods mikt op uithuizige mens	x

1999-01-28	LC	FNV: strop personeel Frico-pakhuizen dreigt	x
1999-01-29	LC	Weer directeur – Dirk Takens – weg bij FCDF	x
1999-01-29	LC	Personeel De Kievit Meppel naar Ondernemerskamer	x
1999-01-30	LC	Uittrekgeld uitspraak: 'Frico'-boeren laten f 6 miljoen zitten	x
1999-02-02	NvhN	Eurospray in Winschoten sluit eerder	x
1999-02-09	LC	Albert Lanting, voorzitter MLTO: 'Friesland Coberco samen met Campina'	x
1999-02-24	LC	Zwolse poederfabriek naar Suikerconcern Cosun	x
1999-03-10	LC	Er komt een 'status aparte voor De Kievit' binnen FCDF	x
1999-03-12	NvhN	Winst Friesland Coberco Dairy Foods naar 160 miljoen	x
1999-03-13	LC	<i>Friesland Coberco Dairy Foods</i> laat Frico-kaas sneller marcheren	x
1999-03-13	LC	Knipsel: DOC zet Kievit-boer onder druk	Nw
1999-03-14	LC	'Frico' wil productie kaas fors reduceren	x
1999-03-17	LC	Gesprek met directeur Jan de Vries 'Workum': kartelwaker heeft beperkte blik	x
1999-03-25	LC	Zuivelreuzen plaag supermarkten	x
1999-04-10	NvhN	Friesche Vlag samen met Coberco Zuivel	x
1999-04-13	LC	Aalberts: 'Melkprijs wordt zaak van pieken en dalen'	x
1999-05-06	LC	FCDF voor rechter door Heino Krause boeren	x
1999-05-17	LC	Melkprijs <i>Zeven Provinciën</i> (FCDF) voor 1998 is 78,35 ct.	x
1999-06-07	NvhN	Aankoop FCDF van DSM <i>Bakery Ingredient</i>	x
1999-06-17	NvhN	Friesland Coberco voegt research in Leeuwarden samen	x
1999-06-28	LC	Knipsel Foto: Nieuwe pelellokaal bij kaasfabriek 'Frico' Marum (Gr.)	x
1999-07-08	LC	'Waakhond' NMA geeft toestemming voor beperkt overname Kievit	x
1999-07-13	LC	FCDF investeert fors in Leeuwarden	x
1999-07-15	LC	Zware tegenwind voor <i>Friesland Coberco Dairy Foods</i>	x
1999-07-30	NvhN	De Kievit in Meppel definitief in handen Friesland Coberco	x
1999-08-10	LC	Voorschot melkprijs FCDF onder 60 cent	x
1999-08-27	NvhN	Vrije melkveeboeren – Kievit – knokken met succes voor alternatief	Nw
1999-09-01	LC	Knipsel FCDF grootste coöperatie in Nederland	x
1999-09-03	NvhN	FCDF eist via rechter 1,5 miljoen gulden superheffing van boer	x
1999-09-10	LC	Onrust personeel van 'oude CCF' ivm. functieaanpassing	x
1999-09-13	NvhN	Wilde staking bij 'oude CCF' FCDF Coberco in Leeuwarden	x
1999-09-14	LC	FOTO: Voortzetting staking bij 'oude CCFRIESLAND'	x
1999-09-15	LC	Wilde staking zuivelfabriek ten einde	x
1999-09-16	LC	Rechtbank: Boer Kwakernaak moet f 1.5 miljoen superheffing betalen	x
1999-09-28	LC	1) Vertrek topman J. Plageman FCDF wekt onrust bij vakbonden	x
1999-09-28	LC	2) Laatste man J. Plageman Coberco uit top zuivelruis	x
1999-09-28	LC	„Paniekvoetbal in dioxine-zaak”	x
1999-09-29	LC	Olijslager: 'Het gedonder moet afgelopen zijn' bij zuivelreus Friesland Campina	x
1999-10-04	LC	Knipsel: Kaasfabriek langer open	x
1999-10-06	LC	Scandinaviërs vormen groot zuivelconcern – Arla-Foods	x

1999-10-08	LC	Friesland Coberco Dairy Foods verkoopt fabriek in Peru	x
1999-10-09	LC	Terugblik: Voor Warga was er geen plek op de zuivelkaart	x
1999-10-12	LC	Frico ontketent 'ongekend dure' aanval op Duitse kaasmarkt	x
1999-11-25	LC	Duitse boeren weg bij FCDF	x
1999-12-17	LC	Winst zuivelreus keldert 38,5 procent naar 80 mln	x
1999-12-29	LC	EZ: f10 miljoen steun voor investeringen bij FCDF	x
▲			
2000			
2000-01-03	LC	FCDF verwerkt kleine melkplas niet KKM leden apart	x
2000-01-05	LC	Tien Friese boeren – niet leden – naar DOC Hoogeveen	x
2000-01-17	LC	Groninger melkfabriek verliest helft afzet – Albert Heijn naar Farm Dairy en CMU	x
2000-01-17	LC	Knipsel: Workum pekelbad in aanbouw	x
2000-01-19	NvhN	Kaasfabriek Marum breidt uit met derde productielijn	x
2000-01-20	LC	'Gekunsteld' Coberco wordt Friesche Flag	x
2000-01-20	LC	Grote order Aldi voor 'dagvers' bij FCDF	x
2000-01-21	LC	Jaarlijkse promotie <i>Friesche Vlag</i> vergt f15 miljoen	x
2000-01-26	LC	Geen nieuwe Edammerfabriek voor Campina-Melkunie	x
2000-01-29	LC	KAF EN KOREN: Friesche Vlag: van buiten naar binnen	x
2000-01-29	LC	Europese bescherming voor Friese nagelkaas, met een oriëntaals tintje	x
2000-03-13	LC	Ontbijtdrank 'Rythm' was slechts een kort leven beschoren	x
2000-03-14	LC	FCDF: Boeren krijgen 1999 stuiver minder voor kg. melk 73,65 ct (78,58 ct)	x
2000-03-15	LC	Zuivelreus Friesland Coberco Dairy Foods heeft nog een lange weg te gaan	x
2000-04-29	LC	KAF EN KOREN: Toen het groter werd was er weer meer kaas	x
2000-05-10	NvhN	Banenverlies dreigt bij melkinrichting Groningen	x
2000-05-16	LC	FCDF wordt streng voor zelfzuivelaars	x
2000-05-25	LC	Voorlopige melkprijs FCDF 74,54 cent	x
2000-05-26	NvhN	Staking bij Coberco in Leeuwarden	x
2000-05-27	LC	Dreiging FCDF met sancties na wilde staking	x
2000-05-27	LC	KAF EN KOREN: Veehouders krijgen leuk praatmateriaal – Europese melkprijs	x
2000-05-29	LC	FCDF weigert melk van vuil erf	x
2000-05-30	LC	Maandag staking in zuivelindustrie – als pressiemiddel bij CAO-onderhandelingen	x
2000-06-06	LC	FCDF snijdt fors in dagvers Friesche Vlag – Arnhem sluit, Groningen halveert	x
2000-06-06	NvhN	FNV twijfelt of melkfabriek in Groningen overleefd blijft.	x
		Tot hier getest op Dairy Foods	
2000-07-07	LC	FCDF 100 procent eigenaar ecofabriek Drachten	x
2000-08-08	LC	Drachten: Boeren lopen warm voor ecologische melk	x
2000-09-09	NvhN	Voorzichtig winstherstel 'Friesland'	x
2000-09-15	LC	Blokken en vijfjes uit honderdjarige superfabriek Gerkesklooster	x
2000-10-09	NvhN	Poedertoren Domo Beilen in brand	x

2000-10-23	LC	Boeren moeten f 3 mln. te veel ontvangen melkgeld terugbetalen	x
2000-11-16	LC	Knipsel: De laatste kazen van de kaasfabriek te Sint Nicolaasga	x
▲			
2001			
2001-02-15	LC	Opnieuw Friese eko-boeren naar Swensty-Milk te Born	x
2001-02-20	LC	FCDF breidt uit in Leeuwarden – kaasfabriek Winterswijk dicht	x
2001-03-01	LC	Smelkkaasfabriek van Slankie is buitenbeentje van FCDF	x
2001-03-05	LC	Voorzichtige reorganisatie Frico-kaasdivisie	x
2001-03-07	LC	Merkbeleid maakt Friesland Coberco Dairy Food groter	x
2001-03-07	LC	FCDF schrapt in vijf jaar 350 banen	x
2001-03-07	LC	Chocomel en Nutroma eindelijk naar Friesland Coberco Dairy	x
2001-03-08	LC	FCDF naar boeren om geld overname 'Chocomel'	x
2001-03-21	NvhN	Twee 'knipsel' over MKZ-virus uitbraak	x
2001-03-23	LC	Duitse melk redding voor Friesche Vlag	x
2001-03-26	LC	Alle 'besmette' melk in ons land verwerkt door FCDF Lochem	x
2001-03-30	NvhN	Boeren leverden te oude melk aan zuivelfabrieken FCDF	x
2001-05-10	LC	FCDF sluit kaasfabrieken Burgum en Olterterp	x
2001-05-11	LC	Sluiting Friese kaasfabrieken voorlopig laatste in rij	x
2001-05-12	LC	FCDF pompt kapitaal in flexibele kaasfabriek	x
2001-05-12	LC	KAF en KOREN: Liever tongblaar (MKZ.) dan een betrapte De Boer	x
2001-08-02	LC	FCDF met melkprijs in top vijf in Europa – 68,17 ct.	x
2001-09-04	LC	Friesland verliest fenomeen schoolmelk	x
2001-09-06	LC	Proeffabriek Frico naar wolvega	x
2001-09-08	NvhN	Hogere winst Friesland-Coberco ondanks MKZ	x
2001-11-07	LC	CZ. <i>Dinkelland</i> te Losser wil fusie met Friesland-Coberco	x
2001-11-09	LC	Melkprijs 2000 Friesland-Coberco Dairy Foods f 76,35	x
2001-12-11	LC	Zuivelreus houdt vast aan keursysteem 'KKM'	x
2001-12-21	LC	Merk houdt winst FCDF dit jaar op peil – 172 mln	x
▲			
2002			
2002-02-22	LC	Friesche Vlag boekt omzetplus 8,7 procent	x
2002-03-08	LC	Banken hebben alle vertrouwen in FCDF	x
2002-03-08	NvhN	MKZ was voor FCDF 'beperkt probleem'	x
2002-03-14	LC	Knipsel: FCDF opent kantoor Ivoorkust	x
2002-04-06	LC	Poedertorens Friese fabrieken Dronrijp en Oosterwolde blijven open	x
2002-04-27	LC	FCDF sluit zuivelfabriek <i>Dinkelland</i> te Losser	x
2002-04-27	LC	'Lekkerste' Friese melk komt straks uit België	x
2002-05-15	LC	Melkprijs FCDF over 2001 op € 37,21	x

2002-06-01	LC	Zuivel dreig donderdag fabrieken plat te leggen – 'CAO onderhandeling'	x
2002-06-06	LC	1) <i>Friesland Coberco</i> samen met <i>Campina</i> – was loos alarm LC	x
2002-06-06	LC	2) <i>Friesland Coberco</i> begint net lekker op stoom te raken	x
2002-06-06	LC	3) <i>Campina</i> zoekt minder avontuur dan <i>FCDF</i>	x
2002-06-06	LC	4) Fusie <i>Campina</i> en <i>Friesche Vlag</i> zaak van de juiste poppetjes	x
2002-06-07	LC	Besturen: verder met zuivelfusie	x
2002-06-07	LC	Vakbonden: Zuivelfabrieken gaan zondagavond toch plat	x
2002-06-07	LC	Zuivelwerknemer: altijd onrust / Melkveehouder: invloed nihil	x
2002-06-08	LC	Bonden: Drie zuivelfabrieken zeker plat voor cao	x
2002-06-08	LC	Verkaveling zuivel vrijwel af	x
2002-06-10	LC	Commentaar: Zuivel in het Noorden massaal plat – Willem Stegenga	x
2002-06-10	LC	Zuivel staakt om meer dan half procentje	x
2002-06-11	LC	Zuivelstaking breidt zich uit over het land	x
2002-06-11	LC	Boze boeren ageren tegen effect staking	x
2002-06-11	LC	Workumer kaasmakers staan stakend aan lopende band	x
2002-06-12	LC	1) Zuivelconflict maakt vijand van oude vrienden	x
2002-06-12	LC	2) Boerenactie maakt eind aan staking – Nieuw loonbod zuivel	x
2002-06-12	LC	3) 'Als je voor geweld gaat liggen, dan ben je verkocht'	x
2002-06-15	LC	INGEZONDEN: Melklozingen onnodig Workum tegen besluit van directie	x
2002-07-06	LC	Gesprek met André Olijslager: 'Concern op koers' – 'Groot familiebedrijf'	x
2002-07-17	LDa	<i>Friesche Vlag</i> stopt met kunststof statiegeldfles	x
2002-09-07	DvhN	Overname druk winst 'Friesland' – omzet steeg wel in eerste halfjaar	x
2002-09-10	LC	Zuivelconcern FCDF koopt deel van failliete Swenty in Born – Bastiaansen	x
2002-09-13	LC	Friesland Coberco Dairy Foods zeventig man weg hij	x
▲			
2003			
2003-02-13	LC	<i>Friesche Vlag</i> niet langer grootste merk in supers – <i>Campina</i> groter	x
2003-02-19	LC	Zuivelconcern FCDF sluit fabriek Oosterwolde en Assen	x
2003-02-20	LC	FCDF: van 20 naar 8 kaasfabrieken – met kaartje	x
2003-03-07	DvhN	Goed jaar voor FCDF; 2003 ongewis – Zuivelconcern wil geen voorspelling doen	x
2003-05-07	LC	FCDF 'baas' A. Olijslager haalt uit naar NMV boeren	x
2003-05-09	DvhN	FCDF: Rechter maakt korting op melkprijs door niet KKM boer ongedaan	x
2003-05-14	LC	Flinke verhoging melkprijs 2002 FCDF – € 34,99	x
2003-06-07	LC	Hapering in zuivellevering <i>Friesche Vlag</i>	x
2003-06-21	LC	<i>Friesche Vlag</i> maakt in Nijkerk nieuwste toetjes – opening nieuwe fabriek	x
2003-06-23	LDa	Iedereen z'n eigen toetje op elk moment – opening vernieuwde fabriek	x
2003-08-07	LC	'Frico' kaasfabriek Burgum (Bergum) sluit woensdag	x
2003-09-06	NvhN	Teleurstellend halfjaar voor 'Friesland'	Nw
2003-10-13	LC	Melkprijs FCDF 2002 uiteindelijk nog 5 cent hoger – €35,04	x

2003-11-06	LC	Frico Cheese breidt uit in Friesland – Honderd banen erbij	x
2003-11-07	LC	Vakbonden: Een vreugdeloze Friese opsteker	x
2003-11-21	LC	Sluiting Olterterp: 'We wisten allemaal: het moest er een keer van komen'	x
▲			
2004			
2004-01-28	LC	Boeren willen zuivelfusie	x
2004-01-28	LC	FCDF verlaagt weer melkprijs	x
2004-02-13	LC	Omzet Friesche Vlag daalt fors	x
2004-02-16	LC	Knipsel: FCDF Lochem nieuwe directeur D. Tamminga	x
2004-02-27	LC	Campina topman: acties FCDF nadelig voor melkprijs	x
2004-03-04	LC	Discounters flinke strop Friesland Coberco Dairy Foods	x
2004-03-05	LC	Lage grondstofprijs voorkomt rode cijfers FCDF	x
2004-03-11	LC	Knipsel: Vakbond De Unie ultimatum FCDF i.v.m. te lage pensioenindexering	x
2004-03-20	LC	Gesloten fabriek Bergum maakt(e) beste kaas ter wereld	x
2004-04-03	LC	Zeperd zuivelreus met fruit- en groentehapjes	x
2004-04-05	LC	FCDF wil volledig bezit Napolact Roemenië	x
2004-04-09	LC	McDonald's breekt met Breaker Friesche Vlag	x
2004-04-14	LC	Campina concurreert in Thailand met FCDF	x
2004-05-04	LC	Voorlopige melkprijs FCDF over 2003 is €33,74	x
2004-06-08	LC	<i>Friesland Coberco Dairy Foods voortaan Koninklijk Friesland Foods</i>	x
2004-07-10	LC	Fusies helpen melkprijs niet	x
2004-09-09	LC	Friesland Foods zet met Dahlhaus in op ervaring	x
2004-09-10	LC	Dahlhaus: degelijke tussenpaus op de achtergrond	x
2004-09-10	LC	Knipsel: Jentje de Boer in bestuur De Zeven Provinciën en FCDF RFF	x
2004-10-04	LC	Arrogantie zuivelreus komt boeren neus uit	x
2004-09-23	LC	Zuivelvoorzitter Sybren Attema ziet melkprijs slechts dalen	x
2004-12-03	LC	Laatste kazen in zuivelfabriek Oosterwolde	x
2004-12-08	LC	Campina met Deens <i>Arla-Foods</i> in zee	x
2004-12-08	LC	Friesland Foods moet nu positie bepalen – Commentaar LC op voorgaande	x
2004-12-18	LC	1) Anderé Olijslager: veertien jaar noordelijke zuivel	x
2004-12-18	LC	2) Gesprek met Anderé Olijslager: 'Het zuivelbeleid is klaar'	x
▲			
2005			
2005-01-04	LC	Vrije boeren na negentien jaar terug bij coöperatie – RFF	x
2005-01-13	LC	Friesland Foods ziet het licht in gezondheid	x
2005-02-04	LC	Friesland Foods gunt boeren nu toch zegje	x
2005-02-25	LC	Knipsel: Friesland Foods sluit kaasfabriek in Hongarije	x
2005-03-04	LC	Knipsel: Brand in kaasfabriek Dronrijp	x
2005-03-07	LC	Grote brand Leeuwarder zuivelfabriek Productie ligt lange tijd stil	x

2005-03-10	LC	Winstgroei <i>Friesland Foods</i> in moeizaam jaar	x
2005-03-11	LC	Friesland Foods is vooral blij met winst in Europa	x
2005-03-16	LC	Knipsel: Pensioenakkoord Friesland Foods met Vakbond De Unie	x
2005-03-19	LC	Knipsel: Logo DDF verdwijnt van Leeuwarder zuivelpanden	x
2005-04-15	LC	Knipsel: André Boudewijns nieuw financieel directeur <i>Friesland Foods</i>	x
2005-04-27	LC	<i>Friesland Foods</i> moet nog flink aan de bak voor 2% nettowinst	x
2005-05-13	LC	Melkprijs <i>Friesland Foods</i> over 2005voorlopig: €32,89 – (werd € 32,98)	x
2005-05-13	LC	Friesland Foods: gezond bedrijf met een bescheiden rendement	x
2005-06-18	LC	Kwaliteitsborging met draagvlak bij boeren	x
2005-08-18	LC	Knipsel: R-FF minder waterverbruik en afvalwater in 2004	x
2005-09-09	LC	Resultaat Azië drukt winst <i>Friesland Foods</i>	x
2005-11-22	LC	Knipsel: R. v Ballegooien in top Friesland Foods	x
▲			
2006			
2006-01-04	LC	PZ.: Het nieuwe jaar lacht de zuivel toe	x
2006-01-09	LC	Friesland Foods Cheese snoeit 'dood hout' uit organisatie	x
2006-01-11	LC	Friesland Foods kiest voor zijn jongeren – jongerendag R-FF	x
2006-02-15	LC	Knipsel: Directeur Bert Roeters vertrekt bij R-FF	x
2006-03-07	LC	Opslag kaas zuivelconcern Friesland Foods naar Workum	x
2006-03-09	LC	Winstgroei zuivelconcern R-FF door kaas en Azië	x
2006-03-10	LC	Friesland Foods zet stabiele groeiperiode in	x
2006-03-16	LC	Jonge boeren zijn niet gerust op image melkveehouderij – naar Superheffing	x
2006-03-18	LC	Knipsel: <i>Friesche Vlag</i> wil met nieuw koffiemelkcupje marktaandeel winnen	x
2006-03-30	LC	Knipsel: Kaasprijzen voor <i>Friesland Foods</i> in Wisconsin	x
2006-05-04	LC	Eerste gesponsorde melkkoeien in weiland in Friesland	x
2006-05-12	LC	Friesland Foods: melkprijs 2005 voorlopig € 31,90 (€ 32,98)	x
2006-05-22	LC	Friesland Foods weg uit Zuid-Amerika	x
2006-05-30	LC	1) Melkplas Noorden groeit fors na afschaffen melkquotum in 2015	x
2006-05-30	LC	2) Zuivelreus geeft boeren de vrije hand na afschaffen superheffing	x
2006-06-16	LC	Friesland Foods wil geen zaken doen met melkveehoudersvereniging DDG	x
2006-07-08	LC	Nederlandse zuivel op gemiddelde Europese melkprijs	x
2006-07-15	LC	NZO wil studie weidemelk ook bij Friesland Foods	x
2006-09-08	LC	Europa blijft ook 1e half jaar 2006 zorgenkindje zuivelconcern	x
2006-09-29	LC	Biologische melk flink in de lift – niet bij R-FF	x
2006-10-03	LC	Fritom tanktransport verstevigt positie melkvervoer	x
2006-10-12	LC	Knipsel: Friesland Foods gaat een tweede fabriek bouwen in Vietnam	x
2006-10-24	LC	Boeren uiten onvrede over Friesland Foods	x
2006-11-02	LC	'Koe in de wei' brengt zuivel – Dahlhaus – in verlegenheid	x
2006-11-02	LC	Optimisme Dahlhaus over melkprijs	x

2006-11-28	LC	Knipsel: Friesland Foods wil af van fabriek in Slowakije	x
2006-12-02	LC	Knipsel: Hoofddirecteur Luc Dahlhaus getroffen door lichte hartaanval	x
2006-12-02	LC	Friesland Foods krijgt moeilijk vat op Oost-Europa	x
2006-12-22	LC	Zuivel – PT Kievit – investeerd fors in Indonesië	X
2006-12-23	LC	Nigeria beloont luc Dahlhaus	
▲			
2007			
2007-01-12	LC	Zuivelconcern friesland Foods kript kaasomzet Britse super op	x
2007-02-02	LC	Luc Dahlhaus vertrekt als baas Friesland Foods – om gezondheidsredenen	x
2007-02-06	LC	Ook op dure zuiveltoetjes lage marge – bulk brengt meer op	x
2007-02-15	LC	Zuivelconcern R-FF bouwt fabriek in Australië	x
2007-02-20	LC	Zuivel <i>Friesche Vlag</i> louter van koeien in de wei	x
2007-02-21	LC	COMMENTAAR: Weidemelk is boerenbedrog	x
2007-02-21	LC	Te zoete Kollumer Kaas flop voor Friesland Foods	x
2007-03-08	LC	Azië stuwt weer winst Friese zuivelreus	x
2007-03-09	LC	Topman Luc Dahlhaus R-FF kan bij vertrek tevreden zijn	x
2007-03-17	LC	Campina zet discussie over melkprijs op scherm – dreigt ruzie met R-FF	x
2007-03-22	LC	Supermarkten willenweidemelk van R-FF verkopen – AH als huismerk	x
2007-03-23	LC	Theo Spierings interim hoofddirecteur bij <i>Friesland Foods</i>	x
2007-04-06	LC	Knipsel: R-FF verhoogd voorschotmelkprijs met 30 cent / 100 Kg	x
2007-04-24	LC	Knipsel: Friesland Foods verloot lessen in gezondheid	x
2007-05-10	LC	DDB Boeren voeren actie voor hogere melkprijs bij R-FF en Campina	x
2007-05-11	LC	Melkprijs Friesland Foods komt voet 2006 op €31,19	x
2007-05-23	LC	Reputatie Friesland Foods op hoog niveau – na KLM en Philips	x
2007-06-01	LC	Voorschot melkprijs <i>Friesland Foods</i> stijgt historisch snel	x
2007-06-02	LC	Voorschotprijs melk schiet de hoogte in	x
2007-06-02	LC	Zuivelconcern zet in op groei omzet en winst	x
2007-06-04	LC	Melkprijs voor boeren dit jaar verder omhoog	x
2007-06-14	LC	Melkfabriek R-FF in Groningen sluit	x
2007-06-21	LC	Campina betaalt nu ook hogere melkprijs – gelijk als R-FF	x
2007-07-03	LC	Friesland Foods verhoogt voorschotmelkprijs voor vierde keer	x
2007-07-09	LC	<i>Friesland Foods Cheese</i> WORKUM: Kaasproductie in het groot	x
2007-10-03	LC	Voorschot melkprijs € 28,22 – Nooit eerder werd de melk zo duur betaald	x
2007-10-05	LC	Friesland Foods verliest 130 boeren	x
		<u>Volgende staat ook in MAP FrieslandCampina</u>	
2007-12-19	LC	1) Zuivelgiganten fuseren tot wereldspelers	
2007-12-19	LC	2) Even voorstellen: Friesland Foods	
2007-12-19	LC	3) Even voorstellen: Campina	
2007-12-20	LC	1) Voor kleine zuivelaar, grote kruimels.	

2007-12-20	LC	2) De jacht op echte topman kan beginnen	
2007-12-20	LC	3) Boer baas bij vorming zuivelreus – 'Hoogste melkprijs van Europa'	
2008			
2008-04-21	LC	Groningen sluit in stilte laatste zuivelfabriek	x
2008-04-26	LC	Melkprijs scherp gedaald sinds december	x
2008-05-05	LC	Friesland Foods verlaagt melkprijs naar € 35.08	x
2008-05-08	LC	Boeren gaan akkoord met zuivelfusie – Hoofdkantoor in Amersfoort	x
2008-05-28	DvhN	Boeren houden melk vast voor betere prijs	x
2008-10-10	LC	Melkprijs Friesland Foods stabiel – € 37,07	
2006-11-24	LC	1) Veel werk verschuift bij zuivelfusie	
2008-11-24	LC	2) Verhuiscarrousel na zuivelfusie	
2008-12-01	LC	Boeren Friesland Foods goed af dit jaar	
2008-12-17	LC	Harde eis Kroes aan zuivelfusie – Twee fabrieken moeten weg	
2008-12-18	LC	Zoenoffer voor zuivelfusie	
2008-12-19	LV	10 Nieuwe zuivelreus laat merk Friesche Vlag varen	
2008-12-19	LC	2) Nieuwe zuivelreus kiest voor Campina	
BIJLAGEN			
bijlage-1		Augustus 2004: 125 jaar zuivelindustrie – rommelig verhaal!	
bijlage-2		Aalberts vertrekt december als voorzitter – hij heeft boeren bij de les gehouden	

1997

Leeuwarder Courant 1997-09-09 (1)

Ook MAP Coberco

VOORPAGINA LC

Grote fusie Coberco met FDF zuivel kost 600 banen

Friese bedrijven en Coberco

Van een onzer redacteuren

LEEUWARDEN - De zuivelcoöperaties in het noorden en oosten van ons land fuseren.

Dat gaat ten koste van zeker zeshonderd banen. *Friesland Dairy Foods* in Leeuwarden. *Coberco* in Zutphen, *Twee Provinciën* in Workum en *Zuid Oost Hoek* in Oosterwolde zullen samen de op twee na de grootste zuivelonderneming in Europa worden. Het nieuwe concern heeft een omzet van f9,11 miljard. Alleen *Nestlé* in Zwitserland (f22.8 miljard) en *Danone* in Frankrijk (f9,6 miljard) zijn groter.

Het samengaan is een gevolg van de concentratie van de supermarktketens. Die vormen een steeds grotere marktpartij, waar de zuivel wat tegenover wil stellen. Ook het feit dat de melkveehouderij minder steun van de overheid krijgt was een belangrijke aanzet voor de besprekingen.

Door de fusie zullen zo'n 600 van de 5672 arbeidsplaatsen in ons land verdwijnen. Bij de vier bedrijven werken in totaal 11.945 mensen. Van de 8322 personeelsleden van *Friesland Dairy Foods* zitten er 5721 in het buitenland. *Coberco* heeft 552 van haar 3077 werknemers in andere landen. Bij *ZOH* zijn 280 mensen in dienst, bij *Twee Provinciën* 266.

Bij de fusie zijn zo'n 16.500 veehouders betrokken, de helft van alle veehouders in ons land. Zij leveren 5,1 miljard kilogram melk. De nieuwe coöperatie krijgt het model van *Friesland Dairy Foods*. De veehouders worden dus ook aandeelhouder. De verwachting is dat het nieuwe concern over drie jaar een winst van tegen de f 200 miljoen zal maken.

Er wordt al op korte termijn gesneden in het aantal arbeidsplaatsen. De productie wordt gestroomlijnd en vrij zeker gaan er fabrieken dicht. De directies hebben echter de verzekering gegeven dat er geen gedwongen ontslagen vallen. Vermoedelijk worden voor het overvloedige personeel banen gezocht bij andere bedrijven. *Friesland Dairy Foods* hakt al geruime tijd met dat bijltje.

De vier coöperaties hebben in Friesland elf vestigingen. *Friesland Dairy Foods* heeft bedrijven in Leeuwarden, Wolvega, Burgum, Sint Nicolaasga en Dronrijp. *ZOH* heeft fabrieken in Oosterwolde, Olterterp en Elsloo en *Twee Provinciën* in Workum, Balk en Gerkesklooster.

Daarnaast beschikt *Friesland Dairy Foods* nog over ondernemingen in Beilen, Marum, Bedum, Culemborg, Raamsdonksveer, Oosthuizen, Noordwijk (Gr.) en Hoofddorp en tal van vestigingen in het buitenland. *ZOH* heeft ook fabrieken in Winschoten en Assen.

Coberco opereert vanuit Zutphen en heeft fabrieken in eigen land (onder andere in Vollenhove en Meppel) en vestigingen in België, Duitsland, Spanje, Frankrijk en Engeland. Het is ook eigenaar van de frisdrankenfabriek Riedel.

Leeuwarder Courant 1997-09-09 (2)

Ook MAP Coberco

Vakbond bang voor sluiting kaasfabrieken

LEEWARDEN - De industrie- en Voedingsbond CNV bekijkt met de nodige scepsis de fusie tussen de vier zuivelondernemingen in het Noorden en Oosten. Volgens Rendert Algra kan het niet uitblijven dat er kaasfabrieken zullen worden gesloten. Op de korte termijn zal de fusie zeker beiden tot een forse vermindering van het aantal arbeidskrachten.

Op de lange termijn, aldus Algra, zou het weleens een goede zaak kunnen zijn zuivelondernemingen moeten volgens hem internationaal opereren. Tot dusver neemt van de vier alleen *Friesland Dairy Foods* op de internationale markt een positie is. „De oaren soenen op eigen kréft noch hiel wat opsette moatte.” Zijn scepsis wordt evenwel gevoed door het feit dat er nog heel wat moet gebeuren eer de fusie een feit is. „Earst marris sjen oft it trochskuort en dan kauwe, sa steane wy derdnder.” De bedrijfsvoering bij de vier is totaal verschillend. Het kan volgens hem niet uitblijven dat dat tot strubbelingen gaat leiden.

Volgens Algra was bij de *FDF* de jaren geleden ingezette sanering van het bedrijf zo goed als afgerond. Daar begint de onrust onder het personeel dus nu opnieuw. Coberco zit nog middenin dat proces en zal dat nu versneld moeten uitvoeren.

De vakbond is van plan harde eisen te stellen voor het personeel. Er moet een goed sociaal plan komen. „Gjin twongen ontslagen is wol it minste wat se dwaan kinne”. De Voedingbond FNV was niet voor commentaar bereikbaar.

Leeuwarder Courant 1997-09-09 (3)

Ook MAP Coberco

Supermarkten oorzaak zuivelfusie

LEEWARDEN - De voorgenomen fusie van vier zuivelcoöperaties vloeit voort uit de concentratie van de supermarkten in eigen land en in Europa. Het was de voornaamste aanzet voor de vier directies van *Friesland Dairy Foods*, *Coberco*, *Twee Provinciën* en *Zuid Oost Hoek* om een fusie aan te gaan. Een tweede reden is het beleid van de overheid. Die trekt zich terug als stut en steun van met name de export naar landen buiten de Europese Unie.

„De coöperaties hebben één zwakte: ze zijn niet sterk genoeg in de markt”, aldus gisteravond Arie Aalberts, voorzitter van *Friesland Dairy Foods*. „Wat wij de afgelopen tijd hebben gedaan is vooral streven naar positie versterking”. De fusie met *Coberco*, *Twee Provinciën* en *Zuid Oost Hoek* is daar een logisch vervolg op.

De grote supermarktketens zijn de voornaamste afnemers van zuivelproducten. Het samengaan van die klanten heeft al geleid tot concentratie van zuivelconcerns. Zo heeft *CampinaMelkunie* in Zaltbommel - met een omzet van f6,4 miljard tot op heden de grootste zuivelcoöperatie in Nederland - het *Westduitse Sildmilch* overgenomen en onlangs nog een bedrijf in de buurt van Keulen ingelijfd. In Ierland is Avonmore Waterford ontstaan, eveneens een gigant.

De politiek trekt zich terug uit de ondersteuning van de melkveehouderij. De restituties (subsidie voor export buiten de EU) worden in een versneld tempo afgebouwd. Landbouwcommissaris Franz Fischler heeft een pakket maatregelen aangekondigd die een inkomstenderving voor de veehouder zullen betekenen van zo'n f 20.000 per jaar.

De vier coöperaties willen proberen door de fusie een deel van dat geld terug te halen. In beginsel is de hele wereld hun markt. Dat is nu al zo, alleen door de fusie zal dat in versterkte mate het geval zijn.

Zuid Oost Hoek en *Twee Provinciën* bewogen zich vooral met kaas op die markt. Jarenlang heeft hen dat geen windeieren gelegd. Toen vijf jaar terug de resultaten op de kaasmarkt tegenvielen moesten zij de boeren een lagere melkprijs uitbetalen. *Twee Provinciën* eindigde vorig jaar onderaan de ranglijst van melkprijzen. Dat was mede een gevolg van een recente fusie met twee andere coöperaties. Die kosten werden in één keer afgeboekt.

Dit jaar draait 'Workum' wederom florissant. *ZOH* is eveneens bezig met een goed jaar. De fusie, zo betogen beide directies, is dan ook niet uit armoede tot stand gekomen. Die is ingegeven door de onzekere toekomst.

Friesland Dairy Foods en *Coberco* hebben beide een breed pakket aan producten, maar hebben moeite om een goede prijs voor de kaas te realiseren. *Zuid Oost Hoek* en *Twee Provinciën* kunnen dat probleem oplossen. Zij kunnen tevens meeprofiteren van het scala van producten van de beide grote partners.

De zuivelgigant zal straks een grote marktpartij zijn als het gaat om kaas, waar meer dan 50 procent van de Nederlandse melk voor wordt bestemd, boter, verse consumptiemelk en aanverwante producten, condens, langhoudbare zuivel en zelfs frisdranken..

Bovendien heeft de fusie tot gevolg dat alle vier coöperaties nu gemakkelijk toegang hebben tot de binnenlandse markt, de Europese markt en de markten in Azië, Afrika, Zuid-Amerika en het Oostblok. Vooral *Friesland Dairy* heeft de afgelopen jaren met succes voortgeborduurd op het pionierswerk dat de vroegere 'condensfabriek' in landen buiten Europa heeft verricht. Aan dat pionierswerk hebben overigens alle Friese zuivelcoöperaties meegewerkt, want zij waren deelgenoot van de CCF.

Leeuwarder Courant, 1997-09-09-(4)

Ook MAP Coberco

Partners zuivelfusie kennen elkaar van mislukte besprekingen

In 1948 telde Friesland nog 74 zelfstandige melkfabrieken. Tot vandaag waren het er drie en nu is het er nog een. Het fusieproces is bepaald geen onbekend verschijnsel. Ook Coberco en Friesland Dairy Foods praten al eens.

(Door Willem Stegenga)

LEEWARDEN - De fusie tussen de vier zuivelcoöperaties, *Friesland Dairy Foods*, *Coberco*, *Zuid Oost Hoek* en *Twee Provinciën* komt als een donderslag bij heldere hemel. Toch kennen de vier partners elkaar al jaren door en door. Ze hebben openlijk en in het geheim allemaal een keer eerder in wisselende samenstelling bij elkaar om de tafel gezeten. Ook is er al eens zijdelings een lijntje uitgeworpen naar *Campina-Melkunie* in Zaltbommel.

Die besprekingen hebben geen resultaat gehad, althans tot en met gisteren niet. Vandaag is het allemaal anders. De Coöperaties in het Noordoosten die buiten de fusie zijn gebleven zijn *DOC* in Hoogeveen en Rouveen. *DOC* is echter op de hoogte gehouden en kan aanschuiven als het haar goeddunkt. Staphorst is nog zelfstandig, maar voert al besprekingen met Zuid Oost Hoek.

Het meest opzienbarende gesprek was ongetwijfeld dat over een fusie tussen *Friesland Dairy Foods* en *Coberco* in 1992. Halverwege dat jaar werd echter vastgesteld dat „de fusie niet direct zou leiden tot versterking van de positie van *Friesland Dairy Foods*”.

De directies van beide ondernemingen kregen wel royaal de kans bij elkaar in de keuken te kijken. Dat leidde vorig jaar tot de overname van de *divisie consumptiemelk* van *Friesland Dairy Foods* door *Coberco*. Onlangs heeft de consument daar in de winkel het resultaat van kunnen zien. Frico-vlag heet nu Coberco-vla.

In 1994 ontstond *Twee Provinciën* uit een fusie tussen de coöperaties van Workum en Gerkesklooster. Later kwam Oudwoude daarbij. De drie hadden eerder gesprekken gevoerd met *Acmesa* in Assen, maar die liepen op niks uit. *Zuid Oost Hoek* pikte in 1993 *Acmesa* in. In het recente verleden hebben *Zuid Oost Hoek* en *Twee Provinciën* weleens wat aftastend overleg gevoerd, maar meer ook niet

De coöperatieve zuivelwereld heeft na de oorlog bol gestaan van fusies. [...] De fusies zijn in golven over de veehouderij uitgestort. Als ergens twee fabrieken samengingen kwam er vlak daarna al gauw weer een alliantie tot stand. Vervolgens was het weer een poosje stil en dan werd de machine opnieuw gestart.

In de jaren tachtig stokte het mechaniek. De onderlinge verstandhoudingen werden er niet beter om, zeker niet op het moment dat de Frico-fabrieken na de fusie met de Drents-Groningse Domo een flinke brok in de melk kregen bij de gezamenlijke topcoöperatie CCF, de ‘condens’. Frico-Domo, veruit de grootste coöperatie, kon niet met de melkprijs meekomen. De andere, zogeheten vrije fabrieken scoorden beter.

Zij waren doorgaans klein van omvang en er ontstond een sfeer van ‘small is beautiful’. De kleinere coöperaties hadden zich toegelegd op kaas en konden met dat product beter uit de voeten dan Frico-Domo.

In oktober 1987 gooiden Marcus Beetstra, de oud-directeur van Workum, en Rinse Zijlstra, de oud-voorzitter van de landelijke bond van zuivelcoöperaties FNZ, de knuppel in het hoenderhok. Zij publiceerden een geruchtmakend rapport met als conclusie: CC-Friesland en de daarin deelnemende coöperaties moesten fuseren.

Opmerkelijk is dat net als nu ook toen ‘de sterk gewijzigde omstandigheden zowel op de zuivelmarkt als in de zuivelpolitiek’ de reden was. Het rapport kwam in de map ‘O’, onuitgevoerde aanbevelingen. Beetstra en Zijlstra waren te vroeg. De afstand tussen de vrije fabrieken en Frico-Domo was te groot.

De Voedingsbond FNV. En de Industrie- en Voedingbond CNV deden in 1991 ook nog een poging. Frico-Domo was toen al gefuseerd met CCFriesland, er waren nog zes zelfstandige coöperaties. De vakbonden drongen niet op fusie aan, maar op vormen van samenwerking. Ook dat advies kwam te vroeg.

De fusies die naderhand tot stand zijn gekomen hebben het aantal zelfstandige ondernemingen in Friesland tot drie teruggebracht. *Zuid Oost Hoek* en *Twee Provinciën* waren gelieerd aan *Friesland Dairy Foods* op grond van hun CCF-verleden. *ZOH* heeft haar aandeel laten afkopen. De *Twee Provinciën* heeft haar lidmaatschap van *Friesland Dairy Foods* in 1996 beëindigd.

Coberco was tot het moment dat er gesprekken werden gevoerd met *Friesland Dairy Foods* (1992) een coöperatie op afstand. In Friese zuivelkringen is er altijd wat meesmuilend gedaan over de grote broer in Zutphen. Die is de afgelopen jaren een reeks van allianties aangegaan 'met het oog op de toekomst'. Het succes daarvan kwam niet tot uitdrukking in de uitbetaalde melkprijs. Daarmee bleef de onderneming onderaan de ranglijst bungelen.

De gewijzigde omstandigheden op de markten en in de politiek hebben *Coberco* nu tot partner gemaakt. Er komt nu een bedrijf dat de derde zuivelonderneming qua grootte wordt in Europa. De fusie zal eind dit jaar in kalk en cement worden gegoten. Er komt geen onderzoeksbureau aan te pas, de directies klaren de klus zelf.

Nieuwsblad vh Noorden 1997-09-09 (5)

Megafusie noordelijke zuivel kost 600 banen

Eén nieuwe zuivelgigant komt er door de fusie van FDF, *Coberco*, *Zuid Oost Hoek* en *Twee Provinciën*. Dat kost 600 banen. De bedrijven hebben filialen in Bedum, Marum, Groningen, Beilen, Winschoten, Assen, Noordwijk en Meppel.

LEEWARDEN - De zuivelcoöperaties in het noorden en oosten van ons land fuseren. Dat gaat ten koste van zeker zeshonderd banen. *Friesland Dairy Foods* in Leeuwarden, *Coberco* in Zutphen, *Twee Provinciën* in Workum en *Zuid Oost Hoek* in Oosterwolde zullen samen de op twee na de grootste zuivelonderneming in Europa worden. De nieuwe onderneming heeft een omzet van f9,11 miljard. Alleen Nestlé in Zwitserland (f22,8 miljard) en Danone in Frankrijk (f9,6 miljard) zijn groter.

Het samengaan is een gevolg van de concentratie van de supermarktketens. Die vormen een steeds grotere marktpartij, waar de zuivel wat tegenover wil stellen. Ook het feit dat de melkveehouderij minder steun van de overheid krijgt was een belangrijke aanzet voor de fusiebesprekingen.

Door de fusie zullen zo'n 600 van de 5672 arbeidsplaatsen in ons land verdwijnen. Bij de vier bedrijven werken in totaal 11.945 mensen. Van de 8322 personeelsleden van *Friesland Dairy Foods* werken er 5721 in het buitenland. *Coberco* heeft 552 van haar 3077 werknemers in andere landen. Bij *ZOH* zijn 280 mensen in dienst, bij *Twee Provinciën* zijn dat er 266.

Bij de fusie zijn zo'n 16.500 veehouders betrokken, de helft van alle veehouders in ons land. Zij leveren 5,1 miljard kilogram melk. De nieuwe coöperatie krijgt het model van *Friesland Dairy Foods*. De veehouders worden dus ook aandeelhouder. De verwachting is dat het nieuwe concern over drie jaar een winst van tegen de f 200 miljoen zal maken.

Het nieuwe concern zal al op korte termijn snijden in het aantal arbeidsplaatsen. De productie wordt gestroomlijnd en vrij zeker worden er fabrieken gesloten. De directies hebben echter de

verzekering gegeven dat er geen gedwongen ontslagen zullen vallen. Vermoedelijk worden voor het overtollige personeel banen gezocht bij andere bedrijven.

Nieuwsblad van het Noorden, 1997-09-10

ook MAP Coberco

Geschiedenis 1992-1997

De fusie van de zuivelondernemingen *Coberbo*, *Friesland Dairy Foods*, *Twee Provinciën* en *Zuid-Oost-Hoek* kent een turbulente voorgeschiedenis. Hieronder de belangrijkste gebeurtenissen in de afgelopen vijf jaar.

1992

Coberco en *Friesland Frico Domo* (het huidige *Friesland Dairy Foods*) maken bekend dat zij op 1 januari 1993 fuseren. Een half jaar later blazen beide zuivelgiganten de samenwerking af. Bij *Friesland Frico Domo* staan 1200 banen op de tocht. Het bedrijf wil enkele kaasfabrieken sluiten.

1993

De directie van *Coberco* kondigt aan dat de komende jaren enkele honderden van de 4000 arbeidsplaatsen verdwijnen. De vestiging in Enschede moet over twee jaar sluiten. *Frico-Domo* sluit haar vestiging in Warga.

1994

Friesland Frico Domo verandert van structuur. Er wordt een holding opgericht onder de naam *Friesland Dairy Foods*.

1995

De *Coberco*-directie maakt bekend dat er nog meer arbeidsplaatsen verdwijnen. Het mes wordt gezet in de vestigingen in Meppel, Deventer en Heeten. Oorzaak is de afbouw van de exportsubsidies.

1996

In januari kondigt *Friesland Dairy Foods* een reorganisatie aan bij de afdeling lang houdbare producten. Ontslagen worden niet uitgesloten. *Coberco* neemt de verse-melkactiviteiten van *Friesland Dairy Foods* over. Het gaat om *Frico Melkproducten* en *Frico Versservice* in Groningen. *Nutricia* overweegt zijn consumentenproducten als *Chocomel* en *Nutroma* van de hand te doen. *Friesland Dairy* is de mogelijke koper.

1997

De koop gaat niet door. *Friesland Dairy* wil zich meer toeleggen op markproducten als *Choq*, *Slankie*, *Completa* en *Kollumer* in plaats van bulkproducten zoals melk en boter. *Coberco* kondigt een zuiveloffensief aan. Via de introductie van drie nieuwe produkten wil de zuivelcoöperatie haar marktaandeel flink opkrikken.

Kaashandelaar: 'Dit is voor ons nieuwe uitdaging'

RIJSLANDERS zijn voortdurend bezig met de ontwikkeling van nieuwe producten en diensten. Dit is voor de Nederlandse kaaslandhandelaar een nieuwe uitdaging. Het is de bedoeling om de Nederlandse kaaslandhandelaar te helpen om de Nederlandse markt te betrekken. Dit kan worden gedaan door de Nederlandse kaaslandhandelaar te helpen om de Nederlandse markt te betrekken. Dit kan worden gedaan door de Nederlandse kaaslandhandelaar te helpen om de Nederlandse markt te betrekken.

Veehouder Schukking: 'Regeren is vooruitzien'

VEEHOUDERS zoals veehouder Schukking zijn van mening dat de Nederlandse regering moet vooruitzien. Ze vinden dat de Nederlandse regering moet vooruitzien. Ze vinden dat de Nederlandse regering moet vooruitzien. Ze vinden dat de Nederlandse regering moet vooruitzien. Ze vinden dat de Nederlandse regering moet vooruitzien.

Boeren krijgen een 'Europees' melkprijs

DE BOEREN krijgen een 'Europees' melkprijs. Dit is een goede zaak voor de boeren. Dit is een goede zaak voor de boeren. Dit is een goede zaak voor de boeren. Dit is een goede zaak voor de boeren.

Olijslager topman nieuw zuivelconcern

LIJSLAGER heeft een nieuw zuivelconcern opgericht. Dit is een goede zaak voor de boeren. Dit is een goede zaak voor de boeren. Dit is een goede zaak voor de boeren. Dit is een goede zaak voor de boeren.



De Nederlandse veehouderij wordt gefilmd door een Amerikaanse documentaire filmmaker. Dit is een goede zaak voor de boeren.

Product	Yield	Quality	Price
... (table content continues)



De Nederlandse veehouderij wordt gefilmd door een Amerikaanse documentaire filmmaker. Dit is een goede zaak voor de boeren.

DE BOEREN krijgen een 'Europees' melkprijs. Dit is een goede zaak voor de boeren. Dit is een goede zaak voor de boeren. Dit is een goede zaak voor de boeren. Dit is een goede zaak voor de boeren.

Vrije fabrieken brengen bij fusie / 50 miljoen in

VRIJE fabrieken brengen bij fusie 50 miljoen in. Dit is een goede zaak voor de boeren. Dit is een goede zaak voor de boeren. Dit is een goede zaak voor de boeren. Dit is een goede zaak voor de boeren.

Met Campina erbij zou er kartel ontstaan

DE BOEREN zijn bezorgd over de fusie van Campina en andere zuivelbedrijven. Ze vinden dat dit tot het ontstaan van een kartel kan leiden. Dit is een goede zaak voor de boeren. Dit is een goede zaak voor de boeren. Dit is een goede zaak voor de boeren. Dit is een goede zaak voor de boeren.

Werknemer Bouwhuis: 'Je gaat zitten piekeren'

EEN werknemer van Bouwhuis heeft gezegd dat de Nederlandse regering moet vooruitzien. Ze vinden dat de Nederlandse regering moet vooruitzien. Ze vinden dat de Nederlandse regering moet vooruitzien. Ze vinden dat de Nederlandse regering moet vooruitzien.

Hermans in ruzie voor behoud landbouw

HERMANS zijn in ruzie over het behoud van de Nederlandse landbouw. Dit is een goede zaak voor de boeren. Dit is een goede zaak voor de boeren. Dit is een goede zaak voor de boeren. Dit is een goede zaak voor de boeren.

Fusie treft ook groot deel andere Nederlandse zuivelbedrijven

De fusie treft ook groot deel andere Nederlandse zuivelbedrijven. Dit is een goede zaak voor de boeren. Dit is een goede zaak voor de boeren. Dit is een goede zaak voor de boeren. Dit is een goede zaak voor de boeren.

- Landbouw
- Wolven
- Wolven

Olijslager topman nieuwe zuivelconcern

LEEWARDEN - André Olijslager uit Menaldum wordt de topman van de gisteren gepresenteerde nieuwe zuivelcoöperatie. Hij is nu voorzitter van de directie van *Friesland Dairy Foods*.

In de nieuwe directie bekleedt Johan Plageman, de directeur van *Coberco*, het vice-voorzitterschap. Hij krijgt de portefeuille financiën, personeel en organisatie. Voorzitter van het coöperatiebestuur wordt Evert Meilink van *Coberco*. Arie Aalberts van FDF wordt vice-voorzitter en Jacobus Dolsma van *Zuid Oost Hoek* secretaris.

De concerndirectie zal verder bestaan uit Luuk Dahlhaus (FDF). Hij wordt de man van de kaasdivisie. Johan Lokhorst van *Coberco* krijgt langhoudbare en dagverse producten onder zijn hoede alsmede Riedel frisdranken. Bert Majoor (*Coberco*) wordt de man voor wei, boter, poeder en professionale markten en de pas door FDF aangetrokken Johan Priem krijgt *Friesland International* onder zich. Jan de Vries van Twee Provinciën krijgt in de directie de portefeuille integratiezaken.

Jan Willem Koek van ZOH komt niet in de concerndirectie. Koek: „Dat is op eigen verzoek gebeurd. Zo'n concerndirectie ik denk dat het veel leuker werken is in de fabrieken. Ik word directeur van de negentien kaasfabrieken. Dat staat dicht bij de praktijk en dat ligt mij het beste.” Douwe Tamminga van FDF wordt stafdirecteur ledenzaken en die functie valt ook buiten de concerndirectie.

De nieuwe coöperatie wordt een grote macht in de Nederlandse zuivel. Het concern krijgt 46 procent van de melk in ons land en een evengroot deel van de melkveehouders.

In het bestuur van de brancheorganisatie *Nederlandse Zuivel Organisatie* worden zes van de dertien zetels ingenomen door vertegenwoordigers van het nieuwe concern. Het bestuur van het *Nederlands Zuivel Bureau* zal voor de helft uit mensen van de nieuwe onderneming bestaan.

De fusie heeft ook gevolgen voor de wereldwijd belangstelling trekkende *Leeuwarder Noteringscommissie voor kaas*. Die commissie bestaat uit acht personen: vier producenten en vier handelaren. Drie van de vier producenten zijn verbonden aan het nieuwe concern en van de handelaren is Jurjen de Haan directeur van *Frisian Dairy Trade* in Drachten, waar de nieuwe onderneming 42,5 procent van de aandelen van heeft. Commissievoorzitter Jan de Vries zei gisteren dat er tot 1 januari weinig zal veranderen. Tot die tijd blijven de fusieondernemingen zelfstandig. “Tsjin dy tiid sil der wol diskusje oer komme, tink ik.”



Nieuwsblad van het Noorden, 1997-09-10-2

Vakbond sceptisch over megafusie in zuivel

GRONINGEN - De Industrie- en Voedingsbond CNV kijkt met scepsis de fusie tussen de vier zuivelondernemingen *Coberco*, *Friesland Dairy Foods*, *Tweek Provinciën* en *Zuid-Oost-Hoek*. Volgens CNV-districtsbestuurder R. Algra kan het niet uitblijven dat er kaasfabrieken zullen worden gesloten. Op korte termijn zal de fusie zeker leiden tot een forse vermindering van het aantal arbeidskrachten. Het samengevoegde zuivelconcern heeft onder meer vestigingen in Groningen, Beilen, Bedum, Winschoten, Marum, Assen en Leeuwarden.

Op de lange termijn, aldus Algra, zou het weleens een goede zaak kunnen zijn. Zuivelondernemingen moeten volgens hem internationaal opereren. Tot dusver neemt van de vier alleen *Friesland Dairy Foods* op de internationale markt een positie is.

Zijn scepsis wordt evenwel gevoed door het feit dat de bedrijfsvoering bij de vier totaal verschillend is. Het kan volgens hem niet uitblijven dat dat tot strubbelingen gaat leiden.

Supermarkten zijn oorzaak van grote zuivelfusie

GRONINGEN - De voorgenomen fusie van vier zuivelcoöperaties vloeit voort uit de concentratie van de supermarkten in eigen land en in Europa. Het was de voornaamste aanzet voor de vier directies van *Friesland Dairy Foods*, *Coberco*, *Twee Provinciën* en *Zuid Oost Hoek* om een fusie aan te gaan. Een tweede reden is het beleid van de overheid. Die trekt zich terug als stut en steun van met name de export naar landen buiten de Europese Unie.

“De coöperaties hebben één zwakte: ze zijn niet sterk genoeg in de markt,” aldus A. Aalberts, voorzitter van *Friesland Dairy Foods*. “Wat wij de afgelopen tijd hebben gedaan is vooral streven naar positieversterking.” De fusie met *Coberco*, *Twee Provinciën* en *Zuid Oost Hoek* is daar een logisch vervolg op.

De grote supermarktketens zijn de voornaamste afnemers van zuivelproducten. Het samengaan van die klanten heeft al geleid tot concentratie van zuivelconcerns. Zo heeft *Campina-Melkunie* in Zaltbommel - met een omzet van f 6,4 miljard tot op heden de grootste zuivelcoöperatie in Nederland - het Westduitse SRudmilch overgenomen en onlangs nog een bedrijf in de buurt van Keulen ingelijfd.

De politiek trekt zich terug uit de ondersteuning van de melkveehouderij. De restituties (subsidie voor export buiten de EU) worden in een versneld tempo afgebouwd. Landbouwcommissaris Franz Fischler heeft een pakket maatregelen aangekondigd die een inkomstenderving voor de veehouder zullen betekenen van zo'n f 20.000 per jaar.

De vier coöperaties willen proberen door de fusie een deel van dat geld terug te halen. In beginsel is de hele wereld hun markt. Dat is nu al zo, alleen door de fusie zal dat in versterkte mate het geval zijn.

Zuid Oost Hoek en *Twee Provinciën* bewogen zich vooral met kaas op die markt. Jarenlang heeft hen dat geen windeieren gelegd. Toen vijf jaar terug de resultaten op de kaasmarkt tegenvielen moesten zij de boeren een lagere melkprijs uitbetalen. Twee Provinciën eindigde vorig jaar onderaan de ranglijst van melkprijzen. Dat was mede een gevolg van een recente fusie met twee andere coöperaties. Die kosten werden in één keer afgeboekt.

Dit jaar draait 'Workum' wederom florissant. ZOH is eveneens bezig met een goed jaar. De fusie, zo betogen beide directies, is dan ook niet uit armoede tot stand gekomen. Die is ingegeven door de onzekere toekomst.

Friesland Dairy Foods en *Coberco* hebben beide een breed pakket aan producten, maar hebben moeite om een goede prijs voor de kans te realiseren *Zuid Oost Hoek* en *Twee Provinciën* kunnen dat probleem oplossen. Zij kunnen tevens meeprofiteren van het scala van producten van de beide grote partners.

De zuivelgigant zal straks een grote marktpartij zijn als het gaat om kaas, waar meer dan 50 procent van de Nederlandse melk voor wordt bestemd, boter, verse consumptiemelk en aanverwante producten, condens, langhoudbare zuivel en zelfs frisdranken.

Bovendien heeft de fusie tot gevolg dat alle vier coöperaties nu gemakkelijk toegang hebben tot de binnenlandse markt, de Europese markt en de markten in Azië, Afrika, Zuid-Amerika en het Oostblok. Vooral *Friesland Dairy* heeft de afgelopen jaren met succes voortgeborduurd op het pionierswerk dat de vroegere 'condensfabriek' in landen buiten Europa heeft verricht. Aan dat pionierswerk hebben overigens alle Friese zuivelcoöperaties meegewerkt, want zij waren deelgenoot van de CCF.

Boeren krijgen een 'Europese' melkprijs

LEEUWARDEN - De boeren van de nieuwe coöperatie krijgen straks een 'Europese' melkprijs. Daarmee wordt het systeem gevolgd dat *Friesland Dairy Foods* al een paar jaar hanteert. Die betaalt een prijs uit die het gemiddelde is van de vijf hoogst uitbetalende fabrieken in ons land. „Door de fusie blijven er onvoldoende spelers in eigen land over om de prijs straks zo te berekenen”, aldus Olijslager. Dus wordt er over de grens gekeken.

Vanmorgen is bekend gemaakt dat de melkprijs van *Friesland Dairy Foods* over vorig jaar als maatstaf zal dienen. Die wordt gesteld op 100. Vervolgens wordt gekeken naar de stijgingen en dalingen van de melkprijzen van grote zuivelconcerns in Europa. Aan de hand daarvan wordt er een prijs vastgesteld.

De melkprijs komt derhalve los te staan van het resultaat van de onderneming. Verwacht wordt dat het bedrijf winst zal maken: zo'n f200 miljoen na drie jaar. Van die winst krijgen de boeren dividend op hun aandelen. Ook dat systeem komt van FDF.

Duidelijk is derhalve dat *Friesland Dairy Foods* zijn stempel op het nieuw te vormen zuivelconcern drukt. Directeur André Olijslager maakte gisteren bekend dat de nieuwe onderneming de structuur van zijn concern krijgt.

Sieben Attema, voorzitter van *Twee Provinciën*: „Ik nim oan dat wy ús leden noch hiel wat út te lizzen hawwe. Se sille wenne moatte oan dy nije molkprijs en oan de oandielen. FDF hat der in jier oer dien, wy moatte it yn in pear moannen dwaan en dan ek noch even de fúzje derby regelje”. Attema wordt bestuurslid zonder een vast omschreven functie.

Vrije fabrieken brengen bij fusie f50 miljoen in

LEEUWARDEN - De beide vrije fabrieken - *Twee Provinciën* in Workum en *Zuid Oost Hoek* in Oosterwolde - brengen door de fusie met *Friesland Dairy Foods* en *Coberco* ongeveer f50 miljoen in. Dat bedrag is nog een erfenis van de in 1990 in FDF opgegangene *Coöperatieve Condensfabriek Friesland* ('CCF'). De beide vrije coöperaties waren deelgenoot van CCF en hadden uit hoofde daarvan meegewerkt aan de opbouw van het eigen vermogen van die fabriek. Toen CCF opging in *Friesland Dairy Foods* werd bepaald dat na verloop van tijd over een periode van tien jaar dat deel van het eigen vermogen aan de vrije fabrieken zou worden uitbetaald.

FDF was al bezig met het aflossen van de schuld aan *ZOH*. De fabriek in Oosterwolde, die een vordering had van f27 miljoen, heeft al f2,6 miljoen ontvangen en krijgt dat bedrag ook over dit jaar nog uitbetaald. De aflossing van de schuld aan *Twee Provinciën* - ongeveer f50 miljoen - zou in 2000 beginnen. Nu beide ondernemingen partner in de fusie zijn geworden blijven die bedragen binnen het nieuwe concern. FDF had voor het aflossen van de oude schuld f25,1 miljoen gereserveerd.

Met 'Campina' erbij zou er kartelvorming ontstaan

LEEWARDEN - De grootste zuivelcoöperatie in ons land, *Campina-Melkunie* in Zaltbommel, is buiten de fusie gehouden. Volgens Jan Willem Koek van *Zuid Oost Hoek* is dat gebeurd, omdat er anders een onderneming zou ontstaan die zo'n 90 procent van de Nederlandse melk zou verwerken. „Ik denk dat wij dan in botsing komen met de Wet op de Mededinging. Er zou dan sprake zijn van kartelvorming.”

Campina zelf sluit aanhaken bij het nieuwe fusiebedrijf uit, aldus een woordvoerder. De directie ziet geen reden tegen de fusie te protesteren wegens eventuele marktverstoring. “Het nieuws is nog erg vers. Maar daarover maken we ons op dit moment niet zo druk”, aldus de zegsman.

Arie Aalberts noemde nog een ander motief. „Campina heeft op een aantal terreinen andere belangen. Die heeft zich onder andere toegelegd op toetjes en casinaten. Bovendien komt het geografisch slecht uit”. De coöperatie zou dan een werkgebied krijgen van Terschelling tot Vaals. “Wij hebben nu al een grote omvang. Wij moeten eerst maar eens zien hoe dit slaagt”, aldus Aalberts. „Je kunt echter nooit 'nooit' zeggen”. Johan Plageman van Coberco: „Wij hebben de handen al vol om dit aan elkaar te breien. Campina erbij? Het zou een al te grote stap kunnen zijn.”

Nieuwsblad van het Noorden, 1997-09-11

Ook MAP Campina

Megafusie treft groot deel van Nederlandse zuivel

LEEWARDEN - Bij de fusie van de vier zuivelondernemingen in het Noorden en Oosten is een aanzienlijk deel van de hele Nederlandse zuivel in al zijn geledingen betrokken. Van coöperatief tot particulier. Bovendien hadden de partners al ver voor de fusie dwarsverbanden die veel verder gaan dan het samen lid zijn van de coöperatieve stremsel- en kleursel-fabriek Food Enrichment in Leeuwarden.

Neem *Zuid Oost Hoek* (ZOH) in Oosterwolde en *Twee Provinciën*. Zij zijn beide aandeelhouder van *Frisian Dairy Trade*, een kaasexportbedrijf in Drachten. ZOH heeft ook een gezamenlijke onderneming met *Campina-Melkunie*: op het terrein van de ZOH-fabriek in Assen (*Acmesa*) staat namelijk de tarwe-glutenfabriek *Hiproca*. Dat bedrijf is eigendom van dochterondernemingen van beide coöperaties.

Voorts is ZOH nauw gelieerd aan de zuivelpoot van de particuliere onderneming *Wessanen*. ZOH maakt in opdracht van de Wessanen-dochter *Baars* in Schoonrewoerd *Leerdammer kaas* en verwerkt de boter voor *Wessanen*.

Twee Provinciën en *Friesland Dairy Trade* hebben jaren geleden al besloten tot een uitruil. In de *Twee Provinciën*-fabriek in Balk wordt voor gezamenlijke rekening de voor de Franse markt bestemde kaas *Mimolette* geproduceerd, in de FDF-fabriek in Sint Nicolaasga gebeurt hetzelfde maar dan met Leidse en Friese nagelkaas.

Twee Provinciën is de laatste tijd nog tal van andere allianties aangegaan. Samen met *Hoogwegt* in *Groesbeek* werd in *Workum* een fabriek gesticht voor de productie van wei-eiwitten. Hoogwegt op zijn beurt is weer eigenaar van de zuivelfabriek *De Kievit* in *Meppel*, die een deel van haar melk uit Friesland haalt.

De *Workumer coöperatie* heeft ook nauwe banden met de kaashandel. Het bedrijf verwerkt in licentie speciale kaassoorten voor een van de grootste handelaren op dit terrein in ons land: *Westland* in *Huizen*. Onlangs nog maakte *Twee Provinciën* bekend via dochteronderneming *Kloosterkaas* in *Gerkesklooster* aandeelhouder te worden van een nieuwe kaashandel.

De andere partners daarin zijn *Schep* in *Leerdam*, *Schep* en *De Wit* in *Leerbroek* en de *Boutergroep* in *Hardinxveld-Giessendam*. *Bouter* was al voor de helft eigenaar van *Kloosterkaas*. Uit 1991 stamt de deelname van *Twee Provinciën* in kaashandel *Tamminga* in *Weidum*. *Westland* in *Huizen* was toen al aandeelhouder van deze onderneming.

Veel verder van huis liggen de deelnemingen van *Friesland Dairy Foods*. Dat concern is voor honderd procent eigenaar van bedrijven in België, Duitsland, Frankrijk, Griekenland, Hongarije, Polen, Tsjechië, Peru, Hongkong en Singapore. Met veelal lokale ondernemingen heeft FDF vestigingen in Nigeria, Frankrijk, twee in Polen, Columbia, China, twee in Indonesië, Maleisië, Thailand en Vietnam.

Coberco zit er wat tussenin. De oostelijke coöperatie is eigenaar van *Schaap Kaas* in *Huizen* en van *Twaalfhoven Kaas* in *Bodegraven*. Bovendien heeft het concern een voet aan de grond op de Canarische Eilanden, in Spanje, Taiwan en Frankrijk. *Coberco* zit vooral stevig in België. Daar heeft de coöperatie de roomfabriek *Madibic*, die tevens een bedrijf heeft in Duitsland.

Coberco is ook eigenaar van *Borculo Whey Products*, waar industriële weiproducten worden vervaardigd. Onder 'Borculo' vallen ook de warmtekrachtcentrale in die plaats en een lactose-bedrijf in Groot-Brittannië.

Samen brengen de vier ondernemingen een enorm scala van producten op de markt: van Luchtig Toetje tot Friese Merenkaas, van Prima Donna tot Choq, van Friesche Vlag koffiemelk tot Kollumer Kaas, van Cantenaar tot Completa, van DOMO Langlekker tot Trenta, van vloeibare kalvermelk tot Dutch Lady.

Leeuwarder Courant 1997-09-12

FNV: meeste kaasfabrieken bedreigd

OOSTERWOLDE - Districtsbestuurder *Harry Vellenga* van de Voedingsbond FNV vreest dat er op den duur maar drie van de bestaande negentien kaasfabrieken van de fusiepartners *Friesland Dairy Foods*, *Coberco*, *Twee Provinciën* en *Zuid Oost Hoek* overblijven. Volgens hem worden dat drie nieuwe fabrieken op nieuwe locaties. „Je denkt toch niet dat ze al die fabrieken laten blijven bestaan, kom nou”, aldus Vellenga gisteravond op een FNV-bijeenkomst in Oosterwolde.

De vakbondsman voorziet dat als eerste fabrieken dichtgaan die midden in een plaats staan. Als voorbeeld noemde hij *Dronrijp* en *Burgum*. Dergelijke bedrijven veroorzaken verkeersoverlast en krijgen te maken met milieuproblemen.

Bij Coberco maken de werknemers zich ongerust over het voortbestaan van het kaasveredelingsbedrijf in Meppel. Een FNV'er: „Bij ons verwacht men dat er veel van de kaasproductie naar het Noorden zal gaan. Dus zal daar ook de veredeling en de verpakking naar toe gaan.”

De ondernemingsraad van *Friesland Dairy Foods* eist een bedrag van f6,2 miljoen van de directie voordat de fusie met de andere partners rond is, zei voorzitter Jan Bodde van de raad in Oosterwolde. Het bedrag moet worden uitgekeerd aan de vroegere werknemers van Frico-Domo. Toen die coöperatie in 1990 een fusie aanging met *CCFriesland* bleek dat de lonen bij de *CCFriesland* aanmerkelijk hoger lagen dan bij *Frico-Domo*. De directie heeft, om de fusie er door te krijgen, destijds toegezegd dat zij de lonen van de Frico-Domo-mensen zou aanpassen op het moment dat het nieuwe bedrijf flinke winst zou maken.

Volgens Bodde is dat nu het geval. *Friesland Dairy Foods* heeft het eerste half jaar een winst van f41,1 miljoen gemaakt tegen f13,2 miljoen in de eerste zes maanden vorig jaar. De eis van de ondernemingsraad komt voor een doorsnee werknemers neer op een extraatje van f100 tot f300 bruto.

Het bestuur van de CNV Regio Westergo vindt dat Leeuwarden wel de hoofdzetel moet krijgen van de nieuwe zuivelreus. Een centrale ligging is absoluut niet noodzakelijk, aldus de bond, de aanwezigheid van kennis en voldoende gekwalificeerd personeel wel. Op die terreinen „scoort Leeuwarden heel goed”.

Nieuwsblad vh Noorden 1997-09-12

Personeel positief-kritisch over fusie van zuivelconcerns

OOSTERWOLDE - De personeelsleden van de vier noordelijke zuivelcoöperaties zeggen de megafusie tussen de coöperaties *Friesland Dairy Foods*, *Coberco*, *Twee Provinciën* en *Zuid Oost Hoek* te begrijpen, maar zijn wel onzeker over de sociale gevolgen die de fusie voor hen heeft.

“Men vindt de fusie in principe een goede stap, maar het ongenoegen zit in het feit dat men niet weet waar men aan toe is”, zegt FNV-districtsbestuurder Harry Vellenga. De Voedingsbond FNV belegde gisteravond in Oosterwolde een bijeenkomst om de leden de gelegenheid te geven “hun ongenoegen en onzekerheid te uiten” en hen te voorzien van informatie.

De vier zuivelcoöperaties uit Noord- en Oost-Nederland kondigden eerder deze week aan te fuseren tot één grote zuivelcoöperatie. Door de fusie zullen zo'n 600 van de 5672 arbeidsplaatsen in ons land verdwijnen. Hoewel gedwongen ontslagen worden uitgesloten, is het volgens Vellenga nog onduidelijk wat de sociale consequenties voor het personeel zullen zijn.

“De meerwaarde van de fusie voor het personeel is nog onduidelijk. Veel personeelsleden hebben het gevoel dat ze als een jojo heen en weer worden geslingerd. In het verleden is al vaker met banen geschoven, heeft men loon moeten inleveren en gelijktijdig meer uren gaan draaien. De fusie heeft betrekking op 40 vestigingen in Noord-Oost Nederland. “Dat deze niet alle 40 open zullen blijven, is natuurlijk duidelijk”, zegt Vellenga. “Wij zullen er als vakbond keihard aan moeten trekken om in het sociaal plan nog meer negatieve consequenties voor het personeel uit te sluiten”, aldus de districtsbestuurder, die zegt als vakbond 'positief kritisch' tegenover de fusie te staan.

***Coberco* moet er wat voor over hebben om mee te mogen doen**

(KAF EN KOREN – WILLEM STEGENGA)

DE ZUIVELFUSIE moet het succes van *Friesland Dairy Foods* compleet maken. Van zorg-kindje is het bedrijf opgestoten naar een toppositie. De noodzaak om te fuseren is in het Noorden al jaren aanwezig geweest. De grondleggers van het concern wilden dat ook graag, de adviseurs schreven het ook voor, alleen de zuivelreus uit Leeuwarden was nooit een lichtend voorbeeld. Nu is het tij gekeerd.

Bij de kaasfabrieken heerste al geruime tijd het idee dat hun pakket aan de magere kant was. De grote concerns hadden een veel groter assortiment. Ging het mis met de kaas, dan ging het voor de vrije fabrieken mis met de melkprijs. De grote coöperaties konden hun risico spreiden. Dat kwam alleen in de melkprijs niet tot uiting.

Eind jaren tachtig. De Frico was een paar jaar eerder gefuseerd met de *Domo* in Beilen. Er was een grote coöperatie ontstaan met kaas als hoofdproduct en een redelijk scala aan andere verworvenheden. De onderlinge verhoudingen in de coöperatie waren slecht: Friesland tegen de rest en vooral omgekeerd.

Er schaarde zich een heel wassende groep chirurgen rond het bed van de patiënt. Horinga en De Koning, Pieter Winsemius van Mc Kinsey, de Rijksuniversiteit Groningen, jonkheer Feyo Sickinge en noem maar op. Ze stelden de diagnose, schreven het medicijn voor, maar de injectiespuit werd niet gehanteerd. Uit die tijd dateert de zegswijze ‘as dokter komt, wurdt der altiten ien better fan’. Dokter dus.

In 1990 kwam dan eindelijk de lang verbeide fusie met *CCFriesland*, een bedrijf met de hele wereld als werkterrein. De oude directie en de oude besturen werden aan de kant geveegd, of kozen zelf voor aftreden. André Olijslager werd de nieuwe man, Arie Aalberts leidde het bestuur.

Er werd voortvarend gesneden in het personeelsbestand onder het mom van ‘huis op orde’. Nog waart het spook van het laten verdwijnen van 1200 arbeidsplaatsen door de bedrijven. Het personeel is door de jaren heen altijd de sigaar geweest. Vakbondsbestuurder Henk Gerber zei deze week niet voor niets dat hij, zijns ondanks, specialist is geworden in het begeleiden van leden met psychische problemen.

De keiharde zakelijkheid van de leiding heeft evenwel de boeren geen windeieren gelegd. *Friesland Dairy Foods* heeft over de afgelopen vijf jaar, volgens het Boerderij-onderzoek, een melkprijs uitbetaald die boven die van *Zuid Oost Hoek* en *Twee Provinciën* uit komt. *Friesland Dairy Foods*: 77,76 cent, ZOH: 77,26 cent en Twee Provinciën: 76.83 cent. Dat prijsleiderschap heeft ervoor gezorgd dat er met ontzag naar *Friesland Dairy Foods* wordt opgekeken en dat de kaasfabrieken nu niet langer aarzelen zich aan te sluiten.

De nieuwe coöperatie wil investeren in markten en vooral in merken. De grote kaasmerken zijn nu in handen van Baars en Westland. Beiden hebben nauwe banden met de fusiepartners. Derhalve ligt het voor de hand dat Olijslager c.s. straks poolshoogte nemen in Schoonrewoerd en Huizen. Anders komen straks de Nederlandse merkkazen uit Duitsland.

De fusie zal ongetwijfeld boeren kopschuw maken. Een aantal zal zijn heil elders zoeken. Dat wordt nu een probleem. Er blijft niet veel meer over. *Nestlé* wil geen nieuwe boeren aantrekken. Die fabriek stoot jaarlijks al melk af naar coöperatieve burens. Een aantal contracten loopt dit jaar af en *Nestlé* is niet van plan nieuwe af te sluiten. Alleen *De Kievit* in Meppel (gemiddelde melkprijs over de laatste vijf jaar 77,08 cent) heeft nog ruimte voor pakweg 120 miljoen kilogram. Die hoeveelheid wordt nu bijgekocht en kan dus ook van eigen boeren komen.

Coberco is een verhaal apart. Die coöperatie heeft door de jaren heen geen wervende melkprijs uitbetaald. Ook voor *Coberco* geldt FDF als voorbeeld. Het Friese concern heeft een grote reorganisatie achter de rug, *Coberco* zit er nog middenin. In het onbestorven verleden heeft *Coberco* wel vele stappen voorwaarts gezet, maar dat leidde niet tot iets leuks voor de boeren. Vorig jaar bleef Zutphen 1,42 cent per kilogram achter bij Leeuwarden.

Op voorhand was duidelijk dat, wanneer *Coberco* zich bij de andere drie zou aansluiten, André Olijslager de nieuwe onderneming zou leiden. De psychische problemen bij het personeel van *Coberco* zullen ongetwijfeld in aantal toenemen. Bij ZOH en Twee Provinciën vallen ook slachtoffers.

Coberco heeft al wat toegegeven door de leiding over te dragen. Nu moet nog worden bepaald waar het hoofdkantoor komt. Dat is een zaak met veel psychologische facetten, maar ook een prestigezaak. Commissarissen der koningin en burgemeesters kloppen op de deur en boren fondsen aan. Bij ons is het het goedkoopst.

FDF heeft in Leeuwarden ruimte te over. Dat kan alleen op dit moment nog niet worden verkondigd. Dat zou niet handig zijn. De boeren van *Coberco* zouden argwanend worden. Wel steeds roepen om verandering, maar er zijn grenzen. Ook al gaat het niet om meer dan een kantoor van een man of vijftig. Dat aantal werkt op het hoofdkantoor van *Campina-Melkunie* in Zaltbommel.

Om de Drentse en Groninger boeren destijds bij de fusie van *Frico-Domo* met *CCFriesland* over de streep te trekken werd gezegd: het hoofdkantoor komt in Heerenveen. Niet in Leeuwarden. Die afstand was psychologisch te groot. Toen de fusie er was, werd, om kosten te besparen, toch voor Leeuwarden gekozen. Daar heeft geen haan meer naar gekraaid. Dus zal de keuze van de nieuwe coöperatie lang voortsudderen en worden onderbroken door vage plaatsaanduidingen.

Een dipje in de melkprijs en kostenbesparing komt weer hoog in het vaandel te staan. Dus toch Leeuwarden. FDF-woordvoerder Peter den Oudsten, straks wethouder van die stad, mag de buit binnenhalen.

Dat is maar goed ook. Leeuwarden wil zich profileren als dé zuivelstad. De jongste tijd hebben te veel agrarisch getinte ondernemingen managers gekregen die geen binding meer hebben met de stad. Wat is overgebleven, wordt op afstand bestuurd. Doodzonde.

Een zuiveljongen kijkt slechts naar de toekomst

Als Henk de Vries uit Warga vroeger roomboter kocht, was dat een pakje van de Frico. Tegenwoordig kiest ie het goedkoopste soort. De merkentrouw neemt af bij de werknemers in de dagverse zuivel. Daarvoor hebben ze al te veel bazen gediend.

De Vries werkte voor de *Frico*, later voor de *Frico-Domo* en sinds kort voor *Coberco*. Een vierde baas zal volgen na de megafusie in de zuivel. Zijn huidige stoel staat bij de *Coberco*-fabriek in Groningen. Hij is er chef verpakkingen. De Groningse fabriek, waar alle soorten dagverse zuivel worden gemaakt, is een samenraapsel van historie. Veel overtollig personeel dat zijn baan verloor bij de sluiting van fabrieken, kwam er terecht.

De Vries hoort tot de Wergeaster stroming. Hij begon als negentienjarige in de emballagehal van Frico's melkfabriek in Warga. Zin in een verdere studie aan de sociale academie had hij niet. „Toen dacht ik: dan ga ik een jaartje bij de Frico werken.” Het was geen probleem. „Toen kon dat nog, in die tijd. Er was altijd werk.”

In het dorp Warga, met 1800 inwoners, was de Frico dé werkgever, vooral in de jaren zeventig. De sfeer bij het bedrijf was gemoedelijk, de bomen leken tot in de hemel te groeien. In het begin van de jaren tachtig verscheen de eerst wolk aan de horizon. Frico ging samen met de Gronings/Drentse *Domo*. In Warga werd een personeelsstop ingevoerd. De jaren daarop kwam een grote stroom mensen op gang van andere vestigingen die werden gesloten. Van de Leeuwarder melkinrichting, Wolvega, Aldeboarn en later Emmen en ook Dokkum.

De oude sfeer bleef. “je moest er wel even aan wennen, aan al die nieuwe gezichten. Maar het belangrijkste was dat die mensen werden opgenomen. Je wilde dat ze erbij hoorden. Later zeiden ze dat ook. Ze voelden zich geen indringers. Het groepsgevoel was groot.”

In 1993 werd bekend gemaakt dat de fabriek in Wergea na een jaar sluiten zou. De Vries, nu 42 jaar, kreeg een baan bij de zuivelfabriek in Groningen, die toen nog Frico heette en eigendom was van *Friesland Dairy Foods*. Veel Wergeasters kwamen er terecht. Bijna niemand viel buiten de boot. Toch was het anders, daar in Groningen. Het is altijd een verzamelpunt geweest van overtollig personeel van gesloten bedrijven in de verre omtrek. De Friezen onderhielden een nauwe band.

Groningen telt nog 185 vaste werknemers. Na de overname door *Coberco*, begin dit jaar, gingen veel Friezen weer terug naar de eigen provincie, waar ze nu weer werken onder de vleugels van *Friesland Dairy Foods*. Want het was wel even slikken, *Coberco* als nieuwe baas. „Met de melkprijs bungelde *Coberco* altijd onderaan. Het had een wat stoffig imago. En nog wel, denk ik.” Al is dat wel iets veranderd door het nieuwe toekomstplan van *Coberco*, *Focus 2000*.



Foto Reyer Boxem

„Toen we in Groningen kwamen had iedereen het idee: nu wordt het even rustig. Nu kunnen we weer verder. En hóp. Eerst kwam de overgang naar Coberco, en nu weer deze gróte fusie.” De werkhouding van de 'zuiveljongens' is veranderd, merkt De Vries. „Iedereen kijkt heel sterk naar de toekomst. Wat gebeurd is, is voorbij. Je moet de zaken niet idealiseren. Het gaat nu nog maar om een ding: om perspectief voor jezelf.”

De motivatie is anders, de binding met het bedrijf lossen. De echte Friconees die De Vries eerst was is verdwenen. Eerder kocht hij altijd Frico-melk en Frico-boter. Nu pakt hij *Coberco* van het schap. „Maar je weet: als je je werk goed doet, biedt dat perspectief voor de toekomst. Daar gaat het nu om. Elke verandering houdt een zekere selectie in. Iedereen kent iedereen in deze wereld.”

Nieuwsblad van Noorden 1997-09-13

Haast bij zuivelfusie speelt bond in de kaart

LEEWARDEN - De vakbonden van werknemers in de zuivel putten moed uit de haast die de directies van *Friesland Dairy Foods*, *Coberco*, *Twee Provinciën* en *Zuid Oost Hoek* hebben met het afronden van de fusie. “Zij willen snel de fusie laten slagen. Dat vergroot onze kans op een goed sociaal plan. Wij moeten daarvan profiteren”, aldus Harry Vellenga (FNV).

Rendert Algra (CNV) acht het evenwel niet verstandig om met de armen over elkaar naar de brievenbus gaan zitten kijken of er ook een plan van de directie uitrolt. Hij wil zelf het initiatief nemen en de directie een concept voorleggen. “Wij hebben dat bij *Friesland Dairy Foods* ook al eens gedaan en dat heeft ons goed voldaan.” Bij alle vier fabrieken zijn al bestaande sociale plannen. “Die zetten wij op een rij en daar komen plussen bij.”

De directies hebben gezegd dat de fusie niet uit armoede is ontstaan. Dus valt er wat te halen, is zijn mening. De FNV'ers in Oosterwolde willen geen loon inleveren en bij verandering minimaal een gelijkwaardige functie terugkrijgen. Vellenga: “Het is de laatste tijd een kwestie geweest van: hier is nog een plaatsje vrij, daar kan jij mooi naar toe. Dat is dan wel een paar functiegroepen lager, maar dat verschil kopen wij wel af.”

Vellenga wil daar vanaf. “Want er is veel stront over de werknemers uitgestort. Dat mogen de directies zich ook wel eens realiseren.” Wat voor Vellenga hoog op de lijst van eisen komt te staan zijn loopbaanplanning en scholing. “Er is niet in mensen geïnvesteerd. Dat moet veranderen. De werkgever moet de mensen stimuleren. Dat heeft eraan ontbroken.”

Volgens Algra zal de directie weinig moeite hebben om zeshonderd banen te schrappen. De vier bedrijven hebben zo'n negenhonderd mensen in dienst met een tijdelijk contract of als uitzendkracht. Er is in Leeuwarden zelfs een uitzendbureau dat een vaste kracht in dienst heeft die alleen *Friesland Dairy Foods* doet.

Nieuwsblad van het Noorden,
13 september 1997, blz.29

OR van FDF eist f 6,2 miljoen

LEEWARDEN - De ondernemingsraad van *Friesland Dairy Foods* wil f 6,2 miljoen van de directie hebben voor de fusie met de andere partners rond is. De voorzitter van die raad, Jan Bodde, zegt dat die eis binnenkort op het bordje van de directie komt te liggen.

Dat bedrag moet worden uitgekeerd aan de vroegere werknemers van *Frico-Domo*. Toen die coöperatie in 1990 een fusie aanging met *CCFriesland* bleek dat de lonen bij de *CCF* aanmerkelijk hoger lagen dan bij *Frico-Domo*.

De vakbonden hebben met de zuivelindustrie de afspraak gemaakt dat het aantal tijdelijke krachten niet meer dan 10 procent van het personeelsbestand mag uitmaken. Algra: “Daar zitten ze nu boven, want ze hebben samen zo'n zesduizend mensen in dienst.”

Ondanks het begrip voor de fusie neemt de onrust onder het personeel toe. De mensen zijn onzeker. Algra zegt dat vooral de mensen die al eens zijn geconfronteerd met de sluiting van een fabriek erg bezorgd zijn.

Groot is vooral de onrust bij het kantoorpersoneel van *Friesland Dairy Foods* in Leeuwarden. Het gaat daarbij volgens Algra om mensen die werken op de afdelingen personeelszaken de stafondersteuning.

Leeuwarder Courant 1997-09-16

Hoofdkantoor van zuivelcoöperatie komt in Meppel

Van een onzer redacteuren

LEEWARDEN - Het hoofdkantoor van de nieuwe zuivelcoöperatie komt in Meppel. Dat heeft het bestuur gisteren besloten. „Wij hebben snel een keuze gemaakt om alle speculaties voor te zijn”, aldus secretaris Jacobus Dolsma uit Vledderveen.

Meppel ligt centraal in het werkgebied van *Friesland Dairy Foods*, *Coberco*, *Twee Provinciën* en *Zuid Oost Hoek*. De plaats heeft een vestiging van *Coberco*. Op het hoofdkantoor komen ongeveer vijftig mensen te werken. De keuze tussen een bestaand pand en nieuwbouw moet nog worden gemaakt, eveneens tussen huur en koop.

Leeuwarder Courant 1997-09-16

Staphorst positief over zuivelfusie

LEEWARDEN - De boeren van de zuivelcoöperatie 'CZ Staphorst'¹ hebben gisteren positief gereageerd op de fusie van *Zuid Oost Hoek* met de drie andere partners. Staphorst zal op korte termijn besluiten zich bij ZOH aan te sluiten om vrijwel gelijktijdig onderdeel van de nieuwe coöperatie te worden.

Op de eerste voorlichtingsvergadering van *Twee Provinciën* in Gerkesklooster heerste gisteravond volgens directeur Jan de Vries een 'positief kritische sfeer'.

Ook *Friesland Dairy Foods* is gisteren begonnen met de voorlichting aan de leden. Er kwamen maar liefst 450 boeren naar het FEC in Leeuwarden. Ook daar is de fusie positief ontvangen. Af en toe klaterde er zelfs applaus op. De nieuwe coöperatie krijgt 24 regio's met elk ongeveer 220 miljoen kilogram melk. Elke regio krijgt vijf bestuursleden. Die 120 bestuursleden samen vormen de ledenraad, het hoogste orgaan in de coöperatie.

¹ Was in 1995 ontstaan na fusie van *CZ. De Nijverheid* en *CZ Ons Belang* te Staphorst. Tot eind 1996 ontving de fabriek *De Nijverheid* nog (bussen)melk. Sloot daarna waarbij de melk naar 'Ons Belang' werd ontvangen. In 1997 fuseerde – na mislukte gesprekken met CZ Rouveen (zie op site) – met de ZOH te Oosterwolde. Begin 1998 sloot de kaasmakerij en in oktober van dat jaar ook de melkontvangst. Veel leveranciers, maar ook leden, zijn in die periode overgestapt naar DOC Hoogveen!

Ingezonden: Megafusie

Als donderslag bij heldere hemel kwam het bericht van de zuivelfusie over ons heen. Natuurlijk staat de zuivelwereld niet stil, maar als personeelslid van de kaasfabriek in Burgum zie ik de bui al weer hangen.

Toen begin jaren tachtig de Frico en de Domo fuseerden, begon de ellende al. Jarenlang durfden wij als personeel geen boer meer recht in de ogen te kijken door de bedroevende melkprijs. Op zuivelcursussen schaamden we ons om te zeggen dat we bij de FDF werkten. Het ene na het andere onderzoeksbureau lichtte het bedrijf door. Cursusleiders stuurden ons naar huis met een tandenborstel, een haarkammetje en een reep chocolade om de motivatie te stimuleren.

Eindelijk, na jaren, zijn we bij de wal opgeklauterd en kunnen we weer trots over onze onderneming praten. Dan opeens vindt de heer Olijslager zijn imperium nog met groot genoeg en ontfermt hij zich over de zuivel van half Nederland.

Als personeel hebben we weinig zin om na jaren vernedering opeens met name '*De Twee Provinciën*' en de *Coberco* uit de stront te trekken. De directie kan wel zeggen dat het personeel kan blijven en hoogstens moet verhuizen of reizen, maar mijn inkomen laat het nog steeds niet toe dat ik net als de heer Olijslager een chauffeur in dienst heb.

Al met al zal de fusie wel doorgaan want de boeren denken alleen maar aan hun eigen beurs.

Maar ze moeten niet vergeten dat er wel weer veel onvoorziene aanloopkosten zullen zijn en dat de eerste jaren de melkprijs toch weer tegenvalt. De uiteindelijke winnaars zullen toch de consumenten zijn, die voor een habbekrats het dagelijks eten op de plank hebben.

Oldeholtpade. Freddie de Vries.

DOC Hoogeveen niet naar zuivelreus

HOOGVEEEN - De zuivelcoöperatie DOC in Hoogeveen zal zich niet aansluiten bij de fusie van *Friesland Dairy Foods*, *Coberco*, *Twee Provinciën* en *Zuid Oost Hoek*. „Bundeling van krachten is een absolute noodzaak”, zo zei directeur Bert Willigenburg vanmorgen. DOC zoekt de samenwerking evenwel in een andere richting. De coöperatie wil afspraken maken met afnemers.

Het niet meedoen aan de fusie heeft nog een andere achtergrond. DOC verwerkt jaarlijks zo'n 400 miljoen kilogram melk. Daarvan komt slechts een kwart van eigen leden, eveneens een kwart van leveranciers, terwijl de helft wordt bijgekocht. De positie van de leveranciers in de nieuwe coöperatie is onduidelijk, aldus Willigenburg. Ze zullen waarschijnlijk lid moet worden om een goede melkprijs te kunnen ontvangen en het bestuur verwacht dat zij die stap niet willen zetten.

Hij voert ook aan dat DOC een entreprijs zou moeten betalen. Het eigen vermogen van DOC is namelijk niet groot „en dus zouden wij moeten bijpassen”. Al die factoren zijn voor het bestuur aanleiding geweest zelfstandig verder te gaan. De leden moeten nog over het voornemen van het bestuur beslissen.

Zuivelreus maakt slachtoffers, maar Bouter zit weer goed

(KAF EN KOREN – WILLEM STEGENGA)

HET ONTSTAAN van een zuivelreus (*Friesland Dairy Foods, Coberco. Twee Provinciën en Zuid Oost Hoek*) maakt iedereen, die er niet bij betrokken is, zenuwachtig. In de periferie wordt receptuur ontwikkeld voor een nieuwe strategie. Geen wonder, het hele zuiveltableau in ons land zal veranderen. Voor een enkeling betekent het een nieuwe uitdaging, doch velen tellen de dagen die ze in hun huidige functie nog kunnen slijten.

Fusies zijn niet in de laatste plaats afhankelijk van een paar mensen. *Campina-Melkunie* is buiten de boot gevallen. Het lijktje dat er lag - *ZOH* en *Campina* waren aandeelhouder van *Hypoproca* in Assen - werd vorig jaar doorgesneden. In Zaltbommel wordt enigszins 'wrantelich' op de verrichtingen in het Noorden en Oosten gereageerd. *Campina*-voorzitter Jan Loonen zag het niet zitten dat zijn concern zou opgaan in een zuivelmammoet met André Olijslager als grote man. Het coöperatieve ideaal verliest het van aandeelhouders, zo luidt Loonens oordeel.

Dat beginsel, in het eind van de vorige eeuw in *Wergea* in de steigers gezet, krijgt inderdaad een andere invulling. Een klein groepje gekozenen - de ledenraad - zal voortaan het hart van de boereninvloed vormen. De andere boeren hebben daar kennelijk geen problemen mee. Als melkprijs en winst maar goed zijn.

Wat heet. Naast de zuivelreus wordt er een landelijke veeverbeteringscoöperatie (*NRS en Holland Genetics*) op poten gezet. Nu zitten er nog 300 boeren in de bestuursorganen. Dat aantal slinkt naar 280 en zal straks minstens worden gehalveerd. Een probleem? Welnee, de boeren, met de Friese voorop, geven aan dat het snel die kant op moet. Veel bestuurders betekent veel kosten en juist daar moet op worden bezuinigd.

De zuivelorganen worden gereorganiseerd, of houden domweg op te bestaan. Nu nog wordt jaarlijks *f* 80 miljoen van het landelijk uitbetaalde melkgeld ingehouden voor de gezamenlijke promotie van kaas, boter en melk. Het *Nederlands Zuivel Bureau* dus. Je kunt op je vingers natellen dat dat bedrag snel zal teruglopen.

Directeur Peter Klok is een paar jaar geleden als interim-manager aangetrokken. Hij kijkt nu al uit naar een nieuwe baan. De andere werknemers zien eveneens het zwerk drijven. Vergaderingen over de koers voor volgend jaar - wat dan te doen met merken als *Mei-Gouda* en *Pikantje van Gouda?* - zijn al uitgesteld. Je kunt je voorstellen dat er eenzelfde sfeer heerst bij het *Produktschap voor Zuivel* en hij de *Nederlandse Zuivel Organisatie*.

De **kaashandelaren** schuiven onrustig op hun stoel heen en weer. Ze hebben deze week nog een feestbeurs in Amsterdam gehouden, maar bedachten meteen dat die volgend jaar wellicht een ander karakter zal hebben. *Westland* in Huizen heeft al voorzichtig bedreigd voor de aanvoer van zijn kaas ook elders in Europa rond te kijken. Dat deden kaashandelaren toch al geruime tijd, zij het op bescheiden schaal. Het ligt voor de hand dat de Duitse kaasfabrikanten hun personeel bij het aankondigen van de grote fusie een gebakje bij de koffie hebben geserveerd.

De handelaren, die oostwaarts trekken, worden in de bek gemolken door minister Jozias van Aartsen. Hij heeft aangekondigd de Landbouwkwaliteitsregelingen voor kaas, boter en melkpoeder te veranderen.

Nederlandse kaas wordt tot dusver verplicht gekeurd door het *Centraal Orgaan Zuivel Kwaliteitsaangelegenheden* in Leusden. Wat goed is, krijgt het rijksmerk. Van Aartsen wil van die verplichting af. Hij wil kaas vrijwillig laten keuren. En: „Dit vrijwillige systeem is toegankelijk voor zowel Nederlandse producenten als producenten uit andere landen.” Wie hecht aan dat rijksmerk, is dus niet meer afhankelijk van inlandse kaasmakers. Dat biedt perspectief voor de handelaren.

Er is in elk geval één handelaar die lacht in zijn vuistje. Dat is de huidige voorzitter van de Amsterdamse kaasbeurs, Peet Bouter uit Groot-Ammers. Hij heeft wat weg van een talentvolle voetballer. Hij gaat van de ene club naar de andere en doet dat niet zonder daarbij baat te hebben. De Ruud Gullit onder de kaashandelaren.

Even een tijdje terug. Bouter had een bloeiende handel in kaas in Raamsdonksveer. In 1956 stapte hij in de zaak die zijn grootvader in 1890 had gesticht. Toen de kleinzoon zijn intrede deed, werkten er zeven man. Het motto was simpel en doeltreffend: handel is handel. Of het nu Nederlandse of Duitse kaas was, of het nu eigenheimer boter of Belgische was, Bouter verkocht het.

De handel in eigen land kreeg een verlengstuk door de overname van een exportfirma. Het personeelsbestand groeide naar honderd man. *Frico* werd op een gegeven moment voor een kwart aandeelhouder. In 1985 nam de Frico Bouter zelfs helemaal over. De man zelf kreeg een topfunctie in het bedrijf.

Vijf jaar later hield hij het voor gezien. De *Frico* was verwickeld in een forse reorganisatie en voor een handelaar is vergaderen pure tijdverspilling. Hij begon weer voor zichzelf. Hij nam van de Frico het distributiecentrum in Culemborg² over en liet er kaas rijpen voor Albert Heijn.

In 1993 kwam Bouter weer in beeld hij de Friese coöperatieve zuivel. Niet bij *Frico*, dat toen al *Friesland Dairy Foods* heette, maar bij *De Goede Verwachting* in Workum, de voorloper van *Twee Provinciën*. Samen brachten zij *Friese-Merenkaas* op de markt. een proosdij-kaas die bij *Albert Heijn* wordt verkocht.

Bouter ging door. Hij werd later ook voor de helft aandeelhouder van *Kloosterkaas*, een besloten vennootschap van *Twee Provinciën*. In juli van dit jaar werd zijn belang in *Twee Provinciën* nog groter, toen die coöperatie met *Kloosterkaas* en de *Boutergroep* een fusie aanging met Schep in Leerdam. Nu de zuivelreus is ontstaan, is Bouter ook daar weer bij betrokken, zij het dat zijn bedrijf in Culemborg en nog een andere onderneming van hem buiten de fusie blijven. In Culemborg wordt ook kaas van *Campina* gerijpt en verhandeld. Bouter ziet de fusie dus wel zitten. Hij wel.

Leeuwarder Courant 1997-10-08

Einde Britse melk voor *Coberco*

ZUTPHEN - *Coberco* in Zutphen verwerkt niet langer Britse melk. Er was een contract voor drie maanden afgesloten. De Britten hebben dat niet verlengd, zo bleek gisteren in Brussel. Sinds juli heeft *Coberco* 30 miljoen kilogram Britse melk in Lochem verwerkt. Dagelijks staken twintig tankauto's het Kanaal over. De melk kwam van de Milk Marque, die geen kans zag de melk

2 Zoekterm: 'kaashandel De Vreugt' uit Gouda en kaashandel 'Kaptein' Amstelveen.

in eigen land te verwerken. De vraag naar zuivelproducten in Engeland is gedaald en bovendien beschikt het land zelf over onvoldoende fabrieken om er met moderne technologie zuivelproducten van te maken. Coberco zou 9 cent per kilogram voor de verwerking hebben ontvangen. In Lochem werd er boter en melkpoeder van gemaakt. Milk Marque was gedwongen de melk aan verschillende fabrieken aan te bieden. Het bedrijf heeft nu een andere gegadigde op het continent gevonden.

Leeuwarder Courant 1997-10-18

De echte leuke toekomst voor de boeren ligt dichtbij huis

(KAF EN KOREN – WILLEM STEGENGA)

SPREKERS VOOR boerenvergaderingen koesteren altijd en overal hetzelfde trucje. Als het goed gaat met de land- en tuinbouw waarschuwen ze voor slechte tijden, opdat niemand in slaap valle. Als het slecht gaat, worden de wereld en z'n ouwe moer erbij gesleept om een leuk toekomstbeeld uit de hoge hoed te toveren. Het is nu dood tij. Het gaat redelijk voor de een, heel aardig voor de ander en matig tot slecht voor een derde. De sprekers overzien de toestand en denken: tijd voor het zonnige scenario.

Om dat te kleuren wordt een in de Middeleeuwen al als dubieus omschreven redeneermethode gebruikt: de scholastiek. Dat houdt in dat je eerst je conclusie trekt en vervolgens argumenten zoekt om die te staven. De boeren, met name de akkerbouwers, gaan goede tijden tegemoet want de wereldbevolking groeit. Er komen jaarlijks 85 miljoen mensen bij. Die moeten eten en dus zal de komede dertig jaar de vraag naar voedsel verdubbelen, aldus Gerard Doornbos, voorzitter van de *Land- en Tuinbouw Organisatie Nederland*.

Er dreigt een voedseltekort, zegt Herman Wijffels van de *Rabobank*. Overschotten zullen verdwijnen en plaats maken voor evenwicht en zelfs voor tekorten. De economie in bepaalde armen landen groeit en dat houdt in dat meer mensen meer geld zullen uitgeven voor voedingsmiddelen.

Nog zo'n voorspelling. Tjibbe Joustra, hoogste ambtenaar op het ministerie van landbouw: er ontstaan nieuwe markten, want boeren verzoenen zich met de maatschappij. De vakgroep veehouderij van de LTO heeft al een rapport voor die ommekeer samengesteld. Aardig vinden de boeren, jammer dat er niet in staat dat het doel uiteindelijk een goede melkprijs is.

Met beide benen op de grond en dichtbij huis kijkend naar traditionele afzetpatronen ligt het land er nog even anders heen. De Nederlandse boer en tuinder is voor ongeveer een kwart van zijn omzet afhankelijk van wat de Duitsers bij ons bestellen. Prima natuurlijk die groei van de economie in Azië, heel aardig die wassende wereldbevolking, maar het simpele feit ligt daar dat de afzet naar Duitsland stagneert en wellicht zal teruglopen.

Aan het jarenlang terecht met verve verkondigde verhaal van 'al weer meer kaas naar Duitsland' wordt geen nieuw hoofdstuk toegevoegd. De prijzen op de zuivelmarkt mogen dan wekelijks stijgen, structureel is dat allerm minst. De prijs is te afhankelijk van incidenten. Van een tijdelijk lage melkervoer in eigen land, van een droogte in Australië en Nieuw-Zeeland en van een grote vraag naar boter uit het onbestendige Rusland.

Duitsland zorgt voor een vaste ondertoon, maar zingt nu een octaafje lager. De inlandse zuivelindustrie heeft zich met enthousiasme op de productie van Nederlandse kaassoorten geworpen. Dit jaar alleen wordt er 8 procent meer van gemaakt. Die kaas staat in Duitsland lager genoteerd dan de Nederlandse kaas. Dus is die kaas goedkoper en dus kopen Duitsers, die nog steeds wat minder hebben te makken dan een paar jaar geleden, die kaas bijna net-zo lief als die van gene zijde Enschede.

Onze eigen zuivelaars reageren daar nerveus op. Het *Nederlands Zuivel Bureau* heeft al een spreekverbod afgekondigd. Begin dit jaar heette het dat het xxxxx ducten bij de Oosterburen omhoogschoot. Leuk, maar nu blijkt dat imago alleen niet zaligmakend is. Het vertaalt zich niet in hogere omzetten, laat staan in lekkere winsten.

Nederland moest zonedig met zijn kaas wat afstand nemen van de lagere marktsegmenten. Manfred Modal kon nog net, maar wij moesten toch liever in de gunst komen bij iemand die meer te besteden had. Wie verstandig is, stopt wat ecologie in zijn promotie. Frau Antje als kleine-Greetje-uit-de-poler. Niet dat je de markt moet overvoeren met eco-kaas, maar wat hoerig gebruik maken van het gegeven kan geen kwaad. En 'Holland'? Ach, laat dat maar weg.

Geen eenvoudige zaak, als je bij prijsvechters als *Lidl* en *Aldi* in de schappen wilt liggen. Daar wordt dan wel 'bulk' verkocht, doch da xxxx bord staat niet alleen voor een doorsnee kwaliteit. Laatje dat liggen, dan visje meteen naast een groot net.

Campina-Melkunie hanteert nu de strategie van het overnemen van Duitse fabrieken. Twee zijn er al ingelijfd, naar een derde wordt gezocht. *Friesland Coberco Dairy Foods* zal hetzelfde wel doen; aldus Campina. Ze moeten nu toeslaan, want de tijd is er rijp voor.

Dat laatste wordt verklaard uit het feit dat de Duitse boeren door die lagere kaasprijzen ook een lage melkprijs beuren. De boeren willen meer. Logisch. Die behoefte zal ze wel over bepaalde gevoeligheden heen helpen, zo luidt de redenering. Gevoeligheden komen altijd als lastige bijkomstigheden om de hoek kijken, als een Nederlands concern een Duitse coöperatie inpikt. Interessant. Tot op de dag van vandaag beconcurreren de Nederlandse zuivelaars elkaar op leven en dood op de Duitse markt. De xxxxxx exporteur *Van der Sterre* uit Bodegraven. „Eerst waren de gangbare kazen aan bod, toen de specialiteiten en de laatste tijd wordt zelfs de prijs van onze geitenkaas gedrukt.”

In ons land zijn, op een paar kleine fabrieken na, straks nog maar twee grote zuivelconcerns over. Zij zullen wat uit elkaars vaarwater blijven. Er wordt al gezegd dat het aangaan van allianties op onderdelen, die in een aparte bv worden ondergebracht, niet onbespreekbaar is. Straks steken ze hand in hand de grens over om concurrenten over te nemen en die meteen 'kalt te stellen'. Er is in een jaar meer veranderd dan in de tien die eraan voorafgingen.

Het biedt in elk geval meer perspectief dan de vage bespiegelingen van hoogmogenden over wereldbevolking en voedseltekorten. Daar kleven veel onzekerheden aan. Een slag op korte termijn en vooral dichtbij huis is lucratiever.

Bonden: 'Geen banen weg bij zuivelfusie'

DEVENTER - Bij de nieuwe zuivelgigant *Friesland Coberco Dairy Foods*, een bundeling van vier zuivelbedrijven, werken 5765 mensen. En die moeten bij de definitieve fusie, die eind van dit jaar zijn beslag krijgt, allemaal een baan krijgen in het eigen concern, vinden de bonden. Ze maakten dat gisteravond duidelijk op een actievergadering met 150 zuivelwerknemers in Deventer.

Dit standpunt betekent onder meer dat het Deventer 'Coberco-model' niet zal worden geaccepteerd. Daar hebben veel werknemers van Coberco Dairies vorig jaar na opheffing van het bedrijf een baan buiten het bedrijf moeten zoeken.

Dat de bonden dat nu niet willen heeft alles te maken met het feit dat de nieuwe grote zuivelfusie niet is geboren uit 'armoe' maar uit de wens een krachtige, sterk concurrerende zuivelreus te creëren die extra winst kan maken."De werkgevers en de boeren worden hier beter van. De werknemers willen er nu ook beter van worden. Die willen niet in het hoekje zitten waar de klappen vallen en eindelijk eens terugvangen wat in het verleden is geïnvesteerd", aldus Ronald Zwijnenburg van de Industriebond FNV gisteravond op de vergadering in Deventer. Als het overleg maandag tussen bonden en directie niks oplevert zullen de werknemers spoedig bijeen worden geroepen voor actie-overleg.

Volgens Joke Hubert van de Voedingsbond FNV wil de top van de nieuwe zuivelreus straks alleen nog verder met "mobiele, goed opgeleide, flexibele mensen" en wil ze die eventueel nieuwe functies aanbieden tegen een lager salaris op een andere locatie. Is er geen geschikte functie of is een werknemer niet flexibel genoeg dan moet het contract "eindig" zijn. Daar is met de vakbonden echter niet over te praten. "De mensen die nu in dienst zijn doen hun werk goed en zijn al flexibel en mobiel genoeg", aldus Hubert.

Er valt alleen over beëindiging van een contract te praten als iemand dat zelf uitdrukkelijk wil. Hubert vindt dat *Friesland-Coberco* extra werk kan creëren voor de eigen mensen door werkzaamheden die nu worden uitbesteed weer in eigen beheer te nemen.

Garantie op inkomen in sociaal plan 'Friesland'

GRONINGEN - Een inkomensgarantie en een mobiliteitspremie gaan onderdeel uitmaken van het sociaal plan voor de 6000 werknemers van de nieuwe zuivelreus *Friesland Coberco Dairy Foods*. De onderhandelingen tussen bonden en directie worden volgende week voortgezet.

Volgens de Voedingsbond FNV hebben de vakbondsvergaderingen van vorige week in Heerenveen en Deventer hun uitwerking niet gemist. De directie is, aldus de bond, wat toegeeflijker geworden. Zo is de directie nu bereid om bij herplaatsing in een andere functie in de nieuwe organisatie het huidige vaste inkomen te garanderen. Met die toezegging zijn de vakbonden tevreden, maar ze hebben nog moeite met de gevolgen die de voorgestelde inkomensbevriezing heeft. "De inkomens zijn weliswaar gegarandeerd maar het kan zijn dat mensen jaren moeten wachten voor-

dat ze weer in inkomen kunnen groeien. Die vorm van bevrozen gaat ons te ver,” aldus districtsbestuurder Joke Hubert van de Voedingsbond FNV.

Nieuwsblad van het Noorden 1997-11-06

Zuivelgigant *Coberco*³ komt ook met loongarantie

De vier zuivelcoöperaties fuseren op 1 januari.

ZWOLLE - De nieuwe zuivelgigant *Friesland Coberco* wil haar werknemers een loongarantie geven. Dit is gisteravond gebleken tijdens de onderhandelingen tussen de vakbonden en de werkgevers van de zuivelcoöperaties *Coberco*, *Friesland Dairy Foods*, 'Twee Provinciën' en de Zuid-Oosthoek.

De vier zuivelcoöperaties fuseren op 1 januari. Voor 6000 werknemers van de vier bedrijven kan dat betekenen dat ze in het nieuwe bedrijf een andere functie krijgen. Als dit een lager salaris tot gevolg heeft, eisen de vakbonden een waarde vaste persoonlijke toeslag voor deze mensen. De zuivelbazen willen hier aan tegemoet komen, maar alleen op voorwaarde dat die werknemers bereid zijn op een andere locatie te werken. De nieuwe onderneming heeft straks fabrieken in zeven provincies.

Nieuwsblad v/h Noorden 1997-11-07

Kaderleden wijzen bod '*Coberco*' fusie af

ZWOLLE - De kaderleden van de Voedingsbond FNV wijzen de sociale regeling die de nieuwe zuivelgigant *Friesland Coberco* heeft voorgesteld af. De kans op een akkoord tussen de vakbonden en het bedrijf is daarmee kleiner geworden.

De kaderleden willen dat het sociaal plan vijf jaar geldt. De zuivelgigant biedt drie jaar. Volgens de kaderleden zal de grootste pijn als gevolg van de fusie zich pas na drie jaar voordoen.

Nadat *Coberco* eerder deze week aan de onderhandelaars van de Voedingsbond en CNV Zuivel een loongarantie had gegeven leek de weg naar een akkoord open te liggen. Het bod van *Coberco Friesland* wordt zaterdag in Staphorst neutraal voorgelegd aan de leden, die het eindoordeel vellen.

Coberco Friesland ontstaat op 1 januari. Dan fuseren de vier zuivelcoöperaties *Coberco*, *Friesland Dairy Foods*, *Twee Provinciën* en *de Zuid-Oosthoek*. Als gevolg van de fusie krijgen mogelijk 6000 werknemers een andere functie. De werkgever wil een eventuele salarisdaling compenseren, mits de werknemer bereid is op een andere locatie te werken. De maximale reisafstand kan wat de werkgever betreft 75 kilometer zijn. De FNV-bond vindt zestig kilometer de grens.

3 NvhN noemt *Coberco*, als grootste coöperatie, in de aanhef en ook soms in de tekst, dit in tegenstelling die altijd 'Friesland' gebruikt!

Ondernemingsraden positief over zuivelfusie

LEEUWARDEN - De ondernemingsraden van de zuivelfabrieken *Friesland Dairy Foods*, *Coberco*, *Twee Provinciën* en *Zuid Oost Hoek* hebben in de afgelopen nacht besloten een positief advies over de voorgenomen fusie uit te brengen. Woordvoerder Jan Bodde zei vanmorgen dat alle obstakels zijn opgeruimd. „Wij hebben er zelfs voor gezorgd dat de sociale voorwaarden die bij *Friesland Dairy Foods* gelden voor het uitbesteden van werk, ook door de fusiedirectie zijn overgenomen. De vakbonden hadden dat kennelijk over het hoofd gezien”.

LC 1997-11-14

Fusieplan zuivel getekend

Boeren zullen er in december over stemmen



Van links naar rechts: Jacobus Dolsma (Zuid Oost Hoek), Evert Meiling (Coberco), Arie Aalberts (Friesland Dairy Foods) en Siebren Attema (Twee Provinciën).

Fusieplan zuivel getekend

DE WIJK - Vanmorgen hebben de voorzitters van de vier zuivelcoöperaties officieel het voorstel voor een fusie getekend. Het plan om bij elkaar te stappen was al veel eerder gelanceerd. Nu de veehouders informeel hun goedkeuring hebben gegeven en de ondernemingsraden positief hebben geadviseerd was het tijd voor een korte plechtigheid in De Wijk bij Meppel.

De leden zullen in december over de fusie stemmen. Als die stemming gunstig uitvalt - niemand twijfelt daaraan - gaat de nieuwe onderneming *Friesland Coberco Dairy Foods* op 28 december van start. In het noorden en oosten van ons land is dan een van de grootste zuivelconcerns van Europa ontstaan.

Goedkeuring Fusie: Boeren zijn royaal voor grote fusie ***Friesland Coberco Dairy Foods* gaat op 28 december van start.**

LEEUWARDEN - De grote zuivelfusie is een feit. Vanmorgen hebben de ledenraden van *Friesland Dairy Foods* (FDF) en *Coberco* en de ledenvergaderingen van *Twee Provinciën* en *Zuid Oost Hoek* met een grote meerderheid voor het samengaan gestemd. Bij FDF en *Coberco* waren de boeren unaniem voor, bij de twee kleinere coöperaties was enige weerstand. Zo stemden bij *Twee Provinciën* 85,7 procent voor, bij *ZOH* was dat 91 procent.

Door de fusie is een zuivelonderneming ontstaan met een omzet van f9,1 miljard. Na het Zwitserse Nestlé (f22.8 miljard) en het Franse Danone (f9.6 miljard) is zij, wat omvang betreft, de derde in Europa. Bij het concern werken zo'n 5700 mensen. In komende jaren zullen 600 banen vervallen.

Er zijn 16.500 veehouders bij de fusie betrokken. Zij leveren 5,1 miljard kilogram melk. Dat is 46 procent van alle melk in ons land. De nieuwe onderneming is met 400.000 ton kaas goed van 60 procent van de gehele Nederlandse productie. In Friesland heeft het bedrijf elf vestigingen.

De zeggenschap glipt de boeren langzaam door de vingers

(KAF EN KOREN – WILLEM STEGENGA)

DE ZEGGENSCHAP in de coöperatie glipt de boeren stukje voor stukje door de vingers. Tot voor kort hadden ze directe invloed in de ondernemingen die door hun onderlinge samenwerking tot stand zijn gekomen. Langzaam maar zeker zie je die verschrompelen. De besloten vennootschap rukt op in de coöperatieve wereld. Ruim honderd jaar heeft het onderlinge samenwerkingsverband van boeren stand gehouden, een tweede termijn, zeker van die lengte, is een illusie. [...]

De nieuwe zuivelreus Friesland Coberco Dairy Foods slaat eenzelfde richting in. Formeel hebben de boeren daar nog het heft in handen. De fusie is evenwel nog niet eens een feit. of voorzitter Evert Meilink slaat al dreigende taal uit.

De nieuwe zuivelonderneming heeft geld nodig om markten te kunnen veroveren. In meer normale taal: om anderen te kunnen overnemen, te beginnen in Duitsland. Meilink hield de jonge Friese boeren deze week voor dat de leden dat geld in 'hun' onderneming zouden moeten steken. Nog eer het verzoek was ingediend, had hij zelf al het antwoord bedacht. „Zodra dat wordt gevraagd, is niet iedereen thuis. Financiering van de coöperatie door de leden is een vrijwel onbegeenbare weg. Als er dus nieuwe middelen nodig zijn, moetje dat via derden kunnen doen.” Daarmee wordt automatisch de poort voor zeggenschap van derden opengezet.

Het rikt naar brandend maagzuur. Eerst wrijven. Als dat niet helpt dan toch maar een Rennie. Eerst de zegeningen van een fusie in beeld brengen en vooral niet vergeten te vertellen dat de boeren baas blijven. Als iedereen dan goed en wel over de streep is, zeggen dat er poen nodig is om het concern te kunnen laten groeien en bloeien. Niet betalen? Dan kijken wij om ons heen, maar dan vliedt er wel wat van de eigen invloed heen.

De zuivelreus heeft natuurlijk een machtig wapen achter de hand. Als het straks - je kunt nooit weten, de politiek is grillig, de subsidiedeken wordt dunner - effen tegenzit met de melkprijs, dan zullen er toch maatregelen moeten worden genomen. De jonge Friese boeren hebben Meilink dat zwarte scenario voorgehouden.

Campina-Melkunie zit al stevig in Duitsland en saneert daar de overgenomen bedrijven dat het een lieve last is, althans voor de werknemers. Campina zou dus met een hogere melkprijs uit de bus kunnen komen. Volgend jaar, of het jaar daarop.

Naar de prijs van *Campina* wordt gekeken als *Friesland Coberco Dairy Products* de uitkering voor zijn boeren bepaalt, maar dat geldt ook voor de melkprijzen van fabrieken in België, Duitsland en Denemarken. Als die laag zijn en *Campina* hoog scoort, ligt het gemiddelde nog onder die van de zuivelgigant in Zaltbommel.

Toen Jan Teade Kooistra uit Eagum die lastige vraag aan Meilink voorlegde, kwam de getergde bestuurder niet verder dan de opmerking op dat moment eens naar een ander systeem te zullen kijken. „Het kan niet zo zijn dat de melkprijs het slachtoffer van het systeem wordt”. Nee, nogal wies. Dan vooral wordt een financiële bijdrage uit het over-Jordaanse manifest. Henk Smit, de vroegere secretaris van de *Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken in Friesland*, heeft het bij het rechte eind. Nog even en de boeren zijn de grondstofleverancier van hun pseudo-coöperatie. Ze kunnen aandeelhouder worden en als ze niet genoeg aandelen kopen, worden der-

den ingeschakeld. Het systeem waar ook een particuliere suikermaatschappij als CSM op is gestoeld. Dividend maakt plaats voor directe invloed.

Voor wie nog hecht aan de oude coöperatie, komen er straks nog mogelijkheden. Allicht zullen al die kleine eco-, bio-, kwark-, roomijs-, scharrelvlees- en streekeigenproducentenbedrijfjes straks de handen ineenslaan en een genoeglijke, ouderwetse coöperatie gaan vormen. De schoorsteen zal ontbreken, maar dat is dan ook het enige.

Nieuwsblad vh Noorden 1997-12-12

Resultaat FDF stijgt dit jaar fors naar f 85 miljoen

Ondanks tegenwind uit Azië blijven de resultaten van *Friesland Dairy Foods* stijgen. Halverwege het jaar was er een winst van f 41, nu is het opgelopen tot f 85 miljoen. Ondermeer de reorganisaties zorgden voor een positief effect.

LEEWARDEN - Zuivelconcern *Friesland Dairy Foods* komt dit jaar op een nettowinst van f 85 miljoen. In 1996 was dat f 50 miljoen. De omzet gaat omhoog van f 4436 miljoen naar f 4700 miljoen. Als oorzaken voor de flinke winststijging noemt *Friesland Dairy Foods* de hogere dollarkoers, een hoger resultaat op de export van gecondenseerde melk, weidederivaten en kindervoeding, kostenreducties en lagere grondstoffenprijzen op de wereldmarkt.

In het tweede halfjaar steeg het resultaat van het Nederlandse deel sterker dan was verwacht. Het resultaat van *Friesland International* vlakke af door de valutatroebelen in enkele Aziatische landen. Halverwege dit jaar, toen er al een netto-winst over het eerste halfjaar van f 41 mln was vastgesteld, werd de verwachting uitgesproken dat de Aziatische perikelen wel eens van invloed zouden kunnen zijn op de verdere resultaten van '97.

Nu er f 85 mln verdiend wordt, is de schade in Azië schijnbaar nogal meegevallen. "Het is ons daar echt meegevallen, al vlakken de resultaten wel af", zegt een woordvoerder van FDF, die er aan toevoegt dat de nuances halverwege het jaar heel bewust uitgesproken zijn omdat de situatie in Azië zich heel moeilijk liet inschatten.

Het resultaat van de Nederlandse tak van *Friesland Dairy Foods* steeg in het tweede halfjaar sterker dan verwacht. De FDF-woordvoerder is juist daar "blij mee". Hij zegt: "Er zijn in het verleden diverse reorganisaties doorgevoerd en de resultaten daarvan worden nu toch zichtbaar."

Friesland Dairy Foods fuseert per 1 januari met de collega-coöperaties *Coberco*, *Twee Provinciën* en de *Zuid-Oosthoek*. Van de 6000 banen verdwijnen er vijftot zes honderd, maar dat zal zonder gedwongen ontslagen gaan. Het hoofdkantoor van de nieuwe zuivelgigant komt in Meppel.

Coberco sluit vlak voor fusie verbond met Spaans bedrijf

ZUTPHEN - Een dag voor de fusie met *Friesland Dairy Foods*, *Twee Provinciën* en *Zuid Oost Hoek* in stemming komt, heeft het zuivelconcern *Coberco* in Zutphen via haar dochteronderneming *Madibic* nog een samenwerkingsverband gesloten met het Spaanse bedrijf *Granja Castelló*. Beide bedrijven brengen hun verkoop- en marketingsactiviteiten onder in één onderneming. De aandelen zijn gelijk verdeeld. De nieuwe onderneming richt zich op de horeca, de bakkerij-branchen en fast-food-ketens. Het gaat daarbij om room, sauzen, boter, ijs- en milkshakesmixen.

Goedkeuring Fusie: Boeren zijn royaal voor grote fusie

LEEUWARDEN - De grote zuivelfusie is een feit. Vanmorgen hebben de ledenraden van *Friesland Dairy Foods* (FDF) en *Coberco* en de ledenvergaderingen van *Twee Provinciën* en *Zuid Oost Hoek* met een grote meerderheid voor het samengaan gestemd. Bij FDF en *Coberco* waren de boeren unaniem voor, bij de twee kleinere coöperaties was enige weerstand. Zo stemden bij *Twee Provinciën* 85,7 procent voor, bij *ZOH* was dat 91 procent.

Door de fusie is een zuivelonderneming ontstaan met een omzet van f9,1 miljard. Na het Zwitserse Nestlé (f22.8 miljard) en het Franse Danone (f9.6 miljard) is zij, wat omvang betreft, de derde in Europa. Bij het concern werken zo'n 5700 mensen. In komende jaren zullen 600 banen vervallen.

Er zijn 16.500 veehouders bij de fusie betrokken. Zij leveren 5,1 miljard kilogram melk. Dat is 46 procent van alle melk in ons land. De nieuwe onderneming is met 400.000 ton kaas goed van 60 procent van de gehele Nederlandse productie. In Friesland heeft het bedrijf elf vestigingen.

Oppositie zuivelfusie blijft in anonimiteit

LEEUWARDEN - De grote zuivelfusie heeft gisteren slechts zeer kleine weerstand ontmoet. Veruit de meeste boeren hebben er vlot mee ingestemd. Alleen bij de *Twee Provinciën* in Workum en bij *Zuid Oost Hoek* in Oosterwolde waren tegenstemmers. Bij *Twee Provinciën* ging het om 14,3 procent, bij *Zuid Oost Hoek* om 8,5 procent. Bij *Friesland Dairy Foods* en *Coberco* waren de ledenraden unaniem voor. De fusie haalde derhalve royaal de vereiste meerderheid.

Jacobus Dolsma van *Zuid Oost Hoek* zei gistermiddag dat het moeilijk is aan te geven waar de tegenstemmers vandaan kwamen. "Geen idee. Ik denk ook niet dat het een georganiseerde actie is geweest. De sfeer is altijd goed geweest. De tegenstanders zijn niet voor de microfoon geweest, ook niet tijdens de informatieperiode."

Voorzitter Siebrén Attema van *Twee Provinciën* vermoedt dat de tegenstemmers in het hele werkgebied verspreid zitten. Mogelijk dat er een kleine concentratie rond de voormalige fabriek van Oudwoude is. Die leden zijn een paar jaar geleden al niet van harte akkoord gegaan met een fusie met *Twee Provinciën*. Vervolgens moesten zij, vanwege de fusiekosten, genoegen nemen met een relatief lage melkprijs. „Dêr hoege se no net mear oer yn te sitten. Wy helje dit jier in goed risseltaat.” De verkoop heeft goed gedraaid en ook op de kosten is flink bespaard.

Door de fusie is een zuivelonderneming ontstaan met een omzet van f 9,1 miljard. Na het Zwitserse Nestlé (f22.8 miljard) en het Franse Danone (f9.6 miljard) is zij, wat omvang betreft, de derde in Europa. Bij het concern werken zo'n 5700 mensen. In komende jaren zullen 600 banen vervallen.

Er zijn 16.500 veehouders bij de nieuwe onderneming betrokken. Zij leveren 5,1 miljard kilogram melk. Dat is 46 procent van alle melk in ons land. De nieuwe onderneming is met 400.000 ton kaas goed van 60 procent van de gehele Nederlandse productie. In Friesland heeft het bedrijf elf vestigingen.

Nieuwsblad vh Noorden 1997-12-27

INGEZONDEN: (tegenstander) 'Megafusie'

Boeren van de Vrije Fabrieken (Zuidoosthoek) en Twee Provinciën hadden er goed aan gedaan om woensdag 17 dec.!! tegen de voorgenomen fusie te stemmen. Vóór stemmen betekende het einde van de vrijheid.

Op niet al te lange termijn zal de zeggenschap geheel verdwijnen. Nu nog kunnen boeren aandelen kopen, maar in de toekomst zal men daar niet meer toe in staat zijn. De financiering van hun eigen bedrijf zal voorop staan. Vooral jonge boeren zullen afhaken. Het gevolg zal zijn dat vreemd kapitaal het concern zal gaan financieren en daarmee zal de ellende beginnen. Want: deze investeerders willen winst maken. Hoe lager de melkprijs wordt, die de boeren beuren, hoe hoger de winst voor het concern.

Men spreekt van wel 150 miljoen winst binnen drie jaar, dit is gemakkelijk te voorspellen, immers wanneer men er niet komt, verlaagt men doorgewoon de MCM-prijs voor de boer (MCM (Markt Conforme Melkprijs).

Als veehouder zal men hier niets tegen kunnen doen. Het is niet denkbeeldig dat in de toekomst helemaal geen boerengeld meer in het concern zit.

Het eerste jaar wil men een MCM-prijs van 77.12 ct realiseren, gezien de marktontwikkelingen, momenteel is dit ook niet moeilijk.

Als Vrije Fabriek zijn we daar ook toe in staat, ook als de prijzen weer zullen zakken, wat zeker zal gebeuren. Door al de fusies van de afgelopen jaren (Workum, Gerkesklooster, Oudwoude) is bij 'Twee Provinciën' de laatste jaren de uitbetaalde melkprijs lager geweest dan FDF, bovendien is er veel geïnvesteerd in Gerkesklooster. De jaren van zaaien; noemde directeur Jan de Vries dit. Nu zou de tijd van oogsten komen en zouden de resultaten flink beter worden. Met een fusie is dit weer van de baan.

De uitkering op aandelen pakt ook nadelig uit voor de vrije boeren. De eerste jaren is die lager dan die van de FDF-leden. Bovendien moet men de aandelen duur kopen.

De voorgenomen fusie is eigenlijk alleen bedoeld om een sterke positie op de kaasmarkt te realiseren. Dit kan ook zonder fusie bereikt worden door de kaas gezamenlijk te verkopen. FDF en Coberco zijn altijd beducht geweest voor een hogere kaasprijs, omdat de Vrije Fabrieken een hogere melkprijs hadden uitbetaald. Feitelijk zijn de vrije boeren door die twee bedonderd. Moeten we daar nu dan mee samengaan? Boeren, let op uw zaak voor het te laat is. Fusieren betekent het einde van de coöperatie, het einde van boerenzeggenschap.

DOEZUM J. VEENSTRA

1998

Leeuwarder Courant 1998-01-02

Melkprijs boeren FCDF 15 cent lagere voorschotprijs

LEEWARDEN - De bij de nieuwe zuivelgigant *Friesland Coberco Dairy Foods* aangesloten melkveehouders krijgen in 1998 een aanzienlijk lagere voorschotprijs voor hun geleverde melk uitbetaald. Voor de boeren van *Friesland Dairy Foods* betekent de verlaging 15 cent minder per kilogram melk. In december werd nog een gemiddelde prijs van ruim 87 cent (exclusief btw) uitgekeerd. De lagere voorschotprijs vloeit voort uit een nieuwe rekenmethode. De nieuwe zuivelreus baseert zich voortaan op de waarde van het gehele zuivelpakket. Tot nu toe lagen alleen de notering van Goudse kaas, boter en spray-weipoeder aan de basis. Die wijziging scheelt 7 à 8 cent. Voorts is de tot nu toe uitgekeerde herfstmelktoeslag van 8 cent geschrapt.

Leeuwarder Courant 1998-01-07

Friesland Coberco Dairy Foods stopt met kopen Duitse melk

LEEWARDEN - Het zuivelconcern *Friesland Coberco Dairy Foods* stopt met het verwerken in ons land van melk uit Duitsland. De partners van de nieuwe combinatie haalden tot dusver jaarlijks ongeveer 200 miljoen kilogram uit het Weser-Ems-gebied en uit de oostelijke deelstaten. De bestaande contracten worden uitgediend. Zo is onlangs nog een overeenkomst met boeren uit de buurt van Emlichheim, bij Coevorden, met vijf jaar verlengd.

Het concern wil in de eerste plaats geen melk meer ontvangen van leveranciersverenigingen, die met een tussenpersoon werken. Daarmee valt een deel van de Duitse melkleverantie weg. De directie heeft aangekondigd voortaan alleen nog melk die rechtstreeks van boeren afkomstig is, te willen verwerken.

Zij moeten op korte termijn echter wel voldoen aan de eisen die zijn neergelegd in het programma *Keten Kwaliteit Melk*. Dat project houdt in dat boeren melk moeten produceren onder optimale hygiënische en diervriendelijke omstandigheden. In Duitsland heeft men niet een dergelijk systeem.

Tot voor kort haalde *Twee Provinciën* in Workum ongeveer 50 miljoen kilogram melk uit Emlichheim, Plockhausen en Wiesedermeer. Die melk was voor een deel afkomstig van Friese boeren die naar Duitsland zijn geëmigreerd. *Zuid Oost Hoek* in Oosterwolde was actief in het voormalige Oost-Duitsland. Daar werd, onder andere uit de buurt van Leipzig, jaarlijks zo'n 140 miljoen kilogram melk vandaan gehaald. *Friesland Dairy Foods* had nog een groep boeren rond Uelsen als leverancier.

Het hoofdkantoor van de nieuwe zuivelonderneming komt definitief in Meppel.⁴ Aan de rijksweg is een kantoorruimte gehuurd die begin februari in gebruik zal worden genomen. Daar komen in eerste instantie 25 man te werken. In een later stadium zal er meer ruimte worden gehuurd waardoor er plaats is voor nog eens 25 werknemers.

4 NvhN 1998-02-06 toch weer onduidelijkheid over de hoofdvestiging – niet opgenomen

Einde aan Leeuwarder (kaas)notering door terugtrekken FCDF

LEEWARDEN - Er is vanmorgen een eind gekomen aan de Leeuwarder notering voor Goudse en Edammer kaas. De voorzitter van de noteringscommissie, Jan de Vries uit Workum, heeft meegedeeld dat de nieuwe zuivelcoöperatie *Friesland Coberco Dairy Foods* niet langer deelneemt aan het beraad over het samenstellen van de kaasprijs.

De notering heeft de naam van Leeuwarden als zuivelstad grote faam gegeven. Op basis van deze notering werd er overal in de wereld handel in kaas gedaan. Als vrijdags in Leeuwarden bekend werd wat de kaasprijs was, werd luttele uren later in Alkmaar eveneens een notering vastgesteld die altijd exact de prijs van Leeuwarden volgde. Een paar weken later gebeurde op de beurs in Keulen hetzelfde.

De Vries zegt dat de nieuwe zuivelcoöperatie de notering beschouwt als een richtlijn voor de prijs van bulkkaas. „Wij willen de kaas een hogere waarde geven en daar past geen prijs voor bulkproducten bij”. *Friesland-Coberco Dairy Foods* zal voortaan rechtstreeks met de afnemers prijsafspraken maken.

Daar, zo zegt De Vries, ligt dan geen notering aan ten grondslag, “maar die heb je ook niet voor cola”.

De handel betreurt het verdwijnen van de Leeuwarder notering. Peter Poot, secretaris van het verbond van kaashandelaren: “Je loopt nu de kans dat er buiten ons land over de prijs van Goudse en Edammer wordt beslist. Kaas kan niet zonder leidraad, het is geen merkartikel. Je hebt dus een referentiepunt nodig anders krijg je het deksel op je neus”.

Mogelijk dat de notering voor kaas voortaan wordt bepaald op de beurs in Amsterdam. Daar komen op maandagmorgen handelaren en producenten bijeen, vooral voor het verhandelen van oudere kaassoorten.

De zuivelreus vraagt om steviger tegenspel

(KAF EN KOREN WILLEM STEGENGA)

GISTEREN IS ER feitelijk een einde gekomen aan de *Leeuwarder Notering*. Dat houdt in dat er geen richtlijn meer zal zijn voor de prijsvorming van Goudse en Edammer kaas. *Friesland Coberco Dairy Foods* stapte uit de commissie. Dat gebeurt over drie maanden. In die tussentijd mogen de handelaren zich beraden over wat hen te doen staat.

De Leeuwarder Notering schuifelt nog een tijdje voort en dan is het einde verhaal. Jammer voor de Friese hoofdstad, ook jammer voor de boeren. Het was een mooi fenomeen. Vanaf een uur

Einde Leeuwarder kaasnotering

Van een onzer redacteurs

LEEWARDEN - Er is vanmorgen een einde gekomen aan de Leeuwarder kaasnotering. Die bepaalde wekelijks wereldwijd de kaasprijs. De nieuwe zuivelcoöperatie *Friesland Coberco Dairy Foods* heeft zich uit de noteringscommissie teruggetrokken. Zij was veruit de grootste partner in het overleg.

vrijdagmiddags braakten wereldwijd de faxen de resultaten uit van het overleg van een uit acht man bestaande commissie.

Leeuwarden was even, maar wel elke week, in beeld - van Japan tot Australië. De notering was nog warm of in Alkmaar werd eveneens een prijs voor kaas bekendgemaakt die exact de bewegingen in het EATC volgde. Een paar weken later gebeurde hetzelfde in Keulen.

Het lijkt een repeterende breuk, maar voor de zoveelste keer heeft Leeuwarden als zuivelstad van Europa, als agri-nutri-centrum van Nederland een veer moeten laten. De rij van agrarische bedrijven, instellingen en instituten die de Friese hoofdstad de rug hebben toegekeerd, wordt schier oneindig. Een geluk. Leeuwarden krijgt Bosma-Zathe, een pleister die de wonde echter lang niet helemaal kan bedekken.

De kaashandelaren beraden zich op de situatie. Zij vinden dat zij hoe dan ook een notering nodig hebben. Wellicht biedt de beurs in Amsterdam uitkomst. Dan wordt het een veredelde handelsnotering, maar heter iets dan niets.

Friesland Coberco Dairy Foods kon zich met gemak deze stap veroorloven. De zuivelgigant heeft 60 procent van de Nederlands kaas in handen. Ze heeft bovendien een beslissend aandeel in de noteringscommissie.

Die commissie bestaat uit acht man: vier vertegenwoordigers van de fabrieken en vier van de handel. Voor de fabrieken zitten Jan de Vries, Ignas de Grefte, Klaas van der Ham en Paul van Lith er in. De eerste drie behoren sinds de grote zuivelfusie tot het Friesland Coberco-concern, Van Lith is van Campina-Melkunie.

De handel wordt vertegenwoordigd door Joop Veerman, Piet Westland, Jurjen de Haan en Leo Vergeer. De Haan is directeur van K. H. de Jong in Drachten, een bedrijf dat voor 42,5 procent in handen is van *Friesland Coberco Dairy Foods*. Daarmee zijn de verhoudingen dus duidelijk.

Duidelijk is ook de verhouding van *Friesland Coberco Dairy Foods* met haar boeren. Een lepe veehouder kon redelijk in de smiezen krijgen hoe hoog zijn melkprijs zou worden. Hij ging af op de noteringen voor boter, kaas en weipoeder en kon zo zijn conclusies trekken.

Nu de Leeuwarder notering wordt bijgezet op de mestvaalt van de geschiedenis mist hij elk zicht. FCDF had trouwens al bepaald dat de melkprijs - althans het voorschot op de uiteindelijke prijs - wordt afgeleid van het totale productenpakket, van de hele zuivelmand dus. Daar kan een boer niet meer uitkomen.

Heeft hij enige invloed gehad op die nieuwe rekenmethode? Niks van bekend. Is hem gevraagd of zijn directeuren uit de noteringscommissie mogen stappen? Evenmin. De boeren van FCDF zullen zich derhalve tevreden moeten stellen met een positie die valt te vergelijken met die van een particuliere industrie als Nestlé.

Zij zijn verworden tot leveranciers van grondstoffen. En aan die leveranciers zal de directie steeds hogere eisen stellen wat betreft productiemethoden. Dat wordt dus dubbel inleveren en langzaam teruggaan naar de situatie in het pre-coöperatieve tijdperk.

De nieuwe zuivelreus zal nog meer om zich heengrijpen. Op de nieuwjaarsreceptie van het *Productschap Zuivel* ging al het hardnekkige gerucht dat de vestigingen van het Nederlands Zuivel Bureau in Aken en Parijs zullen worden gesloten.

De collectieve promotie - of wat daar straks nog van over is - van kaas, boter en melk wordt dan gedaan vanuit het kantoor in Rijswijk. Daar is een mooi gelegenheidsargument voor te vinden.

Sinds de kantoren van het zuivelbureau in Brussel en Londen zijn gesloten. is de export van kaas naar België en Groot-Brittannië gestegen. Die naar Duitsland en Frankrijk is gedaald, dus daar de tent ook maar dicht.

De volgende stap is het inkrimpen van de branche-instelling de *Nederlandse Zuivel Organisatie*. Kijk, er zal altijd wel een aanspreekpunt voor Den Haag en Brussel van de zuivelindustrie moeten blijven, maar dat kan niet een paar man wel worden bemand. Het *Productschap Zuivel* stond dat ook te wachten, maar dat is door de gong gered. Dat heeft taken overgekregen van het eveneens bijgezette Landbouwschap.

Ogenschijnlijk kan zo'n machtsconcentratie tot op grote hoogte de dienst uitmaken. Nauwelijks meer een weerwoord van de boeren en bij de cao-onderhandelingen als één blok optreden tegen drie verschillende vakbonden. Het wordt de giganten op die manier ook wel verrekt gemakkelijk gemaakt.

In het hele verhaal ontbreekt de stem van de landbouworganisaties. Zij hebben zich tijdens de recente ontwikkelingen opvallend op de achtergrond gehouden. Het was een zaak des fabrieks. De boerenbonden hebben wel bestuurders uit eigen geledingen in de ledenraden van de fabrieken zitten, maar die zitten daar als lid van die fabriek en niet van de bond. Een beetje power van die kant zou geen kwaad kunnen. De zuivelconcerns schreeuwen als het ware om tegenspel.

Leeuwarder Courant 1998-01- 22

Friesland Dairy stapt op ecomarkt

SINT NICOLAASGA - De nieuwe zuivelonderneming *Friesland Coberco Dairy Foods* onderneemt pogingen om melk van ecologische en biologisch-dynamische boeren te verwerken. De kaasfabriek in Sint Nicolaasga is zo ingericht dat dergelijke melk daar mag worden verwerkt. Het bedrijf heeft het eco-keurmerk Skal gekregen.

De zuivelfabriek in Sint Nicolaasga is de afgelopen tien jaar een aantal keren met sluiting bedreigd. Op wonderbaarlijke wijze heeft het bedrijf altijd het mes van de reorganisatie weten te ontlopen. Die kant lijkt het nu weer op te gaan. Het nieuwe zuivelconcern gaat de productie van kaas concentreren, maar in Sint Nicolaasga staat nu de enige fabriek met het Skal-certificaat. Friesland Coberco Dairy Foods produceert in de fabriek in Sint Nicolaasga speciale kaassoorten: Friese nagelkaas. Leidse kaas. Proosdij, Maasdammer, peperkaas, broodedammers, Kanterkaas en grondstoffen voor de smeerkaas Slankie.

De noordelijke component van het zuivelconcern - Frico-Domo - heeft eerder een poging gedaan om ecomelk te verwerken. Dat was in de fabriek in Warga. Het ging toen om 3000 kilogram per dag op een totale productie van 300.000 kilogram.

Dat project is een zachte dood gestorven. De kosten waren te hoog en de betrokken eco-boeren wilden een eigen (hogere) melkprijs. De directie heeft daarop de verwerking gestaakt: twee melkprijzen in een coöperatie, dat kon niet, was het argument.

Volgens woordvoerder Rob van Dongen van het zuivelconcern verkeren de ecoplannen nog in een pril stadium. "Het feit dat Sint Nicolaasga die status heeft gekregen houdt natuurlijk nog niet

in dat wij die melk ook inderdaad gaan verwerken. Feit is natuurlijk wel dat wij mogelijk op den duur op dit marktsegment kunnen inspelen.” Zoals bekend, wordt in Drachten een particuliere fabriek voor de verwerking van ecomelk gebouwd.⁵

Leeuwarder Courant 1998-01-26

Kaasfabriek 'Ons Belang'⁶ te Staphorst dicht

STAPHORST - De kaasfabriek van Staphorst gaat definitief dicht. *Friesland Coberco Dairy Foods* zal de kaasproductie waarschijnlijk al over een paar weken beëindigen. De kaasmakers van de fabriek zijn links en rechts met succes aan het solliciteren. Ze komen of in bedrijven van het eigen concern terecht of vinden elders een plaatsje. De melkontvangst in Staphorst blijft voorlopig open. Tot 1 april 1999 kunnen de boeren daar nog melk in bussen kwijt.

Melkbussen verdwijnen ook uit dorpsbeeld Staphorst

STAPHORST - Ook de Staphorsters halen de nieuwe tijd binnen. Met ingang van volgend jaar april verdwijnen de melkbussen uit het dorpsbeeld. Sommige inwoners zijn er niet blij mee, omdat ze nog steeds niet overweg kunnen met de melktanks, die de bussen gaan vervangen. De overstap werd echter noodzakelijk omdat het Productschap voor Zuivel in bussen aangeleverde melk niet langer accepteert. Foto: WIA



- 5 Nog hetzelfde jaar – juni 1998 – werd FCDF mede eigenaar van 'Drachten' met eenderde procent van de aandelen te kopen. In juli 2000 werd het eco-bedrijf volledig over genomen door FCDF. LC 1998-02-11 een knipsel over mogelijke samenwerking – samen met CMU – met ECO-bedrijf Limmen. – verder nog niet uitgezocht!
- 6 Fabriek heet sinds de fusie met 'De Nijverheid' in 1995 eigenlijk 'CZ. Staphorst' heet, ging in 1997 naar ZOH Oosterwolde – zie ook aantekening bij LC 1997-09-16

Friesland Coberco steek miljoenen in drinkontbijt 'Rythm'

LEEWARDEN/GRONINGEN -

Zuivelreus Friesland Coberco lanceert binnenkort een nieuw product, waarmee het de concurrentie op de markt voor 'drinkontbijten' aangaat. Het concern heeft miljoenen guldens gestoken in de ontwikkeling van de houdbare drinkmaaltijd. De productie vindt plaats bij Friesche Vlag in Leeuwarden.

Er is drie jaar gewerkt aan 'Rythm', zoals het nieuwe product is genoemd. In Leeuwarden zijn inmiddels productielijnen gereed gemaakt voor de fabricage van het drinkontbijt. Friesland Coberco heeft hoge verwachtingen van het product: maandelijks moeten er tussen de 700.000 en 1 miljoen bekertjes geproduceerd worden.⁷ Met de bekertjes drinkyoghurt, aangevuld met granen en fruit, bindt het zuivelconcern de strijd aan met vergelijkbare ontbijtproducten als 'Goede Morgen' van Campina Melkunie (Mona) en "Wake up" van Brinta.

Voor het traditionele ontbijt nemen steeds minder mensen nog de tijd. De combinatie van een zuiveldrink, aangevuld met vezels, biedt evenveel bouwstoffen als een boterham met kaas en een glas melk. Marketing-manager Matthijs Wiggers van Friesche Vlag noemt de lange houdbaarheid van de bekertjes Rythm als belangrijk concurrentievoordeel ten opzichte van de bestaande producten. "Je kunt een aantal bekertjes achter in je auto leggen en dan heb je elke ochtend een ontbijtje bij de hand. Het hoeft niet koel bewaard te worden."

De lange houdbaarheid wordt verkregen door de yoghurt te verhitten. "Meestal gaat dan de smaak compleet verloren, maar wij hebben daar wat op gevonden," zegt Wiggers. De techniek wordt ook gebruikt voor de andere langhoudbare producten als melk en vla, die Friesland Coberco onder de merknaam Domo verkoopt. Ook Rythm wordt daarom onder de vlag van Domo aan de man gebracht.

Met de ontwikkeling van het drinkontbijt, waar in Leeuwarden de afgelopen drie jaar aan is gewerkt, is volgens Wiggers een bedrag van meer dan f 2 miljoen gemoeid. Het is de bedoeling dat het product vanaf half februari in de winkels ligt.

De merknaam Rythm is 'met opzet fout Engels'. Uit onderzoek zou zijn gebleken dat veel mensen hun tong breken over de eerste 'h' als het woord 'rhythm' correct gespeld zou worden. Bij de keuze voor de naam speelt echter ook een rol dat Rythm internationaal nog niet gedeponeerd was.

Dat heeft Friesland Coberco nu wel gedaan. "Onze strategie is dat we alle nieuwe producten een naam geven die ook in het buitenland gebruikt kan worden. Als ons drinkontbijt een groot succes wordt, kunnen we het zo introduceren op andere markten."

⁷ Op www (13-09-2015) alleen korte Ster reclame uit 1998 gevonden verder.....niets / flop!

Zuivelreuzen met 'Limmen' in zee voor eco-melk

LEEWARDEN - De zuivelconcerns *Friesland Coberco Dairy Foods* in Meppel en *Campina-Melkunie* in Zaltbommel overleggen met de eco-zuivelfabriek *De Vereniging* in Limmen over samenwerking. De fabriek wil graag gebruik maken van het distributienet van Coberco en Campina, terwijl de beide concerns wel bio- en ecomelk in hun pakket willen opnemen.

Bovendien hebben beide grote coöperaties boeren in hun melkwinningsgebied die willen overschakelen op biologische dan wel ecologische melkveehouderij. Limmen zou dan hun melk kunnen verwerken. Het feit dat de kaasfabriek van Sint Nicolaasga onlangs het Skal-keurmerk heeft gekregen en dus ecomelk tot kaas kan verwerken, zou bij de onderhandelingen geen rol spelen. De fabriek in Limmen verwerkt bijna 14 miljoen kilogram ecomelk per jaar.

LC 1998-02-13

Koers 'nieuwe' aandelen FCDF f 145

Leeuwarder Courant 1998-02-13

Koers aandelen zuivelreus f 145

LEEWARDEN - Op de eerste beursdag van de nieuwe zuivelreus *Friesland Coberco Dairy Foods* is de aandelenkoers vastgesteld op f 145. Op de eerste interne beursdag na de fusie die per 28 december gestalte kreeg, gingen 18.236 van de 1,1 miljoen certificaten die in omloop zijn, van de hand. De laagste koers van het 'oude' certificaat *Friesland Dairy Foods* vorig jaar was f 75. De hoogste werd op 27 november genoteerd. Dat was de laatste beursdag voor de fusie. De certificaten noteerden toen f 122,40.

Leeuwarder courant, 1998-02-14

Beide zuivelreuzen FCDF en Campina zijn lief voor elkaar

(KAF EN KOREN – WILLEM STEGENGA)

ZO'N SAMENWERKING tussen *Friesland Coberco Dairy Foods* en *CampinaMelkunie* op het piepkleine terrein van de bio- en ecomelk - is dat nu een eerste stap op weg naar een innige omhelzing of zelfs naar een groot monsterverbond? Dat vraag je je in gemoede af. Informatie bij beide partijen levert het verwachte antwoord op: nee. Geen keihard 'nee', maar zo van 'nu in elk geval niet'.

Friesland Coberco Dairy Foods moet natuurlijk eerst reorganiseren. Daar is nog wat te vergeven. Er moet nog een plek worden gezocht voor het hoofdkantoor voor de kaasdivisie. Alle plaatsen tussen Leeuwarden en Zwolle komen daarvoor in aanmerking, maar Wolvega gooit hoge ogen. Ook moet er een centrale plaats komen voor het onderzoeks- en ontwikkelingswerk. Het zou leuk zijn als Leeuwarden die vis vangt.

In de eerste plaats moet echter worden bekeken waar de zes- tot zevenhonderd banen moeten vervallen. In de kaas, naar men mag aannemen. want dat product moet dit jaar de melkprijs red- den.

Het concern krijgt immers een flinke zeperd om de oren door de economische crisis in Azië. Vergeet ook niet het wak in de staatshuishouding in Indonesië. De zuivelreus heeft daar twee fa- brieken. Het Nederlandse personeel heeft al extra geld gekregen om te vluchten op het moment dat de vlam echt in de pan slaat. Derhalve is alles gericht op de kaas, ook al omdat de vrije fa- brieken, die zijn ingelijfd, er zoveel van meebrachten.

Aandoenlijk dat *Campina-Melkunie* zegt dat ze zich wat uit de kaas zal terugtrekken. Nederland- se kaas is over zijn hoogtepunt heen, zo zei deze week Pieter Winsemius van *McKinsey* op de Campina-jongerendag. Hij zei wat *Campina* graag wilde horen, daar was hij voor ingehuurd.

Friesland Coberco gaat wel verder met kaas, maar dan op een 'hoger' niveau. Weg van het gangbare, op naar de niches. Het concern moet Europees de strijd aanbinden tegen de *Molkerei Zentrale Oldenburg*, *Nordmilch*, *Belgomilk* en het Deense *MDFoods*.

Campina zoekt het in de verse en langhoudbare specialiteiten. „Daar zit een bruto marge op van 30 procent”, aldus directeur Bernard Bijvoet. Hij vindt *Danone*, *Nestlé*, *Besnier*, *Bongrain* en het Italiaanse *Parmalat* op zijn pad. Ondernemingen uit de top-tien van de Europese zuivel. De beide concerns proberen uit elkaars vaarwater te raken. Dat lukt aardig. Op het gebied van de consumptiemelk zijn ze in ons land elkaars concurrent. Zo'n positie kan aanleiding zijn voor echte strijd met lage prijzen.

De directies hebben elkaar in de ogen gekeken en gezegd 'zo doen wij het niet'. Niet tegen el- kaar, maar met elkaar. In juni vorig jaar verhoogden ze samen de prijs voor consumptiemelk met drie cent per liter. In januari van dit jaar gebeurde dat nog eens. Leuke handel, die melk. Het kwam even hard aan bij *Campina* dat *Friesland Coberco* onlangs met drinkontbijt onder de met opzet verkeerd geschreven naam *Rythm* de markt betrad. Hè, vervelend nou. Die Olijslager moet productontwikkelaars als *Matthijs Wiggers* eens even vermanend toespreken, want dat *Rythm* zit *Campina* dwars.

In den lande gaat de mare, dat de beide concerns nooit zullen samensmelten omdat zoiets niet mag van Brussel. Dat is nog de vraag. Je kunt namelijk dergelijke problemen simpel omzeilen door knusse afspraken. Af en toe er een *Rythmtje* tussendoor, waardoor het net lijkt dat er van een kartel geen sprake is.

De beide giganten kunnen wel naar hartelust samen de expansie in het buitenland ter hand ne- men. Ze kunnen met elkaar proberen bedrijven aldaar over te nemen, of op zijn minst trachten uit elkaars vaarwater te blijven.

Wordt de hele Nederlandse zuivel dan straks verankerd in één groot blok, zo'n monstrum waar de boeren niks meer van hun eigen invloed in terug vinden? Dat nu is een illusie.

Er groeit bij een deel van de veehouders onbehagen over de gang van zaken. In het Noorden wordt al voorzichtig het plan beraamd om een kleine coöperatieve fabriek op te zetten. De zich 'verontruste boeren' noemende groep van *Gerrit Lettinga* en *Hessel Bouma* is ook wakker ge- schud door de spontane belangstelling van boeren die weg willen uit de machtsconcentraties.

Die groep leeft helemaal weer op. Doorgaans hebben zij kleine, van de gangbare norm afwijken- de, bedrijven. Zij moeten evenals de grote collega's aan steeds meer eisen voldoen. Daar zien zij tegenop. Bovendien vinden zij nauwelijks gehoor bij instanties als een boerenbond. Ze praten wel met elkaar, maar het levert hun te weinig op.

Die boeren maken zich zorgen. Nu zijn de vaste kosten voor het ophalen van de melk nog vastgesteld op f 80 per veertien dagen. Zij hebben echter donders goed in de gaten dat daar de komende jaren nog eens zo'n bedrag bijkomt. Het is geen halszaak, maar het heeft wat weg van de voortdurende drup die de steen uitholt.

Het leasen van melk bood hun enig soelaas. Wat je huurt, hoeft je niet te kopen. Willen die grote jongens dat ook nog afschaffen en moet je als kleine boer een flinke investering ophoesten om in de race te blijven. Ze horen ook het verhaal van 'nijboeren' uit andere delen van het land, die zich hier vestigen en slechts met moeite en onder bepaalde voorwaarden hun melk kwijt kunnen aan de grote onderneming.

Al die frustraties en kleine ergernissen zijn een perfect bindmiddel. Leidt dat tot een factor van enige betekenis? Vermoedelijk niet, maar in eik geval wel tot de luis in de pels. Dat kan nooit kwaad.

LC 1998-02-17

De Kievit te Meppel voert melkstop in ⁸

Leeuwarder Courant 1998-02-17

De Kievit voert melkstop in

MEPPEL - De zuivelfabriek De Kievit in Meppel heeft een melkstop ingevoerd. Het bedrijf neemt nagenoeg geen melk meer aan van boeren die van fabriek willen veranderen of die geen verlenging van hun contract, dat via tussenpersonen tot stand is gekomen, krijgen of willen. Er zweeft in het Noorden ongeveer 25 miljoen kilogram melk boven de markt. De Kievit, die zo'n 250 miljoen kilogram per jaar verwerkt, zit vol en wil een nauwgezette afstemming van aanvoer en afzetmogelijkheden. De melk komt voor een deel van boeren, die leverancier van Friesland Coberco Dairy Foods zijn en die aanzienlijk minder melkgeld beuren dan de leden van die coöperatie.

Leeuwarder Courant 1998-02-19

Friesland Coberco Dairy Foods wil bij overname geld boeren

SLAGHAREN - Bij overnames van enige omvang zal het zuivelconcern *Friesland Coberco Dairy Foods* een beroep op de beurs van de boeren doen. Het bedrijf zal dan extra aandelen uitgeven die alleen de leden kunnen kopen. Binnenkort komt er al een emissie van f 30 miljoen, om ook de leden van de fusiepartners (*Zuid Oost Hoek, Twee Provinciën* en *Coberco*) gelegenheid te geven aandeelhouder te worden.

Hoofddirecteur André Olijslager zei dat er hij een flinke overname nieuwe aandelen worden uitgegeven. "Als ieder lid f 10.000 op tafel legt - dat moet toch kunnen - dan hebben wij f 220 miljoen". Zo'n bedrag zal een bank graag verhogen tot f 600 miljoen. Op die manier valt er snel zaken te doen "en hou je de financiering in eigen huis". Anders moet de overname ten koste van het melkgeld gaan.

⁸ Het particuliere zuivelbedrijf *De Kievit* werd juli 1999 door FCDF overgenomen – zie oa. NvhN 199-07-30!

Friesland Dairy Foods heeft voor de fusie met de andere drie coöperaties op het punt gestaan een beroep op de leden te doen. Dat gebeurde toen de fusie en de uitruil van producten met Nutricia in Zoetermeer op het programma stond. Die onderhandelingen zijn evenwel afgesprongen. Het concern zal vandaag waarschijnlijk beslissen een melkstop in te voeren. Mogelijk dat er een uitzondering wordt gemaakt voor boeren die uit andere delen van het land naar het Noorden komen. Voorzitter Evert Meilink zei dat het concern geen behoefte aan meer melk heeft. Boeren, die in het verleden hebben afgehaakt, moeten niet de illusie hebben als spijtoptant terug te kunnen keren. Tijdens de fusiebesprekingen hebben 300 boeren van Coberco met 100 miljoen kilogram melk, de zaak vaarwel gezegd. Bij Friesland Dairy Foods. ZOH en Twee Provinciën bedankte niemand.

Olijslager legde uit dat de winst van f 100 miljoen op een omzet van f 9,3 miljard veel te laag is. Vergelijkbare Zuivelconcerns in Europa halen een winst van 4 procent van de omzet. FCDF haalt 35 procent van de omzet uit kaas, 15,5 procent uit Azië. 14 procent uit langhoudbare producten. 8 procent uit dagvers. 7 procent uit boter. 6,5 procent uit ingrediënten. 6 procent bij de groothandel en de horeca, 3,5 procent uit vruchtensap. 3 procent uit melkpoeder en 15 procent uit babyvoeding. Voor de fusie was het Aziatische aandeel in FDF 30 procent. "Gezien de turbulentie daar ben ik blij dat het nu 15 procent is". aldus Olijslager.

Nieuwsblad vh Noorden 1998-02-20

'Friesland Coberco' is ontevreden over winst

Het zuivelconcern Friesland Coberco is ontevreden over de huidige winstcijfers. Om een goede financiële basis te krijgen moet de nettowinst zeker worden verdubbeld. De aandacht moet daarom worden verlegd van de bulk- naar de merkproducten.

GRONINGEN - De nettowinst van het zuivelconcern *Friesland Coberco Dairy Foods* blijft nog ver beneden peil. Met de vorig jaar geboekte 100 miljoen gulden winst is de directie dan ook absoluut ontevreden. Dat moet zeker twee keer zoveel worden, vindt directievoorzitter A. Olijslager.

De winst is een optelsom van de resultaten van de vier bedrijven die eind vorig jaar fuseerden in *Friesland Coberco Dairy Foods*. Van het viertal was *Friesland Dairy Foods* het meest succesvol. De andere drie partners zijn *Coberco*, *Twee Provinciën* en de *Zuid Oosthoek*.

Het zuivelconcern haalde vorig jaar een omzet van 9,3 miljoen gulden. Een winst van 100 miljoen gulden betekent een nettomarge van 1 procent. Olijslager vindt dat deze marge minstens 2 procent moet zijn. Vergelijkbare zuivelondernemingen in Europa halen zelfs een winst van om en nabij 4 procent van de omzet.

Olijslager vindt dat zijn bedrijf het accent moet verleggen naar de productie en verkoop van merkproducten, ten koste van bulkproducten. Friesland Coberco haalt nu 35 procent van de omzet uit kaas, 15,5 procent uit Azië, 14 procent uit langhoudbare producten, 8 procent uit dagvers, 7 procent uit boter, 6,5 procent uit ingrediënten, 6 procent bij de groothandel en de horeca, 3,5 procent uit vruchtensap, 3 procent uit melkpoeder en 1,5 procent uit babyvoeding. Voor de fusie was het aandeel uit Azië in *Friesland Dairy Foods* 30 procent en had de huidige crisis aldaar voor het concern flink negatiever uit kunnen pakken.

Het zuivelconcern maakte gisteren bekend een beroep te willen doen op de portemonnee van de aangesloten boeren wanneer overnames van enige omvang aan de orde komen. Het bedrijf wil dan extra aandelen uitgeven die alleen de leden kunnen kopen. Friesland denkt zo sneller zaken te kunnen doen, terwijl anders de overname ook ten koste van het melkgeld zou gaan.

Leeuwarder Courant 1998-02-20

FRS-voorzitter Jan v Weperen vindt FCDF 'arrogant'

HEERENVEEN - De voorzitter van het *Koninklijk Fries Rundvee Syndicaat*, Jan van Weperen uit Oosterwolde, verwijt het zuivelconcern *Friesland Coberco Dairy Foods* arrogantie. Gisteren, op de ledenraadsvergadering in Heerenveen, zei hij dat dat blijkt uit de manier waarop de leden worden benaderd.

FCDF vaardigt regels en bepalingen uit waaraan een boer zich maar heeft te houden. De convocaties en uitnodigen stralen arrogantie uit. "Men moet klantvriendelijker worden". aldus Van Weperen. De klant is in dit geval de boer. "Ik vind dat je de relatie met je boeren moet koesteren". Het project om de kwaliteit op de boerenbedrijven te verbeteren valt of staat met de betrokkenheid van de leden.

Veel boeren van de nieuwe zuivelcoöperatie zijn niet gewend via het kopen van aandelen geld in het concern te steken. Het is volgens hem de vraag of die manier van financieren wel zo gelukkig is. „Geen geld in de zuivel steken betekent vervolgens geen zeggenschap en zijn we daarbij gebaat? Is de traditionele financiering een probleem? Wij willen toch niet dat dividend, gemaakt op melk, naar derden vloeit. Op het geld dat de boeren inbrengen, moet een normale bankrente worden betaald. Voor het spelen met geld zijn andere lokaliteiten”.

[....]

Leeuwarder Courant 1998-02-21

Zwevende boeren worden bedankt

(KAF EN KOR WILLEM STEGENGA)

HUN MANIER VAN handelen blijft onderwerp van gesprek. Ze zijn betiteld als ondernemers met daadkracht, maar ook als ratten die het zinkende schip verlieten. Het gaat om die honderden boeren, die eind jaren tachtig Frico-Domo de rug toekeerden vanwege de lage melkprijs.

Om weg te kunnen hebben ze fors uittrekgeld moeten betalen. Het gevolg was een slepende procedure, tot aan het Europese Hof van Justitie. Ze kregen in grote trekken gelijk: de boete was ten onrechte geheven. De uitspraak bevatte evenwel zoveel aanknopingspunten voor de coöperatie dat er nog een juridisch gevecht over vele ronden aan kon worden vastgeknoopt.

Dat gebeurde in de meeste gevallen niet. Beide partijen kwamen een afkoopsom overeen dit de coöperatie betaalde. De schade bleef voor de boeren dus beperkt. Ze haalden zelfs winst uit hun

manoeuvre, want nadat ze waren weggelopen beurden ze bij andere fabrieken een hogere melkprijs dan die van *Frico-Domo*. Dat gebeurde bij andere fabrieken en bij melkmakelaars. Na tweemaal profiteren zitten ze nu in de problemen, althans sommigen. Als ze geen lid van een andere coöperatie zijn geworden, wordt hun melk nu op contractbasis verwerkt. Er zijn contracten die aflopen en niet worden verlengd. En wat dan?

De boeren die Frico-Domo trouw zijn gebleven, lachen in hun vuistje. Zij zien hun coöperatief-afvalligen met hangende pootjes terugkomen als verloren zonen die het licht hebben gezien. Het gelukzalige 'sjochst-wol-krekt-goed'-gevoel geeft extra fleur aan hun voorjaar.

Slechts weinigen kunnen opbrengen in het openbaar te reageren als Tette Hofstra uit Akkrum deze week. Deze Friese voorman van de *Nederlandse Melkveehouders Vakbond* is destijds de grote coöperatie trouw gebleven, maar erkent dat dankzij de weggelopen boeren de restauratie van *Frico-Domo* met vaart ter hand is genomen. Als iedereen was blijven zitten waar ie zat, zou dat proces wellicht het tempo van de trekschuit hebben gekregen.

Het hoort bij het risico van een ondernemer dat hij nu echt in de moeilijkheden zit. Wie destijds met Sietse van der Honing uit Oosterwolde en zijn onder de naam *Voor Gezonde Konkurrentie* opererende bemiddelings-bv in zee is gegaan, en wiens contract op 1 april afloopt, krijgt geen verlenging aangeboden. Het gaat om een klein aantal boeren met samen ruim 2 miljoen kilogram melk. Zij kunnen nog terecht bij de Cono in Midden-Beemster.

„Jo moatte it sa sjen, it is krekt oft der in tongerbui driget. De loft is swart, jo moatte jo even koest hâlde”, aldus Van der Honing. Hij biedt die boeren geen oplossing, want hij kan hun melk nergens onderbrengen.

De VGK heeft nu nog contracten lopen voor zo'n 30 miljoen kilogram melk. Elk jaar komt er iets van vrij en alles wat vrij komt, is een probleem. *Friesland Coberco Dairy Foods* staat niet te trappelen. De grote club heeft deze week het aannamebeleid vastgesteld. Daaruit spreekt geen hartelijk welkom voor degenen die op de dwalingen huns wegs terugkomen. Nu al gaat een klein deel van de melkplas van FCDF richting Duitsland om hier de kaasbakken te ontlasten en daardoor de melkprijs op peil te houden.

De Kievit, ooit erg actief om met groot genoeg de afvalligen de reddingsboei toe te werpen, heeft de instroom van nieuwe melk op slot gezet. Hooguit een enkele boer, die een flink quotum op een tiptop-boerderij heeft, mooi op de route ligt, een vrouw heeft die altijd met koffie en oranjekeok klaarstaat en waar geen kwade hond rondloopt, wordt nog bediend.

Nestlé, in het recente verleden ook niet te beroerd om melk van coöperatie-verlaters met graagte in ontvangst te nemen, heeft eveneens de instroom drooggelegd. *DOC* in Hoogeveen, die dapper de fusie met de andere noordelijke en oostelijke coöperaties trotseerde, is ook tot de nok toe gevuld met melk. Die komt vooral van Cobercoboeren die de grote fusie niet zagen zitten. *Wessanen* in Dalfsen, de kleine fabriek in *Rouveen*, zitten evenmin om nieuwe boeren te springen en bij *Cono* is het einde ook in zicht.

De melkplas van boeren die buiten de boot vallen groeit gestaag. Het clubje van *Klaver Vier* - 23 boeren met bijna 6 miljoen kilogram melk - heeft een contract van vijf jaar met FCDF afgesloten. Die kunnen nog even vooruit, want je weet nooit hoe groot de dorst dan is. Met die van *Juliana* in Hasselt - ruim 25 miljoen kilogram melk - is het minder gesteld. Zij mogen nog tot 2000 aan FCDF leveren en moeten dan wat anders.

Naar schatting komt er binnen afzienbare tijd bijna 60 miljoen kilogram melk in het Noorden vrij waar op dit moment geen plaats voor is. De vooruitzichten zijn evenmin gunstig. Brussel werkt aan een verruiming van het melkquotum met 1 tot 2 procent. Voor Italië kan het best uitdraaien op een plus van 10 procent. Krijgen die dwarsliggende, regelsontduikende zeurpieten toch nog iets gedaan.

Italiaanse zuivel komt echter ook op de Europese markt. Dat zal de fabrieken hier te lande alleen maar tot een uiterst behoedzaam aannamebeleid manen. Uitwijken naar een land als Duitsland is er ook niet bij. Duitse melk, die tot nu toe in ons land wordt verwerkt, komt straks terug bij de heimatiaanse industrie. Dat zodoende.

De impuls die de uitgetreden boeren hebben gegeven aan de gezondmaking van *Frico-Domo*, waardoor die onderneming nu voor best kan opslaan, wordt dus niet beloond. Integendeel, ze worden ervoor gestraft. En niemand die zegt 'och wat spitich'.

Leeuwarder Courant 1998-03-06

Zeperd *Friesland Coberco Dairy Foods* in Polen

LEEWARDEN - De zuivelonderneming *Friesland Coberco Dairy Foods* heeft in Polen een flinke zeperd opgelopen. Het bedrijf heeft tientallen miljoenen guldens verloren in fabrieken in Mlawa en Naramowice. Vanmorgen heeft de directie meegedeeld haar aandelen in beide ondernemingen af te stoten.

Friesland Dairy zou in Polen zijn stukgelopen op kleinschaligheid. De melk moet van heel veel kleine boeren komen en na verwerking weer naar tal van kleine winkels worden gebracht. De sluiting van 'Polen' volgt op die van de verkoopkantoren in Bulgarije en Roemenië. Daar ging in 1996 de deur dicht vanwege een stagnerende economie en hoge importtarieven. De aandelen van de Poolse fabrieken - 51 procent in beide gevallen - worden verkocht aan de plaatselijke coöperaties die de andere 49 procent hebben.

Woordvoerder Rob van Dongen: "Door de fusie met Coberco. *Zuid Oost Hoek* en *Twee Provinciën* zullen wij ons voornamelijk richten op de Europese Unie. Daar worden de posities uitgebouwd. Oost-Europa zien wij als een exportgebied, dat vooral vanuit Nederland zal worden beïnd."

De verliezen in Polen zullen het resultaat van het concern over 1997 nadelig beïnvloeden. Toch verwacht de directie dat er een winst van f 100 miljoen zal worden geboekt, tegen f 49,8 miljoen over 1996, zij het dat die winst van *Friesland Dairy Foods* alleen was.

Het Poolse avontuur, een idee van *Friesland Dairy Foods*, heeft van begin af aan geld gekost. In 1994 kreeg het bedrijf er voet aan de grond door het stichten van een verkoopkantoor *Friesland Polska*. Thomas Schwartz werd de leider van het project.

Een jaar later werd *Friesland Dairy* mede-eigenaar van twee fabrieken. Die brachten consumptiemelk, yoghurt en zachte kaas op de markt. Over dat jaar schreef de directie in het jaarverslag dat

Leeuwarder Courant 1998-03-06

PERSONALIA

LEEWARDEN - Anthonie Zoomers, tot voor kort nog directeur bij *Friesland Dairy Foods* in Leeuwarden, wordt lid van de hoofddirectie van concurrent Campina-Melkunie. Zoomers verliet *Friesland Dairy* in juni 1996. Hij ging toen naar het aardappelzetmeelconcern Avebe in Veendam. Korte tijd later keerde hij terug in de zuivel door directielid te worden van de Duitse Campina-fabriek Tuffi. In de hoofddirectie treft hij Bernard Bijvoet, die ook bij *Friesland Dairy* heeft gewerkt.

het resultaat niet aan de verwachtingen voldeed. In 1996 leed FDF een verlies van f 15 miljoen in Polen en vorig jaar ging het om 'enkele miljoenen'.

De directie heeft begin 1996 de manager in Polen teruggetrokken. Dat leidde nog tot een kort geding voor de Leeuwarder rechtbank. Hij was een van de best betaalde werknemers van het concern. Zo werd zijn huur - f 10.000 per maand - door de baas betaald. Toen de resultaten achterbleven werd hij naar Leeuwarden teruggeroepen voor een andere functie tegen een lager salaris. De manager verloor het geding, maar aan het resultaat van de Poolse vestiging veranderde weinig.

Leeuwarder Courant, 1998-03-18

Ook MAP Coberco

Winst Friesland Dairy f 90 miljoen

LEEWARDEN - De winst van het zuivelconcern *Friesland Coberco Dairy Foods* over 1997 is f 90 miljoen. Dat is f 10 miljoen minder dan hoofddirecteur André Olijslager onlangs aankondigde. Toen was echter de reservering voor de reorganisatie van f 43 miljoen nog niet definitief vastgesteld. De winst is f 37 miljoen hoger dan het in 1996 zou zijn geweest als de resultaten van de vier coöperaties, die sinds eind vorig jaar de nieuwe onderneming vormen, bij elkaar zouden worden geteld.

Van de winst is f 86,6 miljoen afkomstig van de 'oude' *Friesland Dairy Foods*. Dat is mede te danken aan de activiteiten buiten Europa. De andere drie partners - *Coberco*, *Twee Provinciën* en *Zuid Oost Hoek* - hebben boven hun uitbetaalde melkprijs nauwelijks winst gemaakt.

Het bedrijfsresultaat kwam uit op f 302 miljoen (f 187 miljoen). De directie schrijft die ontwikkeling toe aan de beheersing van de kosten, de gunstige zuivelmarkt en een actieve bewerking van de markt. Dit jaar denkt het concern een hogere winst te behalen. Voor 2000 wordt uitgegaan van een saldo van tussen de f 175 miljoen en de f 200 miljoen.

De omzet steeg met 3,1 procent naar f 9,225 miljard. In Nederland werd, 43 procent (44) behaald, in de rest van Europa 30 procent (29), in Azië en Australië 19 procent (17), in Afrika en het Midden Oosten 5 procent (7) en in Amerika 3 procent (3).

De omzet van de 'oude' *Friesland Dairy Foods* steeg van f 4.436 miljard naar f 4,674 miljard. Condens, weiderivaten en kindervoeding deden het best. De leden krijgen f 6,15 (f 4,90) per aandeel A en f 14,80 (f 4,90) per aandeel B als dividend.

Coberco zette f 3,864 miljard om, 4 procent meer dan in 1996. De hogere melkprijs wordt verklaard door de gunstige markt en kostenbeheersing. Dat geldt ook voor *Twee Provinciën* en *Zuid Oost Hoek*. *Twee Provinciën* boekte een omzet van f 550 miljoen, f 1 miljoen minder dan in 1996. De omzet van *Zuid Oost Hoek* steeg van f 539 miljoen naar f 547 miljoen. Vlak voor de grote fusie nam *ZOH* nog de coöperatie van Staphorst over. De omzet van Staphorst daalde f 14.3 miljoen naar f 41.2 miljoen.

Melkrijzen FCDF deelnemers in 1997 2,35 cent hoger

LEEWARDEN - De melkrijzen van drie van de vier coöperaties van *Friesland Coberco Dairy Foods* zijn gemiddeld met 2,35 cent per kilogram gestegen. zo blijkt uit het jaarverslag. De boeren van de *Zuid Oost Hoek* beuren 76,46 cent hij 4.44 procent vet en 3.45 procent eiwit. Dat is 2,5 cent meer dan over 1996. De boeren van de door ZOH overgenomen fabriek van Stap-horst krijgen een melkrijzen van 74,01 cent (tankmelk) en van 71,54 cent (bussenmelk). Zij moeten 7,5 cent laten zitten voor de reorganisatie. De leden van *Twee Provinciën* krijgen 76,24 cent uitbetaald voor melk met 4,45 procent vet en 3,46 procent eiwit. Dat is 2,6 cent meer dan een jaar eerder. De Coberco-boeren ontvangen een melkrijzen van 77.09 cent bij 4.46 procent vet en 3,49 procent eiwit: 2,35 cent meer dan over 1996. De melkrijzen van *Friesland Dairy Foods* wordt later bekendgemaakt. Die prijs is een gemiddelde van de vijf hoogst uitbetalende fabrieken in ons land.

Kaasactie zuivelreus heeft pikant trekje

KAF EN KOREN WILLEM STEGENGA)

ER KAN VEEL veranderen in een jaar. In januari vorig jaar vertelde de toenmalige financieel directeur van *Friesland Dairy Foods*. Hein Frijlink, dat het verlies op de activiteiten in eigen land was weggewerkt. Er was een nul-resultaat behaald. Edoch: „Met kaas zijn wij er nog niet, maar ook daar moet een betere toegevoegde waarde te halen zijn”.

Dan denk je dat iedereen die ook maar iets met kaas heeft te maken vorig jaar achter de broek is gezeten. Een kleine verbetering hier, een plusje daar en de zaak komt net boven de streep uit. Nee dus. Deze week zei de directie onomwonden dat de uitkomst nog steeds teleurstellend is.

Kaas, hét paradepaardje van de Nederlandse zuivel, is al jarenlang een probleem voor *Friesland Dairy* en zijn voorgangers. Zelfs nu daar specifieke kaascoöperaties als *Zuid Oost Hoek* en *Twee Provinciën* zijn bijgekomen. blijft het tobben.

Dat heeft geleid tot forse ingrepen. De fusie-overeenkomst was eind vorig jaar nog maar amper getekend. of er werden maatregelen genomen. *Friesland Coberco Dairy Foods*, met 60 procent van de aanvoer veruit de grootste kaasmagnaat in ons land, besloot de productie te beperken, zich terug te trekken uit de noteringscommissie en de prijs hoog te houden. Nu is de notering nog f 6,25 voor een kilogram Goudse en f 6,45 voor een kilogram Edammer, binnen enkele weken gaat die naar f 6.60 en f 6,80. 'Oare tee as dy fan Gaastra'.

Dat snijden in het aanbod heeft pikante trekjes. *Friesland Dairy* en *Coberco* waren al gigantjes, eer ze met die andere twee een ware zuivelreus werden. De beide grootmachten in de fusie hebben nooit met kaas overweg gekund. Oud-gedienden van de Frico kunnen uitgebreid verhalen over wat daar alleen al op de werkvloer in de loop der jaren is misgegaan. Het leent zich voor een 'histoire scandaleuse'.

Vorig jaar hebben *Friesland Dairy* en *Coberco* afzonderlijk hun heil gezocht bij firma's die be-
wezen hebben kaas goed te kunnen verkopen. Ze hebben overal rondgekeken met de gedachte
'waarom zij wel en wij niet en of er ook kon worden samengewerkt'. Coberco was bijna rond met
een van hen, totdat de fusie tot andere gedachten dwong.

Die fusie voorkwam niet dat het kaasprobleem moest worden opgelost. Het werd meteen tot
speerpunt verheven. In de kaaspoot zitten 31 bedrijven met 2200 man personeel. De directie kon-
digde aan locaties te sluiten en 500 tot 700 banen op te heffen.

Waarschijnlijk is dat het resultaat nog niet eens tegenvalt, maar dat de terminologie zwaar is aan-
gezet om de vakbonden van het nut van een reorganisatie te overtuigen. Het terugdringen van de
productie past wonderwel in dat scenario. Minder kaas, dus minder mensen.

Bovendien zit de zuivelbranche midden in de onderhandelingen over een nieuwe cao. Dan kan
het wijzen op een slecht draaiende tak voor een werkgever geen kwaad. Dat levert hem alleen
maar welkome argumenten op. Zeker als die werkgever vindt dat de zuivelarbeider toch al in een
riante positie verkeert. De baas vindt het al erg genoeg dat het aan de boeren uitgekeerde melk-
geld hoger is dan de laatste jaren. Dat is namelijk een punt dat de vakbonden aangrijpen om hun
looneisen te onderbouwen.

Als de grootste producent van kaas besluit te minderen om zodoende de prijs hoog te houden, la-
chen de andere producenten in hun vuistje. Zeilden zal een mededeling van de grote broer met
zoveel instemming zijn begroet bij Baars in Schoonrewoerd, bij de dreumes in Rouveen en bij de
kaascoöperaties van Hoozevee (DOC) en Midden-Beemster (Cono). Ze springen op de pakje-
drager en omarmen de fietser.

Er is een schaduwzijde. De handelaren in Nederlandse kaassoorten kijken om zich heen. Waar
kunnen zij goedkoper aan hun handel komen dan in het land dat door de prijsstelling van *Fries-
land Coberco Dairy Foods* wordt gedictieerd. In Duitsland sowieso. in Frankrijk eveneens. Daar
is nu al een fabriek die Goudse maakt van 12 kilogram en ook eentje die een Maasdammerachtig
type heeft ontwikkeld.

Komt die kaas dan in ons land? Jazeker, al jaren, maar nu in grotere volumes. Kijk maar eens in
tiet Aldi-hoekje bij Albert Heijn. Dat heet Euro-shopper en is bedoeld voor de man met de smal-
le beurs, want de kleintjes worden gekoesterd. Kijk ook maar eens naar de aanbiedingen elders
en let op het merkje. Weinig Nederlands aan te ontdekken, wel veel Duits.

Nog niet eens zo lang geleden was er in jaarverslagen van zuivelondernemingen al een juichend
toontje te bespeuren als de marges weliswaar onder druk stonden, maar er in elk geval marktaan-
deel was veroverd. "Tegenwoordig is het net andersom.

Eind 1997, zo zegt het *Productschap Zuivel*, was er 521.997 ton kaas uitgevoerd tegen 526.669
ton een jaar eerder. In de eerste acht weken van dit jaar lag de uitvoer 2500 ton onder het niveau
van een jaar eerder. Dat is lang niet allemaal toe te schrijven aan de productievermindering. De
voorraden zijn ook opgelopen wegens de hoge prijsstelling.

Eilandgedrag, noemt kaashandelaar Johan Koppenol dat in het orgaan *Zuivelnieuws*, van de bond
van handelaren. Iebe van Dijk uit Sloten zou wel zeggen: "It is krekt ast yn 'e broek pissest: earst
is it lekker waarm. letter begjint it te skrinen". Dan moeten de hogere prijzen komen van de
merkkazen. Van de echte merken zijn er veel in handen van de handelaren en niet van de fabri-
ken.

Friesland Campina Dairy Foods wil tien keer hogere winst

DRONTEN - De ambities van het zuivelconcern *Friesland Coberco Dairy Foods* zijn groot. In vijf tot zeven jaar moet de winst tien keer groter zijn dan die over 1997. Deze was f90 miljoen en moet dus uitkomen op f900 miljoen. Dat is 10 procent van de omzet. Directeur Johan Lokhorst van de consumentendivisies zei dit gisteren op een symposium in Dronten.

Aan het doel gaat een afslankingsoperatie vooraf. Binnen een paar jaar wil het concern 1 miljard kilogram melk minder verwerken dan de 6,1 miljard kilogram van vorig jaar. De productie van boter en melkpoeder wordt sterk teruggedrongen. Lokhorst, die ook de afdeling onderzoek en ontwikkeling onder zich heeft, zei dat eveneens afstand wordt genomen van wat normaal wordt verstaan onder 'producten met toegevoegde waarde'. „Wij gaan ons toelekken op onderscheidende producten die niet zo maar zijn te kopiëren. Wij geloven veel meer in concept-innovaties dan in product-innovaties.” Als het concept er is wordt er een reeks van producten aan gehangen.

De directeur zei voorts dat het concern er niet meer naar zal streven in zoveel mogelijk landen aanwezig te zijn. „Wij willen ons toelekken op dominante posities in een aantal markten. Wij streven naar marktleiderschap in bepaalde productcategorieën.”

Sinds de fusie is het hele 'management-gebouw' door elkaar gehusseld. Dit heeft hier en daar geleid tot het gedwongen dan wel vrijwillig opstappen van een aantal managers. Lokhorst zei dat je niet moet aarzelen mensen aan de kant te zetten als blijkt dat ze niet meer passen in de nieuwe aanpak.

De 75 tot 80 managers die men nu heeft, zijn voor een deel van hun inkomen afhankelijk van het resultaat van hun bedrijfs onderdeel. Dit houdt ook in dat ze plannen moeten indienen voor het beëindigen van activiteiten. „Bepaalde onderdelen van de productie zijn niet meer nodig.”

Lokhorst: „De melkprijs van de boeren is voor ons een kostenpost, niet meer een opbrengstenpost, zoals in het verleden. Boeren kunnen aandelen kopen. Binnenkort komt er een nieuwe emissie van f30 miljoen. „Ik ben er zeker van dat ons aandeel het meest aantrekkelijke is voor de veehouders van wat er te koop is. De emissie zal vele malen worden overtekend.”

Verrassend potje hersengymnastiek topman coöperatie

Veel meer dan hardop denken was het niet. Toch is het potje hersengymnastiek van topman André Olijslager van *Friesland Coberco Dairy Foods* verrassend. Hij plaatste vorig jaar in een scriptie van Rabobankmedewerkers kanttekeningen bij het bestaansrecht van de coöperatie. Olijslager zegt te twifelen aan het nut en de slagkracht van een gekozen bestuur en de leden betrokkenheid.

Mede-auteur Cees Klomp, commerciële-directeur bij de Rabobank in Leeuwarden, smooit een eventueel relletje in de kiem. Volgens hem kunnen aan de uitlatingen van Olijslager geen verstrekkende conclusies worden verbonden, omdat die de inhoud van de scriptie geen recht doen.

„Het interview was van buitengewoon ondergeschikt belang. Wij wilden alleen uit de ervaringen van de leiders van grote coöperaties lering trekken voor onze eigen organisatie.”

LC 1998-03-26 Kantoor kaasdivisie – Frico Cheese – naar Wolvega

LC 1998-03-27 Koers aandeel FCDF blijft steken op f 140 (f 145)

Leeuwarder Courant

26-03-1998

Kantoor Frico kaas naar Wolvega

Van een onzer redacteurs

LEEUWARDEN - Het hoofdkantoor van de kaasdivisie van Friesland Coberco Dairy Foods komt in Wolvega. Op dat kantoor werken ongeveer 120 mensen. Frico Cheese, zoals de divisie heet, heeft al een vestiging in Wolvega maar ontbeert een eigen hoofdkantoor. De huidige vestiging in Wolvega wordt aangepast door onder andere een oud kaaspakhuis te verbouwen. Eind dit jaar of begin volgend jaar wordt het kantoor betrokken.

Leeuwarder Courant 27-03-1998

Koers Friesland Dairy f 140

LEEUWARDEN - De koers van de aandelen van Friesland Coberco Dairy Foods is gisteren blijven steken op f 140. De vorige notering was f 145. Er werden op de interne beurs bijna 4000 aandelen verhandeld.

Leeuwarder Courant 1998-03-27

FCDF moet deel geld uittree uit 1990 terugbetalen **europese hof vindt 10% te hoog 4% is aanvaardbaar**

LEEUWARDEN - De zuivelreus *Friesland Coberco Dairy Foods* moet aan de nabestaanden van Cornelis van Stokkom uit Zeewolde f 40.393,20 aan te veel ingehouden uittreegeld terugbetalen. Dat heeft de meervoudige handelskamer van de Leeuwarder rechtbank bepaald in een civiele rechtszaak. Van Stokkom spande de procedure in 1992 aan tegen wat toen nog de *Friesland Frico Domo* heette.

De melkveehouder had in 1990 het lidmaatschap opgezegd van de Coöperatieve Zuivelindustrie NOVAC te Steenwijk, die in de *Friesland Frico Domo* is opgegaan. Bij hem werd f 67.322 aan uittreegeld ingehouden. Dat was 10 procent van het melkgeld dat de laatste vijf jaren gemiddeld aan Van Stokkom was uitbetaald. Het in sterke mate op Europese regelgeving gebaseerde vonnis komt er op neer dat een uittreegeld van 4 procent aanvaardbaar wordt. Wat meer is ingehouden, moet het zuivelconcern terugbetalen.

Oud-Frico-werknemers voelen zich bestolen en in de steek gelaten

Een aantal oud-werknemers van de Frico voelt zich bestolen. Toen hun bedrijf fuseerde met de 'condensfabriek', waar hogere lonen betaald werden, werd hen ook een betere betaling in het vooruitzicht gesteld. Het kwam er nooit van.

Door Willem Stegenga

LEEWARDEN – Ze zitten er verslagen bij. Bijna is alle hoop op rechtvaardigheid verdwenen. Bijna, want er is nog een deur die niet op slot zit: die van de ombudsman. Voor het overige is alles geprobeerd, maar zonder enig resultaat. Ze deden een beroep op vakbondsbestuurders - ze zijn immers jarenlang lid geweest en waren nimmer te beroerd bij de eerste de beste oproep op de barricaden te klimmen. Ze schakelden rechtshulp, advocaten en zelfs de Socialistische Partij in. Maar het hielp allemaal niks.

Voor Tjebbe Uitterdijk, Rein Hottinga, Dicky Heidstra en Durk Taekema zijn al die vergeefse pogingen nog geen reden om bij de pakken neer te gaan zitten. Ze willen hun recht en zullen het krijgen ook. De onderste steen zal boven komen.

Ze werkten jarenlang bij de Frico in de kaas. Op het moment dat zaak een fusie aanging met de 'condensfabriek' wenkte het perspectief van een extraatje. Immers hij de 'condens' verdienden ze meer dan hij de Frico. Dat verschil zou worden gladgestreken als de nieuwe onderneming een redelijke winst had gemaakt.

Uitterdijk c.s. moesten een paar jaar wachten. Winst was er wel, maar niet genoeg. Toen eind vorig jaar *Friesland Dairy Foods* onderdeel werd van de grote noordoostelijke zuivelonderneming moest er eerst toch maar even een 'bonkje' worden weggewerkt. De oud-Frico-medewerkers hadden immers nog recht op die aanpassing. Beloofd is beloofd.

Vakbonden, ondernemingsraad en directie bereikten vlot een akkoord. Iedereen die tussen 31 december 1992 en 28 december 1997 in dienst was van *Friesland Dairy Foods* en afkomstig was van de Frico kreeg dat extraatje. Uitterdijk c.s hebben echter in de tussenliggende periode de zaak verlaten. Ze zijn of met de vut, of met een regeling, of vanwege gezondheidsredenen weggegaan. Zij vinden dat zij recht hebben op dat deel van de harmonisatie dat overeenkomt met de tijd die ze na 31 december 1992 hebben gewerkt. Uitterdijk: „It giet net om ús fjouweren allinich, mar it giet om hunderten minsken dv't noch wat ha moatte. In heal jier werom like it derop dat wy wat krije soenen, mar sún't it akkoard fan ein ferline jier wurdt it neat”.

“Ik ha der twa advokaten op setten, mar dy seinen dat der neat oan te dwaan wie”. aldus Uitterdijk. Heidstra: “by Rechtshulp seinen se dat de káns hiel lyts wie, noch gjin 10 persint”. Uitterdijk: “De Socialische Partij ha'k by my hán, mar dy sei 'u is de pas afgesneden'. Gran sa mar troch. Wy fiele ús bestéllen. Bist lid fan it fakbún en dan dit slappe gedóch. Mar se hinne noch net fan us óf”.

De mannen halen het personeelsblad 'Uitweiden' van 7 december vorig jaar erbij. Daar staat de veelbelovende kop in 'Veel vragen over harmonisatie'. Minne Modderman, hoofd van arbeidsvoorwaarden, blijkt bedolven te zijn onder vragen en opmerkingen van oud-medewerkers. Modderman: “De twee genoemde peildata zijn bepalend voor toekenning van het recht op de uitkering. Juridisch is er geen speld tussen te krijgen”. Het blad wordt terzijde geschoven. De ombudsman is het laatste redmiddel.

Ecofabriek Drachten werkt samen met FCDF

HEERENVEEN - De ecozuivelfabriek, die in Drachten wordt gebouwd, gaat op tal van onderdelen samenwerken met *Friesland Coberco Dairy Foods* (FCDF) in Meppel. De stichter van de fabriek. Henk Brouwer, zei dat gisteren in Heerenveen.

Rob van Dongen, de woordvoerder van FCDF meldt alleen dat zijn bedrijf "in gesprek is" met Brouwer. Die ziet voordeel in samenwerking op het terrein van de distributie, de marketing, de technische aangelegenheden en de logistiek. „Jo moatte sjen te foarkommen dat je op 'e nij it tsjil útfine. Wy moatte der meïnoar foar soargje dat Drachten in sukses wurdt.”

Brouwer is er ook zeker van dat er straks afspraken worden gemaakt met de bio- en ecofabriek in Limmen. Veel Friese bioboeren leveren daar nu hun melk aan. Volgens Brouwer is het aan het publiek niet te verkopen dat de ecomelkwagens van verschillende fabrieken elkaar tegenkomen. Dat druist tegen het ecologische principe in.

Friesland Coberco Dairy Foods heeft nagenoeg een ledenstop ingevoerd. Het concern wil in de nabije toekomst 15 procent minder melk verwerken. Brouwer wees de talrijke belangstellende boeren erop dat zijn ecofabriek daar op den duur ook niet aan zal ontkomen. „Je kunt met het omschakelen van je bedrijf beter bij de eersten dan bij de laatste zijn”.

De ecozuivelfabriek betaalt een melkprijs uit die een dubbeltje boven die van FCDF ligt. De eco-boeren krijgen derhalve een dubbel afgeleide melkprijs, want de zuivelreus stelt zijn uitbetaling vast aan de hand van de prijs van een aantal grote Noord-Europese fabrieken.

De fabriek in Drachten gaat op 1 september van start. Volgens de voorzitter van de op te richten leveranciersvereniging, Sjoerd Brandsma van Tacozijsl, zijn er op dit moment 35 boeren bij betrokken met 9 miljoen kilogram melk. De fabriek wil met 10 miljoen kilogram per jaar beginnen en die plas de komende twee jaar verdrievoudigen.

Ongeveer 50 boeren staan op het punt om op te schakelen. De boeren die nu nog lid van FCDF zijn, hebben van die fabriek de toezegging gekregen dat ze, als het niet bevalt, na drie jaar mogen terugkeren.

Gegevens uit 1e jaarverslag FCDF – kaas blijft dominant

LEEWARDEN - Kaas blijkt veruit het grootste product te zijn van de zuivelonderneming *Friesland Coberco Dairy Foods*. In het eerste jaarverslag staat dat van de f 9,1 miljard omzet er f 3,2 miljard door kaas wordt behaald. Op de tweede plaatst, met f 1,6 miljard, staat Friesland International. Die divisie richt zich op de productie en verkoop van zuivel in Azië, het Midden-Oosten en Zuid-Amerika. Daarna volgen de langhoudbare producten (f 1,1 miljard) als daar zijn Friesche Vlag, Completa en Choq. Met dagverse melk, yoghurt en vla werd f 0,7 miljard ontzet gehaald. Dat geldt ook voor boter en boterolie. De roomproducten, basissauzen, milkshakes en andere producten voor de horeca en grootverbruik leverden f 0,5 miljard op. Hetzelfde werd behaald met ingrediënten en halffabricaten op basis van wei. Melkpoeder in al z'n variaties scoorde een omzet van f 0,4 miljard. Riedel kwam tot f 0,3 miljard en baby- en kindervoeding tot f 0,1 miljard.

'Friesland Coberco' nu ook actief in China

Azië wordt een steeds belangrijkere markt voor de zuivelcoöperatie *Friesland Coberco Dairy Foods*. Nadat eerder een fabriek in Vietnam werd geopend, is nu ook een vestiging in China in gebruik genomen.

LEEWARDEN/GRONINGEN - Zuivelcoöperatie *Friesland Coberco Dairy Foods* heeft gisteren samen met de lokale partner Tianjin Sino-Finnish een joint venture geopend in China. De nieuwe fabriek, gevestigd in de havenplaats Tianjin, biedt werk aan honderd mensen en gaat zich voornamelijk bezighouden met de productie van zuivelproducten zoals langhoudbare melk en yoghurtranken.

Friesland Tianjin Dairy Foods is voor 70 procent van *Friesland Coberco*. De beide eigenaren hebben zo'n 60 miljoen gulden in het bedrijf geïnvesteerd. De fabriek heeft momenteel een capaciteit van 50 miljoen liter melk. De maximale capaciteit bedraagt ongeveer honderd miljoen liter. Via Hongkong exporteert *Friesland Coberco* al jaren zuivelproducten naar China. Een deel van het assortiment kan nu lokaal worden geproduceerd.

Ook in andere delen van Azië timmert de zuivelcoöperatie behoorlijk aan de weg. Twee jaar geleden werd een fabriek in de buurt van de Vietnamese hoofdstad Ho Chi Min City in gebruik genomen. Deze zuivelfabriek vergde een investering van ruim 30 miljoen dollar.

Friesland Coberco maakte gisteren tevens bekend dat de emissie van nieuwe certificaten van aandelen in de holding is overtekend. De 3500 leden schreven in op ruim 500.000 certificaten; er zijn er 300.000 beschikbaar. De emissie levert het zuivelconcern f36.7 miljoen op. Met dat bedrag wil het concern snel zaken te kunnen doen als er mogelijkheden zijn andere bedrijven over te nemen.

De emissie vond plaats om alle leden in staat te stellen te participeren in het prille zuivelconcern dat vorig jaar is ontstaan na de fusie tussen *Coberco*, *Friesland Dairy*, *Twee Provinciën* en *De Zuid-Oost Hoek*. In het eerste jaar van haar bestaan boekte de zuivelcoöperatie een nettoresultaat van honderd miljoen gulden. Een bedrag waarmee de directie 'volstrekt ontevreden' is en dat de komende jaren minimaal moet worden verdubbeld.

Vorig jaar werd een omzet behaald van 9,3 miljard gulden en een winst van f100 miljoen betekent een nettomarge van één procent. In de visie van de directie moet dat minimaal twee procent worden. Om dat te bereiken moet het accent worden verlegd naar de productie en verkoop van merkproducten, ten koste van bulkproducten. Van de totale omzet behaalt *Friesland Coberco* iets meer dan vijftien procent uit Azië.

Friesland Coberco wil zes kaasfabriek sluiten

LEEWARDEN - De zuivelonderneming *Friesland Coberco Dairy Foods* is van plan zes van de negentien kaasfabrieken te sluiten. De vakbonden zullen daarvan morgen op de hoogte worden gesteld. Over welke fabrieken het gaat is tot dusver nog niet bekend.

Volgens Rendert Algra van de Bedrijven bond CNV lopen fabrieken gevaar die ingeklemd zijn door de bebouwing, maar ook fabrieken die veel hebben te maken met pieken en dalen in de productie.

Het snijden in de kaasproductiebedrijven was al aangekondigd tijdens de fusie van *Friesland Dairy foods* met Coberco. *Zuid Oost Hoek* en *Twee Provinciën*.

Het rendement van de kaas is een probleem. De zuivelonderneming maakt daar te weinig winst op. Bij de fusie is ook meegedeeld dat er vijfhonderd tot zevenhonderd arbeidsplaatsen zullen vervallen, vooral in de kaasproductie.

De vakbonden vermoeden ook dat er zal worden gesproken over een eventuele overname door het concern van een of meer kaashandelaren en kaasexporteurs. *Friesland Coberco Dairy Foods* wil namelijk snel meer kazen met merken op de markt brengen. De merken zijn voor een groot deel in handen van de handelaren.

Volgens Syds Kloosterman van het CNV zal er ook een afslanking van de poederproductie plaatsvinden. „It kin wêze dat der fabrieken sluten wurde, mar ek dat der fabrieken ferkocht wurde oan oaren”, aldus Kloosterman. De poederfabriek in **Zwolle** zal waarschijnlijk in andere handen overgaan, het voortbestaan van de Eurosprayfabriek in **Winschoten** staat ter discussie.

Frico stopt boterproductie in twee Friese fabrieken

LEEWARDEN - De zuivelonderneming *Friesland Coberco Dairy Foods* wil de productie van boter in **Oosterwolde** en **Gerkesklooster** te stoppen. Dat gaat in Friesland ten koste van minstens tien arbeidsplaatsen. De directie heeft dat vanmorgen, naast de gisteren al uitgelekte reorganisatieplannen, aan de vakbonden meegedeeld.

Het voortbestaan van de kalvermelk- en weipoederfabriek in **Winschoten** staat niet langer ter discussie. Die fabriek gaat dicht, omdat er volgens de directie geen winst werd gemaakt. Dertig mensen verliezen hun baan.

De poederfabriek in **Zwolle** gaat over naar *Vreugdenhil* bv in Ermelo. De werkgelegenheid van de 42 mensen loopt geen gevaar. De vakbonden hebben vanmorgen wel aangekondigd dat de nieuwe baas dezelfde arbeidsvoorwaarden moet hanteren als FCDF, anders zullen aanvullende eisen worden gesteld.

De grootste reorganisatie vindt plaats in de sector van de kaasproductie. Daar worden vijf tot zeven fabrieken gesloten. In september wordt pas bekend gemaakt welke dat zijn. Begin volgend jaar valt het doek voor de eerste kaasfabriek. Er sneuvelen 270 banen. Vijftig werknemers zullen in andere locaties worden ondergebracht.

Wolvega krijgt de hoofdvestiging van de kaasafdeling. Vanuit die plaats wordt de export verzorgd. In Duitsland, Frankrijk, Spanje en Griekenland komen eigen verkooporganisaties. Daar komen enkele tientallen mensen te werken.

Nieuwe arbeidsplaatsen (34) komen er ook in de nieuwe, Edese bedrijfseenheid die de horeca, benzinstations, kantines en instellingen gaat bewerken voor de verkoop van frisdrank, koffiemelk en melkproducten (Appelsientje, Friesche Vlag). Het is de directie al een tijdlang een doorn in het oog koffie te drinken in restaurants die op het schoteltje een cupje van Nutroma leggen. In Nuenen worden de activiteiten geconcentreerd die zijn gericht op de professionele markt. De verkoop van deze producten in België verhuist van Lummen en Vilvoorde naar Rotselaar. Parijs wordt het verkooppunt voor Frankrijk. Aken voor Duitsland en Barcelona voor Spanje.

Nieuwsblad van het Noorden 1998-05-22

CNV: Veel werknemers 'Friesland' te lang in grote onzekerheid

MEPPEL/WINSCHOTEN - De CNV Bedrijvenbond vindt dat de directie van het zuivelconcern *Friesland Coberco Dairy Foods* te veel werknemers in onzekerheid laat over de gevolgen van de nieuwe reorganisatie. Jammer, maar begrijpelijk. De plannen moeten zorgvuldig zijn. Als het personeel pas in september duidelijkheid krijgt, is dat wel rijkelijk laat." zegt bestuurder R Algra. Hij is ook nog enigszins ongerust over de gevolgen van een mogelijke overname van de fabriek in **Zwolle** en eist de garantie dat ook daar geen gedwongen ontslagen vallen.

Het zuivelconcern *Friesland Coberco Dairy Foods* sluit in Nederland vijf, zes of zeven fabrieken. Het gaat onder meer om de fabriek in **Winschoten** (kalvermelk). Er vallen geen gedwongen ontslagen.

De reorganisatie zal vooral gevolgen hebben voor 270 werknemers van Frico Cheese, waarin de kaasactiviteiten van Friesland Coberco zijn ondergebracht. Zeker is dat vijftig personeelsleden een nieuwe functie krijgen binnen de eigen organisatie. De anderen krijgen elders binnen de coöperatie een functie.

Welke fabrieken dichtgaan kan het bedrijf nog niet zeggen. In september volgt hierover uitsluitel. Duidelijk is wel dat de eerste locatie begin 1999 de deuren sluit.

Sinds 1 januari bestaat het concern uit de vier zuivelbedrijven *Friesland Dairy Foods*, *Coberco*, de *Zuid-Oost-Hoek* en *Twee Provinciën*. Frico Cheese heeft negentien fabrieken en acht locaties voor veredeling, verpakking en logistiek.

Bij de aangekondigde reorganisatie vindt nog een aantal andere verschuivingen en sluitingen plaats. Zo stopt onder meer nog dit jaar de boterproductie in de fabrieken van Frico Cheese in Gerkesklooster en Oosterwolde. De activiteiten in Winschoten voor de kalvermelkindustrie (30 werknemers) verdwijnen volgend jaar. De verkoopactiviteiten van merkproducten (Appelsientje, Coberco en Friesche Vlag) voor onder meer de horeca, benzinstations en kantines komen in een nieuwe bedrijfssonderdeel.

Friesland Coberco is met melkpoederbedrijf *Vreugdenhil* vergevorderd in de onderhandelingen over de verkoop van een deel van de activiteiten. Zo spreken de partijen over de overname van de fabriek voor speciaalpoeders in Zwolle. Daarbij zouden de 42 werknemers hun baan behouden.

LC 1998-05-28

Melkprijs FCDF over 1997: 77,03 cent

Leeuwarder Courant 1998-05-28

Melkprijs zuivelreus 77,03 cent

LEEWARDEN - De zuivelonderneming Friesland Coberco Dairy Foods heeft de melkprijs voor haar boeren over 1997 bepaald op 77,03 cent per kilogram. Dat is 2,63 cent meer dan een jaar eerder. De prijs is het gemiddelde van de melkprijs van de vijf hoogst uitbetalende fabrieken in ons land. De melk had een vetgehalte van 4,446 procent (4,485) en een eiwitgehalte van 3,454 procent (3,475). Op het voorschot wordt 2,8 cent per kilogram als potgeld nabetaald.

Leeuwarder Courant 1998-06-02

RMO transportbedrijf *Melkweg* neemt *Melkstroom* over

BOLSWARD - De *Melkweg* in Bolsward, de transportonderneming die de melk van voornamelijk boeren van *Friesland Coberco Dairy Foods* ophaalt, neemt met ingang van 14 juni de *Melkstroom* in Beilen over. Bij het Bolswarder bedrijf werken zestig mensen, de *Melkstroom* heeft vijftig man in dienst. De nieuwe onderneming beschikt over veertig rijdende melkontvangsten, (RMO's) zoals de tankwagens worden genoemd.

In eerste instantie zal het aantal personeelsleden gelijk blijven. Over enige tijd zal daar allicht verandering in komen. *Melkweg* en *Melkstroom* hebben beiden FCDF als grootste klant. Dat bedrijf is al bezig ritten samen te voegen.

Daarnaast wordt het aantal boeren jaarlijks met ongeveer 3 procent verminderd. Bovendien worden de tankwagens steeds groter. Dat houdt dus in dat het aantal ritten ook om die reden kleiner wordt.

Leeuwarder Courant 1998-06-05

Friesland Coberco Dairy Foods op overnamepad

Plannen voor overname van de *Kievit*, *KH. de Jong* en *Frisian Proteïn* in *Workum*

LEEWARDEN - De zuivelonderneming *Friesland Coberco Dairy Foods* is op overnamepad. Het concern wil onder andere de zuivelfabriek *De Kievit* in Meppel inlijven, volledig eigenaar worden van *Frisian Proteïn* in *Workum*, bijna alle aandelen in handen krijgen van *K.H. de Jong's* kaasexport in Drachten en *Kloosterkaas* in Gerkesklooster helemaal onder zijn hoede hebben.

FCDF onderhandelt daarover met de *Hoogwegt Groep* in Groesbeek. Die beschikt over alle aandelen van *De Kievit* in Meppel, is voor de helft baas van *K.H. de Jong* en heeft ook de helft van de aandelen van *Frisian Proteïn* in *Workum*. *Friesland Coberco* zelf heeft de rest, op 7,5 procent van de aandelen van *K.H. de Jong* na. Die zijn in handen van de zuivelcoöperatie *DOC* in Hoozeveen.

De Kievit produceert specialiteiten voor de voedingsmiddelenindustrie. FCDF kan dat pakket wel gebruiken als aanvulling op de activiteiten van de eigen *Food Ingredients*-afdeling. *Kievit* heeft een omzet van f330 miljoen, er werken 130 mensen.

K.H. de Jong heeft een omzet van f200 miljoen, er werken 50 mensen. In Workum wordt jaarlijks voor f25 miljoen verkocht. Dat bedrijf is een onderdeel van de plaatselijke zuivelfabriek en heeft geen eigen personeel. *Hoogwegt* zal als tegenprestatie exclusieve verkooprechten van de producten krijgen.

Het inlijven van Kloosterkaas houdt in dat *Friesland Coberco Dairy Foods* de helft van de aandelen koopt van Schep Holland in Leerdam en Bouter in Hardinxveld-Giessendam. De andere helft is al eigendom. Beide bedrijven komen daarmee bij FCDF binnen. Schep heeft een omzet van f380 miljoen en 200 man in dienst. Bouter heeft een omzet van f70 miljoen en 25 man personeel.

Daarnaast onderhandelt FCDF over de overname van kaashandel Tamminga in Weidum. Het concern heeft eenderde van de aandelen, directeur Tjalling Schaaf heeft ook zo'n part, net als Westland in Huizen.

FNV'er Harry Vellenga vreest dat er een of meer kaashandels zullen worden gesloten en dat er banen zullen verdwijnen bij de Kievit of bij FCDF in Beilen. Beide bedrijven produceren namelijk kofficreamers.

Leeuwarder Courant 1998-06-12

FCDF verwacht dit jaar meer winst

BURGUM - De zuivelonderneming *Friesland Coberco Dairy Foods* denkt dat dit jaar het resultaat opnieuw zal stijgen. Dat leidt tot een hogere uitbetaling aan de veehouders. Vorig jaar kregen de boeren al een melkprijs die een kleine drie cent hoger was dan in 1996. Nu komt daar nog een plusje bovenop, aldus voorzitter Evert Meiling gisteren op een Rabo-avond in Burgum.

Friesland Coberco blijft uitbreiding zoeken in Azië en Zuid-Amerika. In eigen land zijn weinig kansen. Als de prijs voor verse melk en kaas te veel stijgt haal je de buitenlandse concurrentie binnen. "In de Europese Unie is de markt er eentje van volle magen en ook daar dreigt de slag om de prijzen", meent Meiling. Buiten de EU wordt het er door het wegvallen van de exportsteun ook niet eenvoudiger op. Dus moet je daar allianties aangaan.

Na 2000 breken er donkere tijden aan voor de boeren. Als Brussel zijn zin krijgt daalt de melkprijs met 25 procent. De zuivelindustrie kan daar alleen iets van goedmaken als de boeren voldoende geld in de onderneming steken. Dan kan er in markten worden geïnvesteerd.

Meiling noemde het verhaal van de EU-ambtenaar Toon Leenders over de scherpe prijsdaling na 2003 overigens weinig realistisch. De nu voorgestelde prijsdaling van 15 procent stuit al op veel weerstand, laat staan als daar nog eens 10 procent bijkomt.

Bram Prins, voorzitter van de *European Dairy Farmers*, was optimistischer. De wereldbevolking groeit enorm en de consumptie ook. De melkproductie in de Verenigde Staten, Australië en Zuid-Amerika zal slechts met 3 tot 5 procent toenemen omdat die boeren op gras en ruwvoer zijn aangewezen. Voor krachtvoer ontbreekt de infrastructuur. Van grote delen van het Oostblok is geen gevaar te duchten.

"Wij kunnen daarvan profiteren door de productie op te voeren. Met drie keer daags melken of een robot kan er heel wat gebeuren." Wij moeten toe naar koeien die 10.000 kilogram melk per

jaar geven. Als wij goede tweemans-bedrijven hebben, zingen wij het heel lang uit, want de prijzen op de wereldmarkt gaan omhoog”. Nu liggen die nog een derde onder die van ons land.

Leeuwarder Courant 1998-06-18

FCDF aandeelhouder in eco-fabriek Drachten?

DRACHTEN - *Friesland Coberco Dairy Foods* wordt wellicht aandeelhouder in de eco-zuivelfabriek van Henk Brouwer en Gerard van den Tweel in Drachten. Dat is een van de zaken waarover op dit moment in het kader van de samenwerking tussen beide ondernemingen wordt onderhandeld. Van den Tweel heeft 87 procent en Brouwer 13 procent van de aandelen.

Van den Tweel: „Als Friesland Coberco een paar aandeeltjes wil hebben om meer zekerheid onder de samenwerking te leggen is dat geen punt. Henk en ik blijven echter de meerderheid houden.”

De eco-fabriek, die eind oktober van start gaat, zal op onderdelen samenwerken met *Friesland Coberco Dairy Foods*. Van den Tweel: „Je moet dan denken aan distributie, marketing en technische zaken. Rob van Dongen, de woordvoerder van *Friesland Coberco Dairy Foods*, bevestigde vanmorgen dat de onderhandelingen over samenwerking in de eindfase verkeren.

Leeuwarder Courant 1998-06-20

[Volledige tekst in MAP Kaf en Koren](#)

Macht van de melk is boeren ontnomen

(KAF EN KOREN WILLEM STEGENGA)

MELK WAS ALTIJD een machtig wapen in boerenhand. Daarmee kreeg je een fabrieksdirecteur op de knieën. Hij kroop je als boer op de 'lije side', als je alleen al aan de stamtafel aangaf van fabriek te willen veranderen. Menig boer is daar dan ook aardig beter van geworden.

Dat wapen is hem nu volledig uit handen geslagen. In een mum van tijd. Hij mag dankbaar zijn als er nog een tankwagen hij hem op het erf komt. De boer is terug bij af.

In 1886 werd in Warga de eerste coöperatieve zuivelfabriek gesticht. De boeren namen het heft in handen. Zij wilden zelf bepalen wat er met hun melk ging gebeuren. Nu - 112 jaar later - is er van dat ideaal niks meer over.

De coöperaties gedragen zich als oude particulieren. De boereninvloed zit op het niveau van 'menear moat it mar sitzr'. Zolang het gaat, zoals het nu gaat, is er geen centje pijn. Iedereen is zo'n beetje onderdak en beurt een melkprijs die te veel is om over te klagen en te weinig om over te juichen.

[...] [Volledige tekst in MAP Kaf en Koren](#)

In Friesland 3 kaasfabriek - Elsloo Balk en Sint Nyk - dicht

Van een onzer redacteuren

LEEWARDEN - De kaasfabrieken in Balk, Elsloo en Sint Nicolaasga gaan dicht. Ruim tachtig mensen verliezen hun baan. In elke fabriek werken twintig tot dertig mensen. De bedrijven behoren tot het Friesland Coberco Dairy Foods-concern.

Ook de kaasfabrieken van Vollenhove, Wierden en Markelo van Friesland Coberco worden gesloten. Daar werken samen ruim 170 mensen. De directie heeft de vakbonden toegezegd dat er geen gedwongen ontslagen zullen vallen.

De directie heeft eind vorig jaar, bij het ontstaan van de nieuwe zuivelonderneming, direct al aangekondigd dat er een reorganisatie van de kaasdivisie zou plaatsvinden. De kaas bracht het concern te weinig rendement. Om dat te verbeteren besloot de directie de productie te verminderen. Tot op heden beschikt het concern over negentien kaasfabrieken.

Harry Vellenga van de Voedingsbond FNV is ervan overtuigd dat over drie jaar ook de fabrieken van Olterterp, Burgum en Assen dichtgaan. De directie wil naar bedrijven waar jaarlijks tussen de 40.000 en 50.000 ton kaas kan worden geproduceerd en die op plaatsen staan die gemakkelijk te bereiken zijn.

Voor de vroegere coöperatie *Zuid Oost Hoek* zou dat inhouden dat van de vijf fabrieken, waarmee dit bedrijf vorig jaar de fusie inging, er nog een overblijft: Oosterwolde. Voor **Winschoten** (1999) is het doek al gevallen, voor Elsloo nu ook. De bedreigde fabrieken in Olterterp en Assen behoorden ook tot *De Zuid Oost Hoek*.

Friesland beschikte ooit over 126 zuivelfabrieken. Na deze reorganisatie zijn daar nog negen van over: de 'condens' in Leeuwarden, de coöperatieve kaasfabrieken in Dronrijp, Oosterwolde, Olterterp, Burgum, Gerkesklooster en Workum en de Nestlé-fabrieken in Scharsterbrug en Bolsward. Bovendien staat het hoofdkantoor van de kaasdivisie van FCDF in Wolvega.

Zie vervolg

Vervolg

Leeuwarden Courant 1998-06-24

Speciale kaas komt voortaan uit Dronrijp

Ook voormalige Coberco kaasfabrieken Markelo, Vollenhoven en Wierde sluiten

LEEWARDEN - De zuivelfabrieken van Dronrijp en Marum van *Friesland Coberco Dairy Foods* zullen profiteren van de sluiting van andere vestigingen. De specialiteiten uit de te sluiten fabrieken in **Balk** (2000), **Sint Nicolaasga** (2000) en **Markelo** (1999) worden geconcentreerd in de fabriek in Dronrijp. De Edammers van de fabrieken in **Elsloo** (1999) en **Vollenhoven** (1999) worden overgeheveld naar de fabriek in Marum. Ook sluiting **Wierden** (1999)

Door die concentratie wordt de fabriek in Dronrijp voorlopig niet het slachtoffer van de reorganisatie. De directie wil naar bedrijven met een capaciteit van minimaal 40.000 ton per jaar. Dronrijp zit op maximaal 21.000 ton.

Het bedrijf wordt straks de producent van de *mimolette* uit Balk, de Leidse en Friese nagelkaas, de Proosdij. Maasdammer, peperkaas en broodedammers uit Sint Nicolaasga en de aparte soorten uit Markelo, waaronder geitenkaas. Een deel van de mensen, die door de sluiting van de zes kaasfabrieken overbodig worden, zullen vermoedelijk in Marum en Dronrijp worden geplaatst.

De reorganisatie kost 270 banen. Vijftig mensen krijgen elders in het concern werk. De andere 220 banen worden verdwijnen door natuurlijk verloop en door het niet verlengen van contracten van uitzendkrachten. Gedwongen ontslagen worden voorkomen.

De sluiting van de zes fabrieken is verdeeld over de vier fusiepartners. Balk (8700 ton) behoorde tot Twee Provinciën. Elsloo (5500 ton) tot *Zuid Oost Hoek*. Sint Nicolaasga (6200 ton) tot *Friesland Dairy Foods* en Vollenhove (17.000), Markelo (2400) en Wierden (17.800) tot het Coberco-concern. Bij Coberco vallen derhalve de grootste klappen. Dat is ook geen wonder, want voor de fusie heeft die coöperatie de kaasproductie stevig opgeschroefd. Het voortbestaan van Elsloo stond al in 1995 ter discussie. Toen werd de productie Van Edammers al teruggebracht en liet aantal medewerkers met tien verminderd tot ruim twintig.

In de fabriek in Balk is in 1996 nog voor *f*1.5 miljoen geïnvesteerd. De fabriek in Sint Nicolaasga is al in de jaren tachtig tot twee keer toe aan een sluiting ontsnapt. In de Edammerfabriek in Vollenhove heeft Coberco eind jaren tachtig, nog voor *f*12,5 miljoen geïnvesteerd. Er werken ruim mensen.

Leeuwarder Courant 1998-06-30

FCDF voor eenderde eigenaar ecofabriek

LEEUWARDEN - *Friesland Coberco Dairy Foods* koopt 33 procent van de aandelen van de ecologische zuivelfabriek te Drachten, die op dit moment in aanbouw is. De initiatiefnemers Henk Brouwer en Gerard van den Tweel blijven voor tweederde eigenaar. Het zuivelconcern zal ook de marketing, verkoop en distributie verzorgen.

Het laatste kwartaal van dit jaar komen de eerste producten op de markt. Dit betreft halfvolle en volle melk, karnemelk, magere en volle yoghurt. In eerste instantie wordt uitgegaan van de verwerking van 10 miljoen liter melk per jaar. In meerploegendienst kan dit oplopen tot 30 miljoen liter. Het zuivelconcern brengt de nieuwe activiteit onder bij zijn dochteronderneming Coberco Zuivel.

LC 1998-07-14

Voorschot melkprijs FCDF 2 ct. hoger

Leeuwarder Courant 1998-07-14

Melkprijs Friesland Coberco hoger

LEEWARDEN - Zuivelconcern Friesland Coberco heeft de voorschotmelkprijs met twee cent verhoogd. De stijging, die het gevolg is van positieve ontwikkelingen op de zuivelmarkt, is eergisteren ingegaan. Het zuivelconcern bekijkt minimaal vier keer per jaar of de voorschotprijs gewijzigd moet worden. Het voorschot dat wordt uitgekeerd, is ongeveer 95 procent van de uiteindelijke melkprijs die Friesland Coberco over een heel jaar uitbetaalt. Die prijs wordt achteraf vastgesteld, op basis van de gemiddelde prijs die vijf grote zuivelconcerns in Noord-Europa uitbetalen.

Leeuwarder Courant 1998-07-22

FCDF: verkoop 'Zwolle' poederfabriek ketst af

LEEWARDEN - De verkoop van de Zwolse poederfabriek van *Friesland Coberco Dairy Foods* gaat niet door. De fabriek heeft in de eerste helft van dit jaar zo slecht gedraaid dat de potentiële koper *Vreugdenhil* uit Ermelo afziet van de aankoop. In Zwolle werken 42 mensen. Het bedrijf maakt mengpoeders voor bij voorbeeld de chocolade-industrie.

De zuivelreus wijt de „tegenvallende” resultaten voor een deel aan de Azië-crisis. De afzet in landen als Korea en Japan loopt terug. Verder kunnen de gestegen cacaoprijzen op de wereldmarkt niet helemaal worden doorberekend aan de klant. *Friesland Coberco* zal de positie van het bedrijf „nader bekijken” en “nieuwe opties bestuderen”. Het plan voor het afstoten van de poederfabriek maakt deel uit van een grotere reorganisatie die bij de zuivelreus in gang is gezet.

Nieuwsblad vh Noorden 1998-08-15

Melkfabriek in Lelystad concurrent 'Friesland'

RIJSWIJK/GRONINGEN - De zuivelreuzen *Friesland Coberco* en *Campina Melkunie* krijgen er vanaf volgend jaar april een concurrent bij. Het gaat om de nieuwe onderneming *Farm Dairy* die vanuit een nog te bouwen fabriek in Lelystad dagverse zuivelproducten op de markt gaat brengen. *Friesland Coberco* levert onder meer vanuit een fabriek in de stad Groningen consumptiemelk aan Nederlandse supermarkten.

Initiatiefnemer en belangrijkste geldschieter van het project is G. De Bruyne, directeur en oprichter van het aardappelverwerkingsbedrijf *Farm Frites* in Oudendoorn. In het nieuwe bedrijf zal plaats zijn voor twintig tot dertig man personeel. De investeringskosten schat hij op meer dan 10 miljoen gulden.

Volgens De Bruyne zijn zowel boeren als supermarkten gebaat bij een nieuwe speler op de zuivelmarkt. "Nu kunnen boeren en afnemers eigenlijk maar bij twee bedrijven terecht. *Friesland Coberco* en *Campina Melkunie*. Daarom zijn ze blij met een alternatieve mogelijkheid."

Campina is marktleider met een aandeel van 60 procent. *Friesland Coberco* heeft een marktaandeel van 30 procent.

FCDF garandeert personeel rust bij De Kievit

LEEUWARDEN - De directie van *Friesland Coberco Dairy Foods* heeft het personeel van *De Kievit* in Meppel een half jaar rust gegarandeerd. FCDF wil *De Kievit* overnemen van de *Hoogwegtgroep*. Vrijwel zeker wordt *De Kievit* een onderdeel van de werkmaatschappij Food Ingredients.

Onder het personeel was onrust ontstaan nadat de Hoogwegtdirectie Kievit-directeur Henk Lamhers op een zijspoor zette. De komende maanden wordt bekeken hoe *De Kievit* in het FCDF-concern kan worden ingepast. Bij *De Kievit* werken 130 mensen. Het bedrijf haalt jaarlijks zo'n 115 miljoen kilogram melk op. Daarvan wordt, aldus Syds Kloosterman van het CNV, 90 procent doorgesluisd naar de kaasfabriek DOC in Hoogeveen. In Meppel wordt de melk verwerkt tot speciaalproducten.

Kievit-boeren voeren actie

MEPPEL - Een delegatie van 21 boeren van de zuivelfabriek *De Kievit* in Meppel heeft gisteren op de stoep van de fabriek de directie een petitie aangeboden. De boeren zijn ongerust over de verkoop van het bedrijf aan *Friesland Coberco Dairy Foods*. De eigenaar van de fabriek, de Hoogwegtgroep in Arnhem, is nog in onderhandeling met *Friesland Coberco Dairy Foods*.

De Kievit is een particuliere fabriek. *Friesland Coberco Dairy Foods* is een coöperatief. Voor sommige boeren is dat een wereld van verschil, vooral omdat de laatste heeft aangekondigd geen nieuwe leden meer aan te nemen, hooguit leveranciers. Die ontvangen echter minder voor hun melk. Zij kunnen evenmin aandelen in het bedrijf verwerven.

De Kievit-boeren zijn bevreesd voor hun toekomstige status. Ze kunnen bovendien bijna nergens anders hun melk kwijt.

Waarborg voor boeren De Kievit

MEPPEL - Veehouders die nu melk leveren aan de particuliere zuivelfabriek *De Kievit* in Meppel krijgen bij een overname door *Friesland Coberco Dairy Foods* drie jaar lang de marktconforme melkprijs. Na die periode krijgen melkleveranciers een cent minder voor de melk dan de leden van *Friesland Coberco Dairy Foods*.

De melkleveranciers kunnen geen lid worden van *Friesland Coberco*. Woordvoerder Rob van Dongen zegt dat enige tijd geleden de regels voor een lidmaatschap zijn aangescherpt. "We hebben toen besloten geen groepen veehouders meer als lid aan te nemen. In die categorie vallen de melkleveranciers aan de Kievit."

De onderhandelingen met de *Hoogwegt* Groep over de overname van *De Kievit* lopen nog. Van Dongen weigert daarover mededelingen te doen. De melkprijs is een van de onderhandelings-

punten. De melkleveranciers van *De Kievit* vergaderen volgende week over het prijsvoorstel van *Friesland Coberco Dairy Foods*.

Leeuwarder Courant 1998-09-08

Boerderij melkprijs 1997: FDF hoog op ranglijst

LEEUWARDEN - *Friesland Dairy Foods* heeft in 1997 in vergelijking met andere zuivelondernemingen een uitstekende prestatie geleverd. In het door vakblad *Boerderij* opgezette melkprijsklassement staat *Friesland Dairy Foods* op een tweede plaats, achter de kleine particuliere zuivelfabriek *Swenty Milk* uit Born. *Friesland Dairy Foods* komt op een melkprijs van 77,55 cent per kilogram. *Swenty* op 78,07. *Campina Melkunie* behaalt een vijfde plaats met 76,73 cent. Nestlé Noord een zevende met 76,04. *De Kievit* een achtste met 76,02 cent. *De Zuid Oost Hoek* in Oosterwolde tiende met 75,98 en *Twee Provinciën* twaalfde met 75,58. Het overzicht markeert ook duidelijk de noodzaak van de grote zuivelfusie die 1 januari dit jaar van kracht is geworden. *Coberco*, nu partner van *Friesland Dairy Foods*, staat op een dertiende plaats met 75,56 cent. Gemiddeld is vorig jaar de melkprijs gestegen met 2,13 cent per kilogram. Daarmee werd 1997 een jaar van herstel, na jaren van zorg met dalende melkprijzen.

Nieuwsblad van het Noorden 1998-09-09

Eerste half jaar beter resultaat van Friesland Coberco

LEEUWARDEN - *Friesland Coberco Dairy Foods* heeft het eerste half jaar een nettowinst gerealiseerd van 77,2 miljoen gulden. Een enorme sprong ten opzichte van 1997 toen over het hele jaar 90,2 miljoen gulden werd verdiend. De netto omzet bedroeg in de eerste zes maanden 4.635,9 miljoen gulden (9.224,8 geheel 1997). De ROS, de verhouding tussen het bedrijfsresultaat en de netto omzet, bedraagt over het eerste half jaar 3,6 procent. Dat is 0,3 procent beter dan over geheel 1997.

De hogere marges op kaas hebben bijgedragen aan de verbetering van het resultaat. De opbrengstprijzen voor weipoeder en boter hebben zich in het eerste half jaar positief ontwikkeld. Bij *Friesland Consumer Products Europe* is met name de export toegenomen. De marges van een aantal consumptiemelkproducten en vruchtendranken staan onder druk. Dit wordt echter deels gecompenseerd door hogere omzetten.

De verbetering van de nettowinst is gerealiseerd ondanks de ongunstige economische ontwikkelingen in een aantal Aziatische landen. Vooral in Indonesië heeft dit geleid tot een verlaging van de omzet en het resultaat. Bij de onlangs in bedrijf genomen nieuwe productiebedrijven in China, Colombia en Peru is nog sprake van aanloopverliezen.

Kaasfabriek Marum gaat productie uitbreiden

MARUM - Frico Cheese is van plan de kaasfabriek in Marum uit te breiden. De fabriek aan de Noorderringweg moet worden toegerust om per 1 juli volgend jaar dertig procent meer te kunnen produceren. In plaats van 33.000 ton Edammer kaas levert het bedrijf dan gemiddeld zo'n 45.000 ton kaas per jaar. "Het gaat om een voorgenomen besluit. De ondernemingsraad moet nog goedkeuring verlenen", benadrukt woordvoerder J. Veenstra van Frico Cheese.

Op dit moment werken er zo'n 125 mensen bij de kaasfabriek. Veenstra: "De stijging van de productie heeft personele gevolgen. Maar we kunnen nog niet zeggen hoeveel extra mensen erbij komen."

Eerder dit jaar maakte zuivelconcern *Friesland Coberco Dairy Foods* bekend zes kaasfabrieken te sluiten. Het concern wil toe naar bedrijven waar jaarlijks tussen de 40.000 en 50.000 ton kaas wordt geproduceerd. Ook moeten deze vestigingen op locaties staan die makkelijk te bereiken zijn. Marum past in dit plaatje.

Frico Cheese Marum neemt een deel van de productie over van vestigingen die volgend jaar dichtgaan. Veenstra: "Het is waarschijnlijk dat de benodigde extra menskracht zal bestaan uit personeel van de bedrijven die worden gesloten." De kaasfabriek in Marum is van alle vestigingen van Frico Cheese de grootste kaasproducent.

Leeuwarder Courant 1998-09-16

Melk van 'Kievitboeren' naar DOC

DONKERBROEK - De melk van de boeren, die leverancier zijn bij *De Kievit* in Meppel, zal straks waarschijnlijk worden verwerkt door de coöperatie *DOC Kaas* in Hogeveen. Het gaat om 130 miljoen kilogram van bijna driehonderd boeren. Van hen wonen er ruim tachtig in Friesland. Zij leveren jaarlijks naar schatting zo'n 40 miljoen kilogram. Het plan om met de melk naar DOC te gaan werd gisteren ontvouwd op een besloten vergadering in Donkerbroek.

De Kievit, een volle dochter van de Hoogwegtgroep in Groesbeek, wordt overgenomen door *Friesland Coberco Dairy Foods* (FCDF). De Kievitboeren kunnen leverancier van FCDF worden. Zij beuren drie jaar lang de basismelkprijs die ook de FCDF-boeren beuren en daarna krijgen zij een cent per kilogram minder. Die voorwaarden zijn voor de boeren van *De Kievit* onaanvaardbaar. Ze waren gisteren des duivels toen ze dat hoorden. Het bestuur van De Kievitboeren heeft overleg gepleegd met Bert Willigenburg van *DOC Kaas* in Hogeveen. Dat bedrijf verwerkt nu al een deel van de melk van De Kievit. Willigenburg: „Ik ben best bereid die melk over te nemen, maar daar zal eerst wel over moeten worden onderhandeld. Akkoord, wij zijn niet ongenegen”.

Daarmee valt een last van de schouders van De Kievitboeren. Op de vergadering gisteravond in Donkerbroek werd dan ook geen woord van kritiek op deze op handen zijnde transactie gehoord. Willigenburg wilde het gerucht niet bevestigen dat de afgetreden Kievit-directeur Harm Lambers ook naar DOC gaat.

Van de melk die De Kievit al in Hoogeveen laat verwerken wordt kaas gemaakt. De Kievit verkoopt die kaas zelf, dat wil zeggen via exporthandel K.H. de Jong in Drachten. K.H. de Jong is voor 42,5 procent eigendom van *Friesland Coberco Dairy Foods*. De Hoogwegt-groep heeft 50 procent van de aandelen en DOC Kaas de resterende 7,5 procent.

FCDF wil K.H. de Jong inlijven door de aandelen van de Hoogwegtgroep - moederbedrijf van De Kievit - over te nemen en ook de aandelen van *DOC Kaas*. Dat laatste zal niet op bezwaren stuiten bij Willigenbrug. Hij is al bezig met *Westland* in Huizen en de zuivelcoöperatie van *Rouveen* een aparte verkoopmaatschappij te stichten.

Leeuwarder Courant 1998-10-03

Markt voor biozuivel kan verdrievoudigen.

DRACHTEN - De afzetmarkt voor biologische zuivelproducten verdrievoudigt 41e komende paar jaar. Dat is de verwachting van zuivelconcern *Friesland Coberco Dairy Foods*. In 2001 drinkt de consument in Nederland 75 tot 80 miljoen liter biologische melk, yoghurt en vla. Dat komt neer op 5 procent van de totale dagverse melkplas, die nu 1,6 miljard liter groot is. *Friesland Coberco* startte gisteren een promotiecampagne voor de biozuivel.

De *Friese Ecologische Zuivelfabriek* (FEZ) in Drachten kan een behoorlijk deel van de biologische zuivel produceren. De fabriek start de komende weken met proefdraaien en wil volgend jaar 10 miljoen liter eco-zuivel maken. De fabriek kan maximaal 30 miljoen liter melk verwerken. Het bedrijf produceert de biologische zuivel voor *Friesland Coberco*, dat een aandeel van 33 procent heeft in de Drachtster fabriek.

Friesland Coberco is de eerste zuivelreus die zich op het pad van de biologische producten begeeft.⁹ Het concern verwacht een grote groei in dit segment. Dit jaar gaat het om hooguit 1,5 tot 2 procent van de melkplas, maar over twee jaar is dat volgens berekeningen toegenomen tot 5 procent.

Met een scheef oog kijkt het concern naar ontwikkelingen in Groot-Brittannië en Denemarken, waar de omzet nu al honderden miljoenen guldens bedraagt. In Denemarken is 15 procent van de zuivel 'biologisch'. De zuivelreus kan zich niet permitteren zulke grote hoeveelheden melkproducten aan zich voorbij te laten gaan. Op de thuismarkt is Albert Heijn overigens al begonnen met een eigen lijn biologische melkproducten.

Bovendien kunnen de winstmarges in de biozuivel (x)k flink oplopen. De Drachtster fabriek betaalt de biologische boeren weliswaar een dubbeltje meer per liter dan de 'gewone' zuivel-fabrieken, maar in de winkel kost een pak biologische melk straks liefst vijf tot zes dubbeltjes meer dan een liter gewone melk, aldus commercieel directeur Jan Hordijk van Coberco zuivel.

Directeur Henk Brouwer van de Drachtster fabriek is zeer optimistisch over de start van zijn bedrijf. Veel boeren, die tot voor kort zeer afwijzend tegenover het biologisch boeren stonden, melden zich nu aan voor levering. De fabriek, een investering van f 17 miljoen. is inmiddels verzekerd van de aanvoer van 4 miljoen liter melk. Naast de dagverse zuivel voor *Friesland Coberco*, die onder de naam *Natuur Best* vanaf januari in de winkel ligt, gaat de fabriek ook boter leveren aan 'Boppe', het project voor streekgebonden etenswaren en dranken.

9 29 Oktober nam Campina-Melkunie de biologische zuivelfabriek Limmen over. Limmen verwerkte toen al 25 mln. kg. ecomelk en 17 mln. kg. Gewone melk. Campina betaalde de eco-boeren 13 cent meer en de bio-boeren 16 cent dan de bestaande leveranciersprijs. – Zie meer over deze 'overname' in MAP Campina-Melkunie

Leeuwarder Courant 1998-10-08

Opheffen Friese Zuivelbond kostte f 13 miljoen

LEEUWARDEN - De liquidatie van de Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken in Friesland heeft de boeren uiteindelijk f 13 miljoen gekost. Dat blijkt uit de rekening en verantwoording die onder andere bij de Kamer van Koophandel in Leeuwarden ter inzage ligt.

De schuld is reeds betaald door de laatste drie leden: De *Twee Provinciën* in Workum. De *Zuid Oost Hoek* in Oosterwolde en *Friesland Dairy Foods* in Leeuwarden. Workum betaalde f 2,7 miljoen, Oosterwolde f 1,7 miljoen en Friesland Dairy moest f 8,7 miljoen ophoesten. De aandeelhouders hadden geen behoefte om de bond failliet te verklaren, aldus het rapport. De drie coöperaties zijn naderhand opgegaan in *Friesland Coberco Dairy Foods*.

Leeuwarder Courant 1998-10-17

Kaasfabriek Elsloo en Vollenhove in juli dicht

ELSLOO - De kaasfabriek van *Friesland Coberco Dairy Foods* in Elsloo gaat in juli volgend jaar definitief dicht. Dat is het ook het geval met de fabriek in Vollenhove. De groepsondernehmensraad van het concern heeft daar een positief advies over uitgebracht. De directie wil ook de kaasfabrieken van Balk, Sint Nicolaasga, Wierden en Markelo sluiten. De ondernemingsraad heeft daar nog geen advies over uitgebracht. De kaasfabrieken van Workum en Marum blijven bestaan. Daar wordt juist in geïnvesteerd.

Leeuwarder Courant 1998-10-20

Zuivelreus gaat hoofdkantoor bouwen in Meppel

MEPPEL - Het zuivelconcern *Friesland Coberco Dairy Foods* gaat zijn hoofdkantoor bouwen op het Meppeler bedrijventerrein Blankenstein. De directie heeft hierover overeenstemming bereikt met projectontwikkelaar Keur Vastgoed bv. De nieuwbouw langs de vierbaansweg Heerenveen-Meppel-Zwolle zal in de tweede helft van 1999 klaar zijn.

Het kantoor biedt huisvesting aan de concernleiding en de zes stafafdelingen. Deze zitten op dit moment nog verspreid op twee plaatsen elders in Meppel en in Zwolle. Het gebouw, dat wordt gehuurd, krijgt vijf verdiepingen en een vloeroppervlakte van 5000 m². Er is plaats voor ongeveer 170 medewerkers. De bouw in Meppel vloeit voort uit de fusie van de zuivelconcerns *Friesland Dairy Foods* en *Coberco*, die hun hoofdzetels hadden in Leeuwarden en Zutphen.

A. Olijslager: Landbouwfazet groeit buiten supermarkt om

GORREDIJK - De grootste afzet-groei voor landbouwproducten zit hij de restaurants, kantines en benzine-stations. André Olijslager, topman van *Friesland Coberco Dairy Foods*. zei gisteravond in Gorredijk dat de markt van de 'grazende consument' nu al goed is voor 35 procent van het totaal. maar dat die snel uitkomt boven de 50 procent. In de Verenigde Staten is dat al het geval.

'Nog tien jaar melkquotering'

Van een onzer redacteuren

GORREDIJK - De melkquotering zal nog wel langer dan een jaar of tien blijven bestaan. Die verwachting sprak André Olijslager, topman van Friesland Coberco Dairy Foods gisteren uit op een Rabo-avond in Gorredijk. Hij kreeg steun van oud-minister Gerrit Braks van landbouw. „De zuivel is van zo'n groot politiek gewicht dat de quotering niet snel zal verdwijnen. Duitsland en Frankrijk zijn fel tegen de afschaffing. Daar moeten wij vrienden mee zien te worden. Wij hebben al niet te veel vrienden in de Europese Unie, want wij lopen nogal voorop met het idee van vrijhandel.”

M... .. en pagina 2

Op de wereldmarkt verliest onze landbouw terrein. Tien jaar geleden ging daar nog 30 procent van afzet naar toe, nu 20 procent. De verkoop in eigen land is met 28 procent stabiel. De groei zit 'em in de verkopen in de Europese Unie die stijgen van 42 naar 52 procent.

De Europese Unie had drie jaar geleden op de wereldmarkt van landbouw nog een aandeel van 56 procent. In 2000 zal dat zijn geslonken tot 43 procent. Vooral Australië en Nieuw-Zeeland veroveren een groter deel: van 33 naar 45 procent in het jaar 2000. Het gaat daarbij vooral om grondstoffen en goedkope kaas. “Je onderscheiden, daar komt het steeds meer op aan”, zo zei hij. Olijslager noemde Frankrijk de beste exporteur van kaas. De Fransen slagen erin hun kaas voor f40 per kilogram te verkopen. „Wij doen dat voor f10, of voor f18 als het om Kollumer gaat” *Friesland Dairy Foods* is zesde op de wereldranglijst van zuivelondernemingen¹⁰. Nestlé staat veruit aan de kop. Als er een lijstje met winstgevende zuivelondernemingen zou worden gemaakt, zou FCDF een paar plaatsen zakken.

Nieuwsblad vh Noorden 1998-11-05

Bonden willen duidelijkheid over Eurospray Winschoten

Begin dit jaar kregen de werknemers van Eurospray te horen dat hun bedrijf gesloten of verkocht zou worden. Sindsdien hebben ze niets meer gehoord van het moederconcern *Friesland Coberco Dairy Foods*.

WINSCHOTEN - De vakbonden willen op korte termijn duidelijkheid over de kalvermelkfabriek *Eurospray* in Winschoten. De 30 personeelsleden verkeren volgens de bonden al te lang in onzekerheid over verkoop of sluiting van de fabriek die onderdeel is van de noordelijke zuivel-reus *Friesland Coberco Dairy Foods*. Een Duits bedrijf zou belangstelling hebben voor de Winschoter fabriek. Het moederconcern, met het hoofdkantoor in Meppel, weigert elk commentaar.

Begin dit jaar kreeg het personeel in Winschoten te horen dat de fabriek in de 'etalage was ge-

¹⁰ Vermoedelijk moet hier *Friesland Campina Dairy Foods* staan. – Zie LC 1997-09-09, waar staat dat FCDF 3e in grootte van Europa werd na de fusie met Campina enz.

zet'. Als onderdeel van een grotere reorganisatie wilde *Friesland Coberco Dairy Foods* af van de kalvermelkfabriek. De reorganisatie heeft vooral gevolgen voor de Frico Cheese, waarin de kaasactiviteiten van het concern zijn ondergebracht. In totaal wil de zuivelreus zes of zeven fabrieken in Noord- en Oost-Nederland sluiten. Ook wordt de boterproductie stopgezet in Gerkesklooster en Oosterwolde.

Bij de aankondiging van het saneringsplan liet het concern nog weten dat in september of oktober van dit jaar duidelijkheid zou worden gegeven. Volgens de bonden is daar niets van terechtgekomen. De werknemers hebben, aldus de vakbonden, nog steeds niets gehoord van de conserndirectie. "Deze periode van onzekerheid duurt te lang", aldus de zuivelvakbonden. Ze willen voor dinsdag concreet van de directie horen wat de plannen met 'Winschoten' zijn. [...]

Leeuwarder Courant 1998-11-19

CNV: Vreest voor 100 banen weg bij FCDF

LEEUWARDEN - De vakbond CNV vreest dat *Friesland Coberco Dairy Foods* volgend jaar zo'n honderd arbeidsplaatsen wil schrappen in de divisie Food Ingredients. De directie heeft aangekondigd binnenkort met een rapport te komen.

De divisie heeft vestigingen in Beilen, Bedum, Zwolle, Rijssen en Borculo en vertakkingen in Leeuwarden en Workum. Syds Kloosterman van het CNV is vooral bang voor het voortbestaan van de bedrijven in Rijssen en Zwolle. Volgens woordvoerder Rob van Dongen van FCDF zijn er duidelijk meer opties. De conclusie van het CNV is 'erg voorbarig'.

De reorganisatie is een gevolg van de al eerder aangekondigde ingreep van de directie. Toen is gezegd dat in het hele concern zes- tot zevenhonderd arbeidsplaatsen zouden vervallen. In de kaasdivisie is het teloorgaan van tweehonderd banen al aangekondigd.

Food Ingredients wordt de tweede operatie. Deze divisie produceert ingrediënten en halffabrikaten voor de voedingsmiddelen, farmacuetische- en veevoerindustrie. Vorig jaar werd een omzet behaald van f 500 miljoen.

Kloosterman vreest dat de zuivel nog meer banen zal afstoten. Hij wijst op de strategie van *Friesland Coberco Dairy Foods* minder kaas te maken. Dat heeft tot dusver dit jaar geleid tot een verlaging van de productie in ons land met 8 procent.

In Duitsland is 2 procent meer geproduceerd. Dat heeft tot gevolg gehad dat de uitvoer drastisch is gezakt. Kloosterman: „Dat begjinne de boeren no yn harren molkjild te merken. Se barre minder as ferline jier om distiid. Dat sil syn weromslach ha op de wurkgelegenheid. Per saldo hat Friesland Coberco dus neat wún, allinne mar ferlern. Se moatte yn de suvel de koppen byelkoar stekke en harren óffreegje wat ferstandich is.”

In het *Productschap Zuivel* is gisteren ernstige kritiek op FCDF geuit. Het concern werd verweten alle ijkpunten in de kaasmarkt te hebben omgeschoffeld: van *Leeuwarder notering* tot het opgeven van productiecijfers. Het ministerie van landbouw zegde toe mee te willen werken aan een nieuw ijkpunt als de zuivel dat wil.

Leeuwarder Courant 1998-11-20

Kartelwaakhond NMa toetst overname fabriek De-Kievit.

LEEWARDEN - De Nederlandse Mededingings Autoriteit (NMa) in Den Haag toetst de overname van de zuivelfabriek *De Kievit* in Meppel door *Friesland Coberco Dairy Foods*. Dat gebeurt op verzoek van de boeren die melk leveren aan De Kievit.

De boeren zijn tegen de overname omdat FCDF hen niet als lid wil aannemen, maar als leverancier. Dit betekent dat zij na verloop van tijd minder melkgeld beuren dan de bestaande FCDF-leden. De Kievit-boeren maken bij de NMa voorts bezwaar tegen de 'dominantie op de regionale boerderijmelk-inkoopmarkt en manipulatie van de afzetmarkten door FCDF'. De Kievit is een dochterbedrijf van de Hoogwegt-groep in Groesbeek.

Nieuwsblad vh Noorden 1998-11-25

Herschikking activiteiten bij Friesland Coberco Sluiting poederfabriek Zwolle (1 mrt. 1999)

BEDUM/BEILEN - Het zuivelconcern *Friesland Coberco Dairy Foods* gaat de productie en verkoop van baby en kindervoeding efficiënter inrichten. Ook voor de vestigingen in Bedum en Beilen houdt dit enige veranderingen in zonder dat dit overigens banenverlies tot gevolg heeft. De productie van babyvoeding wordt geconcentreerd bij *Friesland Consumer Products Europe* in Leeuwarden. Daardoor zal de productie van babyvoeding bij *Borculo Domo Ingredients in Bedum* ten behoeve van kleinverpakng vervallen.

De daarbij vrijkomende capaciteit wordt voor de productie van andere producten gebruikt. Verder worden de verpakkingsactiviteiten van melkpoeder verplaatst van *Rijssen* naar *Borculo Domo Ingredients in Beilen*.

De zuivelfabrikant sluit in verband met de herschikking de vestiging in **Zwolle**. De veertig werknemers krijgen binnen het concern een nieuwe baan aangeboden. Ook verdwijnt de productie van ijsmix en Hot Choc uit Leeuwarden. Daarbij vervallen vijftien arbeidsplaatsen.

Leeuwarder Courant 1998-11-26

FNV: FCDF gaat weer richting Numico

LEEWARDEN - De kans is groot dat *Friesland Coberco Dairy Foods* en *Numico* - het vroegere Nutricia - weer gaan onderhandelen over de uitruil van producten. Dat leidt FNV-bestuurder Harry Vellenga af uit de jongste reorganisatievoorstellen van FCDF. Begin vorig jaar spatten die onderhandelingen uiteen. Vellenga: "FCDF moest toen f 600 miljoen bijbetalen en dat was een probleem. Dat geld is er nu wel". De uitruil van vorig jaar hield in dat FCDF de baby- en kindervoeding naar Numico zou overbrengen. Numico op haar beurt zou Chocomel, Fristi, Nutroma en de energiedrank Extran aan FCDF geven. Het financiële gat in deze uitwisseling zou door FCDF worden gedicht.

Vellenga: „Ik heb duidelijke signalen uit het bedrijf gekregen dat er weer gesprekken op gang zijn gekomen. Ik sluit een deal ook niet uit. Baby- en kleutervoeding hebben geen hoge prioriteit bij FCDF. Toen bekend werd dat de productie in Leeuwarden wordt geconcentreerd en de verpakking in Rijssen heb ik direct al gezegd dat dit gevolgen zou hebben”.

Bij Numico in Zoetermeer zegt een woordvoerder het opnieuw starten van onderhandelingen 'te bevestigen noch te ontkennen'. Rob van Dongen van FCDF noemt het verhaal van de FNV 'absolute onzin. Wij ontkennen dat met kracht'.¹¹

Leeuwarder Courant 1998-11-27

Akkoord ondernemingsraad Frico met sluitingen Sint Nicolaasga, Balk, Markelo en Wierden.

LEEWARDEN - De ondernemingsraad van Frico Cheese is akkoord gegaan niet de sluiting van de kaasfabrieken van Sint Nicolaasga, Balk, Markelo en Wierden. De raad heeft lang over die beslissing gedaan omdat hij eerst duidelijkheid wilde hebben over de investeringen in de fabriek in Dronrijp. De directie heeft toegezegd, aldus CNV'er Rendert Algra, dat naast de productie van speciale kaassoorten Dronrijp ook zal worden ingericht voor productie van gangbare kaas op momenten dat er elders even een capaciteitstekort dreigt. Dat is een steviger fundament onder de werkgelegenheid in Dronrijp. „Ook voor de andere elf kaasfabrieken houdt het in dat die open blijven”, aldus Algra. De fabriekssluiting leidt tot het verlies van 225 banen. Er vallen geen gedwongen ontslagen.

Nieuwsblad vh Noorden 1998-12-04

Alliantie tussen *Wessanen* en *Friesland Coberco*? Beide bedrijven sterk in zuivel

LEEWARDEN/AMSTERDAM - Het zuivelconcern *Friesland Coberco Dairy Foods* in Leeuwarden (MEPPEL!) en voedingsbedrijf *Wessanen* voeren gesprekken over mogelijk vormen van samenwerking. „Op dit ogenblik hebben deze gesprekken niet tot resultaat geleid”, stelt *Wessanen*. Het bedrijf wil verder geen mededelingen doen. Ook *Friesland Coberco* onthoudt zich van verder commentaar.

Het is niet voor het eerst dat het zuivelconcern *Friesland Coberco Dairy Foods* probeert een samenwerking aan te gaan met een beursgenoteerd concern. In 1997 sprong een 'deal' met Nutricia af. In ruil voor zuigelingenvoeding (Frisolac) zou *Friesland Dairy Foods* zuiveldrankjes (Chocomel en Fristi) overnemen van Nutricia.

Zuivel is de kurk waar zowel *Friesland Coberco Dairy Foods* als Koninklijke *Wessanen* op drijft. *Friesland Dairy Foods* is de grootste speler met een jaarlijkse omzet van 9,1 miljard gulden, waarvan 3,2 miljard in kaas. De zuivelpoot van *Wessanen* is 2,5 miljard groot op een totale concernomzet van 5,6 miljard gulden.

¹¹ Zie LeD 2001-03-07 – 'Koopt' FCDF Chocomel enz. van Numico voor1,5 Miljard.

Wessanen heeft zich net geheel geconcentreerd op de zuivel en de ontbijtproducten en de drankenpoot van Bols afgestoten. Wessanen beschikt via *dochter Baars* over de kaasmerken Milner en Maaslander, Leerdammer en Landana. Wessanen heeft in de VS grote belangen in zuivelbedrijven. Op vooral de Engelse markt heeft het bedrijf posities in de ontbijtproducten. Friesland Coberco heeft in eigen land sterke merken als Friesche Vlag, Choq. Frico, Domo, Frisolac, Completa en Appelsientje.

Friesland Coberco en Wessanen hebben nu al vormen van samenwerking. De kaasfabriek in Oosterwolde maakt in opdracht van Wessanen-dochter Baars de Leerdammer kaas en verwerkt de boter voor Wessanen.

De flirt komt niet als een verrassing. Bij de presentatie van de halfjaarcijfers stelde bestuursvoorzitter M. Zondervan, dat Wessanen "een bovengemiddeld winstgevende internationale zuivelonderneming wordt". Daarmee gaf hij de koers aan die het concern volgt na het afstoten van de drankenpoot. Zondervan gaf aan dat Wessanen op overnamepad zou gaan en sloot zelfs een fusie niet uit. "Het drankenboek is dicht, het zuivelboek gaat open."

Friesland Coberco Dairy Foods ontstond vorig jaar uit een fusie van de coöperaties *Friesland Dairy Foods*, *Coberco*, *Twee Provinciën* en *Zuid-Oost-Hoek*. Het concern boekte een nettowinst van f90 miljoen. Het behoort tot de top-vijf van Europa.

Leeuwarder Courant 1998-12-11

Frico laat kaasbedrijven voorlopig bestaan

DRACHTEN/WEIDUM *Friesland Coberco Dairy Foods* laat de kaasexportbedrijven van Tamminga in Weidum en K.H. de Jong in Drachten voorlopig voortbestaan. De zuivelreus heeft de aandelen inmiddels overgenomen. Dat geldt ook voor de aandelen van Hoogwegt in *Frisian Protein Workum*. Hoogwegt zat daar voor de helft in.

Woorvoerder Rob van Dongen van *Friesland Coberco* zei vanmorgen dat over het voortbestaan van de beide kaasexportbedrijven geen garanties worden gegeven. Volgend jaar zal worden bekeken of ze een taak kunnen vervullen in de Frico Cheese-divisie.

Verwacht wordt dat Tamminga in Weidum op den duur wordt gesloten. Dat bedrijf heeft kortgeleden nog voor een paar miljoen geïnvesteerd in het verbeteren van de kaaslijn en daar twee kwaliteitscertificaten voor gekregen. De lijn kan evenwel zonder al te veel moeite worden overgeplaatst.

Directeur Tjalling Schaaf: „Ik kan mij voorstellen dat het bedrijf op een gegeven moment dichtgaat, maar misschien zitten wij hier over een paar jaar ook nog. Begin dit jaar leek het zeker dat het zou worden gesloten, maar de laatste tijd is er een andere wind gaan waaien. Wij hebben in elk geval goed gedraaid en een redelijke winst gemaakt.” Bij Tamminga werken twintig mensen man en de omzet is f 120 miljoen.

Jurjen de Haan van K.H. de Jong in Drachten heeft de toezegging dat met dit bedrijf in elk geval volgend jaar nog niks zal gebeuren. “Wij kunnen in de huidige vorm en samenstelling gewoon blijven opereren.” Ook dit bedrijf heeft een goed jaar achter de rug met een flinke winst. Bij

K.H. de Jong werken vijftig mensen, die een omzet van f 200 miljoen draaien. Het is een betrekkelijk nieuw bedrijf.

De overname van de Hoogwegt-aandelen in zuivelfabriek *De Kievit* in **Meppel** is nog niet rond. De ondernemingsraad van *De Kievit* moet nog een advies geven en er moet nog een uitspraak komen van de Nederlandse Mededingings Autoriteit (NMA).

Nieuwsblad van het Noorden, 1998-12-21

FCDF verwacht winst van 130 miljoen over 1998

MEPPEL - Zuivelconcern *Friesland Coberco Dairy Foods* verwacht over 1998 een nettowinst van f 130 miljoen. Dat is f 40 miljoen meer dan in 1997. De omzet ten opzichte van 1997 neemt met f 600 miljoen af tot f 8,6 miljard.

De winstgroei komt door verbetering van de resultaten bij de divisies kaas, langhoudbare zuivelproducten, industriële halffabrikaten en boter. De omzet daalt door onder meer de economische recessie in Azië. Ook de lagere dollarkoers in de tweede helft van 1998 is van invloed op de omzet en het resultaat. Het zuivelconcern is tevreden met de resultaten. (ANN)

Nieuwsblad van het Noorden 1998-12-28

NMa onderzoekt overname Kievit door FCDF

MEPPEL - De Nederlandse Mededingingsautoriteit (NMa) stelt een nader onderzoek in naar de overname van *De Kievit* door *Friesland Coberco Dairy Foods*. Volgens de toezichthouder heeft het zuivelconcern een vergunning nodig, omdat het anders te veel macht op de Noord-Nederlandse melkmarkt krijgt.

Friesland Coberco heeft nu al een machtspositie als afnemer van boerderijmelk, vindt de kartelpolitie. Bovendien verliezen melkveehouders die geen lid zijn van een coöperatie een van de laatste afzetpunten voor boerderijmelk.

Met dit standpunt geeft de NMa voorlopig gehoor aan de klacht van zo'n driehonderd vrije boeren die vrezen voor een monopolie van Friesland Coberco. De boeren leveren jaarlijks 130 miljoen liter melk aan De Kievit.

Het nieuwe onderzoek richt zich, behalve op boerderijmelk, op de markt voor weivetkernen (grondstof voor veevoer) en de grondstoffen voor dit product.

1999

Leeuwarder Courant 1999-01-02

Generaal pardon zuivelreus 'contractboeren'

LEEUWARDEN - De zuivelonderneming *Friesland Coberco Dairy Foods* (FCDF) heeft boeren die bij Sietse van der Honing in Oosterwolde onder contract staan, een soort 'generaal pardon' voorgelegd. Als hun contract afloopt kunnen zij leverancier worden van FCDF. Zij beuren dan een cent per kilogram minder dan de leden van de zuivelreus.

Het gaat om 23 boeren die samen 18 miljoen kilogram melk hebben. Zij dreigden in de problemen te komen op het moment dat hun contract met Van der Honing afliep. De 23 boeren hebben eind jaren tachtig de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* vaarwel gezegd omdat die toen te weinig melkgeld uitbetaalde. Van der Honing, die destijds als melkmakelaar begon, bood een alternatief. Via zijn besloten vennootschap *Voor Gezonde Konkurrentie* konden de veehouders melk leveren aan de zuivelcoöperatie *Zuid Oost Hoek* (ZOH) in Oosterwolde.

Eind 1997 ging ZOH op in de zuivelreus *Friesland Coberco Dairy Foods*. De nieuwe directie maakte meteen bekend de contracten met VGK uit te zullen dienen, maar niet te verlengen. Tussen eind 2000 en eind 2002 lopen die contracten af.

Op dit moment is het moeilijk voor boeren om hun melk elders af te kunnen leveren. FCDF neemt geen nieuwe leden aan.

Het concern kent wel 'getrouwe leveranciers' die een cent per kilogram minder ontvangen dan de leden. Boeren die met de melk omhoog zitten kunnen hooguit 'nieuwe leverancier' van FCDF worden, maar dan beuren zij vijf cent per kilogram minder dan de leden.

Van der Honing zegt met nadruk dat de 23 boeren niet worden gedwongen 'getrouwe leverancier' te worden. Hij hoopt dat er zich in de loop van de komende tijd nog andere mogelijkheden zullen aandienen.

Een woordvoerder van FCDF bevestigt de constructie. Hij voegt er aan toe dat Van der Honing de toezegging heeft gedaan de lopende juridische procedures tegen het concern te zullen staken. FCDF neemt nog wel nieuwe leden aan. Dat zijn echter boeren die uit andere delen van het land naar het Noorden verhuizen. Zij moeten 19,25 cent per kilogram melk 'entreegeld' betalen. Volgens Van der Honing ligt die mogelijkheid ook open voor een viertal VGKveehouders. FCDF zou overwegen ook eigen 'getrouwe leveranciers' die kans te bieden, maar heeft de beslissing daaromtrent opgeschort. De directie wil eerst de uitslag afwachten van de procedure van De Kievitboeren bij de Nederlandse Mededingingsautoriteit (NMa).

LTO: 'Boeren halen dit jaar f 8000 minder uit zuivel'

SCHEVENINGEN - Het inkomen dat de veehouders uit de zuivel halen zal gemiddeld dit jaar met f 8000 dalen. De voorzitter van de sector Melkveehouderij van LTO Nederland, Jan Cees Vogelaar, zou niet eens ontevreden zijn als het daarbij bleef. „Dat zou een knap staaltje van onze zuivelindustrie zijn.” Hij sluit niet uit dat de dip oploopt tot f 12.000.

De vooruitzichten van de zuivelmarkt zijn niet rooskleurig. Naast de financiële crisis in Azië en Rusland speelt de wereldwijde uitbreiding van de melkproductie een rol. Bovendien brengen de zuivelondernemingen in de Verenigde Staten met steun van de regering zuivel op de wereldmarkt, zo werd gisteren bij het *Productschap Zuivel* gezegd.

Gemiddeld is de melkprijs vorig jaar zo'n 3 cent per kilogram hoger geweest dan in 1997. De laatste weken lag die echter op een lager niveau. Dat kwam door de lagere opbrengst van de kaas.

Voor *Friesland Coberco Dairy Foods* is het vooruitzicht van dit jaar aanleiding de kaasproductie niet verder te beperken. Incidenteel zal die, als daar aanleiding toe is, zelfs weer wat worden opgevoerd.

Het concern heeft ondanks de flinke winst van f 130 miljoen verlies geleden in Azië. Toch lijkt er zich een kentering af te tekenen. In Taiwan ging de economie het eerst naar beneden. Vanwege het stabiele bewind wordt daar ook het eerste herstel ingezet. In Maleisië is de terugval minder hevig geweest. De kans dat dat land minder tijd nodig heeft uit het dal te kruipen is dan ook reëel. In Indonesië blijft het voorlopig sukkelen voor de onderneming. Merkwaaardig genoeg heeft de vestiging van FCDF in Vietnam geen hinder van de toestand in Azië ondervonden.

Deze niet al te pessimistische geluiden vervagen voor een deel door de verwachting van Vogelaar dat de herziening van het Europees landbouwleid - Agenda 2000 - al een reactie in de markt teweeg zal brengen nog eer er besluiten zijn genomen. Hij hoopt in elk geval dat de ministers van landbouw in maart knopen zullen doorhakken en het niet laten aankomen op beslissingen van de regeringsleiders. “Het is namelijk nog maar de vraag of die kaas van zuivel hebben gotten.”

Echte werk begint voor eco-zuivelfabriek Drachten

DRACHTEN - De testfase is voorbij, vanaf maandag moet het echt gebeuren voor de ecologische zuivelfabriek in Drachten. In ruim honderd supermarkten zullen de pakken halfvolle en volle melk, yoghurt en karnemelk staan. Over een paar weken volgt de via. De fabriek verwerkt op dit moment veertienduizend liter melk per dag. Directeur en mede-eigenaar Henk Brouwer verwacht dat eind dit jaar deze hoeveelheid tenminste zal zijn verdubbeld.

Bij deze melkaanvoer, op jaarbasis ongeveer 12 miljoen liter, draait de fabriek vrijwel quitte. In 2001 moet de melkverwerking zijn verdrievoudigd. Dan ook is deze 'ecofabriek' de grootste in haar branche in Nederland. Extra melkverwerking betekent overigens niet meteen winst. De uit-

gaven zullen ook flink stijgen, onder andere door de invoering van een tweeploegendienst. Het aantal medewerkers groeit op termijn tot dertig à veertig.

De achterliggende weken waren hectisch. Brouwer maakte zelf weken, die opliepen tot tachtig uur. Voor de tien andere medewerkers waren de werktijden doorgaans minder extreem, maar ook zij keken niet op een uurtje meer of minder. De gemiddelde leeftijd ligt beneden de dertig jaar. Brouwer rept van een sterke, gemeenschappelijke 'ondernemers- en pioniersgeest' onder het personeel.

Het 'eko-keurmerk' op de productverpakking - garantie dat bij de melkproductie en -verwerking bijvoorbeeld geen chemische middelen zijn gebruikt - blijkt bij het grote publiek nog tamelijk onbekend. Dure reclamecampagnes zullen bij dit betrekkelijk kleine product hun geld niet opleveren. Er is gekozen voor een bescheidener aanpak: voorlichting van het winkelpersoneel, demonstraties in de supermarkten en publiciteitsmateriaal op en bij de schappen.

Supermarkten aangesloten bij de inkoopcombinatie Superunie zijn op dit moment de belangrijkste afnemers. Tot de Superunie, die qua marktaandeel vergelijkbaar is met Albert Heijn, behoren onder andere Nieuwe Weme, Poiesz, Groenwoudt en C1000. Overigens gaan de commerciële aspecten deels aan de mensen in Drachten voorbij. De zuivelreus *Friesland Coberco Dairy Foods* kocht vorig jaar eenderde van de aandelen en heeft de verkoop van de producten op zich genomen.

Leeuwarder Courant 1999-01-23

Friesland Coberco Dairy Foods mikt op uithuzige mens

EDE - Een kleine zevenhonderd liter vocht kan een mens in een jaar verstouwen. Vruchtensap, thee, priklimonade, zuivel, koffie, bier en andere alcoholica. Friesland Coberco zet de aanval in. De pijlen zijn gericht op de uithuzige mens.

Topman André Olijslager gaf gistermiddag het startsein voor de nieuwe verkoopafdeling 'Out of Home' die de buitenshuismarkt gaat bedienen. De afdeling verkoopt de dranken van Riedel (Dubbel-friss, Appelsientje, Coolbest). Friesche Vlag (Completa, Domo, Rythm, Choq) en Coberco Zuivel

Friesland Coberco haalt nu buitenshuis een jaaronzet van dik *f* 100 miljoen. Het gaat dan om verkoop in scholen, instellingen, pompstations, kantines en attractieparken. Dubbele groeicijfers zijn het doel, aldus commercieel directeur Gustaaf van den Brand. De totale markt heeft een grootte van *f* 480 miljoen.

In de Verenigde Staten wordt tegen de 50 procent van de uitgaven aan eten en drinken buitenshuis besteed. Nederlanders zijn wat traditioneler. Zij besteden maar een vijfde buitenshuis, maar dat wordt ras meer. Zo groeide de afzet van vruchtendrank buitenshuis met 10 procent in de afgelopen drie jaar.

De verkoopstechnieken gaan in de hoogste versnelling. De concurrentie met Hero, Vrumona, *Nutricia* en *Campina Melkunie* is fel. Friesland Coberco introduceerde het afgelopen jaar al de vruchtensappenautomaat - de fruitcan, als tegenhanger van het frisdrankautomaat. Er gaan kartonnetjes Appelsientje, Dubbel-friss en Coolbest in. Het concern kan de menselijke tax van zevenhonderd liter vocht in een jaar niet manipuleren. Vol is vol. Van den Brand ziet ruimte in va-

riatie ('de drang naar gezondheid') en mogelijk in de zeventig liter kraanwater en soep die we jaarlijks souperen. Hij doet een schietgebedje voor koude winters en warme zomers. “Daar zijn we altijd bij gebaat.”

Leeuwarder Courant 1999-01-28

FNV: strop personeel Frico kaaspakhuizen dreigt

LEEWARDEN - FNV Bondgenoten vreest dat het personeel van een aantal kaaspakhuizen van Frico (*Friesland Coberco Dairy Foods*) binnenkort een financiële strop voor de kiezen krijgen. In een aantal Frico-pakhuizen wordt nu nog de zuivel-cao toegepast. Die is aanmerkelijk beter dan de cao voor kaaspakhuizen, die geldt voor een aantal pakhuizen dat door fusie en overname binnen het concern is gebracht.

De directie, aldus FNV-bestuurder Harry Vellenga, streeft naar één pakhuisafdeling (Frico Cheese Packagine) waar de kaaspakhuis-cao wordt toegepast. Frico maakte gisteren bekend in de pakhuizen 49 banen te schrappen. De banenreductie wordt opgevangen door het aantal uitzendkrachten te verminderen.

De grootste klappen vallen in Wolvega en Weidum. Het kaaspakhuis in Wolvega verliest 23 banen. Overtollig personeel kan aan de slag in Meppel. In Weidum wordt dit jaar kaasexporteur Tamminga gesloten. De activiteiten worden overgeheveld naar K.H. de Jong in Drachten, evenals Tamminga in handen van Friesland Coberco. De zeventien medewerkers van Tamminga kunnen aan de slag bij concernonderdelen in Leeuwarden.

Voor het personeel van de opslagen in Wolvega, Meppel en Huizen (Schaap Kaas) wordt volgens de FNV de dupe van de kaaspakhuis-cao. Zij hebben nu de zuivel-cao. In de opslagruimtes van Raamsdonksveer, Leerdam (Schep), Bodegraven (Twaalfhoven), Oosthuizen (Eyssen) en Drachten (K.H. de Jong) wordt de andere cao toegepast.

De FNV wil dat alle locaties onder de zuivel-cao zullen vallen. Vellenga zegt dat hij daar goede argumenten voor heeft. Voor het hogere personeel dat onder de kaaspakhuis-cao valt wordt namelijk een nieuw beloningssysteem opgezet: “Dat sluit aan bij de zuivel-cao. Je krijgt dan dat op één plek de lonen voor hoger en lager personeel erg uit elkaar komen te liggen.”

De reorganisatie betekent volgens Vellenga “niet het einde van de kaasoperatie. Je ziet nu al bewegingen in het bedrijf die erop duiden dat er na deze tijd weer wat gaat gebeuren. Vaststaat dat ze de kaasproductie van 320.000 ton weer naar het peil van 360.000 ton willen brengen”. De productieverlaging van vorig jaar heeft het concern flinke winst opgeleverd. Kaas was altijd het zorgenkindje van Frico.

Weer directeur – Dirk Takens – weg bij FCDF

Eerder deze week Bert Majoor

LEEUWARDEN - Bij het zuivelconcern *Friesland Coberco Dairy Foods* is opnieuw een directeur vertrokken. Dirk Takens uit Goïngarijp, commercieel directeur van de bedrijfseenheid Borculo-Domo Ingrediënts in Borculo en Beilen, stapt op. Verschil van mening over het te voeren beleid ligt hieraan ten grondslag. De bedrijfseenheid produceert ingrediënten en halffabricaten op basis van wei en haalde in 1997 een omzet van f 500 miljoen. Eerder deze week werd het dienstverband met Bert Majoor, lid van de hoofddirectie, verbroken.

Personeel De Kievit Meppel naar Ondernemerskamer¹²

LEEUWARDEN - De ondernemingsraad van zuivelfabriek *De Kievit* in Meppel wil dat de overname van de aandelen door *Friesland Coberco Dairy Foods* (FCDF) niet door gaat. De personeelsraad heeft het voorgenomen besluit ter vernietiging aan de Ondernemerskamer in Amsterdam voorgedragen.

Al eerder besloten de driehonderd boeren van De Kievit de Nederlandse Mededingingsautoriteit (NMa) van het ministerie van economische zaken in te schakelen om de overdracht af te keuren. De NMa vond dat FCDF een vergunning moest aanvragen. Volgens De Kievit is dat nog niet gebeurd.

De ondernemingsraad heeft van de directie van De Kievit het verzoek gekregen te adviseren over de voorgenomen aandelenverkoop van het moederbedrijf, De Hoogwegt-groep in Groesbeek. De raad vond dat er over de toekomst van het personeel veel onduidelijkheden bestonden en stelde voorwaarden. FCDF zou die moeten overnemen.

De raad oordeelt nu dat een aantal 'essentiële voorwaarden' niet is gehonoreerd. Voor de personeelsvertegenwoordiging is dat reden om het hogerop te zoeken.

In zuivelkringen heerst de gedachte dat het vertrek van FCDF-directeur Bert Majoor niet los kan worden gezien van de moeizame onderhandelingen met De Kievit. Dat geldt eveneens voor het niet doorgaan van de overname van Vreugdenhil in Zwolle, woordvoerder Werner Buck van het zuivelconcern ontkent dat.

¹² Zie LC 1999-03-10: OR *De Kievit* gaat niet naar de Ondernemerskamer!

Uittreegeld uitspraak: 'Frico'-boeren laten f 6 miljoen zitten

LEEWARDEN - De 220 boeren die in de jaren eind jaren tachtig, begin jaren negentig de zuivelcoöperatie Frigo/Domo (*Noord-Nederland*) vaarwel hebben gezegd, hadden wellicht f 6 miljoen op zak kunnen houden. Dat valt te concluderen uit een gisteren gepubliceerde uitspraak van de Hoge Raad over eenzelfde zaak.

Destijds was het bij de coöperatie verplicht dat boeren, die naar een andere zuivelfabriek overstapten, uittreegeld betaalden. De 220 boeren waren ontevreden over de melkprijs en stapten op.

Die overgang kostte hen f 11 miljoen. Dat hadden ze er wel voor over, want elders beurden ze meer. De kosten werden in een paar jaar terugverdiend.

Na een langdurige juridische procedure die onder andere leidde naar het Europese Hof van Justitie in Luxemburg, besloten boeren en coöperatie tot een schikking te komen. *Friesland Dairy Foods*, zoals *Noord-Nederland* in 1996 heette, noch de grote meerderheid van de boeren had veel zin in een nog langer gerechtelijk gevecht. De coöperatie was bereid de boeren 45 procent van het uittreegeld terug te betalen, ongeveer f 5 miljoen.

Achteraf blijkt dat de veehouders waarschijnlijk wat te snel hebben toegehaapt. De uitspraak van de Hoge Raad heeft betrekking op een identieke zaak van boeren die destijds de zuidelijke coöperatie *Campina-Melkunie* de rug toekeerden. De Hoge Raad heeft bepaald dat zij in het geheel geen uittreegeld hadden hoeven te betalen.

De 220 boeren zijn destijds op aanraden van hun advocaat Paul Mazel uit Leeuwarden met de schikking akkoord gegaan. Mazel in 1996: „Als er boeren voor de jackpot willen gaan, zal ik die uiteraard met groot genoegen bijstaan.” Een klein aantal heeft die stap gezet. Mazel is voor twaalf van hen doorgeslagen tot de Hoge Raad. “Dit is in elk geval een stap in de goede richting, maar ik heb de uitspraak nog niet op papier en pas dan kan ik zien of die ook van toepassing is op onze zaak.”

Nieuwsblad van het Noorden, 1999-02-02

Eurospray in Winschoten sluit eerder

WINSCHOTEN - Melkpoederfabrikant Eurospray in Winschoten sluit de poort eerder dan gepland. Was het aanvankelijk de bedoeling eind dit jaar met de productie te stoppen, Eurospray sluit nu al 1 juli. *Friesland Coberco Dairy Foods* heeft hiertoe besloten nadat de ondernemingsraad (OR) akkoord is gegaan met de sluiting.

De 28 werknemers van Eurospray vallen onder het sociaal plan van het moederconcern Friesland Coberco. Het zuivelconcern is daardoor verplicht de werknemers een gelijkwaardige baan bin-

Leeuwarder Courant 1999-01-30

Betalen uittreegeld boeren ten onrechte

Van een onzer redacteurs

LEEWARDEN - De overstap naar een andere zuivelfabriek heeft 220 boeren van Frigo-Domo eind jaren tachtig, begin jaren negentig zo'n f 6 miljoen gekost. De boeren hadden echter betaling van dit zogeheten uittreegeld achterwege kunnen laten. Dat kan althans worden geconcludeerd uit een uitspraak van de Hoge Raad over eenzelfde kwestie van boeren die het gezien hielden bij **Campina-Melkunie**.

Meer hierover op pagina 2.

nen het bedrijf aan te bieden. In de praktijk betekent dit dat zij aan de slag kunnen gaan in de zuivelfabrieken van het concern in Groningen, Bedum, of Beilen.

De Winschoter producent van wei-vetkern, een grondstof voor diervoeders, is nog geruime tijd in beeld geweest bij een in kofficreamers gespecialiseerd Duits bedrijf. De overname is uiteindelijk op niets uitgelopen.

Leeuwarder Courant 1999 -02-09

ook MAP Campina

‘Friesland Coberco’ moet samen met Campina’

volgens **Albert Lanting**, voorzitter NLTO

DRACHTEN - *Friesland Coberco Dairy Foods* moet een fusie, of een vergaande vorm van samenwerking aangaan met *Camping-Melkunie*. Dan ontstaat er een concern van Europees niveau dat in staat is de uitdagingen voor de komende tijd het hoofd te kunnen bieden. **Albert Lanting**, voorzitter van de *Noordelijke Land- en Tuinbouw Organisatie*, zei dat gisteren op een Rabo-avond in Drachten.

De gefuseerde onderneming zou een omzet krijgen van f20,5 miljard: f10.9 miljard van FCDF en f9.6 miljard van Campina. Het concern zou daarmee het Amerikaanse Kraft, Dairy Farmers of America en het Franse *Danone* voorbijsteken op de wereldranglijst van zuivelondernemingen. Alleen *Nestlé* met een omzet van f27 miljard zou nog groter zijn.

Lanting: „Als je echt merken wilt ontwikkelen als Coca Cola en nieuwe producten met een gezondheidsstatus, als je je wilt begeven op het terrein van de gentechnologie en de moderne drankjes, dan moet je van Europese omvang zijn. Samen ben je daar groot genoeg voor”.

Een van de argumenten van *Campina-Melkunie* om anderhalf jaar geleden niet met FCDF om tafel te gaan zitten, was onder meer dat Den Haag de vorming van zo’n gigant in de weg zou staan. Lanting is daar niet bang voor.

Leeuwarder Courant 1999-02-24

Zwolse poederfabriek naar Suikerconcern *Cosun*

ZWOLLE – Het Brabantse Suikerconcern *Cosun* neemt in Zwolle een fabriekscomplex over van *Friesland Coberco Dairy Foods*. Het zuivelconcern heeft eerder besloten hier per 1 maart de productie van melkpoeder voor de chocoladeindustrie te staken. De fabriek gaat deel uitmaken van *Sensus*, de *Cosun*-dochter die zich heeft gespecialiseerd in productie van de zoetstof fructose en inulinesuikers (inuline is een vetvervanger). *Sensus* was in verband met de stijgende vraag naar deze specialiteit op zoek naar extra productiecapaciteit.

Het Zwolse fabriekscomplex is interessant, omdat de installaties gemakkelijk overgeschakeld kunnen worden op inulinesuikers. De fabriek komt op 1 maart in handen van *Sensus*. Tien tot vijftien van de oorspronkelijke veertig personeelsleden kunnen in de fabriek aan het werk blijven. Incidenteel zal de fabriek nog melkpoeders produceren voor *Friesland Coberco*. Vorige zomer mislukte de verkoop van de Zwolse poederfabriek aan *Vreugdenhil* in Ermelo.

Er komt een 'status aparte voor *De Kievit*'

MEPPEL - De ondernemingsraad van de zuivelfabriek De Kievit in Meppel stapt niet naar de Ondernemingskamer in Amsterdam om op die manier de verkoop van het bedrijf aan *Friesland Coberco Dairy Foods* te voorkomen. De ondernemingsraad heeft van de FCDF-directie de toezegging gekregen voorlopig een aparte positie in te mogen nemen. Zij wordt niet ondergebracht bij de ondernemingsraad van de poederdivisie van de zuivelreus. De ondernemingsraad van De Kievit behoudt ook het adviesrecht. Daarmee is niet alle kou van de lucht. De driehonderd boeren van De Kievit hebben de overdracht aangevochten bij de Nederlandse Mededingingsautoriteit (NMa). Die procedure loopt nog.¹³

Nieuwsblad vh Noorden 1999-03-12

Winst Friesland Coberco Dairy Foods naar 160 miljoen

MEPPEL - De zuivelonderneming *Friesland Coberco Dairy Foods* verwacht dit jaar een winst te maken van 160 miljoen gulden. Dat is 30 miljoen meer dan vorig jaar. Het concern zit daarmee, aldus de directie, op de koers die bij het ontstaan van de zuivelreus in 1997 is uitgestippeld. Toen werd uitgegaan van een resultaat in het jaar 2000 van tussen de 175 miljoen en de 200 miljoen. De directie verwacht dat een dergelijk saldo bij de eeuwwisseling zal worden gehaald. De winst van het concern vertoont een oplopende lijn. Na het eerste jaar werd namelijk een resultaat van 90,2 miljoen geboekt.

De zuivelmarkt is evenwel onzeker. In Rusland woedt nog steeds een crisis. De directie wijst bovendien op de onzekere situatie in Zuid-Amerika. *Friesland Coberco Dairy Foods* heeft in dat werelddeel vestigingen in Peru en Columbia. Vorig jaar heeft dat geleid tot een aanzienlijk lagere bijdrage aan liet resultaat dan in eerdere perioden.

Daar staan enige lichtpuntjes tegenover. In de eerste plaats hebben de beide FCDF-bedrijven in Indonesië de eerste maanden van dit jaar heel goed gedraaid. Bovendien lijken de andere landen in Azië zich langzamerhand te herstellen van de crisis die dit werelddeel een tijdlang heeft geïsterd.

Het gunstige resultaat van vorig jaar wordt vooral toegeschreven aan de veel beter dan voorheen draaiende kaassector. *Friesland Coberco Dairy Foods* heeft vorig jaar de productie van kaas beperkt tot zo'n 330.000 ton. Dat is de prijs van het product ten goede gekomen.

Het heeft ook tot verlies van marktaandeel geleid. Daarom wordt dit jaar de productie naar 360.000 ton opgeschroefd. "Kaas is de hoeksteen van ons bedrijf", aldus hoofddirecteur André Olijslager onlangs. FCDF is op afstand de grootste kaasproducent in ons land.(GPD)

13 LC 1999-03-13 Kort knipsel dat boeren door DOC onder druk worden gezet: vóór 1 april beslissen, daarna kost het 8 ct/kg LC 1999-04-01 Tiental Kievitboeren naar DOC – ca.4 Mln kg. melk – procedure NMa loopt nog steeds Het gaat om 300 boeren met 130 mln. kg. melk. Beiden geplaatst op site bij Meppel.

Zie meer hier over bij [NvhN 1999-07-30](#) 'De Kievit in Meppel definitief in handen FCDF.....zonder boerderijmelk die moet bij de Hoogwegt Groep blijven!

***Friesland Coberco Dairy Foods* laat Frico-kaas sneller marcheren**

Kaas, kaas en nog eens kaas. Dat is het verhaal van *Friesland Coberco Dairy Foods*. Dit zuivelproduct zorgt niet alleen voor eenderde van de inkomsten, de winstgroei van *f*90 miljoen naar *f*130 miljoen vorig jaar was voor het overgrote deel te danken aan kaas. Tijd voor een forse actie. Tientallen miljoenen guldens worden gestoken in de hernieuwde promotie van het Frico-merk.

Door Willem Stegenga en Gier Bosklopper

LEEUWARDEN -'Kaas marcheert altijd' zei Laarmans ooit in de roman van Willem Elsschot. maar *Friesland Coberco Dairy Foods* wil dit zuivelproduct in paradepas de markt opbrengen. Frico mag dan voor de boter en consumptiemelk als merk hebben afgedaan, in de kaas zal het worden opgepoetst met alle innovaties die de commercialen maar te binnen schieten. Dit jaar worden tientallen miljoenen in Frico-kaas gestoken, aldus hoofddirecteur André Olijslager gisteren hij de presentatie van de jaarcijfers.



Cantenaar, een van de merkkazen van zuivelconcern Friesland Coberco.

Foto ANP

Friesland Coberco is in de halfharde kaassoorten met een productie van rond de 340.000 ton per jaar een van de grootste spelers ter wereld. Olijslager: „Frico is een oud en bekend merk, maar daar is de laatste tijd niet zoveel in geïnvesteerd. Er zal nu meer mee worden gedaan.”

Frico wordt behalve een eigen merk ook een soort paraplu boven de bestaande merken van het concern als Kollumer, Cantenaar, Friese Meren, Pan Pan, Marumer en noem maar op. Ondanks dat scala werd vorig jaar maar 5 procent van de kaasomzet (bij een concernomzet van *f*8,6 miljard kwam bijna *f*3 miljard van kaasverkoop) met die specifieke soorten gehaald. „Wij willen toe naar een substantieel deel”, aldus Olijslager, zonder daar verder over uit te wijden.

Friesland Coberco heeft kortgeleden nog een poging ondernomen om via samenwerking met *Wessanen* Leerdammer, Maidwell en Landana binnen bereik te krijgen. Dat overleg is op niks uitgelopen. Zelfs de bestaande band met *Wessanen* - dat bedrijf liet Leerdammer bij de FCDF-fabriek in Olterterp produceren en boter in Oosterwolde - wordt doorgesneden. Die contracten zijn uitgediend of lopen op hun laatste benen. Ze worden in elk geval niet hernieuwd.

Olijslager wilde niet vertellen waar het overleg met *Wessanen* op is stukgelopen. Duidelijk werd dat er niet snel weer iets moois zal opbloeien. “Er is geen enkele reden om te denken dat het wel wat word”, was uiteindelijk het enige dat hij kwijt wilde. Dat gold ook voor het mislukte overleg met *Numico* (*Nutricia*) in Zoetermeer.

Met de kaas gaat Friesland Coberco voorlopig op eigen kracht verder. Naast investeren in de markt worden, zoals bekend, fabrieken gesloten en verpakking en distributie gereorganiseerd. Olijslager: „Wij moeten wat kwaliteit, maar ook wat kosten betreft, beter worden dan de anderen.”

De melkaanvoer wordt geleidelijk verminderd. In 1997 verwerkte het concern nog 5,5 miljard kilogram. Vorig jaar ging daar 200 miljoen kilogram af door de aankoop van derden te verminderen.

ren. Dit jaar zal men wellicht naar 5,1 miljard kilogram gaan door alleen nog de melk van eigen leden en leveranciers te verwerken. Voorzitter Evert Meilink: „Er is nauwelijks ruimte voor groei.”

Dit jaar zal het concern geen fabrieken bouwen in Azië of Zuid-Amerika. Vorig jaar is dat wel het geval geweest. “Die bedrijven”. aldus Olijslager, „moeten eerst een bijdrage aan de winst leveren en dan zien wij wel verder.” Die terughoudende opstelling laat zich begrijpen tegen de achtergrond van de economische malaise afgelopen jaar in deze regio's. Het concernonderdeel Friesland International boekte winst, maar daar was dan ook alles mee gezegd. 'Crisismanagement' was volgens Olijslager nodig, om overeind te blijven in deze moeilijke markten.

De waardevermindering van talrijke valuta bracht de lokale bevolking in problemen, waardoor een streep dreigde te worden gezet door de aanschaf van duurdere levensmiddelen als zuivelproducten. Friesland Coberco schakelde razendsnel over op goedkopere, kleinere en soberder verpakkingen en verlaagde de prijzen om de klanten vast te houden.

“We hebben sterke merken en de betrokken ondernemingen hebben allemaal veel eigen vermogen. Dat heeft ons geholpen de crisis te doorstaan”. aldus Olijslager. Desondanks was het omzetverlies fors: f 525 miljoen. De tegenvallers in deze werelddelen waren bijna volledig verantwoordelijk voor de 6,5 procent omzetsdaling (van f 9,2 miljard naar f 8,6 miljard) waarmee Friesland Coberco afgelopen jaar werd geconfronteerd.

Het aantal personeelsleden is vorig jaar in Nederland met 312 teruggelopen naar 5267. Die reductie heeft nog niks te maken met de bij de fusie aangekondigde teruggang van vijf- tot zeventienhonderd medewerkers. Die operatie gaat dit jaar van start. In totaal heeft het concern 11.843 (12.008) mensen op de loonlijst staan.

Van de omzet werd 44 procent (43) in eigen land behaald, 31 procent (30) in de rest van Europa. 16 procent (19) in Azië en Australië, 5 procent (5) in Afrika en het Midden-Oosten en 4 procent (3) in Amerika. Voor een aandeel A wordt een dividend van f 5,98 (f 6,15) en voor een aandeel B van f 11,96 (f 14,80) uitbetaald.

LC 1999-03-13/2

DOC zet Kievit-boer onder druk

Leeuwarder Courant 1999-03-13

DOC zet Kievit-boer onder druk

LEEWARDEN - De boeren van de particuliere zuivel-fabriek De Kievit in Meppel - van hen woont aan flink deel in Friesland - zijn onder druk gezet. De Kievit wordt wellicht overgenomen door Friesland Coberco Dairy Foods, de boeren overwegen naar DOC in Hoogeveen te gaan, maar wachten de onderhandelingen over de overname nog af. DOC heeft nu bepaald dat de Kievit-boeren voor 1 april om niet kunnen komen, maar daarna 8 cent per kilogram melk moeten betalen als entree en na 1 juli 10 cent. Op De Kievit-vergaderingen is het woord 'chantage' gevallen. De boeren toonden zich nog niet bereid nu de overstap naar DOC te maken.

Leeuwarder Courant 1999-04-01

Tiental Kievitboeren naar DOC

LEEWARDEN - Een tiental boeren van de particuliere zuivel-fabriek De Kievit in Meppel is overgestapt naar de coöperatie DOC-Kaas in Hoogeveen. Het gaat totaal om ruim 4 miljoen kilogram melk, aldus DOC-directeur Bert Wiligenburg vanmorgen. Friesland Coberco Dairy Foods wil De Kievit overnemen, maar de boeren hebben die overname laten toetsen door de Nederlandse Mededingingsautoriteit. Die procedure loopt nog. Bij De Kievit zijn driehonderd boeren betrokken. Zij leveren jaarlijks 130 miljoen kilogram melk, waarvan ook nu al 100 miljoen kilogram door DOC wordt verwerkt. Tot gisteren was de overgang naar DOC gratis, vanaf vandaag moeten de boeren entreegeld betalen.

Zuiveldirecteur Jan de Vries: kartelwaker heeft beperkte blik

Jan de Vries verlaat de zuivel. Hij gaat met pensioen. De Vries was directeur van de coöperatie *De Goede Verwachting* in Workum. Die fuseerde met de fabrieken van Gerkesklooster en Oudwoude. Samen met de *Zuid Oost Hoek* in Oosterwolde ging de nieuwe coöperatie op in *Friesland Coberco Dairy Foods*, een stap die De Vries niet door iedereen in dank is afgenomen. Hij beseft dat als geen ander.



Jan de Vries "Ik ha it grutte nooit ferkettere."
Foto L.C. Niels Westers

Door Willem Stegenga

GROU - Formeel neemt hij aan het eind van deze maand afscheid, maar in zijn kantoor wijst Jan de Vries, directeur van *Friesland Coberco Dairy Foods*, naar wassende dossiers. Ze horen bij de procedure die de boeren van *De Kievit* tegen de overname door FCDF hebben aangespannen bij de Nederlandse Mededingings autoriteit (NMa), de kartelwaker. De Vries maakt die klus af.

Het laatste jaar was een kwestie van ‘opheffen, bij elkaar voegen en versterken’. „En dat is muai wurk.” Alleen bij de procedure bij de NMa stijgt de verbazing soms boven de charme uit. Zoiets duurt maanden en de logica ontgaat hem. Iedereen in Den Haag roept dat zuivelconcerns spelers van wereldformaat moeten worden. Maar, zo zegt hij zuur, nu vindt de NMa dat het zo wel mooi is geweest. „Doe’t us fuzje run wie, binne wy likefolle molke kwytrekke as *De Kievit* no ynbringe soe. Wer praat jo dan oer?. Boppedat ferwurket *De Kievit* mar in flutsje fan har eigen molke, DOC yn Hoogeveen kriget fierwei it measte.”

De NMa kijkt volgens De Vries met Nederlandse ogen tegen de wereld aan. De markt is mondiaal, maar voor de NMa houden de mogelijkheden bij de landsgrenzen op. Dat is ook een van de redenen dat er geen fusie tussen *Friesland Coberco* en *Campina* zal komen, al roept Albert Lan-ting van de NLTO dat ook nog zo dapper.

Er is nog een reden, zegt De Vries. Beide ondernemingen zijn bezig zich verschillend te ontwikkelen: *Campina* op de markt dichtbij huis en FCDF vooral ook in Azië en andere landen. Beiden zijn groot genoeg om in de wereld een rol te spelen. „By in fúzje moat yn elk gefal ien partij der better fan wurde en dat sit der op dit stuit net yn.”

Dat was anders toen in september 1997 de huidige zuivelreus ontstond. Twee grote coöperaties in een oogwenk samen met twee vrije fabrieken. *Friesland Dairy* en *Coberco* met *Twee Provinciën* en *Zuid Oost Hoek*. De vrije fabrieken hebben de brug geslagen, zegt De Vries.

Dat was al eerder vertoond. Toen *Frico-Domo* en *CCFriesland* samen wilden gaan hadden de vier toen nog bestaande vrije fabrieken de sleutel in handen. Zij waren deelgenoot van *CCFriesland*. Drie waren mordicus tegen, 'Workum', met De Vries als directeur, was dat niet. „Ik ha it grutte nooit ferkettere.” De fusie werd een feit.

Het was de proloog voor een ontstuimige ontwikkeling in de noordelijke zuivel. Workum ging samen met Gerkesklooster en nam later het in problemen verkerende Oudwoude en passant mee. Oosterwolde ging een fusie met Assen aan. Beide vrije coöperaties zaten nog midden in het integratieproces of de directeuren zaten al om tafel met hun collega's van *Friesland Dairy* en van *Coberco*. De besturen waren op de hoogte, het personeel niet.

De Vries: „Ik ha my doe wolris frekte iensum field. De Iju yn 'e fabryk wienen drok dwaande de fuzje yn risseltaen om te setten en do hiest al wer in folgende stap setten. Komt by dat op dat momint ek noch krekt myn rjochterhán, Menno Brandsma, kaam te ferstjêren. Dat hat my slim aangrepen.”

De zuivelreus moest ontstaan, zo zegt hij, omdat de vrije fabrieken eenzijdig op kaas waren gericht en te klein van omvang waren.

'Workum' had jaren achtereen een cent per liter melk meer aan de boeren uitbetaald, maar op den duur was dat niet te handhaven. Met het samengaan van vrije fabrieken had je meer van hetzelfde gekregen.

Door de fusie kregen Workum en Oosterwolde een breder productenpakket, automatisch toegang tot de wereld en niet te vergeten de kans om als nieuwe onderneming een kaasstrategie door te voeren met eigen marketing en eigen merken. De stap is hem niet door iedereen in dank afgenomen. „Guon ha wolris sein dat ik in ferrieder wie. No, dêr kin my wat by foarstelle, seker as dat komt fan lju dy't frije fabrieken ta religy ferheffe.”

De Vries is ondernemer en die moet kijken naar de ontwikkelingen om je heen en in de wijde wereld. Niet dat alles wat groot is meteen zaligmakend is. Hij is ervan overtuigd dat in de schaduw van de groten kleinen kunnen bloeien. Bio-boeren en -fabrieken bijvoorbeeld. Ze moeten echter niet vergeten dat elke schakel in die keten met zo laag mogelijke kosten moet werken en de schaalvergroting niet uit het oog te verliezen. „It is in saaklik ferhaal.”

„Hawar, wy ha no in sterk tsiisblok en dat ha alle boeren yn us lán merke kinnen. Sunder dat hie it der foar harren minder utsjoen, dêr bin ik wis fan”. De zuivel, zegt hij, toont dynamiek en is bezig met strategie.

De concentratie is er veel sneller gegaan dan in welke andere agrarische sector. Volmaakt wordt het nooit, maar wat ontbrak in het verleden toen het een zaak was van 'produceren en verkopen', is er nu wel: eerst een markt ontwikkelen en dan je product er naar toe brengen. „Om't wy grut binne, ha wy dêr no jild foar.”

Zuivelreuzen plaag voor supermarkten

De twee grote zuivelcoöperaties die Nederland kent, zijn een plaag voor de supermarkten. *Friesland Coberco Dairy Foods* en *Campina-Melkunie* zijn zo dominant in de markt dat de grootgrutters „er ontzettend veel moeite mee hebben”.

Die uitspraak is geen grootspraak van de zuivelreuzen zelf, maar van Jan van den Broek, voorzitter van het Centraal Bureau Levensmiddelenhandel. „Die beide zitten natuurlijk samen weleens even te lunchen”, suggereerde hij. Hapje eten betekent al gauw dat er prijsafspraken worden gemaakt.

„Dus denk ik”, aldus Van den Broek, „dat er kansen liggen voor een nieuwe zuivelfabriek”. Sommige boeren weten toch al niet waar ze met hun melk naar toe moeten. Een nieuwe fabriek betekent competitie. Dan praat ik nog niet eens over concurrentie uit België en Duitsland.”

Nieuwsblad vh Noorden 1999-04-10

Friesche Vlag samen met Coberco Zuivel

LEEUWARDEN/GRONINGEN - De onderdelen *Friesche Vlag* en *Coberco Zuivel* van het zuivelconcern *Friesland Coberco Dairy Foods* (FCDF) worden vermoedelijk samengevoegd. Vermindering van het aantal banen is daarbij niet uitgesloten. Dat heeft de directie laten weten. Bij *Friesche Vlag* werken enkele honderden mensen, bij *Coberco Zuivel* ruim 650.

Het is nog niet bekend hoeveel banen er zullen sneuvelen. Dat moet een onderzoek uitwijzen. Het ligt vooralsnog niet in de bedoeling dat er fabrieken worden gesloten.

Onder *Friesche Vlag* valt in Leeuwarden de productievestiging van koffiemelk en Choq, in Beilen staat de fabriek voor *Completa* en in het Duitse Kalkar die voor de langhoudbare zuivelproducten van Domo. Onder de vlag van *Coberco Zuivel* behoren de dagverse melkproducten die worden gemaakt in Groningen, Arnhem en Nijkerk. Beide onderdelen richten zich op de Nederlandse markt.

De bedrijfseenheden opereren nu los van elkaar. Dat houdt in, aldus woordvoerder Rob van Dongen, dat er verschillende verkoopteams op pad zijn. De directie denkt dat de bewerking van de markt, het transport en de administratie doelmatiger kan.

Leeuwarder Courant 1999-04-13

Ook MAP Superheffing-2

Aalberts: 'Melkprijs wordt zaak van pieken en dalen'

BIDDINGHUIZEN - De boeren zullen eraan moeten wennen dat hun melkprijs aan hevige schommelingen onderhevig wordt. Het wordt een zaak van pieken en dalen. Nu fluctueert die prijs met hooguit een paar centen per kilogram. In de nabije toekomst zal dat drastisch verande-

ren, aldus Arie Aalberts, toekomstig voorzitter van de *Friesland Coberco Dairy Foods* gisteren in Biddinghuizen.

De overheid haalt langzaam maar zeker het vangnet onder de markt vandaan. De mogelijkheid om overschotten aan boter en mager melkpoeder in te kunnen leveren en wellicht de subsidie op export van zuivel naar landen buiten de Europese Unie wordt teruggeschroefd of verdwijnt helemaal.

In tegenstelling tot de LTO en de politici vindt Aalberts dat de melkveehouderij helemaal niet goed is weggekomen bij de jongste Eurotop in Berlijn. Daar is weliswaar besloten het laten wegvallen van de marktsteun en het introduceren van toeslagen op het inkomen voorlopig een paar jaar uit te stellen. „maar daarmee is wel onze onderhandelingspositie bij het sluiten van een wereldwijd akkoord over heffingen en prijzen (WTO. red.) verzwakt.

„Wij gaan dan met de melkprijzen naar iets wat te vergelijken is met de varkenscyclus”. zo zei Aalberts. Dat wil zeggen: lage prijzen bij een hoog aanbod en hoge bij een laag aanbod.

De Europese landbouw krijgt volgens hem een harde dobber als Brussel volhoudt geen genetisch gemodificeerde gewassen en hormoonvlees te produceren. Dergelijke producten komen wel de EU binnen. „Wij kunnen dan wereldwijd het economisch gevecht niet meer voeren. Met bermen vol kruidige planten kom je dan wel erg in het nauw, want de economische wetten zijn keihard.”¹⁴

Leeuwarder Courant 1999-05-06

FCDF voor rechter door Heino *Krause* boeren¹⁵

ARNHEM (ANP) - Zuivelonderneming *Friesland Coberco Dairy Foods* moet zich verantwoorden voor de rechter. De coöperatie zou de boeren in 1991, toen zij nog Coberco heette, hebben bedrogen bij de overname van *Heino Krause*. De voorwaarden waarop *Heino Krause* in handen kwam van de zuivelreus en vooral het wanbeleid van de voormalige directie hebben de boeren schade berokkend. De ex-directeur van Heino Krause moet hen een schadevergoeding betalen van f40 à f50 miljoen. 212 Gedupeerde boeren verwijten de ex-directeur wanbeleid en fraude. Hij liet tussen 1985 en 1990 suiker aan de melkpoeder toevoegen. Daardoor haalde hij ten onrechte voor f15 miljoen subsidies binnen.

Leeuwarder Courant 1999-05-17

Melkprijs Zeven Provinciën (FCDF) **78,35 ct.**

LEEWARDEN - Bij zuivelreus *De Zeven Provinciën (Friesland Coberco Dairy Foods)* aangesloten melkveehouders ontvangen over 1998 een melkprijs van 78,35 cent per kilogram. De prijs is bijna vier centen hoger dan het jaar ervoor door *Friesland Dairy Foods* is uitbetaald. De melkprijs wordt vastgesteld aan de hand van het gemiddelde van wat de zuivelondernemingen *Belgomilk*, *Campina Melkunie*, *Nordmilch*, *MD Foods* en *Humana Milch* aan de boeren uitbeta-

¹⁴ Cursivering en onderstreping door ZHN.

¹⁵ Deze 'zaak' loopt nog – 2015. 'Knipsels over dit onderwerp op de site op plaats: 'Heino'

len. Het bestuur van *De Zeven Provinciën* heeft de melkprijs vandaag vastgesteld. Het gemiddelde vetgehalte van de melk was 4,439 procent, het eiwitgehalte 3,467. De slotbetaling bedraagt gemiddeld 4,7 cent per kilogram.

Nieuwsblad van het Noorden, 1999-06-07

Aankoop FCDF DSM Bakery Ingredient

AMSTERDAM - *Friesland Coberco* wil een deel van DSM Bakery Ingredients overnemen. Beide bedrijven willen ook via joint ventures samenwerken. Dit hebben 'Friesland Coberco' en DSM bekendgemaakt.

De commerciële activiteiten van de banketactiviteiten van DSM Bakery Ingredients in Nederland komen in handen van 'Friesland Coberco'. Het gaat om de verkoop- en marketing, distributie, productontwikkeling en merknamen. De productie wordt niet overgedragen.

De bedrijven willen hun commerciële activiteiten in de banketsector in Portugal, Italië en het Verenigd Koninkrijk onderbrengen in joint ventures. Ook hier blijven de productie-activiteiten in handen van DSM Bakery Ingredients.

Bij zowel de overname als de joint-venture gaat het om de banketmixen, vullingen/custards en toppings van DSM en room, vullingen en boters van 'Friesland Coberco'.

Nieuwsblad van het Noorden. 1999-06-17

Friesland Coberco voegt research in Leeuwarden samen

LEEUWARDEN, De zuivelgigant *Friesland Coberco* schuift een aantal activiteiten in elkaar. De researchafdelingen van de twee bedrijven, die in 1997 zijn gefuseerd, worden samengevoegd in Leeuwarden. Verder werd gisteren bekend dat enkele ondersteunende diensten samengaan. Bij de plannen zijn tweehonderd werknemers betrokken.

De concentratie van de research heeft te maken met de wens onderzoek centraal aan te sturen. Productontwikkeling wordt overigens juist decentraal bij de werkmaatschappijen uitgevoerd. Daar komt bij dat de directie de research wil laten geschieden bij de productiebedrijven. In Deventer, waar vijftig mensen werken, is dat niet het geval.

In Leeuwarden komt ruimte vrij door een andere herschikking. De ondersteunende diensten van Friesche Vlag worden samengevoegd met die van *Coberco* uit Arnhem. Bedoeling is verkoop logistiek en administratie in één kantoor in de regio Ede samen te brengen.

Bij de ondersteunende diensten werken 150 mensen. Tien banen komen te vervallen. Een nog onbekend aantal mensen zal moeten verhuizen.

Gesloten

Eerder reorganiseerde de zuivelreus al in de kaasproductiesector. Een aantal bedrijven is inmiddels gesloten of afgeslankt. De kaasfabrieken in **Bedum** en **Beilen** bleven daarbij overigens buiten schot. Ruim 270 werknemers waren bij deze reorganisatie betrokken.

Eerder dan de bedoeling was zal begin volgende maand melkpoederfabrikant *Eurospray* in **Winschoten** de poorten sluiten. Aanvankelijk zou de fabriek eind dit jaar de productie beëindigen. De 28 personeelsleden van *Eurospray* vallen onder het sociaal plan *Friesland Coberco*. Het zuivelconcern is verplicht de werknemers een gelijkwaardige baan binnen het bedrijf aan te bieden. In de praktijk betekent dit dat zij aan de slag kunnen in **Groningen** (productie dagverse melkproducten). **Bedum** of **Beilen**. *Eurospray* produceert wei-vetkern, een grondstof voor diervoeders en is gesloten, omdat het volgens *Friesland Coberco* niet meer tot de kernactiviteiten van het zuivelconcern wordt gerekend.

Nieuwe pekellokaal bij kaasfabriek '*Frico*' Marum (Gr.)

Leeuwarder Courant 1999-06-28

Nieuw pekellokaal bij kaasfabriek Frico Marum



MARUM - Op het oog lijkt het een doolhof, maar het is het nieuwe pekellokaal-in-aanbouw van de Frico-kaasfabriek in Marum. Eind augustus moeten hier de eerste kazen in het pekelpad dobberen. Dan kan het naastgelegen oude pekellokaal worden gedempt.

Op de vloer die daardoor ontstaat bouwt Frico een nieuwe kaasmakerij. Daar zullen eind november de eerste edammers gemaakt worden, verwacht chef-productie Roelf Beukema. De uitbreiding van de fabriek in Marum is onderdeel van de hergroepering van de kaasactiviteiten. Marum vangt samen met Workum de productie op van de sluitende fabrieken in Vollenhove en **Elsloo**. Nu produceert Marum jaarlijks 30.000 ton kaas per jaar. Daar komt 10.000 ton edammer bij. In het nieuwe pekellokaal kan de hele weekproductie van 750 ton tegelijk in bad. Het personeelsbestand groeit van 110 naar 119 mensen.

Foto LC/Wietze Landman

Waakhond NMa: beperkt overname *Kievit*¹⁶

MEPPEL - Zuivelconcern *Friesland Coberco Dairy Foods* mag maar een deel van de activiteiten van zuivelfabriek *De Kievit* in Meppel overnemen. Dat heeft de Nederlandse Mededingingsautoriteit (NMa) bepaald. *Friesland Coberco* krijgt alleen toestemming om de ingrediëntenfabriek van *De Kievit* in te lijven. De 'kartelpolitie' verbiedt de zuivelreus om ook de melk van Kievitboeren over te nemen.

De NMa is tot die beslissing gekomen na langdurig onderzoek. Het instituut, dat toeziet op eerlijke concurrentie, hield de voorgenomen overname sinds december tegen het licht.

De NMa vindt dat met een volledige overname van *De Kievit* de positie van *Friesland Coberco* in Noord- en Oost-Nederland te dominant wordt.

In de door de kartelpolitie bedachte constructie koopt *Friesland Coberco* uitsluitend de fabriek voor ingrediënten, die hoogwaardige grondstoffen maakt voor speciale zuivelproducten. De melk van de bij *De Kievit* aangesloten boeren wordt voortaan afgenomen door een dochteronderneming van de *Hoogwegt* Groep, eigenaar van *De Kievit*.

Volgens de NMa is de scheiding noodzakelijk om enige concurrentie in het werkgebied van *Friesland Coberco* mogelijk te houden. De zuivelreus heeft nu al een zeer groot marktaandeel, aldus de NMa. Toevoeging van de melkplas van *De Kievit* aan de zuivelreus zou de economische machtspositie van *Friesland Coberco* zo versterken, dat van werkelijke concurrentie geen sprake meer is.

De splitsing van de activiteiten van *De Kievit* wordt de komende jaren scherp gecontroleerd door de kartelwaakhond. De melk van de Kievitboeren mag niet via de achterdeur bij *Friesland Coberco* terechtkomen.

De NMa trapte in december op de rem, door te eisen dat *Friesland Coberco* een vergunning aanvraag voor de overname. De mededingingsautoriteit, onderdeel van het ministerie van economische zaken, zei toen al dat het zuivelconcern te machtig zou worden als *De Kievit* helemaal zou worden ingelijfd.

FCDF investeert fors in Leeuwarden

LEEWARDEN - De beoogde modernisering en uitbreiding van het zuivelconcern *Friesland Coberco Dairy Foods* (FCDF) in Leeuwarden vergt de komende tien tot vijftien jaar een investering van vele tientallen miljoenen guldens. Gemeentelijke kringen spreken van f200 miljoen tot f300 miljoen. Het concern zelf noemt geen concrete cijfers omdat naar eigen zeggen nog geen vastomlijnde plannen zijn gemaakt.

De plannen komen er in grote lijnen op neer dat het zuivelconcern zijn productie-activiteiten ten noorden van de spoorlijn Leeuwarden-Groningen - daar waar het concern ooit is begonnen - geleidelijk verplaatst naar de zuidzijde. Productie- en verpakkingsafdelingen komen hierdoor dicht

¹⁶ Dag later - 9 juli 1999 – uitvoeriger artikel over deze 'beperkte' overname – niet overgenomen, wel op site (Meppel-Kievit) daar ook 'knipsel' NvhN 1999-07-30

bijelkaar, hetgeen een meer doelmatige productie mogelijk maakt. In deze afdelingen werken in totaal zevenhonderd mensen.

FCDF zal van de gemeente Leeuwarden 9 hectare grond kopen á f55 per vierkante meter. De eerste transactie van 4 hectare is komend najaar voorzien. Het concern zal dan het huidige onderkomen van de gemeentelijke reinigingsdienst en het complex van de voetbalvereniging Flamingo overnemen. Vanaf 2003, maar mogelijk eerder, verkoopt de gemeente de resterende grond met daarop de voetbalvelden van Blauw Wit '34 en de bijbehorende sporthal.

De gemeente werkt graag mee aan de plannen van FCDF, ook al zijn die nog niet echt concreet. De snelle beschikbaarheid van bouwterreinen is van belang nu het concern - pas ontstaan uit de fusie van *Friesland Dairy Foods* en *Coberco* - in theorie ook op verschillende andere plaatsen zijn activiteiten kan huisvesten.

De verplaatsing van de zuivelproductie noodzaakt tot nieuwe wegeaanleg om het bedrijfsterrein goed te ontsluiten en tegelijkertijd de verkeersoverlast in de aanpalende Schepenbuurt terug te dringen. Hier is circa f 10 miljoen mee gemoeid. De verplaatsing van de sportvoorzieningen vergt een vergelijkbaar bedrag. Een deel van deze kosten wordt gedekt uit de grondverkoop, voor het overige zijn subsidies aangevraagd.

Leeuwarder Courant 1999-07-15

Zware tegenwind voor *Friesland Coberco Dairy Foods*

LEEUWARDEN - Zuivelconcern *Friesland Coberco Dairy Foods* kampt met zware tegenwind. De zuivelmarkt staat zo onder druk dat de zuivelreus nu rekening houdt met een lagere winst dan vorig jaar. Het concern koerste in maart nog op een winststijging van f 30 miljoen tot een dit jaar te verwachten winst van f 160 miljoen.

Directievoorzitter André Olijslager schrijft zijn aangesloten melkveehouders dat er sterke aanwijzingen zijn dat het resultaat lager zal zijn dan de f 130 miljoen van 1998. „Dat is jammer.” Hij verwacht eind augustus bij de presentatie van de halfjaarcijfers meer over de winstvooruitzichten te kunnen zeggen.

De nasleep van de Belgische dioxine-kwestie is nog steeds groot, meldt woordvoerder Werner Buck. In veel landen verdwenen producten van *Friesland Coberco* van de schappen. In Polen, Tsjechië en Israël mag de zuivelreus nog steeds niet 'binnenkomen'. Buck: „Daar eisen ze de meest wilde verklaringen.” Saoedie-Arabië, een ander land dat de Nederlandse producten boycotte, gaf juist vanochtend groen licht. Daar komt de levering weer langzaam op gang. In België moest dochteronderneming *Friesland Madibic Food Service* de deuren tijdelijk sluiten. Volgens Buck is nog geen zinnig woord te zeggen over de schade die de *Friesland Coberco*-merken op de lange termijn hebben opgelopen. Vaak duurt het lang voordat het vertrouwen bij consumenten is hersteld.

De verslechterde financiële positie is een lelijke streep door de rekening voor *Friesland Coberco Dairy Foods*. Tot nu toe vertoonde de winstgroei een sterk oplopende lijn. Het fusieconcern beloofde de leden een winst van tussen de f 175 miljoen en f 200 miljoen in het jaar 2000.

Olijslager zegt dat *Friesland Coberco Dairy Foods* zich verder concentreert op merkenposities. Het concern maakt nog veel kaas en boter in bulk en voor deze producten „staan de prijzen we-

reldwijd sterk onder druk". Olijslager meldt een aanzienlijke resultaatsverslechtering bij de kaasdivisie. Juist vorig jaar had *Friesland Coberco* daar een flinke verbetering in gerealiseerd.

Ook de andere grote zuivelonderneming in Nederland, *Campina Melkunie*, heeft last van de lage kaas- en boterprijzen en van de dioxinekwesitie. Deze coöperatie drukt de 'winst' uit in de melkprijs, en de voorschotprijs van melk is met het oog op de problemen nu al een dubbeltje per liter lager dan begin dit jaar.

Nieuwsblad van het Noorden, 1999-07-30

De Kievit in Meppel definitief in handen 'Friesland Coberco'

Meppel - De overname van zuivelfabriek *De Kievit* in Meppel door *Friesland Coberco Dairy Foods* is afgerond. Vorig jaar hadden de eigenaar van *De Kievit*, de *Hoogwegt Groep*, en *Friesland Coberco* over de verkoop al overeenstemming bereikt, maar het wachten was op een uitspraak van de mededingingsautoriteit NMa. De 'kartelpolitie' is nu akkoord gegaan met de overname van *De Kievit*. Met uitzondering overigens van de in- en verkoopactiviteiten van boerderijmelk. Deze activiteiten moeten blijven plaatsvinden onder verantwoordelijkheid van de *Hoogwegt Groep*. Ook de ondernemingsraad heeft ingestemd met de overname.

De NMa besloot tot deze beperking nadat de boeren in het werkgebied van *De Kievit* hadden geprotesteerd tegen de overnameplannen. De 'kartelpolitie' concludeerde dat met een volledige inlijving de melkveehouders nauwelijks alternatieve afzetmogelijkheden zouden overhouden. Tegelijk zou *Friesland Coberco* de melkmarkt in Noord- en oost-Nederland zo sterk gaan overheersen dat voor concurrentie haast geen ruimte meer was.

Voor *Friesland Coberco* resteert na het wegvallen van de boerderijmelk de productie van van hoogwaardige ingredienten voor met name de voedingsmiddelenindustrie. De producten zijn bestemd voor onder andere de chocolade-industrie en de babyvoedingssector. *De Kievit* past in de strategie van *Friesland Coberco* om zich meer te richten op specialproducten met een hoge toegevoegde waarde.

De Kievit behaalde vorig jaar een omzet van totaal zo'n 340 miljoen gulden. Hiervan werd ongeveer de helft gerealiseerd met ingrediënten en de andere helft met handelsproducten, inclusief de verkoop van boerderijmelk. Bij *De Kievit* zijn ongeveer 130 man in dienst. De overname levert een directe bijdrage aan het resultaat van *Friesland Coberco*.

Leeuwarder Courant 1999-08-10

Voorschot melkprijs FCDF onder 60 cent

LEEWARDEN - De voorschotmelkprijs die de boeren van *Friesland Coberco Dairy Foods* ontvangen, is gedaald tot onder de 60 cent. De prijs per kilogram ligt nu op 59,17 cent. Dat is een historisch dieptepunt. Volgens voorzitter Evert Meilink van de zuivelreus is de onderkant van de markt bereikt en zal de melkprijs niet verder dalen. Vorig jaar lag de prijs 8 cent per kilogram hoger en steeg die aan het eind van het jaar naar 87 cent per kilogram.

Vrije melkveeboeren knokken met succes voor alternatief

(Van onze verslaggever Wim Jeassies)

WESTERWIJTWERD - "*Friesland Coberco Dairy Foods*", zegt melkveehouder Pier Prins (40), uitkijkend over de groene landerijen rond Westerwijtwerd. "is eigenlijk helemaal geen coöperatie meer. De directie heeft veel te veel macht, ze kijkt alleen maar naar het geld. Melk is voor haar alleen maar een kostenpost, terwijl in de oorspronkelijke vorm van een coöperatie de daarin samenwerkende boeren zoveel mogelijk waarde voor hun product wilden verkrijgen. De 14.000 leden van FCDF zouden zich eens moeten realiseren wat een coöperatie oorspronkelijk inhield. Je zou eigenlijk terug moeten naar die oude situatie, maar ik besef ook, dat zoiets praktisch gezien onmogelijk is. Maar iets daarvan...?"

Pier Prins heeft geen gemakkelijk jaar achter de rug. De voorzitter van de *Vereniging Zelfstandige Vrije Melkleveranciers* heeft, samen met zijn collega van de gelijkgestemde Vereniging Drenthe / Zuid-oost Friesland. Bouke Meijer uit het Drentse Witteveen, alles uit de kast moeten halen om, uiteindelijk, de Nederlandse Mededingsautoriteit (NMa) tot een soort van Salomons-ordeel te laten komen. waarmee alle partijen vrede kunnen hebben. "We hebben de knop omgedraaid", aldus Prins. "en we willen weer de beste melk leveren".

In 1984 werd door veeboeren uit de regio Den Horn in Groningen de *Vereniging Zelfstandige Vrije Melkleveranciers* opgericht. Het ging destijds om een tiental boeren, die ongerust waren over de koers in de zuivelindustrie en de toenemende macht van de zuivelcoöperaties. Deze groep melkveeboeren huldigt het principe zelf te willen bepalen, waar haar melk wordt afgezet. "De coöperaties hadden eind jaren zeventig". vertelt Prins. "hun regio's ingedeeld. Een aantal boeren was het daar niet mee eens. Zij vonden het aantasting van hun vrijheid. Ze waren tegen monopolies. Ze wilden alternatieven om de markt dynamisch te houden". Zijn eigen organisatie groeide uit tot een club met 120 leden; nadien werd een dergelijke vereniging opgericht in het Fries/Drentse melkveegebied - samen zijn beide verenigingen goed voor 300 melkveeboeren..

Het kwam de leden van beide verenigingen niet slecht uit, dat ze hun melk konden leveren aan het particuliere zuivelbedrijf *De Kievit* van de *Hoogwegt-Groep* in Meppel. "Dat was ons uitgangspunt namelijk", aldus Prins. "We wilden leveren aan een particulier bedrijf. Maar door het toenemende aantal fusies werd die mogelijkheid steeds kleiner".

Die mogelijkheid leek, nog steeds tot zijn grote schrik, opgedroogd toen vorig jaar juni bekend werd, dat FCDF *De Kievit* zou overnemen. Alternatieven waren er namelijk amper of niet voor Prins c.s. Een mogelijkheid zou kunnen zijn *DOC-Kaas* in **Hoogeveen**. Maar gezien de overcapaciteit van kaas op dit moment, zou dat betekenen, dat op de melkprijs tien tot vijftien cent per liter zou moeten worden ingeleverd. Daarnaast beschikt FCDF over een meerderheidsbelang op de kaasmarkt. De tweede mogelijkheid was om tóch te leveren aan FCDF. "Van die kant werd over een periode van drie jaar een aantrekkelijke prijs geboden", geeft Prins toe, "maar we kregen geen enkel toekomstperspectief. Niet dus".

Hoe het ook zij, eind juli werden de overnamecontracten door vertegenwoordigers van FCDF en de *Hoogwegt-Groep* ondertekend over de overname van *De Kievit*. Opmerkelijk was daarbij, dat die overname niet de melkleverantie betrof. Dat leek de NMa vanuit het oogpunt van de Zelfstandige Vrije Melkleveranciers namelijk niet juist. Ze vond, dat er een aparte 'melkstroom' moet zijn voor melkveehouders, die geen lid zijn van welke coöperatie dan ook. Prins is het daarmee

van harte eens:”We moeten als melkleveranciers niet afhankelijk zijn van een marktleider, die een monopoliepositie heeft opgebouwd. Dat is de dood in de pot”.

Prins is blij, dat hij en zijn leden 'vrij' kunnen leveren aan 'de *Hoogwegt Groep*. Maar door toedoen van de NMa verandert er in de praktijk niet veel. Hij en zijn collega's, krijgen een concurrerende melkprijs, die op dezelfde wijze wordt berekend als destijds bij de zelfstandige Kievit-fabriek, een prijs ook die niet direct gerelateerd is aan een andere fabriek. FCDF, dus in dit geval. “Het heeft ons een jaar knokken gekost”. zegt hij, “maar we hebben weten te bereiken, dat er alternatieven blijven in de afzet van melk. Daar ging het ons om”.

LC 1999-09-01

FCDF grootste coöperatie in Nederland

Leeuwarder Courant-1999-09-01

Friesland Coberco grootste

LEEWARDEN - Ook vorig jaar was Friesland Coberco Dairy Foods qua omzet de grootste coöperatie in ons land. Op de tweede plaats kwam Campina-Melkunie in Zaltbommel en derde werd de Cebecco-Groep in Rotterdam. Dat blijkt uit een overzicht van de nationale Coöperatieve Raad. De veevoercoöperatie ACM in Meppel bleef elfde, wat omzet betreft. Agrico in Emmeloord was net als in 1997, zeventiende. Een flinke stijging maakte de ZPC in Leeuwarden: van 25 naar 20. De grootste dertig coöperaties haalden een omzet van f 47 miljard, 3 procent meer dan in 1997. FCDF kwam op f 8,6 miljard. ACM op f 1 miljard. Agrico op f 473 miljoen en De ZPC op f 270 miljoen.

Nieuwsblad vh Noorden 1999-09-03

FCDF eist 1,5 miljoen gulden superheffing van boer

ASSEN - In een kort geding voor de Asser rechtbank heeft *Friesland Coberco Dairy Foods* uit Meppel gisteren anderhalf miljoen gulden superheffing van het boerenechtpaar Kwakernaak uit Oosterwolde geëist. De Stellingwerwers willen niet betalen. Ze vinden zich te hoog en ook foutief aangeslagen. Hun melkquota zijn op één hoop gegooid, terwijl ze elk een eigen bedrijf hebben. Ze zijn ook niet in gemeenschap van goederen getrouwd. De kortgedingrechter doet over twee weken uitspraak.

Voor *Friesland Coberco* ligt de zaak eenvoudig. Het echtpaar heeft een schuld vanaf 1995 en die moet met rente worden betaald. Er is inmiddels beslag gelegd op de melkquota tot een bedrag van 1,8 miljoen gulden. Het Meppeler concern vindt dat de Kwakernaaks de schuld best kunnen voldoen, want op de Rabobank in Haulerwijk ligt voor anderhalf miljoen gulden beschikbaar. De bank wil echter niet betalen, zolang het de goedkeuring niet heeft van het echtpaar.

Het concern wijst erop dat het slechts een incassobureau is. Het *Produktschap Zuivel* bepaalt de hoogte van de superheffing - het deel dat het quotum overschrijdt - en krijgt het geld via *Friesland Coberco*. Het Produktschap beschouwt het echtpaar als één bedrijf. Door overschrijding van

de samengevoegde quota zijn de Kwakernaaks hoofdelijk nu in totaal anderhalf miljoen verschuldigd.

Protesten bij het Produktschap hebben niets uitgehaald, omdat het College van Beroep het Produktschap in zijn zienswijze steunde. *Friesland Coberco* kan het verzet van de Kwakernaaks niet billijken, omdat het maar tussenpersoon is en bij uitblijven van betaling door het Produktschap aansprakelijk kan worden gesteld. Mocht het kort geding niet tot de gewenste uitkomst leiden, dan zal een bodemprocedure worden ingezet.

De Kwakernaaks zijn beiden lid van de coöperatie *De zeven provinciën* in Meppel. Dat deze coöperatie met alle rechten en plichten is overgegaan naar *Friesland Coberco* zegt ze niets. Ze hebben daarvan geen bericht gehad en vinden dat ze daarom geen boodschap hebben aan die nieuwe combinatie. Ze zijn bijzonder gebeten op het *Produktschap Zuivel* en het College van beroep. 'Ze luisteren niet, ze doen maar. Wij hebben ons leven lang hard gewerkt en zij helpen onze bedrijven naar de kloten', riep de gefrustreerde Kwakernaak. – zie uitspraak LC 1999-09-16

Leeuwarder Courant 1999-09-10

Onrust personeel van 'oude CCF' i.v.m. functieaanpassing

LEEWARDEN - Onder het personeel van de voormalige CCF in Leeuwarden, nu onderdeel van *Friesland Coberco Dairy Foods*, is onrust ontstaan. Het concern is bezig hun functies opnieuw in klassen in te delen. Zij stuit daarbij op het feit dat tal van functies in het verleden te hoog zijn ingeschaald. De directie heeft, na overleg met de vakbonden, besloten het gat met een toeslag te dichten. Die toeslag gaat wel met de inflatie omhoog, maar niet met de loonontwikkeling.

Volgens Syds Kloosterman van het CNV heeft een dergelijke aanpassing kortgeleden tot een werkonderbreking bij FCDF in Beilen geleid. Het zou hem niet verbazen dat dat maandag in Leeuwarden ook gebeurt. De onrust wordt gevoed door de voortdurend reorganisaties die in Leeuwarden plaatsvinden. “Wy kinne it wol útlizze. Yn 'e praktyk wurde der wol minder ófspraken makke”, aldus Kloosterman.

Nieuwsblad vh Noorden 1999-09-13

Wilde staking bij 'oude CCF' FCDF Coberco in Leeuwarden

LEEWARDEN - De medewerkers van de condensfabriek *Friesland Coberco Dairy Foods* in Leeuwarden hebben vanochtend massaal het werk neergelegd. Het personeel van de Leeuwarder vestiging van het concern is ontevreden over de nieuwe klasse-indeling van de functies. Zaterdag ontvingen de medewerkers een brief van de directie over de doorvoering van die indeling.

De onrust die vanochtend volgde was zo groot dat de medewerkers tot een wilde actie besloten en zich verzamelden in de kantine. Bij de fabriek werken zevenhonderd mensen. Volgens Syds Kloosterman van de CNV hebben zij allemaal het werk neergelegd en ligt de gehele productie stil.

Het conflict vloeit voort uit de zuivelfusie. De vroegere CCF'ers waren in het verleden hoger ingeschaald dan andere zuivelmedewerkers.

Leeuwarder Courant 14-09-1999



Wilde staking bij zuivelreus voortgezet

LEEUWARDEN - De werknemers van Friesland Coberco Dairy Foods in Leeuwarden zaten vandaag opnieuw met de armen over elkaar in de kantine. Gisterochtend begonnen ze een wilde staking. Die heeft nog geen vruchten afgeworpen, reden waarom de stakers volharden. Vanochtend hebben de directie en de vakbondsbestuurders opnieuw rond de tafel gezeten. Ook dit overleg heeft niets opgeleverd. De werknemers van de Leeuwarder condensfabriek kregen vannacht steun van hun collega's in Beilen. Zij weigerden de melk te verwerken die normaal gesproken naar Leeuwarden zou zijn gegaan. Uit Lochem en Dronrijp komen dezelfde signalen. Het gaat om spontane solidariteitsbetuigingen, aldus FNV-bestuurder Harry Vellenga. „As der hjoed gjin oplossing komt, eskaleart it. De minsken wurden hieltiid boazer.” Meer hierover op pagina 17.

Foto Hoge Noorden

Wilde staking zuivelfabriek ten einde

LEEWARDEN De werknemers van *Friesland Coberco Dairy Foods* in Leeuwarden gaan vandaag weer aan de slag. De directie heeft vanmorgen met de bemiddelaars van de vakbond een akkoord bereikt dat rond tien uur vanmorgen door de stakers is aanvaard.

Belangrijk punt vormde de persoonlijke toeslagen voor mensen die lager zijn ingeschaald. De directie wilde die toeslag waardevest maken, wat betekent dat ze mee stijgt met de inflatie. Het personeel wilde een welvaarts vaste toeslag die mee zou stijgen met de cao-lonen. De directie kreeg haar zin, maar compenseert het personeel met een eenmalige uitkering van gemiddeld f 500.

Met het extraatje erkent de directie de bijzondere positie van de Leeuwarder werknemers. Zij kregen in het verleden voordelen bovenop de zuivelcao. Die zijn hen na de fusie met Coberco afgepakt.

Harry Vellenga (FNV) en Syds Kloosterman (CNV) zaten vanochtend tot twee uur met de directie rond de tafel. Hierbij schoof ook de hoogste financiële baas Johan Plageman aan. Tevens was een onderhandelingsdelegatie namens de werknemers bij het overleg aanwezig. Vellenga sprak van “ellenlange discussies die koortachtig verliepen”.

De directie houdt vast aan de invoering van het functieclassificatiesysteem. Ze is wel bereid om de uitkomst door externe deskundigen te laten toetsen. Hiervoor krijgen de werknemers tot 1 december de tijd. Maandag gaf de werkgever hiervoor nog een maand.

De directie is ook bereid zwart op wit vast te leggen dat er niet met de persoonlijke toeslagen zal worden gerommeld. Werknemers die minder gaan verdienen omdat hun functie lager is gewaardeerd, krijgen zo'n toeslag. “It fertrouwen bij de minsken is hiel lyts. Dérom wolle sy skriftelik sekerheid”, aldus CNV-man Kloosterman.

De stakers wilden maandagochtend nog dat de functie kwalificatie zou worden afgeschaft. Dat is volgens Kloosterman niet haalbaar. “Mar it is no wol wis dat se de persoanlike taslach hálde.” De toeslag wordt uitgekeerd tot de pensionering.

Rechtbank: Boer moet f 1,5 miljoen superheffing betalen

OOSTERWOLDE - Veehouder Boudewijn Kwakernaak in de Weperpolder bij Oosterwolde moet aan *Friesland Coberco Dairy Foods* f 1,5 miljoen aan superheffing afdragen. Dat is de uitspraak van de rechtbank in Assen. Kwakernaak is verbaasd, maar ontkent niet 'ondeugend' te zijn geweest.

De veehouder heeft in de Weperpolder een bedrijf met 700.000 kilogram melk. Zijn vrouw Renne - ze zijn op huwelijksvoorwaarden getrouwd - heeft in Haule een bedrijf met 20.000 kilogram melk, maar met een enorm hoog vetgehalte van 7.8 procent. Een doorsnee vetgehalte is 4,48 procent. Vet is ook gequoteerd. Uit Haule kwam in enkele jaren wel 700.000 kilogram melk. Dat werd zwaar beboet.

Volgens Kwakernaak heeft het zuivelconcern bij de berekening van de superheffing de bedrijven van hem en zijn vrouw ten onrechte samengevoegd. Toen Kwakernaak de superheffing niet afdroeg, liet de directie beslag leggen op de veehouderijen van Kwakernaak en z'n vrouw. Dat beslag is gisteren door de rechtbank opgeheven.

Leeuwarder Courant 1999-09-28

Vertrek topman Johan Plageman FCDF wekt onrust bij vakbonden

Van een onzer redacteuren

LEEWARDEN - De vakbonden maken zich ernstige zorgen over het geruzie in de top van zuivelconcern *Friesland Coberco Dairy Foods*. Het vanmorgen aangekondigde vertrek van vice-voorzitter Johan Plageman is voor FNV en CNV reden opheldering te eisen bij topman André Olijslager. De hele top van het concern bestaat nu uit mensen van *Friesland Dairy Foods*. Plageman zegt zich niet te kunnen vinden in de manier waarop *Friesland Coberco* internationaal haar merken probeert te versterken en de winstgevendheid wil verbeteren. Vorige week stapte Johan Lokhorst om dezelfde redenen ook al uit de directie van het concern.

FNV'er Harry Vellenga is "zeer verontrust" over het gekrakeel in de top. Hij wijst er op dat *Friesland Coberco* internationaal terrein verliest. Bij de bonden bestaat de vrees dat binnen het zuivelconcern de harde hand van Olijslager gaat overheersen. „We hebben de afgelopen twee jaar relatief rust gehad binnen het bedrijf”, aldus Vellenga. „Dat was niet in de laatste plaats te danken aan Plageman, die oog had voor de sociale aspecten.

Zie vervolg.

Leeuwarder Courant-1999-09-28

Ook als laatste in MAP Coberco

Laatste man Coberco uit top zuivelruis

LEEWARDEN - Johan Plageman (57) stapt uit de directie van zuivelconcern *Friesland Coberco Dairy Foods*. Hij is vice-voorzitter en nog de enige die afkomstig is van de fusiepartner *Coberco*. Plageman is het niet eens met de manier waarop het concern de winst wil vergroten en de merken wil uitbouwen. De vakbonden maken zich ernstige zorgen over de gang van zaken.

Bij het ontstaan van de zuivelreus op 28 december 1997 waren drie van de zeven directieleden afkomstig van *Coberco*, alsmede de voorzitter van de raad van commissarissen. Op 25 januari van dit jaar zegde Bert Majoor, als eerste Coberco-man, de directie vaarwel. Vorige week liet Johan Lokhorst weten het voor gezien te houden. Gisteravond deed Johan Plageman hetzelfde. Hij vertrekt eind december. De directie bestaat nu nog uit drie man: André Olijslager, Luuk Dahlhaus en Johan Priem.

Bestuurder Harry Vellenga van FNV Bondgenoten eiste vanmiddag opheldering van Olijslager. Het uiteenvallen van de top komt op een zeer ongelukkig moment, meent hij. „*Friesland Coberco* verliest terrein. Het concern stond dik in de top tien van 's werelds grootste zuivelondernemingen, maar wordt nu voorbijgestreefd door anderen. Het is van groot belang dat *Friesland Coberco* internationaal een sterke positie houdt. Dan is een interne machtsstrijd wel het laatste wat je kunt gebruiken.”

De vakbond vreest dat door het vertrek van de ‘wat gemoedelijker’ voormalig Coberco-bestuurders de harde hand van Olijslager binnen het concern de overhand gaat krijgen.

Plageman was een van de directieleden die in 1997 een zeer actieve rol bij de fusie tussen *Coberco*, *Friesland Dairy Foods*, *De Zuid Oost Hoek* en *Twee Provinciën* heeft vervuld. Toen de poppetjes op hun plaats moesten worden gezet werd André Olijslager voorzitter van de directie en Plageman tweede man. Hij kreeg onder andere financiën en het personeelsbeleid onder zijn beheer. Enkele weken geleden maakte hij nog een eind aan een staking bij Friesche Vlag in Leeuwarden.

Leeuwarder Courant 1999-09-28

ook MAP Campina

„Paniekvoetbal in dioxine-zaak”

AMSTERDAM - Minister Laurens Jan Brinkhorst en staatssecretaris Geke Faber van landbouw hebben tijdens de **dioxineaffaire** paniekvoetbal gespeeld. „Wij hebben de indruk dat hun politieke lot een te zwaar stempel op het beleid heeft gedrukt”, aldus Arjen de Jonge, directeur van *Campina-Melkunie* gisteren op de kaasbeurs in Amsterdam.

De Brusselse opvattingen werden, volgens hem „wel erg gemakkelijk overgenomen. In plaats van de belangen van volksgezondheid en economie zorgvuldig af te wegen waren ze er als de kippen bij om maatregel op maatregel uit te vaardigen. Soms bijna sneller dan Brussel met aanvullende eisen kwam”. Volgens De Jonge zijn ze opgejaagd door de Kamer en de media.

Leeuwarder Courant 1999-09-29

Olijslager: 'Het gedonder moet afgelopen zijn' bij zuivelreus *Friesland Campina*

Het vertrek van twee directieleden bij *Friesland Coberco Dairy Foods* vindt zijn oorsprong in een cultuurverschil. De leden met een Coberco-verleden wilden dat het accent op Riedel en Madibic niet zou verslappen, de Friesland-leden kozen voor kaas en Azië. Kaas, aldus hoofddirecteur André Olijslager, was de voornaamste reden van de fusie.

Door Willem Stegenga

MEPPEL - Het opstappen van twee leden van de directie van de noordoostelijke zuivelreus vloeit voort uit cultuurverschillen tussen *Coberco* en *Friesland Dairy Foods*. Evert Meilink, president-commissaris, zegt dat de Coberco-poot van de directie zich nogal verbonden voelde met Focus 2000. Een in 1997, het jaar van de fusie, gestart ambitieus programma van *Coberco*. Daarin stond: „Het meest opvallende aan Focus 2000 is dat Riedel en Madibic speerpunten worden van het nieuwe beleid”. Na de fusie met *Friesland Dairy*, *Zuid Oost Hoek* en *Twee Provinciën* waren er andere speerpunten: kaas en Azië, Midden-Oosten, Afrika en Zuid-Amerika.

Kaas is 32 procent van de omzet, Azië c.a. 13 procent, Riedel 4 procent en Madibic (horeca, fast-food, bakkerijen) 6 procent. Alleen al getalsmatig moest de Coberco-staf het onderspit delven. Alles moet groeien, zegt hoofddirecteur André Olijslager, maar de een wat meer dan de ander.

De Coberco-directeuren moesten een draai maken. Dat is dus niet gelukt. Van Focus 2000 bleef bij hen te veel hangen. Meilink: „In de directie was steeds discussie over het zwaartepunt van de onderneming. Toen hebben wij onze verantwoordelijkheid genomen. Om het in gewoon Nederlands te zeggen: „Het gedonder moet nu maar een keer afgelopen zijn”. Hij pakt de actualiteit erbij en vergelijkt de Friesland-poot met Herfkens en de Cobercopoot met Pronk.

Johan Lokhorst trok meteen zijn conclusies. Johan Plageman wachtte tot zondagmiddag en belde toen Meilink op met 'ik ga weg'. „Hij had”, aldus Meilink- moeite met de strakkere lijn van de raad van commissarissen. Plageman is een man van consensus, van 'laten wij het nog eens bekijken' en hij staat gevoelsmatig dicht bij Lokhorst”.

Olijslager ontkent dat hij geen dynamische figuren naast zich duidt in de directie. “Ik hou van collega's die dynamisch zijn en bij Lokhorst was dat geen punt. Je moest hem eerder afremmen dan duwen”.

Meilink: “Je weet dat je bij een fusie zoiets te wachten staat. Bij *Campina-Melkunie* zag je dat, bij *ANB-Amro* ook. Je hoopt dat je er van gevrijwaard blijft, maar dat was niet het geval. Natuurlijk, ook voor mij is het een teleurstelling”. Olijslager „Dat geldt ook voor mij. Er is nu echter duidelijkheid en dat is een winstpunt”.

Opstand van de Coberco-boeren verwacht Meilink niet. Straks beginnen de vergaderingen met de boeren tussen Anjum en Arnhem. maar hij denkt niet dat de verschillen anders zullen zijn dan voorheen. Boeren in Salland zijn niet dezelfde als die in de Greidhoek.

Bovendien heeft de ledenraad, waar vertegenwoordigers van de boeren in zitten, gezegd dat geen beslissing van de commissarissen slechter was geweest. Bloedgroepen, Friesland-boeren versus Coberco-boeren? Meilink: „Ik denk dat ik de zaak een slechte dienst zou bewijzen dat verhaal op te kloppen. Ik denk dat er zich een grote mate van nuchterheid van de boeren heeft meester gemaakt”.

Over winstpunten praten de vakbonden niet. Integendeel. „Wat is er in godsnaam met dit concern aan de hand?”, vraagt FNV-bestuurder Harry Vellenga zich af. „Het zou mij niet verbazen als het sneuvelen van Lokhorst het gevolg is van een gevecht, om uit te maken wie na Olijslager de tweede man is: hij of Luuk Dahlhaus, de concerndirecteur die over de kaas gaat.”

„Plageman en Lokhorst stonden binnen de directie voor een wat andere manier van leidinggeven. Minder hard en zakelijk. De afgelopen tijd is het bij Friesland Coberco op sociaal gebied betrekkelijk rustig geweest. Dat lag niet in de laatste plaats aan Plageman. Bij dit concern hadden wij een soort poldermodel. Ik ben bang dat Olijslager meer de harde Angelsaksische methode hanteert.” Het feit dat Lokhorst evenwel meer en sneller wilde dan Olijslager heeft de vakbonden weer wat gerust gesteld.

Vellenga vindt dat het concern zich beter druk kan maken om de internationale concurrentie. „Friesland Coberco stond dik in de top tien van de grootste zuivelconcerns ter wereld. Daar dreigt het nu uit te vallen, als gevolg van fusies en overnames door concurrenten. Je moet internationaal sterk zijn om de concurrentie aan te kunnen. *Friesland Coberco* heeft wel gesproken met *Nutricia* en *Wessanen* over de overname van divisies of uitruil van producten, maar dat is mislukt. Ook een punt waar je je zorgen over moet maken.”

CNV'er Syds Kloosterman kon ook goed met Plageman samenwerken om het concern op een sociale manier om te vormen. „*Friesland Dairy Foods* koos voor een hardere lijn, waarbij werd afgerekend op resultaat. Sociaal beleid is daar dan snel een afgeleide van. Nu er geen Cobercomensen meer zijn, zal je een andere kleuring krijgen.”

LC 1999-10-04

Kaasfabriek langer open

Leeuwarder Courant-1999-10-04

Kaasfabriek langer open

LEEWARDEN - De directie van **Friesland** Coberco Dairy Foods heeft besloten de **sluiting** van de kaasfabriek van Vollenhove vijf weken uit te stellen. De fabriek zou vrijdag dichtgaan, maar dat wordt nu 12 november. De vraag naar Edammers, die in Vollenhove worden gemaakt, is de laatste tijd namelijk gegroeid. De betere kaasmarkt heeft nog geen gevolgen voor de fabrieken in Balk en Sint Nicolaasga, voor welke ook **sluiting** is aangekondigd.

Leeuwarder Courant 1999-10-06

Scandinaviërs vormen groot zuivelconcern

Arla-Foods

KOPENHAGEN (DPA. ANP) - De Deense zuivelcoöperatie *MD Foods* en de Zweedse branchegenoot *Aria* gaan fuseren. Samen vormen de twee een van de grootste zuivelconcerns van Europa. Na het Zwitserse *Nestlé*, met vestigingen in Bolsward en Scharsterbrug (omzet f 27,4 miljard), het Italiaanse *Parmahit* (f 14.6 miljard) en het Franse *Danone* (f 13 miljard) komt de Deens-Zweedse combinatie op de vierde plaats op de Europese ranglijst met een omzet van f 11.5 miljard.

Campina-Melkunie staat, Europees gezien, op de zesde plaats met een omzet van f 9,9 miljard. *Friesland Coberco Dairy Foods* is zevende met f 8,9 miljard. De nieuwe combinatie gaat *Arla Foods* heten en wordt gevestigd in het Deense Aarhus. Bij de twee zuivelondernemingen zijn 17.600 boeren aangesloten.

Aanleiding tot de fusie is de concentratie van supermarktketens in Europa. Samen denken de Scandinavische bedrijven beter te kunnen voldoen aan de steeds hoger wordende eisen wat betreft productontwikkeling en marketing. Die moeten zorgen voor verruiming van de afzet in het buitenland.

MD Foods en Arla zijn in eigen land de dominerende melkverwerker. *MD-Foods* is met een omzet van omgerekend f 7,9 miljard en 13.700 werknemers verreweg de grootste van de twee, maar Arla heeft bijna net zoveel leden. Het Zweedse bedrijf telt 5600 werknemers en heeft een omzet van f 3.6 miljard.

Leeuwarder Courant 1999-10-08

FCDF verkoopt verliesgevende fabriek in Peru

LEEWARDEN - *Friesland Coberco Dairy Foods* heeft de zuivelfabriek in Peru verkocht aan concurrent *Gloria*. De zuivelreus heeft forse verliezen geleden in dit Zuid-Amerikaanse land. Verslechtering van de economie en een lage valutakoers worden als oorzaken genoemd. De merken *Bella Hollandesa* (knappe Hollandse) en *Yomost* blijven voor tien jaar bestaan. Gloria zal

producten onder deze namen op de markt brengen. *Friesland Coberco* blijft eigenaar van die merken.

Op 23 februari 1998 opende *Friesland Coberco* de fabriek in het agrarisch gebied van Lurin. Er werd 36 miljoen kilogram melk verwerkt door 170 mensen. Condens, drinkyoghurt (Yomost) en langhoudbare melk en chocolademelk vormden het assortiment. President Alberto Fujimori mocht het bedrijf openen.

Achter de 'Hollandse' facade woedde evenwel een keiharde concurrentiestrijd. Zuivel was altijd een binnenlandse aangelegenheid geweest, mededingers uit het buitenland werden amper getoleerd.

Gloria heeft van meet af aan met afgunst naar de bewegingen van *Friesland Coberco* gekeken. Met andere nieuwkomers als *Nestlé*, *Parmalat* en *Anchor* ontwikkelde *Friesland Coberco* een prijzenslag in Peru. *Gloria* diende zelfs een klacht in bij de overheid wegens prijsdumping. Die werd ongegrond verklaard.

Bij de opening van de fabriek verklaarde directeur André Olijslager dat *Friesland Coberco* zich voortaan zou onthouden van dumppraktijken en van het ontketenen van een prijzenslag. Peru moest als bruggenhoofd fungeren voor Chili, Bolivia en Ecuador.

Leeuwarder Courant 1999-10-09

Voor Warga was in 1992 geen plek op de zuivelkaart

Een potje stratego voor zuivelbazen, dat was het eigenlijk. 'Wergea' was in 1992 de klos. De topmannen van zuivelcoöperatie *Friesland Frico Domo*, zoals het bedrijf toen heette, schrapten de fabriek op 30 september van de zuivelkaart. Op de kaart van Noord-Nederland hadden ze al te veel pionnen staan. Allemaal fabrieken die ook best via, boter, yoghurt, pap en slagroom konden maken.

De schaalvergroting in de zuivel leidde tot drastische maatregelen. Productielijnen werden samengevoegd, bedrijven gesloten, her en der werd geschoven met de productie van melk, kaas en boter. Het leidde tot grote onrust onder de zuivelwerknemers, die van de ene reorganisatie in de andere rolden.

Enig begrip voor de zuivelbazen is overigens op zijn plaats: in de steeds groter wordende verbanden konden ze weinig anders doen dan zoveel mogelijk rationaliseren. Wie yoghurt van de *Frico* te duur vond of niet bliefde, kon in de supermarkt op de hoek ook kiezen voor toetjes van *Danone* of *Nestlé*. De markt dicteerde en de boeren waren ontevreden over de melkprijs.

De aanzegging van het leed kwam in 1992 hard aan in Wergea. Maar helemaal overdonderd waren de 310 werknemers toch ook weer niet. Al sinds de tweede helft van de jaren tachtig gonsde het van de geruchten. In 1988 kondigde de directie aan dat er in Wergea zo'n honderd banen zouden verdwijnen. De Friezen zouden zich moeten toeleggen op de productie van flessenmelk. Het snoeimes kon toen nog van tafel worden gehaald.



Maar vier jaar later was het dan toch echt gebeurd. In café 's Lands Welvaren hoorden de 310 werknemers dat er voor hooguit 60 van hen een plaatsje was in de fabriek in Groningen. Voor de rest viel het doek. Aan de toog konden de mannen het wel verklaren: “De direksje hat keazen foar de boeren, en net foar us.” De directeuren zouden uitsluitend naar *De Goede Verwachting* in Workum hebben gekeken, want die betaalde een melkprijs die andere boeren ook wilden.

Drie maanden voor de fusie met Coberco stopte Friesland Dairy Foods met de productie van dagverse zuivel. De afzet in het relatief dunbevolkte Noorden was te klein. Op 8 september 1997 verdween de Frico zuivel uit de schappen van de supermarkten. Pakken Coberco zuivel kwamen er voor terug. GAL

De zuivelproductie in Wergea verdween grotendeels naar bedrijven buiten de provincie. *Coberco*, toen nog een concurrent, ging voortaan voor *Friesland Frico Domo* de via in glazen flessen maken. De productie van dagverse melk verhuisde naar Groningen.

In november 1994 trok Catharinus Helfrich uit Grou voor het laatst de deur van de zuivelfabriek in Wergea achter zich dicht. “Dat wie it dan”, zei de productie leider na 34 jaar trouwe dienst. Het drama voor het dorp met 1762 inwoners had zich voltrokken.

Niet alleen Wergea was de klos. De operatie '*Huis op Orde*' kostte in totaal 1218 banen in de zuivel. Vijf fabrieken gingen dicht. En dat was nog maar één reorganisatieronde, zij het wel een ingrijpende. In de jaren die volgden bleek er nog veel meer te verkavelen, zeker na de fusie van *Friesland Dairy Foods* met *Coberco*, in december 1997, waardoor de nieuwe zuivelreus nu half Nederland bedient.

De schaalvergroting - van de Coöperatieve Stoomzuivelfabriek Warga, via *Frico*, *Noord-Nederland*, *Friesland Frico Domo*, *Friesland Dairy Foods* naar *Friesland Coberco Dairy Foods* - bezorgde Friesland nog een flinke kater: de zuivelgigant koos Meppel tot haar hoofdzetel. Voor bestuurders van 's lands zuivelprovincie bij uitstek psychologisch net zo ver weg als de maan. Maar voor spelers op de wereldmarkt van boter en kaas slechts één stapje met de pion van Leeuwarden en Zutphen, de oude hoofdplaatsen van de samengevoegde zuivelconcerns.

Leeuwarder Courant 1999-10-12

Frico ontketent 'ongekend dure' aanval op Duitse kaasmarkt

De export van kaas naar Duitsland is sterk teruggelopen. Frico Cheese in Wolvega heeft op de Anuga in Keulen een nieuwe aanval op onze grootste exportmarkt aangekondigd. Kleine exporteur Van der Sterre wist al hoe dat moest.

Door Willem Stegenga

KEULEN - Sinds het *Nederlands Zuivel Bureau* zich uit Aken heeft teruggetrokken is het bergafwaarts gegaan met de export van kaas naar onze grootste buitenlandse klant: Duitsland. In 1998 was er een daling van 10 procent en in de eerste helft van dit jaar werd er een vermindering

van 8 procent geregistreerd. „Wij hadden altijd acties met grootwinkelbedrijven en die zijn nu weggefallen. De zuivelindustrie heeft dat niet opgevangen”, aldus oud-NZB-medewerker Joop Siemer.

De concentratie in de zuivel heeft geleid tot de vermagering van het NZB. De grote ondernemingen wilden het voortaan zelf doen. Tot dusver was daar niet zoveel van te merken. Maar nu, op de voedingsmiddelenbeurs *Anuga* in Keulen, verandert dat. *Frico Cheese*, zoals de kaasdivisie van de zuivelreus heet, start in Duitsland een campagne „met een budget dat voor deze branche ongekend groot is”, aldus Paul Wentholt van *Frico*.

“Daar blijft het niet bij, Duitsland bijt het spits af, maar na verloop van tijd gaan wij ook de andere landen in Europa op die manier aanpakken.” Het kleine verkoopkantoor in Essen is flink uitgebreid. Er zitten nu 35 man die de nieuwe aanpak handen en voeten moeten geven.

Kaas van *Frico* was niet herkenbaar in Duitsland, aldus voorlichter Rob van Dongen. Wij gaan *Frico* nu als merk brengen. Of dat meer of minder dan 10 miljoen kost, daar geeft hij geen antwoord op. Hij wil wel kwijt dat het opstappen van directeur Johan Lokhorst niets heeft te maken met het Duitse offensief. „Daar bestond in de directie geen verschil van mening over”.

Frico is niet over een nacht ijs gegaan. Het concern heeft blinde testen laten uitvoeren. „Daaruit bleek”, aldus Van Dongen “dat de consument een overweldigende voorkeur heeft voor *Frico* kaas. Wij hebben die testen door een extern bureau laten uitvoeren. Er is niet mee gerommeld. Stel je voor, dan zou je jezelf in de benen schieten, want zoiets kom je later toch weer tegen”. „*Frico* was meer afzender dan merk”, aldus Rob Langeveld van het bedrijf. Dat verandert nu. Met het positioneren van het merk wil het concern de fluctuaties in de prijzen uit de weg gaan. De prijs moet stabiel worden. Wentholt: „Daar heb je een paar jaar voor nodig”.

Van der Sterre uit Bodegraven heeft al geruime tijd ervaring met kaas onder merknamen in Duitsland. Deze exporteur liet een deel van zijn assortiment bij *De Zuidoosthoek* in Oosterwolde produceren. Toen die coöperatie door *Friesland Coberco Dairy Foods* werd overgenomen ging dat deel van de productie van Van der Sterre ook naar de zuivelreus.

Jos Verloop van Van der Sterre: „Wij zijn in 1986 in Duitsland gestart. Wij zijn geen groot bedrijf, maar ondertussen hebben wij wel elf man op die markt zitten. Ik geef toe, er zijn weinig bedrijven die namen voeren zoals wij dat doen: Boer Piet, Slanke Anke, Ouwe Jongens, Jonge Meiden, Frohe Weihnachten. Kijk, er zit een verwijzing naar de leeftijd en dus naar de smaak. Ach, bekijk het maar met een glimlach, wat op z'n Rudy Carrel's. Wij Nederlanders spreken redelijk Duits, maar het blijft vaak toch op een niveau hangen waarvan een Duitser zegt 'hij doet z'n best' Ja toch?” „Wij voeren ook het merk Prima Donna. Dat kan iedereen in de wereld uitspreken, dat is meer op de internationale markt gericht. Als wij Boer Piet ook in andere landen zouden willen verkopen zouden wij wat anders moeten bedenken.

Of ons merkenbeleid succes heeft gehad? Ze zijn er nog steeds en dat op zich al een succes.” aldus Verloop. “Toen vorig jaar de export met 10 procent terugliep haalden wij een plus van 18 procent. Het opstarten van een merk kost toch gauw anderhalf miljoen gulden en om het te onderhouden ben je jaarlijks een miljoentje kwijt. maar de basis van onze groei ligt wel in de merken.” *Campina-Melkunie* is niet van plan zich met hetzelfde elan als *Frico* op de Duitse markt te werpen. Voorlichter Jeen Akkerman: „Bij ons gaat dat niet spectaculair. Het is een zaak van lange adem. Tien jaar geleden zijn wij met Milner begonnen. Nu pas is dat merk een succes.”

Campina heeft inmiddels een tiental fabrieken in Duitsland of een aandeel erin. Voorzover die fabrieken merken hadden, haakt Campina daar op in. Zo is aan het toetjes- en melkmerk Landliebe nu Landliebe-kaas gehaakt. Die kaas wordt in ons land uit melk van Nederlandse koeien geproduceerd. Duitse Tuffietoetjes komen uit Den Bosch. Op die manier probeert Campina haar Duitse partners bij de export van Nederlandse zuivel te betrekken. Akkerman: „Bovendien nemen onze verkopers die in Duitsland bij de weg lopen uiteraard ook Nederlandse producten mee”.

Leeuwarder Courant 1999-11-25

ook MAP Campina

Duitse boeren weg bij FCDF

LEEWARDEN - Een groep Duitse boeren uit de buurt van **Appeldorn** heeft het contract met *Friesland Coberco Dairy Foods* opgezegd. Zij vonden de prijs die de zuivelreus voor hun melk bood dermate laag dat ze hebben besloten hun heil elders te zoeken. De boeren leverden jaarlijks 100 miljoen kilogram melk, die werd verwerkt in de voormalige CCF-fabriek in Appeldorn. De fabriek wordt nu vanuit Twente bevoorraad. Met het opzeggen van dit contract heeft FCDF de band met vrijwel alle Duitse boeren verbroken. Eerder al werden contracten in Sachsen, rond Emlichheim in Oost-Friesland niet verlengd. De politiek van FCDF staat in schril contrast met die van *Campina-Melkunie* die er alles aan doet in Duitsland uit te breiden.

Leeuwarder Courant 1999-12-17

Winst zuivelreus keldert 38,5 procent naar 80 mln.¹⁷

LEEWARDEN - De winst van de zuivelonderneming *Friesland Coberco Dairy Foods* is gekelderd met 38,5 procent en op *f* 80 miljoen uitgekomen. Vorig jaar boekte het concern nog een saldo van *f* 130 miljoen. De doelstelling om in 2000 een winst van *f* 200 miljoen te boeken zal wellicht niet worden gehaald. In de eerste helft van dit jaar werd al duidelijk dat het concern het net als alle zuivelfabrieken dit jaar moeilijk zou krijgen. Toen was de winst al 31,7 procent lager dan in het eerste half jaar van 1998.

De lagere winst van *Frico Cheese* - de kaasprijs is in tientallen jaren niet zo laag geweest als deze zomer - en de dioxineaffaire in België, waardoor de productie van de fabriek in Lummen tijdelijk moest worden stopgezet, hebben het concern geplaagd.

De laatste maanden gaat het wat beter met de kaas, nog altijd het product waar de helft van de melk van de boeren naar toe gaat. Boter maakte ook een moeilijk jaar door. De notering steeg wel een beetje maar de afzet liep niet gesmeerd.

De dioxine-affaire heeft *Friesland Coberco* *f* 40 miljoen gekost. Niet alleen in België leverde die problemen op, ook de uitvoer van Nederlandse zuivel had eronder te lijden. Nog steeds, aldus de directie, zijn niet alle verloren gegane marktposities teruggewonnen.

Er waren echter ook lichtpunten. De merkartikelen deden het goed. De export van houdbare zuivel was eveneens een succes en de frisdranken van *Riedel* profiteerden van de mooie zomer.

¹⁷ Zie ook [2000-03-14](#)

Daar stond tegenover dat de verkoop van verse melkproducten onder druk stond door de verhoogde concurrentie.

In het buitenland deed *Friesland Coberco* goede zaken. In Indonesië en Thailand ging het een stuk beter door het herstel van de valuta.

De twee Coberco-directeuren Johan Plageman en Johan Lokhorst zijn in het verslagjaar opgestapt. Voor hen komt één nieuwe directeur in de plaats. Hij moet nog worden benoemd. André Olijslager zal zich onder andere bezighouden met ondernemingsraad en boeren. Luc Dahlhaus blijft de man van de kaas, de koffiemelk en verse melk en krijgt de verantwoordelijkheid over *Riedel* en *Madibic* in Lummen. Johan Priem krijgt Friesland International en de export vanuit Leeuwarden onder zich. De nieuwe man wordt directeur van Domo ingrediënten, de fabriek in Lochem en krijgt de portefeuille financiën.

Leeuwarder Courant 1999-12-29

EZ: f 10 miljoen steun voor investeringen bij FCDF

LEEWARDEN - Het ministerie van economische zaken geeft f10 miljoen ipr-subsidie aan *Friesland Coberco Dairy Foods*. De zuivelreus gaat forse investeringen plegen in Leeuwarden. Daarmee is een bedrag gemoeid van f150 miljoen tot f300 miljoen. Het bedrijf wil de plannen nog niet toelichten.

De steun van het ministerie geldt in elk geval de modernisering van de blikmelkfabriek aan de Peter Stuyvesantweg in Leeuwarden. De voormalige 'condens' dateert uit 1913. Volgens Economische Zaken wordt het productieproces gewijzigd. Daarbij is sprake van een belangrijke "technologische vernieuwing in de regio". aldus het ministerie.

Friesland Coberco is zeer terughoudend met een toelichting op de plannen. Deze zomer lekte al uit dat het zuivelbedrijf in grote lijnen de activiteiten in Leeuwarden wil verplaatsen van de noordzijde van de spoorlijn Leeuwarden-Groningen naar de zuidzijde. Het bedrijf kan daar door doelmatiger opereren, omdat productie en verpakkingsafdelingen dichterbij elkaar komen. Woordvoerder Rob van Dongen verklaart de terughoudendheid uit het feit dat het zuivelconcern de subsidiebeschikking van het ministerie nog niet binnen heeft. "We willen eerst weten of er nog bepaalde voorwaarden worden gesteld aan de subsidie van f10 miljoen."

Het plan omvat in elk geval de al eerder aangekondigde modernisering van de blikmelkproductie, waarmee f35 miljoen is gemoeid.

De toegekende subsidie maakt deel uit van een extra bijdrage van ruim f40 miljoen aan ipr-steun, die staatssecretaris Gerrit Ybema beschikbaar heeft gesteld. Daarmee is uit de ipr-pot voor investeringen in het Noorden dit jaar f73 miljoen uitgekeerd.

Door een investeringsgolf onder de bedrijven was de pot al ruim voor het einde van het jaar leeg. Ybema had echter toegezegd concrete investeringsplannen te zullen honoreren, ondanks de uitputting van het budget.

De f73 miljoen overheidssteun heeft in Friesland, Groningen en Drenthe geleid tot investeringen van in totaal f850 miljoen. Het geld is besteed aan zestien projecten. Volgens Economische Zaken zijn deze investeringen de komende jaren goed voor 1050 vaste arbeidsplaatsen.

2000

Leeuwarder Courant 2000-01-03

FCDF verwerkt kleine melkplas niet 'KKM' leden apart¹⁸

LEEWARDEN - De zuivelcoöperatie *Friesland Coberco Dairy Foods* maakt met ingang van het nieuwe jaar een splitsing onder de boeren. De melk van boeren, die niet voldoen aan de eisen van het programma *Keten Kwaliteit Melk*, wordt apart opgehaald en verwerkt tot melkpoeder.

Die melk komt niet terecht in het circuit van hoogwaardige producten.

Van de 13.500 boeren die bij FCDF zijn aangesloten, voldoen ruim 50 niet aan de eisen van het hygiëne-programma. Zij zullen op 1 april een forse korting krijgen op de uitbetaling van de melkprijs. Woordvoerder Rob van Dongen gaat ervan uit dat die boeren 14,5 cent per kilogram minder zullen beuren. FCDF denkt dat in de tussentijd een aantal van die 50 boeren alsnog de eisen zal halen, een aantal van hen zal stoppen en dat er nog zo'n 20 probleemgevallen zullen overblijven.

Leeuwarder Courant 2000-01-05

Tien Friese boeren naar DOC Hoogeveen

LEEWARDEN - Zeven Friese melkveehouders zijn opgestapt naar de zuivelfabriek *DOC-Kaas* in Hoogeveen. Drie volgen op korte termijn. Zij verbreken daarmee de band met *Friesland Coberco Dairy Foods* (FCDF) in Meppel. Volgens DOC-directeur Bert Willigenburg zijn de boeren in eerste instantie goed voor ongeveer 7 miljoen kilogram melk per jaar.

Sytse van Essen in Marssum, een van de betreffende boeren, verwacht dat daar over een paar maanden nog wel zo'n 4 miljoen kilogram bij kan komen als ook de drie boeren, die nu nog in onderhandeling zijn met *DOC-Kaas*, zijn overgestapt.

Het contract van de tien, die wonen in de regio Marssum-Bartlehiem-Birdaard, met *Friesland Coberco* liep af. Als ze lid wilden worden van de zuivelreus moesten zij entreegeld betalen. Dat komt neer op 19,25 cent per kilogram melk. De boeren vonden die prijs te hoog. Bovendien trok hen het kleinschalige karakter van de fabriek in Hoogeveen erg aan.

De boeren zijn stuk voor stuk destijds bij *Noord-Nederland* - de voorloper van *FCDF* - weggegaan uit onvrede over de huns inziens te lage melkprijs. Zij gingen over naar de in **Oosterwolde**. Die fabriek ging in 1997 op in FCDF, waardoor de boeren toch weer terecht kwamen bij de grote zuivelonderneming.

Van Essen: „DOC is bliid mei ús molke. Se wolle sels wol mear ha as se krije kinne. Wat foar guon ek noch meispilet is dat DOC de molke ophellet yn betreklik lytse tankweinen. Dan huege sy it hiem ek net oan te passen oan de grutte weinen fan FCDF.”

18 Zie meer over het nieuw ingevoerde Keten Kwaliteit Melk (KKM.) in [MAP Rundvee](#)

Groninger melkfabriek verliest helft afzet

Albert Heijn naar Farm Dairy in Lelystad en bij Campina

GRONINGEN - De melkfabriek van *Friesland Coberco* in Groningen is in grote problemen geraakt, doordat de helft van de afzet wegvalt. Albert Heijn heeft het contract met het bedrijf opgezegd. De supermarktketen was goed voor 75 miljoen liter melk en melkproducten. De vakbonden maken zich "ernstige zorgen" over het wegvallen van de order.

Bij de fabriek in Groningen, die zich richt op dagverse melkproducten, werken 170 mensen. Ongeveer een derde daarvan zijn uitzendkrachten. Vakbondsbestuurder Syds Kloosterman van CNV Voeding vreest dat dat een flink aantal van de uitzendkrachten zijn baan kwijtraakt.

Albert Heijn betreft de melk en andere producten voortaan bij de nieuwe zuivelfabriek *Farm Dairy* in **Lelystad** en bij *Campina*. Alleen enkele yoghurtproducten worden nog door Groningen gemaakt.

De vakbonden hebben van *Friesland Coberco* de verzekering gekregen dat het wegvallen van de helft van de afzet niet zal leiden tot sluiting van de fabriek in Groningen. "Maar naast het inkrimpen van het aantal uitzendkrachten kunnen er ook nog andere maatregelen nodig zijn. Je kunt dan denken aan productie in dagdienst, in plaats van de huidige ploegendiensten", zegt Kloosterman.

Friesland Coberco is van plan zich terug te vechten in de markt, zo hebben de bonden te horen gekregen. "Ze zeggen dat ze druk bezig zijn met andere orders. Maar het is natuurlijk wel heel erg kort dag: het eerste deel van de productie is nu al weggevallen en na de zomer is het helemaal gebeurd", aldus Kloosterman.

LC 2000-01-17

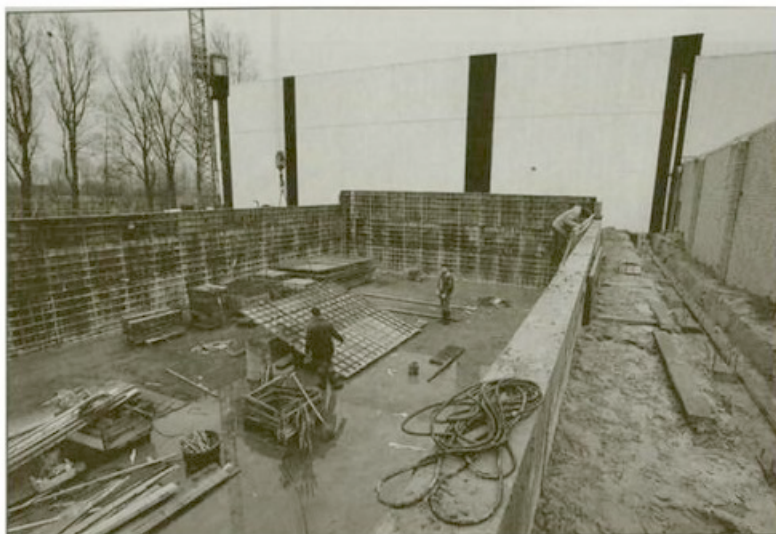
Pekelbad Workum krijgt langzaam vorm

WORKUM - Naast de vestiging van Frico Cheese in Workum krijgt het nieuwe pekelsbassin met de afmetingen van het nabijgelegen zwembad langzaam vorm. De uitbreiding komt voort uit de reorganisatie binnen de kaassector van Friesland Coberco **Dairy Foods**. De komende jaren wil het bedrijf de productie van kaas flink opschroeven. Wan-

neer het zoutbad over een half jaar in gebruik wordt genomen, kunnen er tegelijkertijd 28.000 kazen in. Voor consumptie moet de kaas enige tijd in het bassin liggen om het juiste zoutgehalte te krijgen.

Foto LC/Jan de Boer

17-01-2000



Kaasfabriek Marum breidt uit met derde productielijn

MARUM - *Frico Cheese* in **Marum** neemt deze week een derde productielijn in gebruik, waardoor deze dochter van het zuivelconcern *Friesland Coberco Dairy Foods* in staat is om 90.000 kazen per dag te produceren. De fabriek produceert nu dagelijks 60.000 Edammer kazen. Hierdoor stijgt het aantal personeelsleden met tien tot 110.

De productie-uitbreiding in Marum is een uitvloeisel van van de reorganisatie die *Friesland Coberco Dairy Foods* twee jaar geleden aankondigde en die tot gevolg had dat de productie van Edammer kaas volledig werd geconcentreerd in de fabrieken in Marum en **Workum**. De fabrieken in **Elsloo**, **Vollenhove** en **Sint Nicolaasga**¹⁹ werden gesloten.

Het pakhuis bij de fabriek in Marum is inmiddels flink uitgebreid, terwijl er ook een nieuwe pekellokaal is bijgebouwd. Gewerkt wordt nog aan een nieuwe verdampingsinstallatie, waarin straks wei wordt verwerkt.

Leeuwarder Courant 2000-01-20

'Gekunsteld' Coberco wordt Friesche Vlag

LEEUWARDEN - De tranen waren groot in het Noorden toen de pakken Frico-melk eind '97 veranderden in Coberco-melk.²⁰ *Friesland Coberco Dairy Foods* (FCDF) beloofde de naamsbekendheid van Coberco tot grote hoogten op te stuwten. Dat is mislukt. Vanaf mei verdwijnt de ruim zestig jaar oude naam Coberco²¹ van het winkelschap. Voortaan wappert op de pakken een Friesche Vlag.



“Logisch”, reageert oud-reclameman Martin Faber uit Luxwoude. De naam Coberco heeft nooit lekker in de mond gelegen. Hij noemt hem gekunsteld. “Coberco bestaat uit verschillende onderdelen. ik weet niet eens precies welke. Coöperatie - daar begint het vast mee.”²²

Nee, dan het trotse Friesche Vlag. “Dat klinkt veel warmer, menselijker.” Wie de naam hoort denkt aan grazige weiden en andere stereotypen die deze provincie kenmerken. FCDF komt nu tot dezelfde conclusies. Coberco (dagverse zuivel, toetjes, Milk en Fruit) blijkt landelijk na tweeënehalf jaar veel minder bekend en positief te staan dan Friesche Vlag (koffiemelk).

Rond het verscheiden van het Frico-melkpak was de naamsbekendheid van *Coberco* in het Noorden zorgelijk. Amper 40 tot 50 procent van de ondervraagden associeerde het merk met zuivel. In luttele maanden moest de naamsbekendheid groeien tot tegen de 100 procent, zoals elders in het land, belofde directeur Jan Hordijk destijds.

19 Stond Gerkesklooster!

20 In 1996, begin 1997 – nog in Friesland Dairy Foods tijd – is deze naamsverandering beslist.....

21 Zie onderstaande noot. Jaar van eerste maal gebruik van Coberco als productnaam is mij niet bekend, maar was geen 60 jr geleden.....

22 De naam *Coberco* is begin 1965 'ontstaan' na nauwere samenwerking van **Condensfabriek Deventer**, **Berkelstroom Lochem** en **Comego Zutphen**. Naam CoBerCo ontstond uit eerste letters van 'vennootschapspartners'.....

Kennelijk pakte het anders uit. Het marktaandeel van Coberco Zuivel schommelt nog rond de 32 procent, waar koploper *Campina Melkunie* de 50 procent overstijgt. Een Friesche Vlag op de karnemelk, vanillevla en luchtige toetjes moet de verkopen vanaf mei doen stijgen. Faber: “Het is niet weg te praten hoe belangrijk een goede merknaam is. Daar zijn in het verleden wel meer bedrijven de mist mee ingegaan.”

LC 2000-01-20

Grote order Aldi voor FCDF

Leeuwarder Courant 20-01-2000

Grote order Aldi voor Coberco

LEEUWARDEN – Het Duitse supermarktconcern Aldi heeft een order voor het leveren van dagverse melk en melkproducten gegund aan Friesland Coberco Dairy Foods in Groningen. Daarmee wordt het verlies van de opdracht van Albert Heijn (70 miljoen kilogram melk) niet volledig gecompenseerd, ‘maar alles is meegenomen’, aldus een bron binnen het bedrijf. De directie van de zuivelonderneming heeft na de overgang van de Zaanse supermarktketen naar Farm Dairy in Lelystad aangekondigd zo snel mogelijk het gat in de afzet van dagverse melk te willen dichten.

Leeuwarder Courant 2000-01-21

Jaarlijkse promotie Friesche Vlag vergt f15 miljoen

EDE - De campagne die *Friesland Coberco Dairy Foods* voert om het merk Friesche Vlag te promoten gaat jaarlijks zo'n f15 miljoen kosten. Dat bedrag komt overeen met wat er nu aan dit merk en aan Coberco samen wordt besteed. „Het is”, aldus directeur Rinks Koopmans, “niet de bedoeling aan dat bedrag te tornen.”

Voorlopig gaat de kost nog voor de baat uit. Zo zal er extra geld worden gestoken in een 'ontwenningskuur' van consumenten in het oosten van het land. Dat zijn trouwe kopers van Coberco-producten. Met de inzet van promotiedames in de supermarkten van Enschede en wijde omgeving moeten zij op het idee worden gebracht dat *Friesche Vlag* ook prima is.

Er is een uitgebreid onderzoek bij de handel en onder consumenten aan de naamsverandering dan wel -uitbreiding vooraf gegaan. Dat was nodig. Coberco had als merknaam onder de dagverse een te laag marktaandeel. Friesche vlag is met 47,5 procent marktleider op het terrein van de 'koffieverrijkers'. Het merk staat volgens het zuivelconcern voor ruimte, eerlijk, gras en traditioneel.

Geen Edammerfabriek voor *Campina-Melkunie*

WOLVEGA - Het zuivelconcern *Campina-Melkunie* ziet af van de bouw van een fabriek voor Edammer kaas. De zuivelreus dreigde met de bouw toen de contacten met *Friesland Coberco Dairy Foods* wat moeizaam begonnen te worden. De ledenraad van *Campina* had al toestemming gegeven voor de investering. Het concern in Zaltbommel heeft de investering geschrapt en blijft de Edammers betrekken van FCDF. Die breidt voor de productie van deze kaas de fabriek in Marum uit.

Leeuwarder Courant 2000-01-29

Friesche Vlag: van buiten naar binnen

KAF EN KOREN WILLEM STEGENGA

COBERCO VERDWIJNT. De naam leeft alleen nog voor in de concernaanduiding *Friesland Coberco Dairy Foods*. Het is even slikken voor de oostelijke boeren. De kaas wordt al als *Frico Cheese* verkocht en nu moeten de dagverse en andere melkproducten hun weg naar de consument vinden onder de naam *Friesche Vlag*.

Eerst verdween de Coberco-poot uit de directie, daarna werd de Coberco-man (Evert Meilink) als bestuursvoorzitter vervangen door een Frieslandman (Arie Aalberts) en nu staat de merknaam bij de asemmer. Wacht even, zegt Rinke Koopmans van de *Friesche Vlag*-divisie. Deze operatie is mede ingezet door Johan Lokhorst, de Coberco-man die de directie kortgeleden heeft verlaten.

Merkenbeleid is het speerpunt van de directie. Nieuw? Nee, dat niet. Toen de in Langweer geboren en in Wyckel getogen Sietze Hepkema in het begin van deze eeuw directeur werd van '*de Condens*', had hij alras door dat je over merken moest beschikken, wilde je je toegang verschaffen tot de toen drukke Engelse markt.

Met een knipoog naar Douwe Egberts en zijn koffieschenkend Friezinnetje op het pak, baarde de fabriek een beeldmerk met eveneens een Friezinnetje dat keek naar een gehoornde stier met een ring in zijn neus. "Het eerste handelsmerk van de CCF, dat vertrouwen moest wekken", aldus Klaas Tjepkema in het gedenkboek over de Condens.

Bolle en faam hebben het niet lang uitgehouden. Ze werden vervangen door iets wat veel meer aansprak: *Friesche Vlag*. Geen wonder, het was in de tijd dat de hele natie zong 'ik roep van louter vreugde victorie, als ik je zie aan vreemde kust'. En dan hebben wij het over de vlag.

Koopmans: "Dizze merknamme is der kil sún 1913." Dit is wat al te bescheiden. *Friesche Vlag* werd als merknaam ingevoerd in 1909 door de kleine coöperatieve exportvereniging '*Swanblom*'. Die club is geen lang leven beschoren gebleven, maar de naam werd ingepikt door de CCF en begint nu aan een tweede jeugd.

Friesche Vlag werd in eerste instantie alleen gebruikt om de condens te sieren die naar het buitenland ging. *Frisian Flag* werd de Engelse vertaling. Het succes was groot, afgezien van kwaliteitsproblemen in de jaren twintig.

Lange tijd was het merk vrijwel uitsluitend bekend bij de boeren van de coöperatieve zuivelfabrieken die een alliantie hadden met de CCF. Pas in 1932 begon de productie van koffiemelk in

blik met als slogan 'Iedereen zijn eigen koe op stal'. De koffieverrijker werd nog geen winstverrijker.

Het duurde tot na de Tweede Wereldoorlog eer *Friesche Vlag* als koffiemelk de toon had gezet. Het blikje was toen al door een flesje vervangen. De rozengeur en maneschijn die het product omringden begonnen in de jaren tachtig te verbleken. Jaar op jaar klaagde de CCF-directie dat de groet eruit was door de toename van het aantal zwartdrinkers.

Ga maar na: in 1990 werd per jaar per hoofd nog 8,1 liter koffiemelk genuttigd. in 1997 nog 6,2 liter. De totale productie kromp van 121.411 ton naar 96.853 ton. *Friesche Vlag*, aldus Koopmans, heeft van die markt 47,5 procent in handen.

Het merk wordt nu losgelaten op dagverse melk en melkproducten. Eveneens een markt die krimpt. Van de 136,6 liter die wij in 1990 nog dronken en lepelden was in 1997 nog 126,1 over. Coberco heeft onder eigen naam een aandeel van 14 procent, 2 procent minder dan *Melkunie*. Dominant op deze markt zijn de eigen merken van de supermarkten: 51 procent van het geheel.

Wat ooit het visitekaartje in het buitenland was, moet nu zijn weg vinden in eigen land. De concurrentie is moordend, de marge klein. Denk alleen maar aan de melkoorlog die is uitgebroken. Alles zit tegen, maar bij *Friesche Vlag* gaat men moedig uit van het gegeven dat elke bedreiging een kans biedt. De concurrentie heeft de wenkbrauwen al gefronst. Michiel Vogels van het reclamebureau dat Peer Mascini en zijn koeien over het scherm laat daveren (*Melkunie* dus) ziet het niet zitten. “De consument denkt bij *Friesche Vlag* aan koffiemelk en dat kan negatief uitwerken op dagverse melk.” Toch is *Melkunie* ongerust. Deze week werd de verpakking van deze zuivel alvast veranderd.

Dat soort bewegingen werkt stimulerend. Bij FCDF wist men ook al het een en ander. Een test onder verbruikers heeft uitgewezen dat koffiemelk van *Friesche Vlag* niet als zuivel wordt gezien, maar als iets dat bij koffie hoort.

Asher Cohen, de marketeer van *Friesche Vlag*, gaat onmiddellijk in de aanval. “Er liggen nog geweldig veel kansen, er is nog gigantisch veel ruimte voor een eigen merk.” Als je marktaandeelen van het eigen merk bekijkt, is daar geen speld tussen te krijgen.

De optimist verder: “*Friesche Vlag* is bij meer dan 90 procent van de consumenten in ons land bekend. Dat is echt geweldig. Het staat voor koffiemelk, akkoord, maar als je daar het totale pakket aan toevoegt wordt het jong, sprankelend en modern. Er zijn maar weinig merken die dat in zich hebben.”

Toen het *Frico*-merk voor melk door *Coberco* werd vervangen, vertoonde de afzet een kleine dip. Dat heeft zich later hersteld. Nu met *Friesche Vlag* verwacht men hetzelfde.

Niet dat de afzet van dagverse melk en daaraan verwante producten nog zal stijgen, het gaat bij *Friesche Vlag* vooral om de groeiers in de markt: desserts, keukenroom, cappuccino, het benzinepompkanaal, waar niet naar de prijs maar naar het gemak wordt gekeken. Koopmans: “De markt mag dan niet in omvang groeien, wel in waarde.”

De actie toont in elk geval het elan van de nieuwe zuivelreus aan. Tot voor kort was het vrijwel uitsluitend een kwestie van: kosten besparen, fabrieken sluiten en vooral minder personeel. “Er wordt”. aldus een ingewijde, “nu in elk geval geld in de markt gestoken. Dat is wel eens anders geweest.”

Europese bescherming voor Friese nagelkaas, met een oriëntaals tintje

Vooraf in het Noorden weet men het te waarderen. Een stukje roggebrood, belegd met nagelkaas, dat afgedekt met een beschuit en je hebt een gebakje bij je ontbijt. In de rest van het land kent men deze lekkernij nauwelijks.

Hoewel, een kennis die een paar keer per jaar naar dezelfde camping in de buurt van de Harz ging, moest altijd nagelkaas meenemen voor zijn Duitse vrienden. Ze stonden hem al op te wachten als hij aan kwam rijden.

(DOOR WILLEM STEGENGA)

Friese nagelkaas is al eeuwen oud. Dit zuivelproduct begint echter een nieuw leven. *Frico Cheese* in Wolvega heeft er een extra dimensie aan toegevoegd door de kaas in Brussel te laten plaatsen op de lijst van producten met een beschermde oorsprongsbenaming.

Naam en productie worden daarmee afgeschermd. Dat is te zeggen: niemand anders dan *Frico Cheese* mag deze kaassoorten maken. De melk moet wel uit Friesland of uit het Groninger Westerkwartier komen en de productie moet daar ook plaatsvinden. Nu gebeurt dat nog in de fabriek van Sint Nicolaasga, straks in die van Dromrijp.

Die Europees erkende onderscheiding, want zo kun je het wel noemen, is jaren geleden door Brussel ingesteld. Typisch iets voor de Fransen en de Italianen, zei men aanvankelijk, aldus Willem Roelfsema, ingehuurd door *Friesland Coberco Dairy Foods* voor warenwetkwesties. De Fransen wilden op die manier hun wijngebieden afschermen, de Italianen hun Parmaham. Nederland heeft zich tot dusver nauwelijks gemanifesteerd op dit terrein. Op de lange lijsten van de beschermde oorsprongsbenamingen komen alleen Noord-Hollandse Edammer, Noord-Hollandse Goudse en Boeren Leidse met Sleutels voor. Medio dit jaar zullen daar de nagelkaas, de Leidse kaas en de Leidse komijnkaas van *Frico Cheese* bijkomen.

Ze heten in werkelijkheid net even anders dan ze in de volksmond worden genoemd: kanternagelkaas, kanterkaas en kanterkomijnkaas. Dat heeft zo zijn reden. Toen Roelfsema vier jaar geleden begon te werken aan de erkenning stuitte hij in Brussel op een Duitse bezwaar tegen Friese nagelkaas. 'Gehet nicht', zeiden onze oosterburen. Fries is ook Ost-Fries. Bescherm je het woord 'Fries' dan kunnen de Ost-Friesen ook geen kant meer op.

Roelfsema: "Dat niet alleen, je zou dan meteen de fabrikanten van andere Friese producten ook de mogelijkheid ontnemen hun naam te beschermen als daar 'Fries' voor zou staan. Dus geen bescherming voor Wieger Ketellappers Friese kruidkoek, om een voorbeeld te noemen".

'Kanter' mocht wel. Dat woord duidt op de vorm van deze kazen. Gewoonlijk zijn ronde kazen ook aan de kant afgerond. Bij dit Frico-trio is dat niet het geval De onderkant van de kaas is scherp. Roelfsema noch Gerrit Ploegh, directeur van de fabriek in Sint Nicolaasga, weet precies waar dat vandaan is gekomen.

Roelfsema houdt het erop dat de oorsprong ligt in de houten kaasvaten die vroeger op de Friese boerderijen werden gebruikt. Die kenden wellicht niet die kuipvorm waaruit de andere soorten kwamen.

Hij heeft tot 1725 materiaal gevonden over de 'kanters'. De Friese boeren maakten in die tijd vooral boter. Van de afgeroomde melk werd kaas gemaakt. Om er smaak aan te geven werden kruidnagelen en komijn toegevoegd en werd vooral de bereidingswijze aangepast.

Er is nog een andere lezing. Aad Vernooij van het *Nederlands Zuivel Bureau* schrijft in zijn standaardwerk over kaas dat in het Friese procedé destijds peterselie, mierikswortel of zelfs verpulverde schapenkeutels aan de kaas werden toegevoegd. Zo ontstond de befaamde 'griene tsiis', waarmee Grutte Pier vijanden ontmaskerde.

Roelfsema kijkt bedenkelijk bij deze uitleg. “Kruidnagelen en komijn zijn toegevoegd om het product van andere kazen te onderscheiden. Zeker kruidnagelen geven wat kleur af, dat groene vind je tot op zekere hoogte altijd wat terug, gewone kanterkaas blijft geel”.

Hij is al lang blij dat de erkenning, er nu door is. Het heeft hem heel wat zweetdruppels gekost. Een opmerkelijk bewijs van de origine van deze kaassoorten vond hij puur toevallig in een winkel in Parijs. Hij ontdekte er een boekwerk waarin kanterkaas met name werd genoemd. En ook de nagelkaas”. “Kijk, zoiets draagt bij in de argumentatie”.

De kogel is nu door de kerk. Dat wil zeggen: de zaak ligt een half jaar ter inzage. Er kunnen in beginsel nog bezwaren tegen worden gemaakt. Dat verwacht hij niet. Niemand anders immers maakt deze kaas. Straks mag zelfs niemand dat meer doen, zelfs geen riekende imitatie.

“De bereiding is echt uniek”. zegt Gerrit Ploegh van de fabriek in Sint Nicolaasga. Dat heeft met de zuurgraad te maken, met de behandeling van de wrongel die niet alleen wordt gesneden maar ook gemalen en het onder hoge druk persen. “Het is een heel ander procedé dan bij de andere kaassoorten en het vergt heel wat denkwerk om dat naar Dronrijp over te brengen”.

In Sint Nicolaasga worden deze soorten al sinds het begin van de fabriek in 1912 gemaakt. Een product van Fries-Groningse melk met een oriëntaals tintje. De komijn komt namelijk uit Turkije. De kruidnagelen uit Indonesië maar dat wisten wij sinds de Verenigde Oostindische Compagnie daar actief was.

De drie kanterkazen vormen de specialiteit van het huis. Jaarlijks worden er enkele duizenden tonnen van geproduceerd. “Voor speciaalkazen is dat niet onaanzienlijk”, zegt Jan Feenstra van *Frico Cheese* De nagelkaas komt als Fryske Nagelaer up de markt en de kanterkomijne als Pan-Pan, genoemd naar de Griekse god van herders en vee die vrouwen lonkte met een rietfluit.

Leeuwarder Courant 2000-03-13

'Rythm' was slechts een kort leven beschoren

De ambities waren groot, twee jaar geleden. *Friesland Coberco Dairy Foods* stopte miljoenen in de ontbijtdrank Rythm. Geen wonder zo'n groot bedrag, er was per slot van rekening niet minder dan drie jaar aan gewerkt. FCDF begaf zich met overgave op de markt van ontbijtdranken, het domein van de haastige mens. Een beetje 'out of home', immers zo'n drankje wekt toch de indruk te worden genuttigd tussen de voordeur en de parkeerplaats.

Het bekertje drinkyoghurt, aangevuld met granen en fruit moest het opnemen tegen 'Goede Morgen' van concurrent *Campina Melkunie* en 'Wake Up' van Brinta. Rythm ging wat langer mee in het schap en dat zou de verbruiker als voordeel ervaren. Ook al lag het bekertje een tijdlang op de achterbank dan nog had je een verkwikkend drankje. Zo van: “Ik kan er weer even tegenaan”.

In Leeuwarden werd een lijn geïnstalleerd voor 700.000 tot 1 miljoen bekertjes per maand. De geboorte ging gepaard met een kostprijs van f2 miljoen. De naam was met opzet fout-Engels om het merk internationaal te kunnen vastleggen.

Helaas, jammer nou. Wie in de supermarkt naar Rythm zoekt kan nog geluk hebben als hij in de afdeling van de slordige vakkenvuller zit, maar anders is de moeite tevergeefs. Rythm heeft het twee jaar uitgehouden en is nu de markt genomen. “Onvoldoende doorstroom. Geen vervolgvraag”. aldus de voorlichter. Wie het een keer had afgenomen vroeg er niet weer om. Het is het lot van pakweg 70 procent van de nieuwe consumentenproducten.

Leeuwarder Courant 2000-03-14

FCDF: Boeren krijgen stuiver minder voor kg. melk

Van een onzer redacteurs

LEEWARDEN - De boeren van de zuivelcoöperatie *Friesland Coberco Dairy Foods* beuren tienduizenden guldens minder voor hun melk. Boeren met een gemiddeld quotum van 400.000 kilogram schieten er *f*20.000 bij in. De directie heeft vanmorgen aangekondigd dat de melkprijs over vorig jaar zal uitkomen op 73,65 cent per liter. Dat is bijna een stuiver lager dan een jaar eerder: 78,58 cent.

Het zuivelconcern heeft vorig jaar een winst geboekt van *f* 81 miljoen. Dat is 38 procent minder dan een jaar eerder. De dioxinecrisis kostte *f*60 miljoen, de markt voor gangbare producten als melkpoeder, boter en kaas was slecht door het stagneren van de export naar Rusland en Zuid-Amerika. De onderneming verwerkte meer melk van minder boeren. Er werd 5,3 miljard kilogram melk (100 miljoen meer dan in 1998) aangevoerd. Die kwam van 13.346 boeren. In 1998 waren dat er nog 14.163.

Meer op volgende pagina

Leeuwarder Courant 2000-03-14-2

Zuivelreus verwacht forse verbetering

LEEWARDEN - Het zuivelconcern *Friesland Coberco Dairy Foods* verwacht dit jaar een fors herstel in vervolg op het teleurstellende resultaat van vorig jaar. In de eerste maanden van dit jaar heeft de zuivelmarkt al een licht herstel laten zien.

De prijzen voor boter, kaas en melkpoeder lagen in het begin van dit jaar wat hoger dan in '99. Bovendien verwacht de directie dat de fusie van 1997 nu vruchten zal afwerpen. Met die fusie tussen *Coberco* en *Friesland Dairy Foods* werd namelijk een verbetering van markt- en merkenposities beoogd. Vorig jaar zorgden beide factoren al voor een forse bijdrage aan het resultaat.

Het doet van het concern blijft een winst van *f*200 miljoen op jaarbasis. Enkele jaren geleden werd 2000 genoemd als jaar waarin die doelstelling zou worden gehaald. Nu laat de directie een tijdstip achterwege. De omzet steeg vorig jaar met 2,8 procent naar *f*8,873 miljard, *f*416 miljoen meer dan in 1998. Dat was onder meer het gevolg van de consolidatie van *Jamjoon Foremost* in Saudië-Arabië, van de overname van enkele kaashandels en van *De Kievit* in Meppel. De vestiging Friesland Peru werd afgestoten.

Een aantal producten had te lijden onder het deels wegvallen van de export naar Rusland en Zuid-Amerika. De zuivel die daardoor overbleef, moest op de Europese markt worden afgezet. Dat leidde tot een verhoogd aanbod en derhalve tot lagere marges. Vooral de kaaspoot van het concern liep daardoor een deuk op.

In Azië profiteerde FCDF van het herstel van de economie. De directie spreekt zelfs van 'een forse verbetering' van het resultaat van *Friesland International* en *Friesland Consumer Products*, de beide divisies die op die markt en in Afrika actief zijn. 'Fors' betekent in zakenkringen een winststijging van 45 procent of meer.

Door het teleurstellende resultaat zakt het dividend flink. Voor een aandeel A wordt f3,65 (f.5.98) uitbetaald, voor een aandeel B is dat f7,30 (f11,96). Van de winst gaat 40 procent naar het dividend en wordt 60 procent toegevoegd aan het eigen vermogen.

Er werd vorig jaar voor f250 miljoen geïnvesteerd f60 miljoen meer dan in 1998. Dat geld ging voor een groot deel naar de kaasdivisie. In acquisities werd f211 miljoen gestoken (f34 miljoen in 1998).

Het groepsvermogen daalde van 36 naar 32,4 procent van het balanstotaal. Het aantal werknemers ging van 11.843 omhoog naar 12.095.

Die groei vond plaats in eigen land, waar het tal personeelsleden steeg van 5.267 naar 5.513. In het buitenland zijn 6.582 (6.576) mensen in dienst.

Leeuwarder Courant 2000-03-15

Zuivelreus FCDF heeft nog een lange weg te gaan

***Friesland Coberco Dairy Foods* werd vorig jaar geplaagd door de dioxinecrisis in België en door het wegvallen van de export naar Rusland en Zuid-Amerika. De directie heeft de strategie evenwel niet gewijzigd. Dat houdt in: meer merkartikelen, een tweede sanering van de kaaspoot en een reorganisatie van de consumptiemelk**

Door Willem Stegenga

MEPPEL - Het is met *Friesland Coberco Dairy Foods* net als met dat na-oorlogse deuntje 'Wij komen er wel, ook al zijn wij er nog niet'. Met 'It's a long way to Tippecary' kan het ook worden getypeerd. Een verwachte winst van f200 miljoen zat er vorig jaar nog lang niet in - het werd f81 miljoen. Maar het streven blijft.

Bij het concern staat merkenbeleid centraal. Hoofddirecteur André Olijslager zei gisteren dat nu 45 procent van de omzet gehaald wordt met merkartikelen, met producten met toegevoegde waarde dus.

Aan de andere kant zal ook in de kosten worden gesneden. Dat heeft onder andere tot gevolg dat de tweede, reeds aangekondigde, sanering van de kaasdivisie doorgaat. De eerste heeft geleid tot het sluiten van een vijftal fabrieken, een proces dat dit jaar wordt afgerond. Wat de tweede fase inhoudt wilde hij nog niet zeggen. Hij wacht op de resultaten van een onderzoek. „Wij moeten met kaas de laagste kostenproducent van Europa worden”, is zijn doelstelling.

Friesland Coberco gaat vrijwel zeker een van de drie fabrieken voor consumptiemelk – Groningen, Arnhem, of Nijkerk - sluiten. Olijslager acht dat althans niet uitgesloten. Welke fabriek dat zal zijn is eveneens afhankelijk van een studie.

Voorop staat evenwel de merkenstrategie. Geen wonder, want juist het assortiment dat onder een stevige eigen naam is verkocht heeft het vorig jaar, toen het resultaat teleurstellend was, goed gedaan.

Zeven merken krijgen alle aandacht. “Er gaat geen tijd en geld meer verloren aan relatief kleinere merken die weinig bijdragen aan het resultaat”, staat in het jaarverslag. Zo zal Friese Meren, het merk voor proosdijkaas, wellicht sneven.

Die zeven die blijven zijn Friesche Vlag en Riedel in eigen land, Noy Noy in Griekenland. Rainbow in het Midden-Oosten, Foremost in het Verre Oosten, Dutch Lady in alle landen buiten de Europese Unie en Frico Cheese voor alle kaasklanten.

Het kaasmerk *Frico Cheese* werd vorig jaar op de voedingsmiddelenbeurs Anuga in Keulen geïntroduceerd op de Duitse markt. Gisteren stelde Olijslager vast dat kaas onder dat merk nu in 60 procent van Duitse supermarkten ligt. Na Duitsland maakt *Frico Cheese* zijn opwachting in de andere EU-landen. In de Franse afzetorganisatie Ravil Frico Cheese France is het minderheidsbelang al vast omgezet in een 'substantieel' meerderheidsbelang.

„Met merken ben je minder afhankelijk van de schommelingen in de markt”, aldus Olijslager. Arie Aalberts, de voorzitter van de raad van commissarissen, verklaarde dat een merkenbeleid de discussie over de melkprijs een beetje wegneemt. „Er ontstaat in Brussel een soort van allergie als blijkt dat de melkprijzen voor de boeren oplopen.” Men vreest dat dan de uitbreiding van de Europese Unie in gevaar komt.

Procentueel steeg de omzet vorig jaar in Afrika, het Midden-Oosten, Azië en Australië. Van het totaal werd daar 2 procent meer gehaald: van 21 naar 23 procent. In eigen land liep de omzet van 44 naar 42 procent terug. De rest van Europa bleef goed voor 31 procent en Amerika voor 4 procent.

De positie in Azië werd versterkt door de overname van *Foremost Friesland* in Thailand die nog voor een kwart op de beurs van Bangkok was genoteerd. FCDF heeft nu de volledige zeggenschap over deze onderneming. *De Kievit* in Meppel die vorig jaar werd overgenomen haalde een omzet van f230 miljoen. Het resultaat van het bedrijf ging vooruit door een grotere afzet van producten voor menselijke consumptie.

De omzet van de kaaspoot daalde door de lage prijzen met f230 miljoen (9 procent). *Friesland International* (onder andere Azië) zette f300 miljoen (27 procent) meer om. *Friesland Consumer Products* (langhoudbare zuivel) boekte een plusje van 1 procent, maar in de consumptiemelk werd een veer gelaten van 2 procent. Riedel (Appelsientje) deed het prima met een groei van 13 procent. De roomdivisie (Friesland Madibic) leed een omzetverlies van 8 procent, dat gold ook voor de boter- en poedertak in Lochem. Voor *Borculo Domo Ingredients* bleef de teruggang beperkt tot 4 procent.

Sinds de fusie in 1997 zijn 450 werknemers hun stek kwijtgeraakt. Van hen vond 40 procent een plaats in de eigen onderneming en 30 procent daarbuiten. Voor de andere 30 procent wordt nog een werkplek gezocht. FCDF heeft 28 hbo'ers en academici in training voor een managementfunctie.

Toen het groter werd was er weer meer kaas

(KAF EN KOREN – WILLEM STEGENGA)

HET DOET MERKWAARDIG aan. De veehouders hebben vorig jaar in doorsnee gemiddeld *f*20.000 minder gebeurd voor hun melk. Je hoort ze nauwelijks, ze berusten. Bij welke fabriek ze ook zijn, overal is de spoeling dunner. De kaasmarkt, nietwaar, was zo slecht. Dat kwam door Rusland, het alibi voor al uw afzetproblemen. Zie je maar weer hoe afhankelijk we zijn van de internationale bewegingen, nietwaar.

Het lijkt wel scholastiek. Je zoekt een boosdoener en manoeuvreert alle tegenslagen en missers in zijn richting. En dat vooral heel vaak herhalen. Ach, dan heb je niks te vrezen als je je boeren moet uitleggen waardoor ze nu zo veel minder krijgen.

Een duik in de recente geschiedenis. Eind jaren tachtig had je de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland*. Een kaasonderneming, want niet minder dan 58,5 procent van de melk werd daarvoor bestemd. Het bedrijf was dus erg afhankelijk van dat product. Het ontbeerde bovendien het koopmanschap kaas leuk te verkopen.

In 1990 kwam de omslag. *Noord-Nederland* fuseerde met de *CCF* in Leeuwarden. Een bedrijf zonder kaas in zijn assortiment, maar wereldwijd actief met condens en in eigen land vooral met koffiemelk en wat dies meer zij.

Je zag meteen het verschil. In het jaarverslag over 1991 staat dat er nog maar 44 procent van de melk in de kaasbak liep. De rest ging naar andere producten. De kaarten waren geschud. *Friesland Frico Domo*, zoals de onderneming toen heette, richtte zich op een breder assortiment.

Zes jaar later ontstond de megafusie met *Coberco* in Zutphen, met *Twee Provinciën* in **Workum** en met *Zuid Oost Hoek* in **Oosterwolde**. De onderneming, van dat moment af *Friesland Coberco Dairy Foods* geheten, zat meteen weer tot over haar oren in de kaas.

Coberco dirigeerde 55 procent van haar melk in die richting. In Oosterwolde deed men het niet voor minder. In het laatste *ZOH*-jaar werd de toch royale kaasproductie nog eens met ruim 12 procent opgezwiept. Toen al was het moeilijk dat kwantum kwijt te raken. „Er werd in 1996 in de EU meer kaas gemaakt dan werd afgenomen”, aldus bestuur en directie. *Twee Provinciën* - „Kaas is ons belangrijkste product” - had dat al in de smiezen. Daar, net als bij de anderen, daalde de melkprijs in 1996 voor het achtste achtereenvolgende jaar. Volgens dat jaarverslag lag het aan het landbouwbeleid.

Op het moment dat *Friesland Coberco Dairy Foods* in de steigers werd gezet, nu bijna drie jaar geleden, was het dus allemaal weer kaas: meer dan 50 procent. Komt nog bij dat door die fusie *FCDF* opnieuw in de zwaar onder druk staande consumptiemelk belandde. Die tak had men even tevoren afgestoten aan *Coberco*, maar door de fusie kwam die terug.

In 1998 trof de directie drastische maatregelen. De kaasproductie werd flink gereduceerd. Dat leverde een tijdelijke opleving van de melkprijs op, maar eveneens een aanzienlijk verlies van markten. De andere kaasproducenten sprongen enthousiast in dat gat.

De exportcijfers van kaas in 1998 naar EU-landen geven dat aan. Nederland ging terug van 453.000 ton naar 403.000 ton. Duitsland daarentegen steeg met 31.000 ton. Frankrijk met 7000 ton. Denemarken met 2000, en België/Luxemburg met 9000 ton. Geen wonder. Dankzij *Friesland Coberco*, was de kaasproductie in 1998 in ons land gedaald van 693.000 naar 638.000 ton.

Het werd even leuk voor de boeren. Voor alle boeren, want elke veehouder in ons land profiteerde van de strategie, van FCDF. Daar bleef het bij. Voor het Europa-wijd beperken van de kaasproductie was geen overeenstemming, voorzover daar ooit naar was gestreefd.

Vorig jaar gooide de directie het roer dan ook op en liet de kaasbakken weer vollopen. De markt absorbeerde die toevloed aanvankelijk niet, maar inmiddels is er sprake van enig herstel.

De FCDF-directie heeft twee dingen voor ogen. In de eerste plaats zal de productie van kaas worden gestroomlijnd. Dat zal ongetwijfeld neerkomen op het sluiten van nog een drietal fabrieken. Friesland lijkt er goed voor weg te komen. **Assen** niet. Harry Vellenga van de FNV heeft al gesuggereerd dat er wellicht straks nog enkele grote kaasfabrieken overblijven, die optimaal zijn ingericht. Het personeel kan zich wederom opmaken voor een reorganisatie. Komt nog de sluiting van een van de drie fabrieken voor consumptiemelk bij.

Het tweede voorstel is om vooral kaas onder merk te produceren. Feit is dat de echte kaasmerken nu in handen zijn van handelaren als *Westland* en van concurrent *Wessanen*. Wessanen zet alles onder de paraplu van de reeds gevestigde *Leerdammer*, FCDF onder de minder gevestigde van *Frico Cheese*. Ook de andere fabrieken varen op die koers: merken als inzet.

Op wat nu nog als Goudse en Edammer wordt verkocht komt straks een sticker. „De tsiis is itselde, allinne de ferpakking wurdt oars”, zegt een doorgewinterde kaasman binnen FCDF. Alle kaas onder merk, waar onderscheid je je dan nog mee? Het wemelt straks van merken.

De boeren die begin jaren negentig *Friesland Dairy Foods* vormden, dus nog zonder *Coberco*. *Twee Provinciën* en *Zuid Oost Hoek*, zullen zich nog wel eens achter de oren krabben. Slechts 44 procent van de melk naar de kaas, dat, waren nog eens tijden. Waarom moest het toen allemaal groter worden, vragen ze zich af.

Nieuwsblad van het Noorden 2000-05-10

Banenverlies dreigt bij melkinrichting Groningen

Onderzoek naar bedrijven Groningen, Arnhem en Nijkerk

GRONINGEN - Bij de fabriek voor dagverse zuivelproducten in Groningen dreigen banen verloren te gaan als gevolg van een reorganisatie. Om hoeveel van de 180 banen het gaat is nog volstrekt onduidelijk. Het banenverlies zou onderdeel zijn van een totaalprogramma om de kosten te drukken.

Het moederconcern *Friesland Coberco Dairy Foods* onderzoekt momenteel de toekomst van de drie fabrieken waar dagverse producten worden gemaakt. Het gaat naast Groningen om de vestigingen in Arnhem en Nijkerk. De verwachting is dat het concern besluit om één van de fabrieken te sluiten.

Groningen blijft daarbij buiten schot, zo denken vakbonden.

De zuivelfabriek in Groningen heeft al wat langer te kampen met problemen. Onlangs werd het contract van een aantal uitzendkrachten beëindigd nadat Albert Heijn als klant was afgehaakt.

FCDF wordt streng voor zelfzuivelaars

LEEWARDEN - Zuivelonderneming *Friesland Coberco Dairy Foods* treedt strenger op tegen leden die voor een deel hun eigen melk tot kaas en andere producten verwerken. De directie heeft hen een formulier toegestuurd waarop zij tot en met maart volgend jaar moeten aangeven hoeveel melk zij per ronde aan de tankwagens willen afgeven.

De zelfzuivelaars zijn gepikeerd. Zij vinden dat een onmogelijke opdracht. In de eerste plaats weten zij niet hoe veel melk zij precies voor hun eigen producten nodig hebben. In de tweede plaats is er op die manier geen ruimte opengelaten voor het eventueel aan- of verkopen van quantum. Woordvoerder Rob van Dongen van FCDF zegt dat de directie meer structuur in de melklevering wil krijgen. „Wij willen weten waar wij op kunnen rekenen. Bij een onregelmatige aanvoer zullen wij de extra gemaakte kosten in rekening brengen.”

Voorlopige melkprijs FCDF 74,54 cent

LEEWARDEN - De voorlopige melkprijs van *Friesland Coberco Dairy Foods* is uitgekomen op 73,54 cent per kilogram. Op hun voorschot ontvangen de boeren nog een nabetaling, van 4,51 cent. De melkprijs is gerelateerd aan die van *Campina-Melkunie*. MD Foods in Denemarken *Humana Milchunion* en *Nordmilch* in Duitsland en *Belgamilk* in België. De definitieve prijs wordt bekend als die vijf ondernemingen hun jaarverslag hebben gepubliceerd. FCDF is nu uitgegaan van voorlopige gegevens en hanteert een index van 99,26 procent.

Staking bij FCDF Leeuwarden²³ Onvrede over CAO-onderhandelingsresultaat

LEEWARDEN - De 150 werknemers van de ochtendploeg van zuivelfabriek *Friesland Coberco Dairy Foods* hebben vanmorgen rond kwart over negen de productie spontaan stilgelegd. Zij zijn het niet eens met het onderhandelingsresultaat voor een nieuwe collectieve arbeidsovereenkomst, zoals werkgevers en vakbonden eind april zijn overeengekomen. Inmiddels steunt FNV Bondgenoten de actie.

De werkonderbreking van de Friese werknemers lijkt de voorbode van meer acties. Zowel de leden van CNV Bedrijvenbond als FNV Bondgenoten hebben al eerder het voorstel van de werkgevers voor de nieuwe zuivel-CAO verworpen. Prestatiebeloning is voor hen onbespreekbaar. Ook de loonsverhoging van 3,5 procent per 1 april gaat er bij de leden niet in. Zij eisen 4 procent.

²³ Kop luid oorspronkelijk: 'Staking bij Coberco Leeuwarden'. Vermoedelijk 'plagerijtje' ivm. steeds gebruik van de aanduiding 'Frico' Groningen! (ZHN.)

De kaderleden van FNV Bondgenoten komen maandag bijeen om zich te beraden over de situatie. Bestuurder H. Vellenga verwacht dat de bond een ultimatum stelt. CNV Bedrijvenbond geeft de werkgevers tot 5 juni de tijd de onderhandelingen te hervatten. Zo niet, dan komen er acties, waarschuwde bestuurder S. Kloosterman al eerder. (ANP)

Leeuwarder Courant 2000-05-27

Dreiging FCDF met sancties na wilde staking

LEEUWARDEN - De stakers die gisteren de productie stillegden bij *Friesland Coberco Dairy Foods*, worden gekort op hun loon. Daarmee dreigt hun werkgever. De directie hekelt de sfeer op de Leeuwarder werkvloer. „Er is kennelijk een actieve vakbondskern aanwezig”, aldus woordvoerder Rob van Dongen.

Het bedrijf bezint zich nog op mogelijke sancties. Meest voor de hand liggend is het niet uitbetalen van de niet gewerkte uren. Op de productievloer stonden de machines gisterochtend anderhalf uur stil. Het ging onder meer om verpakkingslijnen. Het kantoorpersoneel bleef wel aan de slag.

Van Dongen weet nog niet hoe veel schade de stillegging heeft aangericht. Hij noemt de wilde staking erg voorbarig. “Er is ons niets gevraagd. Ze hebben niet eens een petitie aangeboden!” Het zuivelbedrijf is “boos en teleurgesteld”, omdat de actie volgens haar is ingegeven door de vakbond. Die hing woensdag pamfletten op in de fabriek, waarin ze het doorschemeren spontane acties wel op prijs te stellen, aldus Van Dongen.

Het productiepersoneel legde het werk neer om nieuwe cao-onderhandelingen te forceren tussen vakbonden en werkgevers. Volgens Van Dongen was al afgesproken na maandag 29 mei daartoe stappen te ondernemen. Tot die dag informeren de bonden hun leden over de stand van zaken.

Leeuwarder Courant 2000-05-27

Veehouders krijgen leuk praatmateriaal

PZ computer berekend 'Europese' melkprijs

(KAF EN KOREN WILLEM STEGENGA)

ER STAAT de melkveehouders iets leuks te wachten. Het kan nog een paar maanden duren, maar dan is het zo ver. Nu nog proberen directionele krachten het speeltje tegen te houden. Edoch, op een zeker moment zullen zij noodgedwongen en met frisse tegenzin het 'toe dan maar' uitspreken en daarmee hun fiat geven aan een nieuw fenomeen.

Het gaat over de melkprijs en de manier van berekenen daarvan. Dat is in de loop der jaren altijd een pikant onderwerp van discussie geweest. Toen er nog veel fabrieken waren en de boeren ontdekten dat de ene aanzienlijk meer uitbetaalde dan de andere, had je de poppen aan het dansen. Het gaat om je inkomen, nietwaar.

[...] volledige tekst in MAP KAF EN KOREN

FCDF weigert melk van vuil erf en stal

LEEWARDEN - Boeren die een vuil erf hebben en een niet opgeruimde stal kunnen voortaan hun melk niet meer kwijt aan de zuivelcoöperatie *Friesland Coberco Dairy Foods*. Ze worden van tevoren wel gewaarschuwd en krijgen de kans de troep op te ruimen. Als er geen verbetering is opgetreden kan de fabriek de melkafname stopzetten.

Het bestuur heeft hiertoe onlangs besloten. “En onhygiënische omgeving kan namelijk schadelijk zijn voor het goede imago. Daarnaast bestaat ook het risico van besmetting. Via vuil kunnen ziektekiemen worden overgebracht naar andere veehouderijbedrijven”, aldus het concern. De aanpak staat los van het *Keten-Kwaliteit-Melk-systeem*, een hygiëneprogramma voor de hele veehouderij. Daarin wordt de omgeving van de melkwinning slechts ten dele meegenomen. Voor het aanvullende deel hanteert de zuivelreus 'algemeen geldende normen van netheid'. Ook het verwaarlozen van dieren zal worden aangepakt.

Maandag staking in zuivelindustrie - CAO-onderhandelingen

LEEWARDEN - De acties in de zuivelindustrie beginnen maandag. In eerste instantie zal het gaan om een estafette-staking, die in het Noorden van start gaat. Dinsdag is het Zuiden aan beurt en vervolgens wordt het hele land afgewerkt. Dat heeft de FNV gisteren besloten. De acties kunnen alleen nog worden verijdeld als de werkgevers ingaan op het ultimatum dat de FNV morgen stelt. Daar staat in, aldus Harry Vellenga, dat de bond wel weer naar de onderhandelingstafel wil wanneer de prestatiebeloning wordt geschrapt gaat en de toeslag op het werken op zondag omhoog gaat.

Het ultimatum loopt zondagavond om twaalf uur af. Zijn de eisen dan nog niet ingewilligd - de FNV gaat daarvan uit - dan wordt het draaiboek voor de acties geopend. Vellenga noemde het opmerkelijk, dat de directie van het zuivelconcern *Friesland Coberco Dairy Foods* het normale tweemaandelijks overleg met de vakbonden voor vanmorgen heeft afgezegd. Wellicht is dat een gevolg van de werkonderbreking van vorige week vrijdag bij FCDF in Leeuwarden. Een spontane actie, aldus Vellenga.

Het CNV heeft een brief geschreven aan de werkgevers en wil daar voor 5 juni antwoord op. Syds Kloosterman: „Wy ha gjin ultimatum steld. Dat háltd ek yn dat wy net by foarbaat al meidwaan sille as de FNV aksje fiert”. Het werkgeversverband *Nederlandse Zuivel Organisatie* in Zoetermeer wilde vanmorgen niet reageren omdat de inhoud van het ultimatum nog niet bekend is.

FCDF snijdt fors in dagvers Friesche Vlag

Arnhem sluit, Groningen halveert

LEEUWARDEN. - Het zuivelconcern *Friesland Coberco Dairy Foods* zet drastisch het mes in de productie van dagverse consumptiemelk. De fabriek in Arnhem (160 man) gaat dicht, die in Groningen verliest 98 van de 180 banen. Het plan is vanmiddag aan het personeel voorgelegd. De vakbonden en de ondernemingsraad proberen het nog op onderdelen bij te stellen.

De reorganisatie van deze afdeling, die nu *Friesche Vlag* als merknaam voert, is al aangekondigd bij de presentatie van het jaarverslag. Toen is ook gezegd dat er nog een ingreep in de kaasdivisie zal plaatsvinden. De aard en omvang werden toen nog niet bekend gemaakt.

De productie van Arnhem wordt overgeheveld naar Nijkerk. Daar zal flink worden geïnvesteerd. Een groot deel van het Arnhemse personeel krijgt daar ook werk. Vanuit Nijkerk worden rechtstreeks de winkels geleverd.

In Groningen wordt de productie teruggedraaid. Vanuit die fabriek gaat de consumptiemelk straks naar de distributiecentra van de supermarkten. Dat heeft tot gevolg dat er in augustus 34 arbeidsplaatsen zullen verdwijnen en in 2002 nog eens 64. Er vallen geen gedwongen ontslagen. In vakbondskringen wordt ervan uitgegaan dat die fabriek later nog eens wordt gesloten.

Friesche Vlag heeft een flinke tik gekregen toen Albert Heijn een groot deel van zijn consumptiemelk bij *Farm Dairy* in Lelystad ging halen. Dat kostte de fabriek in Groningen de helft (75 miljoen liter per jaar) aan omzet. Toen al vreesden de bonden dát er een fors aantal banen zou verdwijnen. Dat verlies werd later voor een deel gecompenseerd door een grote order van Aldi.

Vorig jaar heeft *Friesche Vlag* minder geproduceerd dan de bedoeling was. Ook de marges stonden onder druk, zeker van melk, karnemelk, yoghurt en vla. Bovendien was het verbruik stabiel tot licht dalend.

De fabriek in Groningen is de laatste jaren heen en weer geslingerd. Die was van de *Friesland Dairy Foods*. Die deed hem over aan *Coberco*. Toen beide fuseerden kwam Groningen weer in handen van *Friesland Coberco Dairy Foods*.

FNV twijfelt of 'melkfabriek' in Groningen overeind blijft.

Nijkerk wordt nieuw consumptiemelkfabriek 'Arnhem' sluit!

GRONINGEN - Uiteindelijk zou de melkfabriek in Groningen wel eens gesloten kunnen worden. Dat is de overtuiging van vakbond FNV Bondgenoten. Want alle maatregelen van *Friesland Coberco Dairy Foods* zijn erop gericht om in Nijkerk een zo adequaat mogelijk opererende zuivelfabriek, met als merknaam *Friesche Vlag*, te bouwen. De productie in Arnhem sluit en wordt overgeheveld naar Nijkerk, waardoor Groningen feitelijk een decentraal gelegen melkfabriek van *Friesche Vlag* wordt. Daar zijn eind 2002 nog 84 mensen werkzaam. "Het is mijn overtuiging dat de sanering nog niet is afgelopen", zegt districtsbestuurder H. Vellenga.

Hij vindt het evenwel nog te vroeg om al te vergaande conclusies te trekken. “Je weet bijvoorbeeld niet hoe de markt zich de komende jaren ontwikkelt. Als deze saneringsronde is afgelopen, dan zijn we wel tweeëneenhalf jaar verder. We kunnen nu in elk geval even vooruit, maar ik heb zo mijn twijfels of deze maatregelen de redding van de Groninger vestiging zijn.”

Er komen in eerste instantie in augustus 34 mensen op straat te staan en tegelijk wordt er afscheid genomen van 10 uitzendkrachten. Dat moment valt samen met het vertrek van Albert Heijn als klant. Het wegvallen van AH is niet volledig gecompenseerd door een nieuwe opdracht voor Aldi. Tot eind 2002 verdwijnen er dan geleidelijk nog 60 banen. Dat heeft te maken met de verwachting dat er steeds meer zuivelproducten vanuit Nijkerk kunnen worden aangeleverd. *Friesland Coberco* levert nu nog veel direct bij de supermarkten af, maar de trend is dat de producten steeds vaker naar de distributiecentra moeten. Dat traject is minder arbeidsintensief en vraagt minder arbeid.

FNV Bondgenoten heeft tot op zekere hoogte begrip voor de maatregelen. De zuivelmarkt groeit niet en daarnaast is er een hevige prijzenslag ingezet door nieuwkomer *Farm Dairy*. “De kosten bij Friesland Coberco zijn aan de hoge kant. Door terug te gaan naar twee locaties en door met 200 mensen minder te gaan werken wordt aan dat facet in elk geval iets gedaan”, zegt Vellenga.

De vakbondsbestuurder heeft wel zijn twijfels over de snelheid waarmee de operatie wordt uitgevoerd. Vellenga: “Drie jaar geleden werd ook al een sanering ingezet met als reden dat er steeds meer aan distributiecentra zou worden geleverd”, zegt hij, “en nu komt dat argument alweer terug. Bovendien is het zeer de vraag of alles in Nijkerk zo snel van de grond komt en of Arnhem zo vlot wordt afgebouwd.”

Leeuwarder Courant 2000-07-07

FCDF 100 procent eigenaar ecofabriek Drachten

DRACHTEN - *Friesland Coberco Dairy Foods* wordt volledig eigenaar van de ecologische zuivelfabriek in Drachten. De zuivelreus heeft al 33 procent van de aandelen. De andere zijn in handen van stichter Henk Brouwer uit Ter Idzard en de beheer-bv van Gerard van Tweel uit Nijkerk. Brouwer trekt zich per 14 augustus terug. Hij is toe aan een nieuwe uitdaging. Brouwer had bij de oprichting van de fabriek 13 procent van de aandelen in handen, Van Tweel 87 procent.

De Friese ecologische zuivelfabriek is in 1998 van start gegaan. De stichtingskosten bedroegen ongeveer f15 miljoen. De voormalige veehouder Brouwer kreeg f 3 miljoen subsidie. Nog voordat de fabriek was geopend had Brouwer zich al verzekerd van de medewerking van *Friesland Coberco* voor de distributie van de ecoproducten. De ecofabriek produceert dagverse zuivel onder de naam Friesche Vlag Natuurbest. De afzet van deze zuivelproducten neemt toe. In korte tijd is de verwerking gestegen van 9 miljoen naar 14 miljoen kilogram melk. Bij de fabriek zijn 43 boeren aangesloten. Zij vormen een leveranciersvereniging.

Door compleet onderdeel van de zuivelreus te worden, kan de fabriek profiteren van de kennis en mogelijkheden die een groot concern heeft te bieden, aldus de FCDF-directie. Bij de fabriek werken achttien mensen. Voor hen heeft de overname geen gevolgen.

Boeren lopen warm voor ecologische melk

Van een onzer redacteuren

DRACHTEN - De *Friese Ecologische Zuivelfabriek* in Drachten heeft een grote wachtlijst. Veel boeren staan te trappelen om hun melk te leveren, maar voorlopig maken ze weinig kans. Hun melk gaat naar de gangbare zuivelfabrieken. Op dit moment wordt 1,25 procent van de Nederlandse melk op ecologische wijze geproduceerd.

Overschakeling op ecologisch boeren is op dit moment erg populair, vooral door de stimuleringsregeling van landbouwminister Laurens Jan Brinkhorst. Melkveehouders stonden er voor in de rij. In snel tempo was het subsidiepotje dan ook leeg. De wachtlijsten hebben ook alles te maken met het feit dat in deze periode de licenties worden uitgegeven voor ecologische productie. Het initiatief van Henk Brouwer voor de *Friese Ecologische Zuivelfabriek* in Drachten heeft veel Friese boeren aangemoedigd over te stappen. Martin Wiersema, voorzitter van *Ecomelk Noord*, de vereniging van ecologische boeren die bij de FEZ zijn aangesloten: "Wij hebben altijd gezegd: doe nu maar rustig aan". Brouwer heeft de FEZ inmiddels verkocht aan *Friesland Coberco Dairy Foods*.

Als supermarkten nu actie zouden voeren voor ecomelk zouden de producenten - in ons land zijn er een stuk of zes fabrieken voor - de vraag gemakkelijk aankunnen, aldus Wiersema. Ecologische boeren die zelf voor de afzet van hun producten zorgen, lijden een strop, aldus Biologica, de beleids- en promotieorganisatie voor deze landbouw.

De boeren die aan FEZ of *Campina-Melkunie* leveren, kennen dit probleem niet. Hun melkprijs is gerelateerd aan die van de gangbare boeren, en deze is hoger dan vorig jaar door de gunstige ontwikkelingen op de zuivelmarkt.

Voorzichtig winstherstel 'Friesland'

Zuivelconcern ook voor rest van het jaar optimistisch.

MEPPEL - Nettowinst en bedrijfsresultaat van het noordelijke zuivelconcern *Friesland Coberco Dairy Foods* zijn in de eerste zes maanden van dit jaar fors gestegen. De zuivelreus verdiende 71 miljoen gulden en dat was 31 procent meer dan de f54,1 miljoen die in het eerste halfjaar van 1999 kon worden bijgeschreven. Het bedrijfsresultaat steeg iets minder (plus 20 procent) en kwam uit op 157 miljoen gulden. Voor het gehele jaar verwacht Friesland Coberco een forse verbetering van de nettowinst van 1999 toen een teleurstellend resultaat van f81 miljoen werd gerealiseerd.

De omzet van het concern ging in het eerste halfjaar omhoog met 114 miljoen gulden (2,6 procent) naar f4,4 miljard. Hiervan heeft per saldo f90 miljoen betrekking op de overname van zuivelfabriek *De Kievit* in Meppel en de verkoop van bedrijven in Peru. Met name de internationale tak van het bedrijf - *Friesland International* - liet een sterke omzetsijging zien. Voor een deel was dat het gevolg van de gunstige ontwikkelingen van de valutakoersen.

De omzet van *Friesche Vlag* lag op een lager niveau door druk op de opbrengstprijzen van dagverse zuivel en een lager afzetvolume. De introductie van het merk *Friesche Vlag* voor dagverse en houdbare zuivelproducten, die onder meer worden geproduceerd in Groningen, is volgens het concern succesvol verlopen. De introductie ging wel gepaard met hoge eenmalige kosten.

Werkmaatschappij *Domo Ingredients in Beilen* constateerde een positieve ontwikkeling op het gebied van specialiteiten. De opbrengstprijzen voor zuivelingsingredienten voor de voedings-, farmaceutische en diervoederindustrie lagen in de eerste zes maanden op een hoger niveau dan in de vergelijkbare periode in 1999. Het resultaat van de kaasdivisie bleef achter bij de verwachtingen. Door de goede vraag steeg de afzet wel, maar de opbrengstprijzen lagen echter op het niveau van begin 1999.

Voorzitter A. Olijslager van de concerndirectie is tevreden over het herstel van de nettowinst na het tegenvallend resultaat in 1999. “Wel zijn we geconfronteerd met behoorlijke druk op de marges in Europa, enerzijds door de hoge grondstofkosten en anderzijds door druk op onze verkoopprijzen.”

Leeuwarder Courant 2000-09-15

Blokken en vijfjes uit honderdjarige superfabriek Gerkesklooster

Een fabriek die de honderd jaar haalt, is bijzonder in deze tijd van schaalvergroting. Morgen viert de vernieuwde en uitgebreide fabriek in Gerkesklooster haar jubileum. Iedereen mag er de blokken en vijfjes bewonderen.

Door Saskia van Westhreenen

GERKESKLOOSTER Fabrieksbaas Wiebe Havinga zegt het met gepaste trots. Zijn bedrijf in Gerkesklooster produceert het meeste van alle kaasfabrieken die *Frico Cheese* telt. Het is de grootste en modernste vestiging. Wekelijks verlaat 850 ton kaas de fabriek. Acht volle vrachtwagens per dag, een kleine veertig in de week. Morgen wordt de vernieuwde vestiging officieel geopend, zaterdag volgt een open dag. Dik honderd jaar nadat op 9 maart 1900 de Coöperatieve *Stoomzuivelfabriek Kloostervallaat* werd opgericht.

In de afgelopen tien jaar werd de fabriek via de *Twee Provinciën* onderdeel van *Friesland Coberco Dairy Foods*. De schaalvergroting heeft de fabriek niet onberoerd gelaten. Halverwege het jaar '98 werd bekend dat zes van de negentien kaasfabrieken van FCDF dicht moesten. Die in het Overijsselse Wierden sloot de deur, Gerkesklooster nam de productie over.



De vijfjes (links) en blokken (rechtse lijn) dobberen het pekelbad tegemoet.

Foto Roelof Stroetinga

Wierden was producent van de 'vijfjes', kleine Goudse kaasjes van 5 kilo per stuk. Voortaan werden die in Gerkesklooster gemaakt. Niet helemaal op dezelfde manier, vertelt Havinga. In Wierden verdween ieder kaasje in een apart vat. Gerkesklooster kreeg aangepaste kaasvaten - 'cassettes' - waarin er vier tegelijk passen. Dat versnelt de productie.

Van de vijfjes worden er wekelijks 80.000 gemaakt. Zo'n 400 ton in de week, 20.000 ton in het jaar. Maar zes mensen zijn er nodig om de twee grote lijnen in de productieruimte draaiende te houden.

Eén voor één glijden de gevulde hardplastic vaatjes voorbij. Na het verkrijgen van het keurmerk dobberen de kazen rustig achter elkaar naar een aangrenzende ruimte, waar het pekelbad wacht. De stroming van het water leidt de vijfjes precies naar de juiste kooi, waarin ze drie dagen blijven. Vijftien dagen duurt het in totaal, eer de verwerkte melk de fabriek als kaas verlaat. Naast de vijfjes maken de Gerkeskloosters ook 'blokken'. Dat zijn de grote, rechthoekige stukken Goudse kaas die in de horeca of bij andere afnemers worden versneden of verpakt. Bij de ingang van het pekelbad komen beide lijnen samen. Dan dobberen de vijfjes en de blokken gezamenlijk het zoute water tegemoet.

Het pekelbad, daar zit nog een verhaal aan vast. De productie in Gerkesklooster werd zó groot, dat de kazen niet tegelijk in het water pasten. Maar een groter bad was ook ondoenlijk in het pand. Dus kwam er een pekelbad met etages: de kooien waarin de kazen verdwijnen hebben verdiepingen.

Niet, dat Gerkesklooster er alleen maar werk heeft bijgekregen, vertelt Havinga. De fabriek verloor ook productie. Zo wordt er geen ronde Goudse 'twaalf' meer gemaakt - ronde kaas van 12 kilo per stuk. Ook de productie van Maasdammer en Edammer is gestopt. En als laatste verdween de botermakerij, waarmee de geschiedenis van Kloostervallaat in 1900 begon.

De productieoverheveling leverde de afgelopen maanden aparte taferelen op. Een tijdje waren er in Gerkesklooster twintig mensen 'over', die tijdelijk elders zijn gedetacheerd. Zo gauw de Wierdense lijn arriveerde, dit voorjaar in mei, keerden ze terug. Het personeelsbestand bleef na de wende ongewijzigd op honderd man. Van hen zitten er 85 in de kaas. De overige 15 werken in de weifabriek.

Gerkesklooster verwerkt zijn eigen wei. Het zure, waterige restproduct van kaas wordt er ingedroogd tot poeder, die weer als veevoeder in de kalvermelk verdwijnt. Bij de zuivelreus geldt Borculo als dé weifabriek. Maar eigenlijk, zegt Havinga, mag Gerkesklooster er ook wezen. Waar in Borculo jaarlijks 80.000 ton wordt verwerkt, is dat in Friesland 25.000 ton. Dik 500 ton in de week.

Uit kosten oogpunt bleef de poederinstallatie in Gerkesklooster behouden. Voor Frico is het zaak met de wei, die voor het merendeel uit water bestaat, zo min mogelijk kilometers te maken.

In de hal van de fabriek staat de prijzenkast. Op internationale keuringswedstrijden sleepte Gerkesklooster al heel wat trofeeën in de wacht. Het hoogtepunt was een eerste prijs in 1982 op de mondiale wedstrijd in het Amerikaanse Wisconsin. Dit jaar wonnen de Friezen met de blokkaas nog een tweede prijs. Wat Havinga betreft volgen er meer. Maar hij lacht een beetje. Ooit waren er 170 kaasfabrieken. „Der falt hieltyd minder te kompetearje.”

Poedertoren Domo Beilen in brand

BEILEN - In een poedertoren van de zuivelfabriek Domo in Beilen is vanochtend rond kwart over acht brand uitgebroken. Het brandweerkorps van Midden-Drenthe rukte met twee blusvoertuigen uit naar de Beiler zuivelfabriek. De brand is ontstaan in een luchtventilatiekast op de afdeling melksuiker. "Lucht wordt van buiten aangezogen. Omdat we niet willen dat er vervuilde lucht op de afdeling terecht komt, hebben we verschillende soorten filters. Waarschijnlijk zijn deze filters gaan smeulen." vertelt G. Tamminga van de Domo.

Volgens Tamminga valt de schade enorm mee. "Door de rookontwikkeling hebben we roet- en rookschade. Een speciale schoonmaakploeg maakt de afdeling vandaag schoon. Deze afdeling is tot vanavond gesloten, de rest van de fabriek draait gewoon door," aldus Tamminga. Na de brandmelding werd uit veiligheidsoverwegingen het hele zuivelbedrijf ontruimd. "Dat is standaardprocedure, zelfs als er geen direct gevaar lijkt te zijn. De torens en afdelingen worden dan direct ontruimd. Niemand raakte vandaag gewond. We hebben, om ongelukken zoveel mogelijk uit te sluiten, een vrij uitgebreid calamiteitenplan."

De brandweer had het vuur al snel onder controle. Om twintig voor negen konden de spuitgasten al het sein brand meester geven. Volgens een woordvoerder van de brandweer van Midden-Drenthe zijn er wel eens grotere branden geweest bij de zuivelfabriek. De Domo heeft zelf een goed beveiligingssysteem, een beginnend brandje wordt onmiddellijk ontdekt en gemeld aan de brandweer.

Leeuwarder Courant 2000-10-23

Boeren moeten f 3 mln. te veel ontvangen melkgeld terugbetalen

LEEUWARDEN - De dertienduizend boeren van zuivelreus *De Zeven Provinciën* (Friesland Coberco) moeten hun coöperatie geld terugbetalen. Ze hebben in mei over 1999 een te hoge voorlopige melkprijs ontvangen. De definitieve prijs ligt zes cent per 100 kilogram lager. Het gaat in totaal om f 3 miljoen. Dat wordt verrekend met de jaarlijkse nabetaling in mei 2001. "Ze krijgen dan wat minder extra", aldus concernwoordvoerder Rob van Dongen.

Het is niet eerder voorgekomen dat boeren melkgeld moeten terugbetalen aan hun coöperatie. De definitieve prijs is vastgesteld op f 73,4K per 100 kilogram melk. Dat het zes cent minder is dan de voorlopige prijs, wijt Van Dongen aan de cijfers van de vijf concurrenten waaraan *De Zeven Provinciën* de melkprijs koppelt.

De getallen in hun jaarverslagen zijn lager dan de voorlopige resultaten in het voorjaar.

Bij het vaststellen van de melkprijs kijkt *De Zeven Provinciën* naar de tarieven die andere zuivelreuzen in binnen- en buitenland aan hun leden betalen. Dat zijn *Campina Melkunie*, *Belgomilk*, *Humana Milchunion*, *MD Foods* en *Nordmilch*. "Iedereen schat zijn melkprijs in het voorjaar", zegt Van Dongen. „Die kan later anders uitvallen.” Mogelijk heeft de dioxine-affaire dit jaar een rol gespeeld. veronderstelt hij.

De coöperatie in Noord- en Oost Nederland verwerkte vorig jaar 5,2 miljard kilogram melk. Het gemiddelde vetgehalte was 4,386 procent en dat van eiwit 3,469 procent.

De laatste kazen van de kaasfabriek te Sint Nicolaasga²⁴

DE LAATSTE KAZEN VAN 'IT FABRYK FAN SINT NUK'



SINT NICOLAASGA – De vlaggen gingen halfstok, de stoomfluit van de fabriek loeide een half uur en daarna luidden de klokken van de katholieke kerk: Sint Nicolaasga nam gistermiddag afscheid van de kaasfabriek. De 88 jaar oude fabriek gaat dicht en de productie van de speciale kazen zoals Slankie, Friese nagelkaas en Leidse kaas verhuist naar de Fricofabriek in Dronrijp. Het was al ruim twee jaar bekend, maar in het dorp en de fabriek zelf heerste toch nog een bedrukte stemming. De slopershamers klonken gistermorgen al, want het zuursellokaal wordt vandaag met grote kranen op transport naar Dronrijp gezet. De rest van de moderne apparatuur is verkocht aan **zuivelfabrieken** in Afrika en Azië.

Gisteravond even na zes uur gingen de laatste ruim duizend Slankie-kazen in het pekkelbad. Na twee dagen drijven moeten ze nog vijftien dagen in het pakhuis liggen. Is ook dat achter de rug dan gaan de deuren definitief op slot. Op een paar opruimers na beginnen de bijna twintig nog overgebleven werknemers maandag bij andere Fricovestigingen. Zoals Johannes Hoekstra, die ruim 25 jaar bij de Sint Nykster fabriek werkte. „Wy moasten hjoed wol eefkes wat fuortslikke. Ik kaam hjir altyd op it fytske, moandei moat ik mei de auto nei Dronryp.” De fabriek gaat tegen de vlakke om plaats te maken voor woningen. Op de foto haalt Jan Leenstra de randjes van de laatste Sint Nykster kazen.

²⁴ De laatste kazen van 'it fabryk fan Sint Nuk'

2001

Leeuwarder Courant 2001-02-15

Opnieuw Friese eko-boeren naar *Swensty-Milk* te Born

LEEUWARDEN - Voor de tweede keer in korte tijd stapt een groep Friese en Groningse ekologische boeren over naar *Swensty-Milk* in het Limburgse **Born**. In november vorig jaar zijn al acht noordelijke bio-boeren naar Swensty gegaan. Zij waren gelieerd aan *Campina-Melkunie* in Zaltbommel.

De vijftien boeren, die gisteren hebben besloten hun 5,1 miljoen kilogram melk bij *Swensty* te laten verkazen, staan al geruime tijd op de wachtlijst van de *Friese Ekologische Zuivelfabriek* in Drachten. Die fabriek is eigendom van *Friesland Coberco Dairy Foods*. Zes boeren met 2,4 miljoen kilogram melk beraden zich nog.

De wachtlijst van boeren die zijn overgeschakeld op de ekologische bedrijfsvoering bij de FEZ is redelijk lang. Sommige boeren, staan er al bijna een jaar op, aldus Hendrik Brandsma van de organisatie van bio- en eko-boeren Natuurweide.

Hij is blij met het opschonen van die lijst. "Dy hinget ús nammers as in swurd boppe de holle en drukt de molkpriis". Brandsma had verwacht dat gezien de bse-crisis de bio- en ekoproducten goed zouden lopen.

Rob van Dongen van Friesland Coberco: "Het loopt nog niet zo goed met die fabriek in Drachten. Er wordt wel veel over ekologische zuivel gesproken, maar de consument schakelt nog niet massaal over".

Leeuwarder Courant 2001-02-20

FCDF breidt uit in Leeuwarden

kaasfabriek Winterswijk 1 april dicht

LEEUWARDEN - Het zuivelconcern *Friesland Coberco Dairy Foods* breidt de capaciteit van de condensfabriek in Leeuwarden flink uit. Er zal 200 miljoen kilogram melk meer worden verwerkt. Tot nu toe gaat er jaarlijks rond de 500 miljoen kilogram melk door de fabriek. „De vraag naar onze merkproducten Peak en Rainbow is groot. Wij hebben goede orders uit Afrika, het Midden-Oosten en Oost-Europa”, aldus woordvoerder Rob van Dongen.

In de fabriek in Leeuwarden wordt het tijdelijk werken in vijf ploegen structureel. Er komen enkele tientallen banen bij. Die zullen worden ingenomen door eigen mensen die elders in het concern overbodig zijn geworden en door uitzendkrachten.

De uitbreiding van de condens gaat ten koste van de kaasfabriek in Winterswijk. Die wordt op 1 april gesloten. Daar wordt jaarlijks 200 miljoen kilogram melk verwerkt. De directie wil over enige tijd nog eens 200 miljoen kilogram melk, die nu in kaas wordt omgezet, een andere bestemming geven. Volgens Harry Vellinga (FNV) gaan er nog een paar kaasfabrieken dicht. Van Dongen: „Op korte termijn is dat niet aan de orde”.

De kaasdivisie wordt sowieso gereorganiseerd. Het tijdstip hangt af van een eventuele overname van de Leerdammer Company van *Wessanen*. FCDF is een van de gegadigden.

De vakbonden vinden de sluiting van Winterswijk 'een overval'. Vellinga: „In begryp neat fan de haast”. Syds Kloosterman (CNV): “Dit is a-sosjaal tsjinoer de minsken. Oer seis wiken de tinte al ticht en oer it grutte reorganisaasjeplan wurdt noch neat sein. De lju binne der kapot fan”.

In de fabriek worden Goudse kazen van 12 kilogram geproduceerd. De contracten met enkele grote afnemers lopen op 1 april af. De directie wil die niet verlengen omdat er te weinig winst op wordt gemaakt. Het concern wil de melk bestemmen voor producten die een beter resultaat opleveren.

In de fabriek in Winterswijk had flink moeten worden geïnvesteerd. Er werken 64 mensen. Gedwongen ontslagen vallen er niet. Zij krijgen elders in het concern een baan aangeboden of krijgen hulp bij het vinden van werk buiten de onderneming.

Leeuwarder Courant 2001-03-01

Smeltkasfabriek van Slankie is buitenbeentje van FCDF

Was Eyssen in Oosthuizen

De Frico-fabriek van Eyssen in Oosthuizen is een echt buitenbeentje van zuivelconcern Friesland Coberco Dairy Foods. Het bedrijf uit Hoorn ligt midden in het gebied van concurrenten Cono en Campina-Melkninle. Bovendien is het ondergebracht in het voormalige treinstation van Oosthuizen. Als enige Frico-fabriek mag het zich 'koninklijk' noemen en is het uitgerust met een indrukwekkend schild.

En ze maken er smeltkas, vorig jaar meer dan ooit te voren.

Door Willem Stegenga

OOSTHUIZEN - Waag het niet om smeltkas louter een bijproduct te noemen, want dan strijk je directeur Gerard Kasbergen uit Leeuwarden - inmiddels 25 jaar bij de zaak - tegen de haren in. Akkoord, veel van de producten vallen in beginsel onder die categorie. Ze zijn echter zo behandeld en verbeterd dat ze op eigen kracht een plaats in de schappen van de supermarkt hebben weten te veroveren.

“Iedere winkel heeft altijd smeltkas voor handen”, verdedigt Kasbergen het product. “Ze kunnen er niet zonder.” Het basisproduct heeft bovendien zoveel toepassingen dat de oorsprong al aardig is vervaagd als het eindresultaat de fabriek verlaat. “Er is ook niks mis mee. Je kunt er heel innovatief mee bezig zijn. Je kunt er elke vorm aan geven, je kunt er tal van ingrediënten aan toevoegen”. Zijn manager productontwikkeling Will Beijers: “De meeste producten zijn zacht, maar wij maken hier ook soorten die spijkerhard zijn. Kas voor de rasp”.

Smeltkas bestaat uit mengsels van Edammers, Goudse en dergelijke. Uit kazen die tijdens de productie zijn beschadigd, die scheuren vertonen, of om een andere reden niet meer in het normale circuit zijn te verkopen. Die kaas wordt gesmolten en van natuurlijke toevoegingen voorzien: van kruiden tot sambal. En dan heb je het alleen nog over de kuipjes.

Bij Eyssen maken ze ook lange worstvormige smeltkazen van soms vijftig kilogram. Voor het afsnijden van plakken voor de cordon -bleu. Een deel van die 'worsten' in allerlei vormen en maten wordt ook gerookt, voor hapjes bij de borrel.

Daarnaast is er nog de afzet naar de Industriële verwerking. Kasbergen: “Wij leveren bijvoorbeeld smeltkas naar slagerijen als onderdeel van de grillworst. Ook Rambol, dat Franse kaasje,

bestaat voor een deel uit onze smeltkaas. Bovendien verwerken wij niet alleen Nederlandse kaas, maar ook Parmezaanse. Mozzarella en Camembert. Er gaat ook dikwijls wat boter in”.

Topper uit de Eyssen-fabriek is het merk *Slankie*. Het bedrijf is leider in dat segment van de markt. Het maakt de concurrentie wel eens jaloers. Vorig jaar nog bracht Lidl een sterk op het Slankie lijkend kuipje in omloop. Frico Cheese, onderdeel van zuivelreus *Friesland Coberco Dairy Foods*, liet het met succes door de rechter uit de markt halen.

Imitaties verhogen echter wel je aanzien. Daarom wil Kasbergen ook meer. Hij is bezig meer volvette smeerkaas op de markt te brengen. “Wij hebben nog het merk Fricoletta. Daar zou je wat mee kunnen doen. In de jaren tachtig hebben wij de Frico-kaasburger geïntroduceerd, een product voor het diepvriesvak. Nou, diepvries is 'booming' dus liggen daar nu weer mogelijkheden voor, mits de distributie goed is geregeld”.

Dat Eyssen vorig jaar een topjaar had wat betreft de productie lag onder andere aan het feit dat het bedrijf de productie van Vonk/Golden Vale in Roermond had overgenomen. Het was in de geschiedenis van Eyssen de zoveelste overname. De fabriek werd begin vorige eeuw al opgericht. Beijers: „Vroeger had je tien smeltkaasfabrieken in ons land, nu maar vier meer. En dat 'koninklijke' van ons, dat doet het toch, hoor in sommige landen. Vooral in Japan”.

Leeuwarder Courant 2001-03-05

Voorzichtige reorganisatie Frico-kaasdivisie

LEEUWARDEN - De directie van *Friesland Coberco Dairy Foods* zal, naar verluidt, binnenkort een voorzichtige reorganisatie van de kaasdivisie *Frico Cheese* bekendmaken. Er is meer dan één scenario. Veel hangt namelijk af van de onderhandelingen over de overname van de Leerdammer-divisie van Wessanen. Dat 'overleg' verkeert in een eindstadium. FCDF is niet de enige gegadigde.²⁵

Reorganisaties van de kaasdivisie van de zuivelreus en zijn voorgangers hebben altijd geleid tot het sluiten van fabrieken. Op de korte termijn, dat wil zeggen binnen de anderhalf jaar, zal daar nu volgens woordvoerder Rob van Dongen geen sprake van zijn.

Op de lange duur zou wellicht kunnen worden gedacht aan het sluiten van de kaasfabrieken van Olterterp, Oosterwolde, Assen, Burgum en Varsseveld. Als de Leerdammer-divisie wordt overgenomen hangt, volgens ingewijden, zeker het voortbestaan van de fabriek in Olterterp aan een zijden draadje.

In de kaasfabrieken van Workum, Dronrijp, Gerkesklooster, Bedum, Balkburg, Marum en Steenderen is de laatste tijd te veel geïnvesteerd om ook op de middellange termijn te worden gesloten.

Wessanen beschikt over twee kaasfabrieken: Dalfsen en Schoonrewoerd. De fabriek in Dalfsen is voor 60 procent al eigendom van groothandelaar Uniekaas, die er zelf kaas wil maken. Uniekaas heeft ook het recht van eerste koop op de andere aandelen.

Mocht FCDF Wessanen overnemen en daarmee ook de fabriek in Schoonrewoerd, dan krijgt het concern een tweede productielocatie in het gebied van de concurrentie. De smeltkaasfabriek in

²⁵ Hier al vast 'verklapt' dat *Leerdammer* september 2002 werd verkocht aan.....het Franse Bel voor 190 Eu.

Oosthuizen is de eerste. Met de overname zou er ook melk meekomen, iets waar Frico Cheese niet om zit te springen.

Dat probleem wordt evenwel verzacht door het feit dat al verschillende boeren van Leerdammer zijn overgegaan naar de *Cono* in Beemster. Voor *Cono* was dat reden om de melk, die die kleine coöperatie in Friesland ophaalde, voortaan bij DOC in Hoogeveen tot kaas te laten verwerken.

De directie wil de reorganisatie van de kaasdivisie koppelen aan die van de poederverwerking. Dat heeft al geleid tot onrust bij de weifabriek in Borculo. Die fabriek wordt een specialiteitenbedrijf voor melkpoeder. Wel wordt het verwerken van wei van andere kaasproducenten in Nederland en Duitsland op den duur gestopt.

In Borculo had men de hoop dat er bij de huidige fabriek een grote kaasfabriek zou worden gebouwd. FCDF beschikt daar al jaren over een groot stuk industrieterrein. Volgens ingewijden is dat plan voorlopig van de baan.

Leeuwarder Courant 2001-03-07

Merkbeleid maakt *Friesland Coberco Dairy Foods* groter

LEEUWARDEN - Het inzetten op merken heeft het zuivelconcern *Friesland Coberco Dairy Foods* geen windeieren gelegd. De omzet steeg in 2000 met 3,8 procent naar f9,065 miljard. Daarmee werd nog niet het peil van 1997, het eerste jaar van de onderneming, bereikt (f9,225 miljard), maar werd wel het dusver laagste verkoopresultaat van 1998 (f8.633 miljard) royaal overschreden.

In 1999 droegen de vijftien topmerken van het concern 28 procent bij aan de omzet, vorig jaar 34 procent. Daarbij gaat het dan onder andere om Frico, Completa, Taksi, Appelsientje, Friesche Vlag, Friso, Dutch Lady en Dubbel. Nog belangrijker is dat ook de winst flink groter was. Eind vorig jaar werd al een saldo voorspeld van f170 miljoen. Het werd f172 miljoen. Een royale verdubbeling van het resultaat van 1999: f81 miljoen.

De activiteiten in Zuidoost-Azië en West-Afrika hebben een belangrijke bijdrage aan de winst geleverd. Voor het eerst heeft ook de kaasdivisie *Frico-Cheese* haar marges zien groeien. Dat geldt ook voor de weipoederfabriek van Borculo en voor de melkpoederfabriek in Lochem. De vruchtensappen van Riedel waren ook vorig jaar een succes. Friesche Vlag deed het minder goed: lagere omzet en druk op het resultaat. Dat gaat ook op voor de langhoudbare zuivel, condens, room- en boterproducten.

De melkprijs voor de boeren komt op 75,85 cent per kilogram. 2 cent meer dan over 1999. Een boer met een quotum van 400.000 kilogram krijgt dus f8000 meer.

Van de winst wordt 60 procent toegevoegd aan het eigen vermogen en gaat 40 procent naar het dividend van de boerenaandeelhouders. Voor aandelen A beuren zij f7,55 (f3,65) voor certificaten B is het dividend f15,10 (f7,30).

Van de omzetsijging van f332 miljoen kwam f80 miljoen uit de overname van *De Kievit* in Meppel en de *Friese Ecologische Zuivelfabriek* in Drachten. Dat bedrag was hoger geweest als niet de fabriek in Peru was afgestoten. Bovendien heeft de stijging van de dollarkoers f60 miljoen opgeleverd. Netto ging de omzet dus met f192 miljoen omhoog.

De directie verwacht voor dit jaar een verdere groei. In Azië en Afrika krijgt men te maken met hogere prijzen voor de grondstoffen. In Europa denkt men echter beter te kunnen scoren.

FCDF schrapt in vijf jaar 350 banen

LEEUWARDEN - De reorganisatie van de kaas- en poederdivisies van Frico, een onderdeel van *Friesland Coberco Dairy Foods*, zal de komende vijf jaar leiden tot het schrappen van 350 van 5.500 arbeidsplaatsen in ons land. Er gaan vier tot vijf van de dertien kaasfabrieken dicht. In de overblijvende fabrieken zal worden geïnvesteerd. Er vallen geen gedwongen ontslagen. Bij het hele concern stonden vorig jaar 11.970 werknemers op de loonlijst tegen 12.095 een jaar eerder. Het grootste deel werkt in het buitenland.



Topmannen van de zuivelreus achter de tafel bij de toelichting op de jaarcijfers. Van links naar rechts voorzitter Arie Aalberts van het coöperatiebestuur, directievoorzitter André Olijslager en financieel directeur Doede Vierstra. Foto ANP

Naast de kaas zal ook in de komende vijf jaar de produktie van melkpoeder worden gereorganiseerd. De directie wil de verwerking afstemmen op de eigen behoefte en niet meer melk van derden voor dat doel ontvangen. De weipoederfabriek in Borculo wordt afgeslankt. Borculo en De Kievit in Meppel gaan zich concentreren op produkten met een hogere toegevoegde waarde, waarbij de fabriek in Meppel zich zal richten op creamers en specialiteiten.

De kaasdivisie was altijd een zorgenkindje van het concern. Vorig jaar zijn de resultaten verbeterd. De directie wil de kosten echter verder drukken 'om beter te kunnen concurreren op markten met relatief lage en kwetsbare opbrengstprijzen'. Men wil minder afhankelijk zijn van standaard zuivelproducten als kaas, boter en poeder. Het beleid is erop gericht de melk van leden te om te zetten in produkten die meer opleveren.

Vorig jaar ontving *Friesland Coberco Dairy Foods* 5,2 miljard kilogram melk in eigen land. 100 miljoen kilogram minder dan in 1999. Het vetpercentage was 4,433 (4,386), het eiwitgehalte 3,472 procent (3,469). Begin dit jaar waren 12.543 veehouders aan het concern verbonden. Een jaar eerder waren dat er nog 13.346.

Chocomel en Nutroma eindelijk naar Friesland Coberco Dairy

Met de overname van de zuivel- en drankendivisie van Numico krijgt *Friesland Coberco Dairy Foods* eindelijk in handen waar het al lang op heeft geaasd: Chocomel en Nutroma. Bovendien krijgt FCDF een aantal vestigingen in Centraal-Europa in de schoot geworpen.

Door Willem Stegenga

LEEUWARDEN - Vrij naar Tetman de Vries: "It hong al jierren yn 'e loft en no ist nel únderen ploft". De voorgenomen overname van de drank- en zuiveldivisie van wat vroeger Nutricia heette, door *Friesland Coberco Dairy Foods* heeft al heel wat koffie met of een wolkje *Nutroma* dan wel *Friesche Vlag* gekost. FCDF was nog maar nauwelijks geboren - in 1996 - of de directies van beide partijen zaten al om de tafel. Het lukte niet.

Chocomel en Nutroma naar FCDF. Geen onaantrekkelijk idee. Naast de koffie- en chocolademelk had het concern in Zoetermeer immers ook het energiedrankje Extran en de yoghurtdrink Fristi in de aanbieding.

Hebben wij het nog alleen maar over de Benelux. In Duitsland staan ze met Drinkfit in de schappen en in Hongarije onder meer met Milli. Hebben ze ook achttien fabrieken in Europa, waarvan negen in Hongarije en zes in Roemenië. Omzet van de groep is niet minder dan f840 miljoen en er werken 4440 mensen. Het bedrijfsresultaat was vorig jaar f100 miljoen. De overname kost FCDF f1,45 miljard.

Dat het in eerste instantie op een zeperd uitdraaide hield verband met de tegenprestatie die FCDF moest leveren. Die zou de baby- en kleutervoeding aan Zoetermeer moeten overdragen. De partijen werden het niet eens. Het zat ook moeilijk want als *Numico*, zoals *Nutricia* nu heet, die producten binnen zou halen had ze zo'n beetje de hele Nederlandse markt in handen. Daar zou de kartelpolitie allicht een stokje voor hebben gestoken. Bovendien was de divisie te veel verstrengeld in het bedrijf.

Harry Vellenga van het FNV voorspelde al in 1998 dat er wel weer overleg zou komen. Destijds moest FCDF f600 miljoen bij betalen. Dat geld was er toen niet, maar in 1998 volgens wel hem. „Absolute onzin”, zei destijds FCDF's woordvoerder Rob van Dongen. Vellenga krijgt achteraf toch gelijk.

Het aangekondigde vertrek van de baby- en kleutervoeding van FCDF heeft indertijd grote onrust bij het personeel veroorzaakt. Ze waren net zo lekker aan de gang met dat spul en dan ineens de hele handel naar de concurrent. In het persbericht van FCDF wordt niet meer over het onbestorven verleden gerept.

In 1999 vroeg Klaas de Jong van *Numico* zich af waarom FCDF geen interesse meer voor Chocomel zou hebben, zeker toen de unit al apart was gezet en de productie naar België was overgeheveld. „Hja wolle dochs nei mear merkprodukten ta? No, Chocomel is in merkprodukt. It is noch mear, it is in soartnamme”. Met Nutroma levert dat merk een brutomarge van 8 procent op en daar kijkt men in de zuivel van op. Hans van der Wielen van *Numico* hield de zaak in de etalage. “Als er morgen iemand om komt wordt het interessant, hoewel de winst toch leuk was.”

Friesche Vlag en Nutroma strijden al jaren om de hoogste eer in ons land op het gebied van koffiemelk. Chocomel is de marktleider waar het om chocolademelk gaat. Choq van FCDF is een

goede tweede. Echter op de lijst van de vijftien hoofdmerken van FCDF komt Choq niet voor. Mogelijk dat Chocomel daar wel een plekje op krijgt en dat Nutroma de strijd tegen Friesche Vlag zal verliezen.

De overname betekent ook dat *Friesland Coberco Dairy Foods* weer voet aan de grond krijgt in het Oostblok. Ooit had het concern vestigingen in Polen, Hongarije en Tsjechië. Daarvan is alleen de laatste overgebleven. *Numico* zat daar beter. FCDF wil die kant weer op, naar 'de snel ontwikkelende zuivelmarkten in Centraal-Europa'. Het management van *Numico* blijft aan. De overgenomen divisie zal als een aparte eenheid opereren binnen het noordoostelijk concern.

Leeuwarder Courant 2001-03-08

FCDF naar boeren om geld overname 'Chocomel'

LEEWARDEN - Het zuivelconcern *Friesland Coberco Dairy Foods* stapt volgend jaar naar zijn boeren om geld los te weken voor de overname van de dranken-en zuiveldivisie van *Numico*. Tot die tijd is er een overbruggingskrediet afgesloten met een consortium van banken. De overname kost f 1,45 miljard. Het krediet heeft evenwel een aanmerkelijk hogere limiet, want FCDF is nog in de race om de Leerdammer Company van Wessanen over te nemen. Het inlijven van de Numico-poot heeft geen streep door dat streven gehaald.

Leeuwarder Courant 2001-03-08

Hoofdkantoor Meppel FCDF



„Het is niet zo dat we nu even flink Centraal Europa ingaan”, zegt topman André Olijslager van Friesland Coberco. Maar het hoofdkantoor in Meppel vertoont al trekjes van Ceausescu-architectuur.

De coöperatievoorzitter van de zuivelreus, Arie Aalberts, zei gisteren optimistisch te zijn over de animo van de boeren om voor dit doel geld in de onderneming te steken. „Ik kan mij nauwelijks voorstellen dat onze leden dit uit handen willen geven”. Over de manier waarop deelname zal plaatsvinden wordt nog beraadslaagd.

De overname houdt in dat FCDF er 570 miljoen kilogram melk bij krijgt. Daarvan wordt 450 miljoen in Hongarije verwerkt onder andere tot dagverse producten en tot zuivelsnacks. Directeur André Olijslager daarover: „Dat is kwark met een vruchtensmaak, maar ik zal de Hongaarse

naam daar voor niet uitspreken”. In Duitsland wordt 80 miljoen verwerkt en in de Benelux 40 miljoen kilogram. „De boeren kunnen op onze condities bij ons komen, of bij Numico blijven. Net wat ze zelf willen”.

De overname betekent voor FCDF dat het concern een steviger positie krijgt in de buitenhuismarkt ('out of home'), dus in de horeca, de catering en de benzinestations. De Numico-divisie haalde vorig jaar een netto-winst van ongeveer f 65 miljoen. Van de omzet van f 880 miljoen komt 44 procent uit Hongarije, 25 procent uit ons land, 11 procent uit België en ook 11 procent uit Duitsland, 5 procent in Tsjechië, 2 procent uit Engeland en ook 2 procent uit Roemenië. Olijslager: “Het is niet zo dat wij nu even flink Centraal-Europa ingaan”.

NvhN 2001-03-21

Uitbraak van MKZ-virus in Nederland ²⁶

Nieuwsblad van het Noorden, 21 maart 2001, blz. 1

Uitbraak van MKZ-virus in Nederland

Calamiteitenteams in Groningen en Drenthe bijeen.

Den Haag – Op een boerderij in Olst (Overijssel) is vandaag mond- en klauwzeer (MKZ) geconstateerd. Dat heeft minister Brinkhorst van Landbouw vanmorgen in de Tweede Kamer bekendgemaakt. De boerderij met 60 runderen en 20 schapen is inmiddels geruimd. Het is het eerste geval van mond- en klauwzeer in Nederland sinds 1984.

Leeuwarder Courant 2001-03-22 F



Wieger Wierda kijkt toe hoe 24.000 liter kostbare melk in de mestput verdwijnt.

²⁶ Geplaatst in MAP-Rundvee – https://www.zuivelfabrieken.nl/_wp_pdf/MAP-Rundvee-fok-en-controlever.-en-dierziektebestrijding_2014-04-06.pdf

Duitse melk redding voor Friesche Vlag

LEEWARDEN - De productie van *Friesche Vlag* dagverse melk, yoghurt en vla is de afgelopen nacht gered door de aanvoer van boerenmelk uit Duitsland. Daardoor konden de drie consumptiemelkfabrieken in Groningen, Arnhem en Nijkerk op volle toeren draaien. Alle andere fabrieken van *Friesland Coberco Dairy Foods* zijn stopgezet.

Volgens woordvoerder Rob van Dongen kan *Friesche Vlag* de winkels ook morgen nog met dagverse producten bevoorraden. “Alleen kunnen wij het tempo van het hamsteren van de consumenten niet volgen.”

Het concern heeft de melk op de vrije markt in Duitsland gekocht. *Friesche Vlag* heeft echter nog een appeltje voor de dorst. Het bedrijf heeft een contract met de Duitse vennootschap 'Die Friesen' van Sietse van der Honing in Oosterwolde voor de levering van 20 miljoen kilogram melk per jaar. *Friesche Vlag* liet die melk tot dusver tot kaas verwerken bij Nordmilch in Edevecht. Een deel wordt nu naar de dagverse fabrieken doorgesluisd.

De zuivelindustrie vindt dat het vervoersverbod voor rauwe melk zaterdagavond moet worden opgeheven. Als het ministerie van LNV het verbod verlengt, gaat dat ten koste van de veehouders, het milieu, de consument en de export, aldus de *Nederlandse Zuivel Organisatie* (NZO). De organisatie heeft het ministerie van landbouw ook gevraagd de Nederlandse maatregelen aan te passen aan de richtlijnen van de Europese Unie. Ongeveer tweederde van de Nederlandse zuivelproductie gaat naar het buitenland. De totale exportwaarde van de Nederlandse zuivel is ongeveer f8 miljard.

'Besmette' melk verwerkt door FCDF Lochem

LEEWARDEN - De zuivelonderneming *Friesland Coberco Dairy Foods* verwerkt vrijwel alle melk uit de gebieden waar tongblaar heerst. Het gaat om Oene en Overberg en omgeving. De melk, ook die van Campina-Melkunie in Zaltbommel, DOC-Kaas in Hoogeveen. Rouveen en Nutricia in Zoetermeer, gaat naar de FCDF-fabriek in Lochem. Nestlé verwerkt de melk zelf in Gorkum.

Voor die centrale verwerking is gekozen omdat de melk uit deze gebieden op een bepaalde manier moet worden behandeld. Uit oogpunt van doelmatigheid kan dat beter op één plaats. In Lochem wordt de melk dubbel verhit. Vervolgens wordt er poeder van gemaakt. Die poeder is wel geschikt voor menselijke consumptie, aldus woordvoerder Rob van Dongen van FCDF.

De zuivelindustrie heeft problemen met de export van producten gekregen. Na de uitbraak van tongblaar in ons land eisen de afnemers in het buitenland dat de producten worden voorzien van speciale certificaten.

In Europa hebben de gehele provincies Gelderland en Overijssel het stempel 'toezichtsgebied' gekregen. Voor de afzet in eigen land is de aanduiding Oene of Overberg voldoende. „Dat betekent”, aldus Van Dongen, “dat na de stilstand van vorige week, die miljoenen schade heeft opge-

leverd, er ook een grote vertraging bij de export is ontstaan. Er moet enorm veel administratief werk worden verricht”.

Nadat zaterdag de verwarring over het ophalen van melk was opgetrokken is FCDF de boer opgegaan. Alle leden en leveranciers werden over één kam geschoren. De melk werd pas opgehaald nadat de boeren de productie van zes malen in de gierkolk hadden laten lopen, vooral ook om de kwaliteit te kunnen waarborgen.

Nestlé begon zaterdagmiddag pas om zes uur met het ophalen van de melk. Volgens Tom Kolenberg van het concern was dat uit rechtvaardigheidsoverwegingen. “Wij wilden niemand bevoorstellen. De een zal daar vrede mee hebben, de ander niet.”

Nestlé voorziet problemen met de export van baby- en kindervoeding. Mocht die stil komen te staan dan zal de fabriek, vooral die in Scharsterbrug, de melk moeten verpoederen. „Wij zullen dan ook aankloppen bij de overheid”. Over de gevolgen voor de boeren laat Kolenberg zich niet uit. „Daar moet dan een oplossing voor komen. Wij gaan in elk geval geen melk ophalen voor producten die niet kunnen verkopen.”

Nieuwsblad van het Noorden 2001-03-30

Boeren leverden te oude melk aan zuivelfabrieken

MEPPEL - Veehouders uit de omvangrijke leverancierskring van het zuivelconcern *Friesland Coberco Dairy Foods* hebben ondanks de waarschuwingen toch verouderde melk aangeleverd. Dat is gebeurd rond het vorige weekeinde, nadat de melkafgifte in verband met het mond- en klauwzeervirus enige tijd stilgelegd heeft. Het concern betreurt de overtredingen ten zeerste, zo zegt woordvoerder Rob van Dongen op het hoofdkantoor in Meppel. “Die oude melk gaat in het productieproces kwaliteitsproblemen opleveren, waardoor er wellicht partijen moeten worden vernietigd”, aldus de zegsman.

Of er al melk of melkproducten zijn vernietigd, wil Van Dongen niet zeggen. Ook doet hij geen uitspraken over de omvang van de te verwachten schade. “In elk geval valt die in het niet bij de schade die we hebben geleden omdat de fabrieken een poos stil hebben gelegen, waardoor er ook niet kon worden geëxporteerd.”

De boeren hebben van het concern strenge regels omtrent de te volgen strategie ontvangen toen bleek dat de melk niet afgeleverd mocht worden. In de tanks mochten zes 'melkmalen', de melkbeurten van drie dagen, worden opgeslagen. Daarna moesten de tanks worden gelegegd in bijvoorbeeld de mestkelders. Gebleken is, dat sommige boeren meer dan de toegestane zes melkbeurten hebben bewaard. Toen ze weer mochten leveren, arriveerde er op de fabrieken derhalve melk die ouder was dan drie dagen. Die hoefde nog niet direct zuur te zijn, maar er was volgens het concern toch sprake van een onaanvaardbaar kwaliteitsverlies.

FCDF sluit kaasfabrieken Burgum en Olterterp in 2003

LEEWARDEN - De kaasfabrieken van de Frico in Burgum en Olterterp worden medio 2003 gesloten. Er werken 92 mensen. Dat heeft de directie vanmorgen aan de vakbonden en de ondernemingsraad meegedeeld. De sluiting hing al een tijdje in de lucht en vindt plaats in het kader van een nieuwe reorganisatieronde waarbij in de komende vijf jaar 350 arbeidsplaatsen verdwijnen.

Tegenover de sluiting staat een investering in de kaasfabrieken van Bedum en Workum. De productie van Burgum en Olterterp - in beide bedrijven wordt jaarlijks 22.000 ton aan Goudse en Maasdammer kaas gemaakt - wordt naar Workum en Bedum overgeheveld. In Bedum leidt dat tot de bouw van een nieuw pakhuis en pekellokaal, in Workum zal de capaciteit relatief eenvoudig worden vergroot.

Bij de Frico in Burgum werken 53 man in vaste dienst, in Olterterp gaat het om 42 arbeidsplaatsen. Gedwongen ontslagen zullen niet plaatsvinden. Er kunnen 51 mensen aan de slag in Workum en Bedum. De anderen kunnen rekenen op steun bij het vinden van een nieuwe baan. Met de sluiting van de beide fabrieken is deze reorganisatieronde nog niet voltooid. Begin maart kondigde de directie aan dat er nog twee of drie fabrieken worden afgestoten. De Frico heeft nu nog dertien kaasfabrieken met 5.500 man personeel.

Ook in de poedersector wordt ingegrepen. De directie wil de verwerking afstemmen op de eigen behoefte en geen melk van andere concerns meer ontvangen.

Sluiting Friese kaasfabrieken voorlopig laatste in rij

Dat er bij de Frico kaasfabrieken zouden dichtgaan, was geen verrassing. De vraag was alleen: welke? Burgum en Olterterp zijn nu de dupe geworden, zo bleek gisteren.

Door Willem Stegenga

LEEWARDEN - Burgum en Olterterp volgen de weg die Balk, Sint Nicolaasga en Elsloo hebben afgelegd. De kaasfabrieken gaan dicht als laatste in de lange rij van sluitingen en reorganisaties. Met de sluiting verdwijnen 92 arbeidsplaatsen. Daarvan worden er vijftig overgeheveld naar Workum en Bedum, waar flink wordt geïnvesteerd.

Het leek er op dat Assen en Oosterwolde er nog achteraan zouden komen. Maar woordvoerder Rob van Dongen van *Friesland Coberco Dairy Foods* bezweert dat er thans geen andere plannen voor sluiting zijn. Voor zo lang het duurt is de huidige toestand de meest optimale.

De fusies in de noordelijke zuivel hebben vrijwel altijd geleid tot sluiting van kaasfabrieken. Tientallen hebben in de laatste decennia het loodje gelegd. Kaas is veruit het grootste product van de zuivelreus in eigen land. Daar gaat ruim de helft van de melk naar toe. Juist uit kaas heeft *Frico Cheese* moeizaam rendement kunnen halen. Pas vorig jaar was er enige tevredenheid.

De vakbonden zijn redelijk content dat het voorlopig blijft bij de sluiting van twee kaasfabrieken. "Wy hienen mear ferwachte", aldus Harry Vellenga van de FNV. "It bliuwt fansels hartstikke

sneu foar dy minsken dy't al jierren yn dizze fabriken wurke ha en no nei in oar plak moatte". Hij is in elk geval blij dat het huidige sociaal plan, dat tot en met 2002 geldig is, daarna nog van kracht blijft. De sluiting staat namelijk voor 2003 gepland. Wat zijn collega Syds Kloosterman van het CNV aanspreekt is dat snel in kaart wordt gebracht waar het personeel naartoe kan. "Oars krijst dat de lju fuortgeane en de produksje fan de te sletten fabriken yn gefaar komt".

In de poedersector staat nu nog het een en ander te gebeuren, maar Kloosterman wijst erop dat in het reorganisatieplan ook is aangekondigd dat men de verpakking van de kaas zoveel mogelijk bij de fabriek wil concentreren. „Dat hat sûnder mis gefolgen foar de tsiishandels dy't yn 'e rin fan de lêste jierren oerbleaun binne”.

Leeuwarder Courant 2001-05-12

FCDF pompt kapitaal in flexibele kaasfabriek

WORKUM - Zuivelconcern *Friesland Coberco Dairy Foods* maakt van de kaasfabriek in Workum „een flexibele fabriek”. Een forse kapitaalsinjectie, van tientallen miljoenen guldens, maakt het mogelijk straks afwisselend verschillende kaassoorten te produceren. “We willen ons niet langer vastpinnen op één soort. Flexibel zijn, daar draait het om”, aldus concernwoordvoerder Rob van Dongen.

De fabriek, die nu jaarlijks 38.000 ton kaas produceert, wordt de komende tijd flink uitgebreid. Workum profiteert van de sluiting van de kaasfabrieken in Burgum en Olterterp, die donderdag bekend werd gemaakt. Friesland Coberco wil de Frico-kaasdivisie herstructureren. Door schaalvergroting en grotere flexibiliteit moeten de kosten omlaag. Ook wil het concern van bulkproductie omschakelen naar het ontwikkelen en produceren van merkkaas. Die levert meer op en is daarmee winstgevender.

De plannen voor de Frico-fabrieken in Workum en Bedum, waar ook flink wordt uitgebreid, blijven vooralsnog in nevelen gehuld. Friesland Coberco wil alleen kwijt dat aan de twee fabrieken voor f 120 miljoen wordt verspijkerd.

In Workum komt in elk geval een productielijn waar zowel rechthoekige als ronde kazen kunnen worden gemaakt. De twee fabrieken die worden gesloten hebben elk een productie van 22.000 ton per jaar. Die wordt overgeheveld naar de twee bedrijven waarin wordt geïnvesteerd.

De ruim honderd werknemers van de fabriek in Workum zijn “niet echt enthousiast” over de plannen, zegt Johan Folmer van de ondernemingsraad. “Het is natuurlijk mooi dat wij er werk bij krijgen, maar de mensen beseffen terdege dat er elders banen verdwijnen.” In Burgum en Olterterp sneuvelen 92 banen. Daarvan worden vijftig overgeheveld naar Bedum en Workum. De uitbreiding van die twee kaasfabrieken moet medio 2003 zijn voltooid. Dan gaan in Olterterp en Burgum de deuren dicht.

Liever tongblaar (MKZ.) dan een betrapte De Boer ²⁷

KAF EN KOREN²⁸

ER IS WAT afgesaneerd de afgelopen vijftien jaar.

De cijfers trekken een diep spoor door de veehouderij. Het aantal melkers liep terug van 58.000 naar 29.000. Hadden wij toen nog 2,4 miljoen stuks melkvee, nu is dat maar 1,5 miljoen stuks. Destijds had je op honderd bunder nog 203 koeien, nu nog slechts 149 stuks. Wat nou groen of-fensief met je 'intensieve veehouderij'.

In 1985 ging de melk nog naar 128 fabrieken, nu naar 66. De ene fusie jaagde de andere. Het moest groter, want de afnemers concentreerden zich ook. Met zuivelgiganten zou alles beter worden. Het *Productschap Zuivel* heeft de melkprijs van 1980 op 100 gesteld. Die van 1985 kwam op 118. De melkprijs van vorig jaar reikte niet hoger dan 111. Bij vijftien jaar geleden dus een teruggang van 7 procent.

Vier jaar geleden kwam de 'grote omslag'. *Friesland Dairy Foods* werd een stuk groter door de fusie met *Coberco* in **Zutphen**, *Zuid Oost Hoek* in **Oosterwolde** en *Twee Provinciën* in **Wor-kum**. Met *Coberco* was al eens eerder gepraat, maar dat liep toen op niets uit. In Zutphen zocht men daarop contact met *Campina* in **Zaltbommel**. Ook dat ging mis.

Coberco leude verder met zichzelf. Nou, toe dan maar, zei men bij *Friesland Dairy* in 1997. Zo werd een bedrijf ingelijfd dat zijn verhalen ophing aan zijn ambities, niet aan zijn resultaten. Zo-als aannemers ook altijd zeggen 'morgen zal het gebeuren'.

Campina in Zaltbommel ging samen met de Duitse coöperatie *Milchwerke Köln Wuppertal*. *Nutricia* in **Zoetermeer** veranderde haar naam in *Numico*. Het bedrijf wilde af van de zuivel en zich toeleggen op voedingssupplementen.

Numico heeft sindsdien meewarig neergekeken op de andere twee. Geen gedonder meer met boeren die nog wat zeggenschap overeind wilden houden. Geen gelazer meer over de melkprijs, maar een frisse start naar het roosje in een markt.

Numico groeide als kool. De omzet steeg van f3,2 miljard naar f9,3 miljard. De winst groeide mee: van J 288 miljoen naar f827 miljoen vorig jaar.

Numico verpatste de zuivel en dus de boeren aan FCDF. Dat had wel trek in *Chocomel*, *Nutroma* en *Fristi*. Stevige merken, ze pasten naadloos in het beleid.

Campina dijde ook aardig uit. In vier jaar van J 6,8 miljard naar J 8,6 miljard. De melkprijs groeide echter niet mee. Integendeel. In 1997 kwam die nog uit op 78,51 cent, vorig jaar was die gezakt naar 76,15 cent.

Bij *Friesland Coberco Dairy Foods* ging het anders. De omzet was vorig jaar f9,1 miljard; vier jaar terug nog f9,2 miljard. Daar komt dan wel die f880 miljoen bij van *Numico*. FCDF betaalt de boeren een melkprijs uit. Daarnaast krijgen zij dividend op hun certificaten. Die melkprijs was in 1997 77,55 cent per kilogram. Over 2000 werd volstaan met 75.85 cent. In 1997 werd f 35 miljoen aan dividend uitbetaald, vorig jaar f69 miljoen.

²⁷ Voetballers de Frank de Boer, Edgar Davids en Jaap Stam werden in 2001 betrappt op het gebruik van nandrolon, de Boer heeft altijd ontkend! Bron: Wikipedia

²⁸ Dit was de laatste 'Kafen Koren' van landbouwredacteur Willem Stegenga!

Op papier staat *Numico* er dus het beste voor. Het wekt ook de indruk dat het speelt in de afdeling ‘uitmuntendheid’. De directie is, volgens het jongste jaarverslag zelfs bijkans euforisch over de naaste toekomst.

Een beetje zuur voor die andere twee. Bij FCDF zegt men voorzichtig: „Onvoorziene omstandigheden voorbehouden wordt een verdere stijging van de nettowinst verwacht. Het bedrijf blijft echter nog gevoelig voor de prijsfluctuaties van generieke producten”. De directie van *Campina* is nog bescheidener met de kwalificatie ‘voorzichtig optimistisch’.

Onlangs keek *Numico* nog met een gelukzalig stemmend mededogen naar de zuiveljongens. Wat hadden die een trammelant met die mond- en klauwzeer. „Jonge, jonge wat zijn wij blij dat wij met die boeren niks meer hebben te maken.”

Laten nou net twee internationaal befaamde ‘gebruikers’ van voedingssupplementen roet in het eten gooien. Edgar Davids en Frank de Boer. Ze veinzen de onschuld van een hardfietser, maar ja, die controlerapporten wijzen anders uit.

Beter één crisis met mond-en klauwzeer dan twee hautaine voetballers die voedingssupplementen slikken, producten waar je je hele hebben en houden aan hebt opgehangen. De consumptie van zuivel zal niet onder de tongblaar lijden. Dat blijft ijzersterke voeding, waar je niks aan hoeft te supplementeren. Voedingssupplementen kun je zonder. Als er bekende helden op een overdosis worden betrapt, ben je verder van huis.

Sa, dat wie ‘t. (Zie noot)

WILLEM STEGENGA

Leeuwarder Courant 2001-08-02

FCDF met melkprijs in top vijf

LEEWARDEN - Friesland Coberco (FCDF) bereikt met haar huidige hoge melkprijs de top-vijf van Europa. De gemiddelde uitbetaling vanaf '99 komt uit op f68.17 per 100 kilogram standaardmelk, berekent het vakblad Boerderij in haar jongste uitgave. Daarmee staat FCDF op een vijfde plek. Het Italiaanse Parmalat scoort het hoogst van de zestien Europese zuivelaars met een prijs van f81,67. Daarna komen Arla Foods (Zweden). Kymmpe (Finland) en Arla Foods (Denemarken). Het Franse Danone staat op een zesde plek met f67.61, gevolgd door Campina Melkunie met f 67,25.

Friesland verliest fenomeen schoolmelk

Van een onzer redacteuren

LEEUWARDEN - Het doek is gevallen voor schoolmelk op Friese scholen. *Friesland Coberco Dairy Foods* ziet sinds het begin van dit schooljaar af van de distributie van Friesche Vlag-schoolmelk in het noorden en oosten van het land. Concurrent *Campina* neemt de gesubsidieerde schoolmelkverstrekking in het oosten over. In Friesland en Groningen wordt de distributie te kostbaar.

Schoolmelk is van oudsher vooral een succes in het westen en zuiden van het land. *Melkunie* was hier sterk geïnteresseerd in het project. Ook na de fusie met *Campina* bleef schoolmelk een interessante markt met jaarlijks 12 miljoen liter. In het noorden zorgde *Friesland Dairy Foods* voor de levering, maar een grote markt is het nooit geweest. Minder dan 10 procent van de scholen bood de 'witte motor' aan.

Voor *Campina* is het ondoenlijk de dertig nog deelnemende scholen in Friesland en het noorden van Groningen te blijven bevoorraden. „Jammer, want schoolmelk is zeker in een tijd dat voor veel kinderen het ontbijt er bij inschiet, een goede zaak”, zegt woordvoerder Jeen Akkerman.

Schoolmelk is lange tijd een belangrijk promotiemiddel geweest voor melkproducten. Vorig jaar besloot de Europese Unie nog de subsidiëring ervan voort te zetten. Ook bij *Campina* is men overtuigd van het nut van schoolmelk. Waarom de populariteit in het Noorden altijd achter is gebleven, is niet geheel duidelijk. Akkerman: „Dat is een vicieuze cirkel. In het noorden is er nooit veel aan gedaan. Dan krijg je ook niet een goede markt.”

Leeuwarder Courant 2001-09-06

Proeffabriek FCDF – Frico - gaat naar Wolvega

DRONRIJP/WOLVEGA - Kaasfabrikant Frico Cheese gaat zijn proeffabriek verhuizen van Dronrijp naar Wolvega. Op de researchafdeling werken vijftien mensen. Volgens woordvoerder Jan Feenstra wil Frico - de kaasdivisie van zuivelconcern Friesland Coberco Dairy Foods - de ontwikkelafdeling vlak bij het hoofdkantoor in Wolvega hebben. „Want er is veel overleg nodig met de mensen van verkoop en marketing.” Een termijn is nog niet bekend.

Op het Wolvegaster Frico-complex aan de Frisaxstraat is nog genoeg ruimte om het proeffabriekje onderdak te bieden. De afdeling ontwikkelt nieuwe kaassoorten en beproeft nieuwe productiemethoden. Hoeveel geld met de investering is gemoeid, wil Feenstra niet zeggen.

De ondernemingsraad van het zuivelbedrijf moet nog advies uitbrengen over de voorgenomen verhuizing. Burgemeester en wethouders van Weststellingwerf willen de benodigde milieuviering voor de uitbreiding in Wolvega binnenkort afgeven.

Hogere winst Friesland-Coberco ondanks MKZ

Enig minpuntje van zuivelconcern zijn de slechte resultaten in Azië.

MEPPEL - Mond-en klauwzeer en een dip in de economie hebben Friesland Coberco Dairy Foods niet kunnen deren. In de eerste helft van dit jaar boekte het zuivelconcern een winst van 85 miljoen gulden. Dat is een stijging van 20 procent ten opzichte van de eerste helft van 2000. Op de winst is de schade van de MKZ-crisis van 17 miljoen gulden al afgeboekt.

Het zijn vooral hogere verkoopprijzen en hogere verkopen, die de winst hebben doen stijgen. Per aandeel steeg de nettowinst bijna 18 procent naar 11,18 gulden. De omzet steeg met 7 procent naar 4,784 miljard gulden.

Het enige minpuntje dat Friesland Coberco moet noteren, zijn de slechte resultaten in Azië. Hogere inkooprijzen van grondstoffen op de wereldmarkt en lagere wisselkoersen van lokale valuta hebben de resultaten in guldens onder druk gezet. Marktaandelen en omzet in lokale valuta zijn gestegen.

Directeur André Olijslager toont zich bijzonder tevreden met de halfjaarcijfers. Zeker de geringe invloed van de mond- en klauwzeerschade doet hem goed.

In oktober neemt het concern definitief de activiteiten van Nutricia Dairy and Urinks Group (**chocomel** en **Fristi**) over. Ook daar zijn de resultaten over het eerste half jaar hoopgevend.

Friesland Coberco waarschuwt wel tegen overspannen verwachtingen voor het tweede halfjaar. Gestegen grondstofprijzen, afschrijving van de goodwill voor de overname van de Nutricia onderdelen en het nemen van een voorziening voor eerder aangekondigde reorganisaties zullen van invloed zijn op het resultaat. Het concern verwacht uiteindelijk een nettowinst over geheel 2001, die overeenkomt met die van vorig jaar: 172 miljoen gulden.

Leeuwarder Courant 2001-11-07 D1-2

Dinkelland te Losser wil fusie met Friesland-Coberco

MEPPEL-LOSSER - De Coöperatieve Zuivelindustrie Dinkelland in Losser wil fuseren met Friesland Coberco Dairy Foods (FCDF). Op grond van bestaande contracten tussen Dinkelland en voorgangers van FCDF kan Dinkelland verzoeken om een fusie. De leden van Dinkelland hebben ingestemd met de start van de fusiebesprekingen.

Dinkelland stuurt aan op een fusie, omdat het de hogere melkprijzen niet meer kan doorberekenen in de verkoopprijzen. De Twentse coöperatie produceert vooral koffiemelk en chocolademelk. Sinds 1988 houdt het bedrijf zich ook bezig met de productie van biologische zuivelproducten.

Leeuwarder Courant 2001-11-07

Friesland Coberco in verplichte fusie

MEPPEL – Het kleine Twentse zuivelbedrijf **Dinkelland** wil fuseren met Friesland Coberco Dairy Foods. De coöperatie uit **Losser** kan zijn leden niet meer een redelijke melkprijs betalen. Op grond van contracten met voorganger van Friesland Coberco is dit zuivelconcern verplicht de fusie aan te gaan. Wel moeten de algemene vergaderingen van beide coöperaties nog instemmen.

De omzet van de coöperatie met 75 leden bedraagt ongeveer f75 miljoen. Het bedrijf verwerkt 30 miljoen kilo melk. Er werken ongeveer 45 mensen.

Daar komen nog eens twaalf bij van de verkooporganisatie Multifarm. Dinkelland en Friesland Coberco bezitten elk de helft van de aandelen van Multifarm.

Friesland Coberco had in 2000 een omzet van bijna f9,1 miljard. Wereldwijd zijn er 12.000 mensen in dienst, waarvan 5500 in Nederland. In totaal leveren 12.000 melkveehouderijbedrijven de melk aan de coöperatie.

Woordvoerder Rob van Dongen van Friesland Coberco meldt dat er contractuele verplichtingen bestaan tussen beide coöperaties. Desondanks moeten de algemene vergaderingen van beide instemmen met de fusie.

Ook de ondernemingsraden wordt advies gevraagd. Het is nog te vroeg om iets te kunnen zeggen over de gevolgen voor de werknemers in Losser, zegt Van Dongen.

Leeuwarder Courant 2001-11-09

Melkprijs 2000 Friesland-Coberco f 76,35

MEPPEL - De definitieve melkprijs over 2000 van Friesland Coberco is drie cent hoger uitgevallen dan de voorlopige en is vastgesteld op f 76,35. De melkveehouders schieten daar niet zoveel mee op, want het bestuur van de coöperatie heeft besloten minimale verschillen tussen de voorlopige en definitieve melkprijs niet uit te keren.

De voorlopige in mei gepubliceerde melkprijs is vastgesteld op de beschikbare gegevens van de vijf index-ondernemingen Belgomilk, Campina-Melkunie, Humana Milchunion, MD Foods en Nordmilch. De definitieve prijs is vastgesteld op grond van de gegevens uit de jaarverslagen van deze ondernemingen. In 1999 bedroeg de definitieve melkprijs f73,48.

Leeuwarder Courant 2001-12-11

ook MAP Campina

Zuivelreus houdt vast aan keursysteem 'KKM'

LEEWARDEN - *Friesland Coberco Dairy Foods* is niet bang dat zijn kwaliteitssysteem voor de melkveehouderij in strijd met de wet is. Vorige week wonnen twee melkveehouders een proces tegen concurrent *Campina*. Ze waren gekort, omdat ze niet aan het kwaliteitssysteem Keten Kwaliteit Melk (KKM) voldeden.

Volgens het gerechtshof in Arnhem is KKM in strijd met de kartelwet. Het systeem is indertijd ingesteld op aandringen van de zuivelindustrie. Boeren die niet aan de eisen van het systeem voldoen worden, krijgen minder voor hun melk. Al eerder had de Nederlandse mededingingsautoriteit opgemerkt, dat KKM op onderdelen in strijd is met mededingingsregels.

Friesland Coberco heeft na die uitspraak een eigen kwaliteitssysteem in het leven geroepen. Dat is weliswaar gebaseerd op KKM, maar op onderdelen verschilt het ervan. Onder de boeren heet dit systeem overigens gewoon KKM.

Volgens woordvoerder *Friesland Coberco* Rob van Dengen zal elke boer, die meent dat hij op grond van de Arnhemse uitspraak kortingen op de melkprijs kan terugvorderen, naar de rechter moeten stappen. *Friesland Coberco* kent zes leden, die worden gekort.

Advocaat G. te Biesebeek van de twee betrokken boeren, meent dat de uitspraak van de rechter vergaande gevolgen heeft en dat iedere gekorte boer de kortingen kan terug vorderen. Alle boeren, die zo'n tien cent per liter worden gekort, zouden de korting terug kunnen vorderen. Campina gaat in beroep tegen de uitspraak.

Volgens voorzitter Jan Hesselink van de *vakgroep melkveehouderij* van de boerenorganisatie NLTO meent dat de uitspraak van het hof geen oordeel over KKM is, maar alleen over de toegepaste kortingen. De *Nederlandse Melkveehouder Vakbond* meent daarentegen dat de uitspraak een instrument is om zich te verzetten tegen het wettelijk worden van KKM.

De NMV is niet tegen het kwaliteitssysteem, maar vindt dat het niet verplichtend kan worden opgelegd. Het verhoogt de kostprijs van de melk en levert geen meerprijs op, aldus de vakbond.

Leeuwarder Courant 2001-12-21

Merk houdt winst FCDF dit jaar op peil – 172 mln.

Fusie met *Dinkelland* te Losser goedgekeurd

LEEUWARDEN - De winst van *Friesland Coberco Dairy Foods* komt dit jaar zoals verwacht uit op f172 miljoen (€ 78 miljoen).

Na een gunstig eerste halfjaar is het resultaat iets gedrukt door hogere grondstofprijzen en extra kosten door de uitbraak van mond- en klauwzeer. De winst is nu gelijk aan die van vorig jaar. De netto omzet van *Friesland Coberco* is gestegen met 6 procent door hogere verkoopprijzen en volumegroei. Vooral de merkproducten droegen daaraan bij. De omzet daarvan is met ongeveer 13 procent gestegen. Ook de bijdrage van deze producten aan de winst is toegenomen.

Dit jaar nam *Friesland Coberco* definitief de *Nutricia Dairy and Drinksgroup* over. De resultaten van deze acquisitie zijn niet meegenomen in de winsteijfers.

Inmiddels hebben de algemene vergaderingen van *Friesland Coberco* en *Dinkelland* te Losser ingestemd met de door het laatste zuivelbedrijf, gevraagd fusie. Contracten met voorgangers van *Friesland Coberco* gaven *Dinkelland* recht op een dergelijke fusie.

De tongblaarcrisis (MKZ.) heeft *Friesland Coberco* f 18 miljoen gekost. Ook voor de aangekondigde sluiting van drie kaasfabrieken en aanpassingen in de melkpoederproductie moest het zuivelconcern geld uittrekken.

De raad van commissarissen van het concern is weer voltallig met de benoeming van Rob ter Haar. Ter Haar is sinds 1999 voorzitter van de raad van bestuur van Hagemeyer en was eerder voorzitter van de directie van De Boer Unigro en lid van de directie van Douwe Egberts.

2002

Leeuwarder Courant 2002-02-22

Friesche Vlag boekt omzetplus 8,7 procent

LEEUWARDEN - Het merk *Friesche Vlag* was vorig jaar het best verkocht in de supermarkt. Voor een bedrag van € 257,80 miljoen gingen producten van het zuivelmerk over de toonbank. *Friesche Vlag* boekte daarmee een autonome omzetgroei van 8,7 procent - een ongekennde stijging in supermarktland.

Een en ander blijkt uit onderzoeksbureau *Information Resources* in samenwerking met *Foodmagazine*. *Friesche Vlag* boekte een deel van de omzetgroei door een stijging van de melkprijs. Maar vooral deed het merk in 2001 goede zaken met de introductie van luxe, duurere toetjes als Straciatella-Yoghurt. Bollino-vla en Milk and Fruit, meldt onderzoeker Ronald Laureijsen. De autonome groei van de verkopen bedroeg € 20,7 miljoen. Een klein deel werd behaald door de inlijving (?) in 2001 van het merk Domo. Een jaar eerder werd het zuivelmerk op de melkpakken van Coberco ingevoerd.

Friesche Vlag stootte Douwe Egberts van de troon. Het vanouds Friese koffiemark staat nu op een derde plek in de omzet top honderd met een totaalomzet van € 245 miljoen, bijna € 6 miljoen minder dan een jaar eerder. Tweede is en blijft het merk Campina met een totaal van € 257,2 miljoen. Douwe Egberts verloor in de supermarkten 2,4 procent aan omzet.
[....]

Leeuwarder Courant 2002-03-08

Banken hebben alle vertrouwen in FCDF

Nico Hylkema

LEEUWARDEN - Het gaat goed met *Friesland Coberco Dairy Foods*. Zo goed zelfs, dat banken zonder al te veel moeite € 800 miljoen op tafel leggen om de aankoop van *Nutricia Dairy and Drinks Group* te financieren. Volgens directievoorzitter André Olijslager worden de rentelasten ruim goed gemaakt door een hogere winst.

Olijslager laat zich inspireren door de winststijging van 2001. Twee procent lijkt niet zoveel, zei directielid Doede Vierstra, maar daarin is wel € 12 miljoen reorganisatiekosten verwerkt. Zonder die last was de winststijging 17 procent. Volgens het concern komt dat allemaal door de merkenstrategie.

In de merken zit de winst, zo blijkt uit de jaarrekening. Twee keer zoveel als in andere producten. *Friesche Vlag*, *Riedel* en niet te vergeten de buitenlandse merken als *Frisian Flag*, *Dutch Lady*, *Peak* lijken de kar te trekken. Hoewel, in Azië gooien fors hogere grondstofprijzen roet in het eten. Van ontzettend hoge winst naar heel goed rendement, stelt Olijslager gerust.

De winststijging van 2 procent bij *Frico Cheese*, toch ook een echt merk en een derde van de omzet, is een beetje mager. Daar wordt dan ook fors in de kosten gesneden. Dat hebben de medewerkers in Olterterp en Burgum al gemerkt. Deze kaasfabrieken gaan volgend jaar dicht. Olijslager toont zich optimistisch over de kaasmarkt. Toch is de tweede helft van 2001 niet om over naar huis te schrijven. Daarvoor stonden de prijzen te veel onder druk. Maar de kaascon-

sumptie groeit en met kostenbeheersing en reorganisaties is *Frico Cheese* winstgevend te houden.

De aankoop van de drankendivisie van *Nutricia* is een rib uit het lijf. De bedrijven zelf kosten € 673 miljoen en aan goodwill moet € 662 miljoen worden betaald. Die goodwill wordt in twintig jaar afgeschreven à € 33 miljoen per jaar. Dat moet ook nog eens uit een grotere brutowinst worden betaald.

Dat gaat allemaal wel lukken, verwacht de directie. Tenslotte behoort Friesland Coberco bij de tien grootste zuivelconcerns van de wereld. Wordt Friesland Coberco nog groter? Olijslager sluit het niet uit. Het motto blijft verdieping, niet verbreding. En Leerdammer? Tja, het is een bekend merk en zou goed passen binnen het assortiment. „Wij zijn wel geïnteresseerd,” zei Olijslager. Maar dan moet er wel eerst iets van de prijs af.

Nieuwsblad vh Noorden 2002-03-08

MKZ was voor FCDF 'beperkt probleem'

Van onze verslaggever **ERIK VAN DER VEEN**

MEPPEL - De mond- en klauwzeerepidemie van vorig jaar mag er bij individuele boeren zwaar hebben ingehakt, maar “in zakelijke termen is het een beperkt probleem geweest”. Dat zegt directievoorzitter A. Olijslager van *Friesland Coberco Dairy Foods* (FCDF) in Meppel. Het zuivelconcern zag zijn winst vorig jaar weliswaar sterk indampen door de hoge melkprijs. Maar daarvoor was niet de MKZ verantwoordelijk, maar de wereldwijde ontwikkelingen op de zuivelmarkt.

FCDF-topman Olijslager kon gisteren, bij de presentatie van de jaarcijfers over 2001, een winst bekend maken van 79 miljoen euro. Dat is 'slechts' 2 procent beter dan het resultaat over het voorgaande jaar. Ook voor het lopende jaar zal de winst "beperkt" blijven, verwacht Olijslager. Het bedrijfsresultaat op zich zal flink stijgen, maar wordt deels opgeslokt door de kosten van de recente aankoop van de zuiveldranken van *Nutricia*. Die overname kost FCDF de komende twintig jaar nog jaarlijks 33 miljoen euro. De FCDF-top was gisteren redelijk tevreden over de resultaten over het vorig jaar. De winststijging had nog 15 procent hoger kunnen uitvallen als het zuivelconcern niet had te kampen met de hoge melkprijs. Die steeg in sommige regio's tot 35 procent. Met name in Zuidoost-Azië stond de winst daardoor onder druk. Die ontwikkeling speelde FCDF volgens Olijslager veel meer parten dan de MKZ. Dat wil zeggen: in verhouding tot de schade bij de boeren, want de tongblaar-crisis heeft het zuivelconcern toch nog altijd een slordige 8 miljoen euro gekost.

Een veel grotere kostenpost was echter de voorgenomen reorganisatie van de kaasdivisie. Die operatie neemt vijf jaar in beslag, maar FCDF heeft de kosten (12 miljoen euro) in één keer afgeschreven. Vier of vijf van de dertien kaasfabrieken zullen worden gesloten, ten koste van 350 van de huidige 5500 arbeidsplaatsen. In het Noorden maakt FCDF onder meer kaas in Bedum, Marum en Assen.

Met name die laatste fabriek zou in de gevarenzone liggen. De reorganisatie van de kaasdivisie moet vanaf dit jaar financiële vruchten afwerpen. De kaasfabrieken zijn met een omzet van 1,265 miljoen euro nu al goed voor ongeveer eenderde van de totale concernomzet, en dat moet de komende jaren nog meer worden.

FCDF opent kantoor Ivoorkust

LEEWARDEN – Zuivelconcern Friesland Coberco Dairy Foods (FCDF) opent in Ivoorkust een verkoopkantoor. Vanuit dat land wil het concern West-Afrika bestormen. De meeste zuivelproducten worden eerst vanuit Leeuwarden geëxporteerd. Maar in de toekomst moet de eigen fabriek in Nigeria voor de omliggende landen produceren. Een en ander werd gisteren bekendgemaakt tijdens het staatsbezoek van de Nigeriaanse president Olusegun Obasanjo aan de Leeuwarder zuivelfabriek. Volgens woordvoerder Rob van Dongen ziet FCDF West-Afrika als een regio met een „toenemend belang” vanwege de economische groei. Verkopen gebeurden tot nu toe vanuit een kantoor in het Midden-Oosten.

Leeuwarder Courant 2002-04-06

Poedertorens Dronrijp en Oosterwolde blijven open

MEPPEL - Zuivelconcern *Friesland Coberco Dairy Foods* houdt de weipoedertorens van de kaasfabrieken in Dronrijp en Oosterwolde toch open. Vorig jaar juni maakte het zuivelconcern bekend dat de torens per eind dit jaar gesloten zouden worden. Daarbij zouden 26 banen vervallen.

De sluiting zou gebeuren in het kader van een afslanking van de wei-activiteiten van de divisie *Borculo Domo Ingrediënt*. De directie van Friesland Coberco is de afgelopen maanden echter tot de conclusie gekomen dat de poedertorens nodig zijn voor de productie van melkpoeder. Deze productie is nogal onregelmatig. Door de torens open te houden zegt het concern flexibeler in te kunnen spelen op pieken in de melkaanvoer.

Het besluit heeft tot gevolg dat de investering in Gerkesklooster voor de productie van deel-ontzoute weipoeders van de baan is. Deze productie zal nu in Dronrijp uitgebreid worden. Over personele gevolgen van het besluit kon het concern niets zeggen.

Leeuwarder Courant 2002-04-27

FCDF sluit de zuivelfabriek *Dinkelland* te Losser

LEEWARDEN/LOSSER - Friesland Coberco sluit de zuivelfabriek *Dinkelland* in Losser. De fabriek, die begin dit jaar wegens contractuele afspraken moest worden overgenomen, werkt volgens het concern niet efficiënt. De productie wordt overgeheveld naar vestigingen in Leeuwarden, Drachten en het Belgische Bornem. De ingreep kost 45 banen. FNV Bondgenoten noemt het besluit 'schandalig'.

De fabriek gaat, wat Friesland Coberco betreft, eind dit jaar dicht. Het concern ziet geen heil in investeringen in het bedrijf, dat midden in het dorp ligt. Zes werknemers kunnen terecht in Leeuwarden en twee in Bornem. Ook in verkooporganisatie *Multifarm* gaat het mes: van de twaalf arbeidsplaatsen verdwijnen er negen.

Dinkelland maakt langhoudbare zuivel, koffiemelk en biologische langhoudbare zuivel. De biologische zuivel wordt overgeheveld naar de fabriek van Friesland Coberco in Drachten. Het bedrijf verwerkt jaarlijks circa 30 miljoen kilogram melk, goed voor een omzet van tegen de € 16 miljoen.

FNV-bestuurder Harry Vellenga zegt „geschokt” te zijn. „De mensen hier in Losser zijn verslagen. Dit besluit is overduidelijk alleen genomen uit financieel oogpunt, zonder te kijken naar de sociale consequenties.” De ondernemingsraad moet zich overigens nog over het voornemen uitspreken. Hoewel volgens het sociaal plan van Friesland Coberco gedwongen ontslagen taboe zijn, zal het vinden van vervangende werkgelegenheid „nog een hele toer worden”, zegt Vellenga.

Friesland Coberco moest de fabriek van Dinkelland overnemen op grond van afspraken uit het verleden. De boeren van de coöperatieve fabriek wilden daarmee profiteren van de hogere melkprijs die de zuivelreus betaalt.

Volgens de vakbond maakte Dinkelland wel winst. „Maar als je de productie elders onderbrengt heb je nog meer winst. Dat is het hele verhaal.” Vellenga trekt een parallel met de vestiging van Nestlé in Scharsterbrug, waarvan deze week ook de sluiting werd aangekondigd, ten koste van 75 banen. „Daar speelt precies hetzelfde. De productie verdwijnt naar grote fabrieken, die nog efficiënter kunnen produceren.”

Leeuwarder Courant 2002-04-27

'Lekkerste' Friese melk komt straks uit België

De 'lekkerste' Friese melk komt straks uit België. De sluiting van de zuivelfabriek in Losser, die Friesland Coberco aankondigde, is daarvan de oorzaak. Het gaat om de hooggepasteuriseerde melk in de glazen fles met een nauwe mond. De melk wordt vrijwel uitsluitend in Friesland gedronken. Kenners beweren dat de smaak het dichtst bij verse koemelk komt.

Van die kenners zijn er steeds minder. Friesland Coberco staakte de productie van de melk dan ook al enkele jaren geleden. Dinkelland in Losser sprong op verzoek van zuiveldistributeur Versunie in het gat. De overname van de fabriek begin dit jaar beloofde voor de melkgenieter weinig goeds, maar woordvoerder Rob van Dongen stelt hen gerust. De melk blijft in productie, maar dan in de fabriek van Friesland Coberco in het Belgische Bornem.

Melkprijs FCDF over 2001 op € 37,21

LEEWARDEN - *Friesland Coberco Dairy Foods* heeft de voorlopige melkprijs over 2001 vastgesteld op € 37,21 per honderd kilogram melk. Dat is 7 procent meer dan de definitieve melkprijs over 2000. Bij de publicatie van de jaarcijfers ging het concern nog uit van € 37,20. De leden hebben als voorschot € 35,44 ontvangen. De nabetaling bedraagt € 1,77 per honderd kilo. De melkprijs is nog niet definitief. Daarvoor wacht het zuivelconcern op de publicatie van de jaarcijfers van de vijf indexondernemingen: Arla Foods Denemarken, Belgomilk, Campina, Humana Milchunion en Nordmilch.

Zuivel dreig donderdag fabrieken plat te leggen Drukmiddel voor beter resultaat CAO-onderhandelingen

LEEWARDEN - Als de werkgevers in de zuivel voor woensdagavond twaalf uur niet tegemoet komen aan de cao-eisen van de vakbonden, dan wordt donderdag begonnen met stakingen bij zuivelfabrieken. Dat staat in het ultimatum dat FNV Bondgenoten en de CNV Bedrijvenbond hebben verstuurd aan de *Nederlandse Zuivel Organisatie* (NZO).

Volgens FNV-bestuurder Harry Vellenga is het de bedoeling dat donderdag enkele zuivelfabrieken volledig worden stilgelegd. Geleidelijk aan zullen de acties uitgebreid worden tot een grote landelijke stakingsdag. Hij voorziet „voorlopig” geen problemen voor melkveehouders bij de afzet van de melk. „Als de ene fabriek plat ligt, kunnen ze het wel naar een andere locatie vervoeren. Dat moet geen probleem vormen. Er wordt toch al zoveel geslept met melk.”

FNV Bondgenoten eist in de nieuwe cao een loonsverhoging van 4 procent, CNV 7 procent in twee jaar. Beide bonden willen ook een betere ouderenregeling. Het eindbod van de werkgevers omvat een loonsverhoging van 6,25 procent in twee jaar.

In Friesland zijn zuivelvestigingen in Leeuwarden, Dronrijp, Workum, Oosterwolde, Wolvega, Olterterp, Burgum en Gerkesklooster. Er werken in totaal 1250 mensen. Landelijk vallen bijna 11.000 werknemers onder de zuivel-cao. Daartoe behoren niet de zuivelfabrieken van Nestlé (onder meer in Bolsward en Scharsterbrug). Nestlé heeft een bedrijfscao.

*Friesland Coberco samen met Campina*²⁹ -zie [LC-2002-06-15](#)

(Van onze redacteuren)

LEEUWARDEN - De zuivelconcerns *Friesland Coberco Dairy Foods* en *Campina* gaan samen. Daardoor ontstaat een grootmacht die een vierde plaats inneemt op de wereldranglijst van zuivelconcerns. Het nieuwe bedrijf telt wereldwijd negentienduizend werknemers, heeft een omzet van € 8,3 miljard en haalt jaarlijks 10,6 miljard kilogram melk op bij de aangesloten boeren.

	FCDF	CAMPINA	
netto-omzet	€ 4,4 miljard	€ 3,9 miljard	
werknemers	12.165 (Nederland 5517 buitenland 6648)	7114 (meeste in Nederland en Duitsland)	
verwerkte melk	5,2 miljard kg	5,4 miljard kg	
leden/boeren	11.894	9916	
merken	Friesche Vlag, Frico, Appelsientje, Coolbest, Fristi, Rainbow, Choq	Mona, Vifit, Milner, Zuiver Zuivel, Tuffi Yogho, Yogho, Slagroomvla	

LC/0602

Top tien zuivelomzet van bedrijven wereldwijd, in 2001, bedragen in miljarden euro's.
Bron: Produktschap Zuivel

1. Nestlé	14,4
2. Dean Food	9,2
3. Dairy Farmers of America	8,4
4. Fonterra	6,9
5. Kraft Food	6,7
6. Danone	6,6
7. Parmalat	5,9
8. Unilever	5,3
9. Lactalis	5,2
10. Meiji Dairies	5,0
13. FCDF	4,0
16. Campina	3,7

Beide hoofddirecties zijn het de afgelopen week in het diepste geheim eens geworden over de fusie, die geschiedt op basis van gelijkwaardigheid. De ledenraad van *Friesland Coberco* was vanochtend bijeen in Steenwijk.

De Nederlandse Mededingingsautoriteit moet nog toestemming geven voor de fusie. Het nieuwe bedrijf krijgt een bijna monopolie op de Nederlandse markt. Beide partijen denken groen licht te krijgen van de kartelwaakhond. Binnen de Europese Unie hebben zich al vergelijkbare concentraties voorgedaan. *Campina* en *Friesland Coberco* schermen met voorbeelden in Scandinavië (Arla), Italië (Parmalat) en Frankrijk (Danone).

Campina heeft in Nederland tweederde van de consumptiemelk in handen. *Friesland Coberco* is hier tevens sterk met dranken en koffiemelk. De toetjes van beide concerns staan naast elkaar in het zuivelschap. *Campina* heeft *Mona*, *Friesland Coberco* heeft *Friesche Vlag*.

Campina voert verder merken als *Milner*, *Tuffi* en *Yogho Yogho*.

Friesland Coberco is eigenaar van *Frico*, *Appelsientje*, *Fristi* en *Coolbest*.

Beide concerns zien vooral gezamenlijke groei in het buitenland. *Campina* is sterk in Duitsland en België en heeft een divisie in de Verenigde Staten. *Friesland Coberco* haalt het grootste deel van haar winst in groeiregio's in Zuidoost-Azië.

De bedrijven wilden vanochtend niet reageren op de voorgestelde fusie. Woordvoerder Rob van Dongen van *Friesland Coberco Dairy Foods* wil „niet ingaan op geruchten”.

²⁹ [2002-06-15](#) kwam de Leeuwarder Courant met een 'correctie' op deze berichtgeving - was niet juist

Friesland Coberco begint net lekker op stoom te raken

Door Aan Dirk van der Meulen

LEEWARDEN - Toen Friesland Coberco eind 1997 in de steigers werd gezet na een fusie tussen *Friesland Dairy Foods* (FDF), *Coberco*, *Twee Provinciën* en *De Zuid Oost Hoek* - werd dat door velen beschouwd als het sluitstuk van een hectische fusiegeschiedenis in Nederland. Wellicht dat het op termijn nog eens tot een samengaan met de **Hoogeveense** kaas-coöperatie *DOC* zou komen. Of dat *Campina* kaascoöperatie *Cono* in **Midden-Beemster** nog eens zou opslokken, maar daarmee was de koek dan ook wel op. Gezien de strenge mededingingsregels in Nederland werd een samengaan met *Campina* tot nu toe uitgesloten.

En de noodzaak daartoe leek ook eigenlijk niet aanwezig. Na een indrukwekkende start - in een rap tempo werd een groot aantal kaashandelsbedrijven overgenomen - en een aantal moeizame jaren - mede veroorzaakt door de bloedgroepenstrijd tussen de voormalige Coberco-top en de harde jongens van FDF (Olijslager, Priem, Dahlhaus) - begon *Friesland Coberco* vorig jaar pas echt op stoom te raken. Het al jaren gepropageerde merkenbeleid begon eindelijk zijn vruchten af te werpen. Het aandeel van de hoofdmerken (Friesche Vlag, Appelsientje) steeg met 11 procent en omvat inmiddels 35 procent van de totale omzet. Mede door het toenemende belang van de merken met hun hogere toegevoegde waarde kon de winst vorig jaar een recordniveau van € 79 miljoen bereiken. En dat in een jaar waarin vooral FCDF werd geconfronteerd met de gevolgen van de mkz-crisis (Noordoost-Friesland en de Veluwe). In deze merkenstrategie paste de overname van Nutricia Dairy & Drinks Foods (Chocomel, Fristi, Extran) dan ook als gegoten.

De overname heeft het internationale karakter van FCDF nog verder vergroot. Was het concern al een sterke speler in Zuidoost-Azië, met Nutricia krijgt de zuivelreus ook stevige voet grond in Centraal Europa. Van de 12.165 medewerkers, werken er 6648 in het buitenland. De acquisitie toonde eveneens aan dat Friesland Coberco voor haar groei niet langer afhankelijk is van fusies en een uitbreiding van de melkplas. Groei is ook heel goed, zo bleek, te realiseren door de aankoop van merken en afzet.

Waarom dan toch een fusie? Naast het feit dat de NMA in het Europese geweld van de voedingsmiddelenbranche een fusie eigenlijk niet meer kan blokkeren, speelt op de achtergrond waarschijnlijk ook de kaasproblematiek een rol. Friesland Coberco heeft haar ambities met kaas, eind 1997 uitgeroepen tot hoeksteen van de fusie, eigenlijk nooit kunnen waarmaken.

Ondanks ingrijpende reorganisaties, die onder meer ten koste gingen van de kaasfabrieken in Elsloo, Sint Nicolaasga en Balk en gaan van Burgum en Olterterp, is kaas een zorgenkindje gebleven. Verwacht werd dat Friesland Coberco als grootste kaasproducent van Nederland en Europa zijn stempel wel even zou drukken op de kaasmarkt. Maar dat viel bijster tegen. Pogingen om prijsverhogingen te stimuleren door inkrimping van de kaasproductie waren niet succesvol. Integendeel. Friesland Coberco verloor marktaandeel aan de Duitse zuivelaars die de kaasproductie doodleuk opvoerden. Ook de groots opgezette campagne voor het nieuwe kaasmerk Frico lijkt althans in Nederland weinig aan te slaan. Deze ervaringen maken eens te meer duidelijk dat boer en verwerker meer dan ooit moeten concurreren in een harde, open Europese markt.

En de bijna 12.000 leden melkveehouders? Zullen die een fusie van hun coöperatie nog tegenhouden? Waarschijnlijk niet. Een periode van amper vijf jaar is te kort voor het creëren van een wij-gevoel. Bovendien is de gedachte van een grote Nederlandse zuivelcoöperatie steeds meer melkveehouders gaan aanspreken.

Campina* zocht minder avontuur dan *FCDF

ZALTBOMMEL - Ondanks swingende commercials ('Ik zeg nog zo, geen bommetje'; 'Mijn man werkt bij *Mona*' en 'Campina is van iedereen') is *Campina* altijd een degelijk bedrijf geweest. Het zuivelconcern, dat zijn melk vooral betreft uit Zuid- en West-Nederland, heeft zich eigenlijk nooit zo avontuurlijk opgesteld als fusiepartner *Friesland Coberco*.

Bouwde *Friesland Coberco* belangrijke posities op in Azië, het Midden-Oosten en Afrika, *Campina* zocht de expansie vooral in de vertrouwde buurlanden als Duitsland en België. In 2000 fuseerde *Campina* met het Duitse *Milchwerk Köln/Wuppertal* (MKW).

Daarnaast werkt *Campina* (hoofdvestiging **Zaltbommel**) nog steeds met de oude vertrouwde melkprijs. Die is nog gewoon de resultante van de opbrengsten minus kosten en de reserveringen van het eigen bedrijf. Vorig jaar kregen de 7000 leden-melkveehouders de hoogste melkprijs uitgekeerd in tien jaar (€ 37,80 per 100 kg melk).

Friesland Coberco heeft geen invloed op de melkprijs voor haar leden-melkveehouders. Die heeft ze afhankelijk gemaakt van het geïndexeerde resultaat van vijf Europese zuivelconcerns (waartoe ook *Campina* behoort). Weliswaar zijn er ledenbewijzen ingevoerd, waarmee de melkveehouders kunnen investeren in hun coöperatie, maar een grootst opgezette aandelenstructuur met dividend zoals Friesland Coberco die kent, heeft *Campina* nooit geambieerd.

Bij *Campina* werken 7000 mensen die vorig jaar 5,4 miljard kg melk verwerkten (2,9 miljard uit Nederland). Het concern heeft vooral sterke posities in de dagverse zuivel dat onder het onlangs gelanceerde merk *Campina* (voorheen *Melkunie*) en het oude vertrouwde *Mona* op de markt wordt gemaakt.

LC 2002-06-15

[Terug naar tekst](#)

Leeuwarder Courant 2002-06-15

Zuivelfusie

Een kwestie die de redactie de afgelopen dagen hevig beroerde was het nieuws over de ophanden zijnde megafusie in de zuivel dat de LC vorige week donderdag en vrijdag bracht: Friesland Coberco en **Campina** gaan samen, zo stond op de voorpagina.

De redactie had een serieuze aanwijzing dat er iets aan de hand was tussen die twee concerns. Met zo'n aanwijzing gaat ze vervolgens aan de slag en in dit geval werden twee bronnen gevonden die het vermoeden bevestigden. Uiteraard werd de betrokken directies ook gevraagd of er een **fusie** werd voorbereid. De reactie was ontkennend, maar daarbij gebruikte een van de woordvoerders een formulering die onder voorlichters en journalisten nu juist weer als een bevestiging geldt: „Wij gaan niet in op geruchten.”

Zo groeide bij de redactie de overtuiging dat ze goed zat. Dat er in de zuivel nog eens gefuseerd zou worden, stond voor menige ingewijde wel vast. En dus werd tot publicatie besloten. De officiële ontkenningen werden daarna alleen maar stilliger. Andere bronnen bleven volhouden dat de krant wel goed zat, maar een definitieve bevestiging van het fusienieuws kwam niet.

Er is op de redactie uiteraard lang en breed over gepraat. Het leek allemaal te kloppen. De redactie was niet lichtvaardig te werk gegaan, maar toch begon de twijfel te knagen. Op dit moment moet de conclusie zijn dat het bericht over de aanstaande **fusie** voorbarig en te stellig was.

RIMMER MULDER

Fusie Campina en Friesche Vlag zaak van de juiste poppetjes

De miljardenfusie tussen Campina en Friesche Vlag gaat nog niet eens zozeer om geld. Het is vooral een zaak tussen twee topmannen. Eerder ketste een samengaan af op de karakters van beider topmannen. Een nieuwe baas bij Campina zette alle deuren weer open.

Door Saskia van Westhreenen

LEEUWARDEN - Al voor het ontstaan van *Friesland Coberco Dairy Foods* was *Campina* als fusiepartner in beeld. Niet bij de Friezen, wel bij de oosterlingen van *Coberco*. Zij voerden met *Campina* in 1996 serieuze fusiegesprekken.

Het samengaan liep stuk op de invulling van de poppetjes in de top. Evert Meilink, voorzitter van het zwakkere *Coberco*, wilde voorzitter worden van het nieuwe bestuur, Campina-man Bernard Bijvoet van de con-
cerndirectie én van het bestuur.

Bijvoet en zijn kompaan Jan Loonen van *Campina* zetten de voet dwars voor de wensen van *Coberco*. *Coberco* zocht zijn toevlucht tot het toenmalige *Friesland Dairy Foods*. Snel daarna haakten *Twee Provinciën* en de *Zuid Oost Hoek* aan en ontstond het huidige *Friesland Coberco Dairy Foods*.



André Olijslager, topman van Friesland Coberco.
Foto LC/Jan de Vries

De verhoudingen met *Campina* bleven koel. De oud-*Coberco* voorzitter Meilink was teleurgesteld en ook FCDF-topman André Olijslager kon niet goed met Bijvoet van *Campina* overweg. Twee jaar geleden ging Bijvoet met pensioen. En dat blies het proces ineens nieuw leven in. Tiny Sanders trad aan, een jonge ambitieuze man die eerder werkte voor de NZO, de Nederlandse Zuivel Organisatie. Olijslager, die daarvan de voorzitter was, mocht hem wel en liep zelf inmiddels met een heel ander probleem. Hij is bijna zestig en vond binnen FCDF geen geschikte opvolger. De jonge Sanders leek de juiste man.

Voor *Campina* is het samengaan een mooie stap opwaarts. Het concern is al een tijdje aan het zakken op de wereldranglijst van grote zuivelconcerns, mede doordat het maar niet komt van expansie, nationaal of internationaal. FCDF daarentegen klimt, vooral in groeiregio's als Azië en Afrika.

Op de Nederlandse markt heeft *Campina* tweederde van de consumptiemelk in handen. FCDF profiteert hier weer van de drankjespoot (Fristi, Appelsientje, Choq, Dubbelfriss) en de uiteraard de koffiemelk. Elkaar wegconcurreren op de Nederlandse markt heeft weinig zin. De marges in de zuivel staan tóch al zo onder druk.

Ook buiten de landsgrenzen vullen beide concerns elkaar mooi aan. *Campina* rekt ook Duitsland en België tot haar thuismarkt. Vooral België, waar het ook sterk is op de kaasmarkt. In Duitsland bestrijkt het na de aankoop van Südmilch de onderste helft, van het Ruhrgebied en **Wuppertal** tot aan Beieren toe.

FCDF heeft het noorden van Duitsland in handen sinds de nauwe samenwerking met *Nordmilch* dat zijn hoofdzetel in **Bremen** heeft. De contacten met de Duitsers zijn al zo innig dat *Nordmilch* vorige week nog zijn melk tot poeder liet verwerken in de Friese fabriek in **Oosterwolde**. Na de fusie dekken beide concerns het grootste deel van Duitsland af.

Verder weg lonkt voor Campina FCDF's sterke positie in Zuid-Oost-Azië, Indonesië en Afrika. FCDF heeft weer baat bij Campina's stappen op de Amerikaanse markt.

Lang leek de Nederlandse Mededingingsautoriteit (NMa) struikelblok voor de beoogde fusie. Samen worden beide zuivelconcerns immers ijzersterk op de Nederlandse markt. Inmiddels rijst het besef dat Nederland niet roomser dan de paus kan zijn, al wordt de NMa zonder twijfel de moeilijkste hobbel in het fusieproces.

In Noord-Europa ontstond onlangs een machtsblok van het **Arla-concern** dat Zweden, Noorwegen en Denemarken bestrijkt. *Parmalat* in Italië is een soortgelijk voorbeeld, net als het machtige Franse *Danone*. En waarom, vinden *Campina* en *FCDF*, zou Nederland nog een uitzondering binnen de Europese Unie moeten zijn?

Besturen: verder met zuivelfusie

Van een onzer redacteuren

LEEUWARDEN - De besturen van *Friesland Coberco Dairy Foods* en *Campina* hebben vorige week officieel de opdracht gegeven om door te gaan met de besprekingen over samenwerking van beide concerns. Dat bevestigen verschillende bronnen.

Achter de schermen praten de twee zuivelreuzen al langer over vormen van samenwerking. Die is ingegeven door de directies, die voordeel zien in een Nederlandse zuivelgrootmacht die vierde zou worden op de wereldranglijst.

Inderhaast werd vorige week besloten tot opschorting van de opfrisbeurt van het bord met het concernlogo van *Friesland Coberco Dairy Foods*. Het was al van het hoofdkantoor in Meppel getakeld en voor onderhoud in Franeker.

Het Franeker reclamebureau kreeg een telefoontje van woordvoerder Rob van Dongen van FCDF. Laat dat bord maar even zitten, belde hij door: „We gaan fuseren. Opdracht van de hoofd-directie.” Van Dongen weerspreekt het gezegde nu.

In alle toonaarden ontkennen de zuivelconcerns *Campina* en *Friesland Coberco Dairy Foods* nu dat zij bezig zijn met een fusie. „Er is absoluut geen sprake van fusiebesprekingen met *Campina*”, meldt FCDF op haar internetsite. „Elke grond van waarheid ontbreekt”, schrijft *Campina*.

Het concern is door de publicatie in deze krant in grote verlegenheid gebracht. De fusiestappen zijn in zeer kleine kring bekend. En waar de ledenraden officieel het hoogste orgaan zijn van beide coöperaties, weten die van niets. Arie Aalberts, bestuursvoorzitter van FCDF, meldde de ledenraad gisteren in Steenwijk dat de berichten over een fusie kant noch wal raken. Dezelfde Aalberts gaf zijn eigen directie een week eerder de opdracht om verder te praten met *Campina*.

Ook de Nederlandse Mededingingsautoriteit NMa is niet ingelicht, maar dat hoeft ook niet, zegt woordvoester Saskia Bierling. Vaak wordt bij grote fusies wel vooraf contact opgenomen met de kartelwaakhond. Dat bespoedigt slechts de uitspraak.

Bijkomend probleem voor de beide bedrijven zijn de roerige tijden in de zuivelwereld. Voor komende week staan cao-acties op stapel. Waar CNV-bestuurder Henk Hospes eerder akkoord wilde gaan met het voorgelegde loonbod, werd hij de afgelopen dagen teruggefloten door zijn leden. Gisteren in Drachten stemde 90 procent van de CNV'ers voor actie. Deels ingegeven door een nakende fusie, die zeker banen kosten zal.

Bestuurder Henk Hospes en zijn FNV-collega Harry Vellenga weten evenmin iets van de fusiegesprekken met *Campina*. Hospes trekt de vergelijking met een voetbaltransfer. Die wordt door de betreffende speler in eerste instantie vaak glashard ontkend. „En veertien dagen later lees je dat het toch is doorgedaan.”

Zuivelfabrieken gaan zondagavond toch plat

LEEWARDEN - De melklevering in Nederland kan maandag verstoord raken door stakingen in zuivelfabrieken. De vakbonden FNV Bondgenoten en CNV Bedrijvenbond hebben besloten om vanaf de nacht van zondag op maandag toch te staken. De leden van de CNV Bedrijvenbond in de zuivel hebben tijdens drie drukbezochte ledenvergaderingen het laatste eindbod van de werkgevers resoluut naar de prullenbak verwezen.

FNV Bondgenoten liet eerder al weten niets in het bod van de *Nederlandse Zuivelorganisatie* te zien. FNV-bestuurder Harry Vellenga gaat ervan uit dat bepaalde fabrieken in het Noorden zondagavond niet worden opgestart.

Op een CNV-bijeenkomst in Drachten gisteren was 90 procent van de aanwezige leden tegen het laatste voorstel van de zuivelwerkgevers om de lonen gedurende twee jaar met 6,5 procent te verhogen. De CNV'ers willen vasthouden aan 7 procent.

Vandaag nam de cao-commissie in Houten het definitieve standpunt in over het NZO eindbod. „Een formaliteit”, aldus CNV-bestuurder Henk Hospes.

FNV'er Vellenga is „zeer ingenomen” met het standpunt van de CNV'ers. „We kunnen zodoende gezamenlijk in actie komen. Aan tweespalt op de werkvloer heb je niks. Daar maken de werkgevers alleen maar misbruik van.”

Drie zuivelfabrieken zeker plat voor cao

LEEWARDEN - De zuivelfabrieken van Gerkesklooster, Workum en Olterterp gaan maandagochtend zeker plat, voorspellen de vakbonden. In Dronrijp en Burgum is het zeer waarschijnlijk dat de arbeiders het werk neerleggen om een betere cao af te dwingen. Personeel van de vestigingen van Friesland Coberco in Leeuwarden en Wolvega dubt nog over het juiste moment om in actie te komen, zegt actie leider Henk Hospes van CNV Zuivel.

„Om te beginnen gaan we voor 24 uur plat”, aldus Hospes. „Het hangt van de reactie van de werkgevers af hoe lang het duurt. Als het aan die kant stil blijft, gaan we gewoon door. Maar dat beslissen de actiecomité's in de bedrijven zelf.”

Boeren hoeven zeker voorlopig niet bang te zijn dat hun melktanks niet worden gelegegd, zegt directeur Peter Meijlis van transportbedrijf *De Melkweg* dat voor Friesland Coberco rijdt. Als zijn chauffeurs de melk niet bij de ene fabriek kwijt kunnen, dan brengen ze die in overleg met het zuivelconcern naar een ander bedrijf dat wel draait. Volgens Meijlis zijn de vakbonden bij het plannen van hun acties bereid rekening te houden met de belangen van de boeren.

Gistermiddag, nadat ook CNV Zuivel het eindbod van de werkgevers van de hand wees, werd pas duidelijk dat de aangekondigde cao-stakingen maandag doorgaan. FNV Bondgenoten had het bod al eerder verworpen. De werkgevers boden 6,5 procent loonsverhoging in twee jaar, de bonden eisen 7 procent.

De werkgeversclub NZO (Nederlandse Zuivel Organisatie) zegt de afwijzing van het bod niet te begrijpen. „We zijn aanzienlijk tegemoet gekomen aan de eisen van de vakbonden en het bod

ligt boven het gemiddelde in andere cao's." Acties kunnen nog worden vermeden als dit week-einde het cao-overleg wordt hervat, maar daar houdt niemand rekening mee.

Leeuwarder Courant 2002-06-07 (zie 2002-06-06)

Zuivelwerknemer: altijd onrust / Melkveehouder: invloed nihil

De zuivelconcerns *Friesland Coberco Dairy Foods* en *Campina* praten over samenwerking. De Nederlandse zuivel wordt nagenoeg één groot blok. Zuivelwerknemer Henk Nijdam uit Oentsjerk en melkveehouder Bartele Bosma uit Oudwoude zien de gevolgen op zich afkomen.

Door Eva Vriend

LEEWARDEN - De mannen met de plastic mutsen en de witte jassen lopen door. De fusieplannen? Nee, daar willen ze niets over kwijt. „It kin my de kop wol koste”, roept er eentje. Henk Nijdam wil wel praten. Hij is procestechnoloog en hoeft zijn baan niet direct te vrezan. Bijna 25 jaar werkt de Oentsjerkster nu in de condensfabriek in Leeuwarden. „Ik ha al hiel wat historie meimakke.” Het geflirt met Campina verrast hem niet. Iedereen weet toch dat „it spultsjie fan de suvel” nog niet afgelopen is.

Als procestechnoloog stelt Nijdam de apparaten zo af dat ze aan de strenge kwaliteitseisen voldoen. Hij is trots op de koffiemelk in de supermarkt. „Dy hawwe wy makke”, denkt 'ie dan. Vroeger gaven de pakken yoghurt en via hem ook dat trotse gevoel. Maar ja, die worden nu in Nijkerk en Arnhem gemaakt.

„Moat it altyd mar grutter”, denkt Nijdam weleens in een filosofische bui. „Wér hat it syn kear?” Maar de voordelen van een fusie met Campina ziet hij wel. Misschien kan zijn condensfabriek nog meer koffiemelk gaan maken. De klappen zullen vallen in Gerkesklooster, Oosterwolde, Dronryp en Workum. „It bliuwt únrëstfch. Ach, dér binne wy wol wat mei wend.”

OUDWOUDE- „Tsjongejongejonge.” En daarna blijft het stil. Veehouder Bartele Bosma uit Oudwoude moeten even bijkomen van de plannen voor de zuivelfusie. Poeh, tsja, no. Een eerste reactie? „Krije wy aansten noch minder te sizze op de tergadering.” Maandag was er nog een vergadering van de zuivelcoöperatie. Bartele is er zelf niet eens heen geweest. Zijn vrouw is even wezen kijken. Het maakt toch niet uit wat je inbrengt. Bosma voelt zich een nummer. „Dit proces set no troch. De boerenynfloed wurdt nihil.” Eén coöperatiebestuurder per provincie, zoiets.

In 1971 sloot Bosma zich als beginnend veehouder aan bij de kleine zuivelcoöperatie *Huisternoord* in Oudwoude. De minimelkfabriek fuseerde met de *Twee Provinciën* die eind 1997 opging in *Friesland Coberco Dairy Foods*. Vrolijk werd Bosma hier niet van. De kaasnotering verdween, de prijs kwam vast te staan.

Handelaren haalden de kaas voortaan liever uit het buitenland. „En ús tsiis gong yn 'e bulk.” Gunstig voor de melkprijs en Bosma's bankrekening was het allemaal niet. Met Campina zou Friesland Coberco de particuliere handel misschien wel te grazen kunnen nemen, hoopt de Oudwoudster.

Dat mag ook wel, want de melkprijs staat al onder druk door de malaise op de melkpoeder- en de kaasmarkt. Uiteindelijk hangt het allemaal af van de kwaliteit van de leiding. „At de haaddireksje min is, is it jild ek samar fuort. Tsjongejongejonge, noch net fan de iene fúzje bekaam of je sitte alwer yn de folgjende.”

Leeuwarder Courant 2002-06-08 (zie 2002-06-06)

ook MAP Campina

Verkaveling zuivel vrijwel af

Met één grote zuivelgigant zit Nederland op koers

(Door WILLEM STEGENGA)

Een samenwerking tussen *Friesland Coberco Dairy Foods* en *Campina-Melkunie* zat er al een tijdje aan te komen. Hier en daar waren er al een paar kleine allianties en voor de buitenwereld nauwelijks waarneembare afspraken over de hoogte van de productie van bijvoorbeeld hét zuivelfenomeen bij uitstek: gele Nederlandse kaas. De beide grootmachten hebben nu al in ons land de zaak aardig in handen. Ze beheersen de zuivelpolitiek en de boer.

Tot voor enkele jaren was een boer met een behoorlijk quotum nog een factor. Melk was macht. Hij kon, toen de coöperaties van hogerhand werden gedwongen al te stringente regeltjes rond zijn lidmaatschap van een coöperatie te schrappen, fabrieken zelfs tegen elkaar uitspelen. Het is hem vergaan als sneeuw voor de zon. De fabrieken besloten alleen die melk te verwerken waar een duidelijke markt voor is. Voor speculanten, was geen plek meer. De drempel om melk te mogen leveren werd steeds hoger.

In ijltempo is de Nederlandse zuivel verkaveld en gesaneerd. Van de 128 fabrieken van 1985 waren er vorig jaar nog maar 66 over. En die waren in handen van pakweg twaalf ondernemingen met FCDF en Campina als veruit de grootsten. Die sanering gaat nog steeds door. In de komende jaren gaan er nog een paar fabrieken dicht. Daar is geen houden aan. Scharsterbrug zal niet de laatste zijn in de wassende rij.

Friesland heeft in de Nederlandse zuivel altijd een vooraanstaande rol gespeeld. De Friese zuivel was ook aantrekkelijk. Al in het midden van de vorige eeuw sloeg men vanuit Leeuwarden de vleugels wereldwijd uit. Ít Kondinsfabryk' plantte tot in verre oorden boompjes waar veelal rijpe appels van werden geplukt. De hele Friese melkveehouderij heeft daarvan geprofiteerd, zij het dat de een wat meer kreeg dan de ander door het onderlinge gekrakeel.

Toen uiteindelijk werd besloten de scheuren te dichten en een grootscheepse fusie in elkaar te steken ontstond er een grootmacht die er mocht zijn. In 1997 werd *Friesland Coberco Dairy Foods* gesticht. Naast *Friesland Dairy Foods* kwamen daar de *Twee Provinciën* in **Workum** en **Gerkesklooster**, *De Zuid Oost Hoek* in **Oosterwolde** en *Coberco* in **Zutphen** bij. Die laatste partner was opmerkelijk. *Coberco* had altijd wel leuk ogende ambities, maar kon nooit net die melkprijs uitbetalen die boeren elders beurden. *Coberco* zette zichzelf derhalve in de etalage en zocht contact met *Friesland Dairy Foods*. Dat liep op niks uit.

Vervolgens werd de blik zuidwaarts gericht, naar *Campina* in **Zaltbommel**. Weer niks. Men werd het niet eens over wie op welke plaats moest zitten. De voorzitter van de *Coberco*-boeren, Evert Meilink, wilde ook de nieuwe vereniging voorzitten, maar zijn concurrent Jan Loonen wilde van geen wijken weten. Eigenlijk is het bedroevend dat een fusie die kennelijk door economi-

sche noodzaak wordt ingegeven, strandt Omdat Pietje op de plek van Jantje wil zitten en Jantje niet wil opstaan.

In 1997 moest Coberco dan maar bij het Fries-DrentsGronings blok komen. Meilink mocht voorzitter van de nieuwe club worden en iedereen was blij en tevreden. In de loop van de laatste jaren van de vorige eeuw zag je dat er steeds mensen met een Coberco-verleden hun plaats op vrijwel alle bepalende plekken in bestuur en directie van *Friesland Coberco Dairy Foods* gingen of moesten verlaten.

Maar goed, er was een zuivelgigant geboren. De tweede in ons land, want *Campina-Melkunie* was er al. De verhoudingen tussen de beide grote jongens was aanvankelijk nou niet van: gut, gut wat kanne we goed. In het bestuur van het Produktschap Zuivel, doorgaans toch een orgaan waar mensen zich heel fatsoenlijk opwinden over zaken die Brussel bekookstoft, kwam het zelfs tot openlijke confrontaties.

Dat is pikant voor de wandelgangen en voor de zuiveltafel, maar als boer heb je daar weinig aan. *Friesland Coberco Dairy Foods* en *Campina* maakten bijvoorbeeld elkaar het leven zuur op de Duitse kaasmarkt. Dat heeft de boeren een aardige duit gekost. Het zij gezegd, het scherm lichtte soms ook op door aandoenlijke vriendelijkheid. Samen wat doen op het terrein van de biologische producten, soms elkaar wat mijden op terreinen die ook even gemakkelijk frontlinies hadden kunnen zijn.

Toen Bernard Bijvoet - ooit directeur van de grootste Friese zuivelcoöperatie - bij *Campina* met pensioen ging en werd opgevolgd door Tiny Sanders, klaarde de lucht. Sanders bleek goed overweg te kunnen met FCDF-topman André Olijslager. In de zuivel heeft men veel te lang vastgehouden aan ‘wat ons scheidt’ en veel te weinig gekeken naar ‘wat ons bindt’. Het lijkt er nu op dat er een trendbreuk is gekomen. In de design-stoelen rond het met smaak uitgezochte bureau wordt zelfs gepraat over vormen van samenwerking. Wie de bewegingen in de Europese en niet te vergeten Nieuw-Zeelandse zuivel gadeslaat zal ook al snel tot de conclusie komen dat stilstand in dit land daar haaks op staat. Door de fusie is de verkaveling van de Nederlandse zuivel vrijwel af. Naast de reus blijven nog een paar dwergen over. De reus kan straks op pad gaan om andere reuzen te ontmoeten en om ze wellicht aan tafel uit te nodigen. De reus kan zich ook flinker opstellen in de onderhandelingen met de al even reusachtige grootgrutters.

Feit is dat de boer weer een stap verder van ‘zijn’ fabriek af komt te staan. Hij is daar al aardig aan gewend. Als de melkprijs maar goed is, zul je hem niet horen. Die zakt dit jaar met drie cent per liter, heeft Sanders aangekondigd. Dat gebeurt wel net op het moment dat hij en de zijnen in zwaar weer zitten met de vakbonden over een nieuwe cao. Een van de weinige terreinen waarop een vakbond in de zuivel zich nog kan manifesteren. De rest is toch een kwestie van het bevechten van een zo goed mogelijke regeling voor leden, die worden verzocht elders hun heil te zoeken

Zuivel in het Noorden massaal plat

Van een onzer redacteuren

WORKUM - Duizend werknemers van zuivelfabrieken in het Noorden hebben vandaag het werk neergelegd. In Friesland beet de Frico kaasfabriek in Workum het spits af. Eensgezind trekken de bonden FNV en CNV op voor een nieuwe cao met een loonsverhoging van 7 procent in twee jaar.

Vanmorgen legden werknemers van de zuivelfabrieken in Meppel, Olterterp, Assen, Marum, Bedum, Workum en Wolvega het werk neer. In de loop van de dag kwamen daar Dronrijp en Gerkesklooster bij. Morgen gaat de fabriek van Friesland Coberco in Leeuwarden plat.

Volgens FNV-bestuurder Harry Vellenga is er grote kans dat ook in de melkfabriek Nijkerk het werk wordt neergelegd. Dat zou betekenen dat de dagverse melkproductie in het geding komt. Binnen enkele dagen zullen supermarkten dan zonder melk zitten. In het zuiden van het land is tot nu toe alleen het Zuid-Hollandse Maasdam stilgelegd. De verwachting is dat ook Born en Veghel dicht gaan.

De bonden hebben afspraken gemaakt over melkinname en het beperken van de schade voor de fabrieken. Friesland Coberco verwacht echter al komende nacht bij de eerste melkveehouders geen melk meer te kunnen ophalen. Door de stakingen zijn op dat moment de opslag tanks van het bedrijf volgelopen.

Het bedrijf probeerde vanmorgen de opgehaalde melk zoveel mogelijk naar niet-stakende vestigingen te brengen. De boeren krijgen de niet-opgehaalde melk in principe niet uitbetaald. Friesland Coberco noemt de stakingsactie van de vakbonden buitensporig en onverantwoordelijk.

Zuivel staakt om meer dan half procentje

In het Workumer café Spoarsicht startte vanochtend de inschrijving van de zuivelstakers. Het leek een gezellige drukte, maar de sfeer was verbeterd. De verzakelijking na de fusie van de kaasfabriek tot *Frico Cheese* kwam het werkklimaat niet ten goede. “Der kin hjir neat mear.”

Door Nico Hylkema

WORKUM - Ja, de werknemers van de Frico kaasfabriek willen best uitleggen waarom de sfeer zo verbeterd is. Tenslotte lijkt het bod van de werkgevers zo gek nog niet. De buitenwereld begrijpt de stakingsbereidheid dan ook amper. Maar het zit veel dieper dan alleen dat halve procent.

FNV'er Leen van Poelje: „Wy wurde net serieuus nommen. Alles moat by de helsdoaren weisleept wurde. It is it hieltyd wer mekkerje oer millimeters. Foarhinne wie it hjir allegear folle sosjaler. Sûnt de fúzje yn 1998 is it sosjale der óf. De gefolgen dêrfan sjocht men no.”

Zijn collega Tjeerd Postma, CNV'er, valt hem daarin bij. Beiden werken al 42 jaar bij de kaasfabriek in Workum en denken met weemoed terug aan de tijd dat de fabriek nog als '*De Goede Verwachting*' te boek stond. Het was allemaal niet zo goed geregeld, maar alles kon. Trots op het feit dat Workum nu het spits afbijt, is Postma allerm minst. „It is mei pine yn it hert. Wy kinne hjir in moal produkt meitsje. En dat dogge wy graach. As't der no in tillefoantsje komt, dat se us temjitte komme, dan bin wy fuortdaliks wer oan it wurk.”

Het is opvallend hoe eensgezind de CNV'ers en FNV'ers in Workum zijn in hun vastberadenheid. In café Spoarsicht, zo'n beetje tegenover de Frico, wemelt het van de feloranje hesjes, T-shirts en petten van de FNV en de bescheiden donkerblauwe jasjes en sjaals van het CNV. Ze worden door elkaar gedragen.

Donkere wolken pakken zich letterlijk samen boven de fabriek en het is aan de frisse kant. De warme sjaals van het CNV vinden dankbaar aftrek bij de FNV'ers. Voor de ingang van de fabriek worden werknemers doorverwezen naar café Spoarsicht. Slechts vier mannen zijn aan het werk gegaan. Dat komt mooi uit, want zo wordt onnodige schade voorkomen. „Wy wolle net yn de skimmels werom komme.”

Dat boeren zich zorgen maken over de melkinname, wordt door de stakers als stemmingmakerij gezien. „Der giet net in liter molke de feart yn. Dat is yn 1992 ek bard. Dat wie gewoan wetter mei kalkpoeier. Allinnich mar om stemming te meitsjen.”

Ook CNV-bestuurder Syds Kloosterman heeft zich licht verbaasd over de sfeer in de zuivel. „It sit folle djipper as dy heale persint leansferheging.” Dat blijkt ook wel uit de uitlatingen van de werknemers. „Se tinke dat se de macht ha. Dat soe wolris oarsom wêze kinne,” meent Postma. FNV-bestuurder Harry Vellenga kijkt tevreden naar de inschrijving. Hij is opgetogen over de actiebereidheid. En verwacht dat enkele dagen actie genoeg zullen zijn om de werkgevers op andere gedachten te brengen. Zeker als in het Zuiden de fabrieken plat gaan. Voorlopig lijken de Campina-werknemers evenwel iets minder bereid tot staken.

Leeuwarder Courant 2002-06-11

ook MAP Campina

Zuivelstaking breidt zich uit over het land

LEEWARDEN - De zuivelstaking breidt zich uit over het hele land. Vanmorgen legden ook de werknemers van de Campina-kaasfabriek in **Tilburg** het werk neer. Daarnaast sloten de Friesland Coberco-fabrieken in **Leeuwarden**, **Gerkesklooster**, **Meppel** en **Lochem** zich bij de staking aan.

FNV-stakingsleider Harry Vellenga is opgetogen over het verloop van de staking. Bij Friesland Coberco liggen nu 11 van de 29 vestigingen plat. Het gaat om circa 3500 werknemers. De dreigementen van Friesland Coberco over het claimen van de opgelopen schade raken hem niet. „Het zou toch te gek zijn, als we niet mogen staken vanwege mogelijke schade aan derden.” Nu het concern geen melk meer laat ophalen blijft dagelijks 5,4 miljoen liter bij de boeren. In een brief aan zijn leden heeft *Friesland Coberco* laten weten geen melk meer op te halen bij 1150 van de 3500 aangesloten melkveebedrijven.

Transportbedrijf De Melkweg in Bolsward stuurde vanmorgen de helft van de chauffeurs naar huis na het besluit van Friesland Coberco. De tankwagens van het transportbedrijf rijden alleen

nog op **Beilen, Balkbrug** en **Assen**. Beilen staat voor vanavond op de nominatie voor staking. De Melkweg lijdt een fikse strop door de staking.

Nu de staking behalve de kaasproductie ook de dagverse melkproductie dreigt te treffen, komt de komende dagen de leverantie aan de supermarkten in gevaar. Tot nu toe is er nog geen sprake van extra inkopen door de klanten, meldt supermarkt C1000 in Leeuwarden.

Leeuwarder Courant 2002-06-11

Boze boeren ageren tegen effect staking



Boeren blokkeerden vanochtend met trekkers café Spoarsicht in Workum, alwaar de stakers uit de zuivelindustrie bijeen waren.

Foto LC/Catrinus van der Veen

Van een onzer redacteurs

LEEUWARDEN - Boze boeren zetten de stakende werknemers in de zuivel onder druk. Na de mededeling dat de Friesland Coberco geen melk meer laat ophalen, rukten tientallen boeren vanmorgen op naar de Frico kaasfabriek in Workum. Café Spoarsicht, waar de stakers bijeen zijn, werd geblokkeerd. De poli tie is ingezet om escalatie te voorkomen.

De boeren zijn boos omdat door de staking in de zuivelindustrie geen melk meer wordt opgehaald. In de loop van de dag moesten naar schatting 1150 boeren in Friesland en Groningen de inhoud van hun volle melktanks in de gierput laten lopen. De schade voor de boeren loopt op tot € 1,8 miljoen per dag.

Volgens woordvoerder Rob van Dongen van Friesland Coberco restte zijn bedrijf niets anders dan het ophalen te staken. In deze periode van het jaar is de melkstroom het grootst en de buffer die de fabriek normaal bezit, was gisteren snel gevuld.

De landelijke LTO onderzocht de mogelijkheden voor een kort geding om de staking te verbieden. Ook de Melkveehoudersvakbond wil naar de rechter. Melkveehouderijvoorzitter Jan van Weperen refereert aan het lozen van de melk vorig jaar tijdens de mkz-crisis. Dagelijks gaat er per boer al gauw zo'n 2000 liter melk om. Als de gierputten vol zijn, moeten ze de melk de sloot laten lopen. Dat leidt tot grote milieuschade. Het Wetterskip Fryslán kondigde vanmorgen al scherpere controles aan.

De boeren van de Nederlandse Melkveehouders Vakbond (NMV) dreigden vanmiddag het CNV-kantoor in Drachten te bezetten. Durk Boschma van de NMV meent dat de schade in geen verhouding staat tot de aanleiding van het conflict. FNV-stakingsleider Harry Vellenga meent dat de boeren beter kunnen oprukken naar het hoofdkantoor van de Friesland Coberco in Meppel: „Daar zitten de opdrachtgevers voor het staken van de melkontvangst.”
Meer hierover op pagina 2.

Leeuwarder Courant 2002-06-11

Workumer kaasmakers staan stakend aan lopende band

De Workumer kaasmakers Ale Adema en Sieberen de Jong zitten hun stakingsactie niet uit bij hun collega's in café Spoarsicht. Ze staan tegen hun zin aan de lopende band. Want anders komt er schimmel op de kazen.

Door Xavier van Leeuwe

WORKUM - De kazen mogen niet bederven door de stakingsactie in de zuivelindustrie. Voor Ale Adema (47) en Sieberen de Jong (34) betekent dit dat ze in de Workumer kaasfabriek van *Frico Cheese* toezien op het verdere verloop van het rijpingsproces van de kazen die al in productie zijn. Twee automatische banden halen de kazen uit de pekel, keren ze om en voorzien ze van een laag plastic om schimmelvorming te voorkomen.

Het werk tijdens de staking gaat dus gedeeltelijk door. Zo hebben de bonden FNV en CNV dat met de werkgevers van de Nederlandse Zuivelorganisatie afgesproken. De stakingsactie voor een loonsverhoging met 7 procent in twee jaar betekent voor enkele werknemers: gewoon aan het werk.

Voordat de ploegendienst voor de stakers begint, schrijven ze zich in op de stakingslijst bij café Spoarsicht naast de fabriek. De collega's kijken er verveeld televisie, maken een kruiswoordpuzzel of schroeven de meegebrachte thermoskan nog eens open voor het zoveelste kopje koffie. Met het hoofd knikkend naar zijn collega zegt De Jong: „Jij zit al twaalf jaar op de band van de Edammers.” „En jij al twaalf jaar op de Goudse”, antwoordt Adema nuchter. „Nooit gewisseld ook.”

De sfeer in de fabriek is „prima” volgens de in blauw werkpak gestoken Adema. „Wie niet lid is van de vakbond, werkt. Dat handjevol noemen wij werkwillend. De rest die werkt, móét werken vanwege de afspraak.”

Adema zelf staat er niet echt om te trappelen. Als het afgesproken is van hogerhand, dan maakt het hem niet uit. Hij draait een shagje, zet de vlam er in en neemt een diepe haal. Wat de looneis is? Al die regeltjes kent hij niet precies, verontschuldigt Adema zich. „Maar de sfeer is wel verziekt. Het is niet sociaal meer sinds de fusie.”

Hoewel de actie voor onbepaalde tijd loopt, ziet collega Koert Bos de onderhandelingen liever vandaag dan morgen afgerond. „Het is onze hobby niet om in de kroeg te zitten”, verklaart hij. Werken terwijl je staakt. Persoonlijk is Bos er op tegen. „Staken is staken.” Toch begrijpt hij wel dat je geen schade moet berokkenen aan het bedrijf. „Anders krijg je claims aan je broek.” Bovendien meent Bos dat je door moet werken, omdat je heel snel de publieke opinie tegen je hebt als het om melk gaat. „Je raakt boeren in de portemonnee als zij hun melk niet kwijt kunnen.” Honderd meter van het café verwijderd is op het bedrijfsterrein van de Workumer kaasfabriek weinig activiteit. Tussen enkele mannen met witte haarnetjes op het hoofd leegt een chauffeur de melk uit zijn tankwagen. Hij bevestigt dat boeren moeite hebben met de staking. „Wij moeten de melk kwijt”, legt hij uit. „Dus hoe minder ze bij de kaasfabriek staken, hoe beter.”

Terug in het café helpt Sieberen de Jong van de Goudse kazen een collega met zijn kruiswoordpuzzel. „Werken op het land. Zes letters”, peinst hij hardop. „Dat moet 'zaaien' zijn. Net als we nu doen met de staking. Kunnen we straks een mooie loonsverhoging oogsten”, stelt de boomlange kaasmaker hoopvol.

Voordat hij gaat staken trekt De Jong een oranje FNV-shirt aan over het werkpak. Zo. Hij is klaar om te staken. Op naar de lopende band.

Leeuwarder Courant 2002-06-12 -1

Zuivelconflict maakt vijand van oude vrienden

De zuivelactie in Workum werd gisteren opgeschort na dreigementen van een geagiteerde boer. Stakers, maar ook melkveehouders schrokken ervan.

(Door Reinder Boeve

WORKUM - Urenlang blijven de gemoederen bedaard in café Spoarsicht naast de Workumer fabriek van Frico Cheese. Tjeerd Postma, kaderlid van het CNV, spreekt in het tijdelijke actiecentrum namens de stakers verzoenende woorden. Als een mantra, want telkens komen nieuwe groepen boze melkveehouders uit de omgeving het café in. Ze hoorden op de radio over het boerenprotest tegen het lozen van melken stapten op de trekker.

De belegering verloopt al die tijd vreedzaam, maar chaotisch. De tractor die ‘s-ochtends demonstratief op de trap voor het dranklokaal was neergezet, is op bevel van de twee aanwezige agenten weggehaald. De sfeer wordt grimmiger na het middaguur. De stakers merken het aan de taal. Sommige boeren vloeken wat af. Hoezo staken om een paar rotcenten, werken moeten ze in de zuivel!

„Ik moat folle mear gas jaan om de sitewaasje út te lizzen”, merkt Postma. De CNV’er zet in de overvolle entree van het café opnieuw uiteen dat de staking om meer draait dan een half procent meer loon. Dat de melkveehouders bij de concerndirectie van de *Friesland Coberco* in Meppel moeten zijn. En dat het aanbod van de stakers om melk te verpoederen eerder die ochtend door de directie is afgewezen.

Dan escaleert de boel. Een boer, geërgerd door het lange wachten, stapte op Postma af. Als ze bij hem vanmiddag de melk niet komen halen, dreigt de man, breekt hij het CNV-lid ‘persoonlijk de

poten'. Kroegbaas Karel de Vries overlegt met de politiemannen en staat op het punt het café te sluiten.

Dat blijkt niet nodig. Het merendeel van de veehouders houdt het hoofd koel en roept de boze collega tot de orde. Postma gaat, overmand door emoties, met de andere vakbondsmannen om de tafel. CNV en FNV besluiten eensgezind een 'adempauze' voor te stellen. Er volgt overleg tussen bonden, fabrieksdirectie en de boeren, waarna de staking voorlopig wordt opgeschort. De kaasproductie begint weer, de melkwagens gaan rijden.

De vakbondslieden komen in Spoarsicht op verhaal. „Het is niet niks, als tijdens een staking zo met fysiek geweld wordt bedreigd”, zegt CNV-bestuurder Harm Roeten. „Dat gebeurt echt nooit.”

In de agrarische sector zit het gevoel van miskennen diep. Een halve dag eerder, nog voor ze in een kleine optocht naar de kaasfabriek trekken, leggen Nijhuizumer melkveeouders uit waarom ze de 30.000 liter melk van hun dorp vandaag liever niet laten weglopen. De zuivelcao is zo slecht nog niet, vinden ze. „Wy hawwen net iens in fêst ynkommen.”

Nu is de staking gebroken en stellen de bonden vast dat niets is bereikt. Ze beschuldigen de hoofddirectie In Meppel. Die zouden de gefrustreerde boeren en stakers 'keihard' tegen elkaar hebben uitgespeeld.

In het café was dat letterlijk het geval: dorpsgenoten, maar ook vrienden die elkaar kennen van het kaatsen of schaatsen stonden ineens lijnrecht tegenover elkaar. Dat moet niet kunnen, vindt ook Rutger Fopma, De Nijhuizumer melkveeouder is voorzitter van boerenorganisatie NLTO in Nijefurd en was als een van de eersten bij Spoarsicht. Al kunnen ze hun melk weer kwijt, winnaars zijn de boeren niet, vindt hij. „Dit is in blamaazje foar ús suvelkoöpraasje.”

CNV-man Postma, monteur van, beroep en al 42 jaar werkzaam in de zuivelfabriek, ziet ondanks alles een lichtpuntje. Misschien is dit het begin van beter overleg tussen boeren, bonden en zuivelindustrie, hoopt de vakbondsmann. Hij is na het overleg in de kaasfabriek op de boze boer afgestapt en heeft hem ferm de hand geschud. En de melkveeouder heeft zijn excuses aangeboden.

Leeuwarder Courant 2002-06-12-2

Boerenactie maakt eind aan staking

Nieuw loonbod zuivel

Van een onzer redacteuren

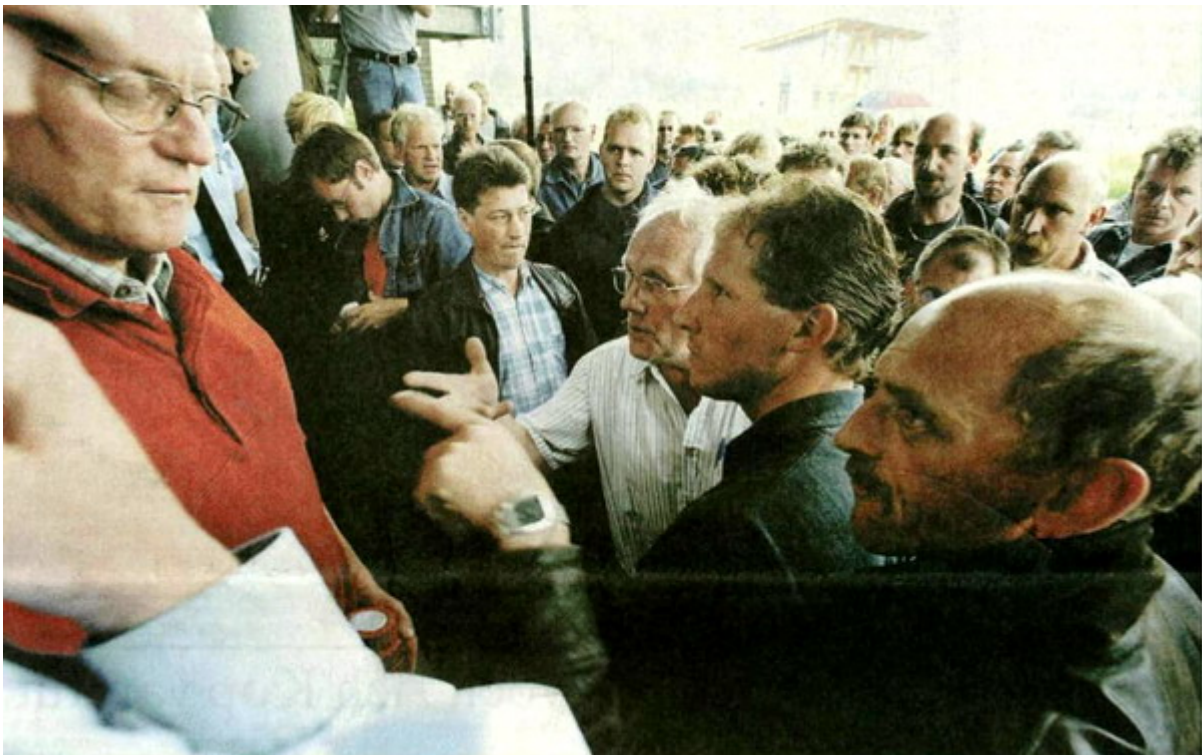
LEEUWARDEN - Boze boeren hebben gisteren in het Noorden de stakingen in de zuivelindustrie gebroken. Vandaag is zuivelconcern Friesland Coberco weer begonnen met het ophalen van melk bij de veehouders. De werkgeversorganisatie *Nederlandse Zuivel Organisatie* (NZO) heeft de vakbonden een loonsverhoging geboden van 6,75 procent. Daarop moest nog vandaag een reactie komen. In Leeuwarden hebben de leden van CNV en FNV vanmorgen besloten de staking toch door te zetten. Volgens de bonden zou in meer fabrieken worden doorgestaakt.

Op diverse plaatsen hebben boeren gisteren actie gevoerd tegen de zuivelstaking. In Drachten werd het CNV-kantoor belegerd. Daarbij zijn bedreigingen geuit en vernielingen aangericht. In Jutrijp blokkeerden ze de weg. Ook in Workum kwam het tot dreigementen tegen de stakers, nadat boeren met tractoren het café Spoarsicht hadden geblokkeerd. Gisteren besloten de Worku-

mer stakers al de staking te beëindigen, omdat de veiligheid van de werknemers niet kon worden gegarandeerd.

Vanmorgen omstreeks half elf arriveerden een aantal boeren om schadeclaims in te dienen bij het CNV-kantoor in Drachten. Een van hen had 8000 liter melk moeten laten weglopen. CNV-woordvoerder Emiel Peper liet weten dat de boeren bij de verkeerde aankloppen. Ze moeten claims bij de werkgevers en niet bij de bonden indienen. De spanning in het CNV-kantoor was te snijden, na de dreigende sfeer gistermiddag. Politie hield de bewegingen rondom het bondsgedouw nauwlettend in de gaten. De NLTO had eigen bewaking ingeschakeld.

De werkgevers bieden een loonsverhoging van 6,5 procent in een periode van twee jaar. Bovendien bieden ze de bonden de keuze tussen een eenmalige uitkering van 0,5 procent of een structurele verhoging van 0,25 procent bovenop de 6,5 procent. De bonden eisten 7 procent in twee jaar.



Boze melkveehouders richten hun pijlen op CNV-bestuurder Syds Kloosterman (links) tijdens hun actie tegen de zuivelstaking bij het CNV-Kantoor
Foto LC / Jan de Vries

Als de vakbonden niet akkoord gaan, willen de werkgevers het loonbod gewoon doorvoeren zonder met de bonden verder cao-onderhandelingen te voeren. De bonden hebben hun leden wel opgeroepen het werk te hervatten.

In het zuiden van het land werden vanmorgen acties bij Campina afgeblazen. Eerder had Campina aangekondigd in de loop van de dag te stoppen met het ophalen van melk in grote delen van Brabant en Limburg.

'Als je voor geweld gaat liggen, dan ben je verkocht'

Van een onzer redacteuren

LEEUWARDEN - De zuivelarbeiders staat het mes op de keel. FNV-bestuurder Harry Vellenga schetst de stakers van de Leeuwarder vestiging van Friesland Coberco de lastige positie van de vakbonden. „Door het fysieke geweld van de boeren zijn de onderhandelingen in een luguber stadium gekomen”, legt de vakbondsmansman zijn leden uit. Hij doelt op de bedreigingen door melkveehouders in Workum en Drachten.

Met gespannen gezichten luisteren de toegestroomde zuivelwerknemers naar hun voorman. Gelachen wordt er niet in de met sigarettenrook gevulde zaal van café Tivoli in Leeuwarden. Voor het ultimatum van de werkgevers van afgelopen nacht hebben de mannen nauwelijks aandacht. De actie van de boeren zit hen dwars. „Moeten we meteen ons hoofd buigen als er een paar boeren bij het CNV op de stoep staan?”, vraagt zuivelarbeider Van Wieren zich af.

Het is nog erger, stelt Vellenga. „De politie kon onze veiligheid niet meer garanderen. Bovendien zijn familieleden van de stakers bedreigd.” De gezichten in de zaal schieten rood aan. Ze zijn kwaad op de directie van Friesland Coberco die de boeren strategisch inzet.

Ondanks de dreigende situatie verwerpt een krappe meerderheid van de tweehonderd aanwezige stakers het loonbod van 6,75 procent. „Als je voor geweld gaat liggen, dan ben je verkocht”, stelt Reina van de Heide. „Anders bepalen volgend jaar de boeren onze cao-onderhandelingen.” Laten de boeren maar naar het hoofdkantoor in Meppel gaan, vindt Van de Heide. „Kunnen ze die arrogante pakken achter het bureau vandaan trekken.” De zuivelwerkers zetten de staking deze ochtend door, terwijl vakbondsonderhandelaar Syds Kloosterman vandaag nog met de directie uit de impasse probeert te komen.

INGEZONDEN: Melklozingen onnodig Workum tegen besluit van directie Meppel.

Moedeloos worden ze ervan, de werknemers bij *Frico Cheese* Workum moeten steeds maar weer uitleggen dat wat hun betreft de melk helemaal niet weg had mogen lopen. Op het bedrijf was tijdens de stakingen nog volop ruimte om melk te ontvangen en ook op andere bedrijven binnen *Frico Cheese* kon nog voldoende melk worden opgeslagen. Wanneer alle tanks bijna vol waren zou er gestart kunnen worden met het verpoederen van de melk. Zodoende zou er niet een druppel melk verloren hoeven te gaan. Dit was ook een eis van de werknemers voordat er gestart werd met acties in de zuivel.

Maar nee, de hoge heren in Meppel besloten dat de melk beter in de gierkolk kon worden geloosd dan dat het door de stakers werd verpoederd, met alle gevolgen van dien. De boeren kregen netjes een brief thuis dat de melk niet meer opgehaald zou kunnen worden en zo was de toon gezet. De boeren werden zo door de directie voor het karretje gespannen om de stakingen te breken en de hoge heren konden achterover in het pluche hangen om de resultaten af te wachten. De gevolgen heeft een ieder kunnen volgen.

Nogmaals willen de werknemers van Frico Cheese Workum duidelijk maken dat er wat hun betreft niet een druppel melk verloren had mogen gaan, maar dat door de arrogante houding van de werkgevers bewust aangestuurd is op een confrontatie tussen werknemers in de zuivel en de aangesloten boeren. Ook begrijpen zij heel goed wat het is voor een boer om een tank melk leeg te moeten laten lopen, daar vele werknemers in de zuivel van boerenafkomst zijn. Voor ons is het dan ook belangrijk dat iedereen goed weet hoe de vork nu precies in de steel zat.

Workum.

Actiecomité Frico Cheese Workum D. Tjerkstra.

Leeuwarder Courant 2002-07-06

Gesprek met André Olijslager: 'Concern op koers'

De strategie van 'groot familiebedrijf' Friesland Coberco Dairy Foods

Friesland Coberco Dairy Foods is een multinational met 12.000 eigenaren. Recentelijk was er wat onenigheid binnen het familiebedrijf: furieuze melkveehouders dwongen stakende werknemers met harde hand weer aan het werk te gaan. Ondertussen werkt de directie marktgericht aan de naamsbekendheid bij de consumenten aan schaalvergroting. Nieuwe overnames, fusies? Directeur André Olijslager: „Wij willen niet perse bij de vijf grootste ondernemingen van de wereld horen. Wel bij de meest winstgevende.”

Eigenlijk is een heel groot familiebedrijf, vindt directeur André Olijslager op het hoofdkantoor in Meppel: „Ik ben blij dat we niet een beursgenoteerde onderneming zijn. Dat geeft de tijd om een lange termijn strategie op te zetten. En je kunt ook snel beslissingen nemen.

Familiebedrijf of niet, Friesland Coberco is wel een multinational met een omzet van € 4,8 miljard per jaar. Daar zouden de boeren best trots op mogen zijn, vindt de directeur. Niet alle leden van de coöperatie zullen dat met hem eens zijn. Zeker niet na de fors aangezette brief die bestuursvoorzitter Arie Aalberts de boeren/leden schreef na de recente zuivelstaking. Die zuivelstaking werd gebroken door boze melkveehouders, die vooral in Drachten en Workum stakende werknemers en vakbondsleiders zwaar onder druk zetten.

Boeren moesten na amper een dag staken de kranen van de melktank al open zetten en de melk verdween in de giertank. Olijslager staat pal achter de brief van Aalberts. Hij begrijpt wel, dat boeren boos reageren. Toch meent ook hij, dat ze door hun felle reactie zichzelf schade toe kunnen brengen.

„Er is een spanningsveld tussen de individuele boer op zijn boerderij en de mede-eigenaar van een multinational, vooral sterk in merken. Wij zijn de grootste softdrankenleverancier in de Benelux, na Coca-Cola. Op zulke dagen zijn de boeren dat even kwijt. Daar moet je mee oppassen. Wanneer men wege gaat blokkeren, zou men dat in Nederland niet echt leuk vinden. Dan schiet je in je eigen voet. We moeten onze merken niet beschadigen.”

Olijslager wil best erkennen dat de boer op meer afstand is komen te staan van *Friesland Coberco Dairy Foods*. „Dat is in de maatschappij overal zo. Kleinschaligheid is leuker. Dat geldt zowel voor medewerkers als leden. Maar de tijd dat je als leverancier van melk in elk dorp de schoorsteen van de boerencoöperatie kon zien roken is voorbij.”

Hij legt het nog maar eens uit. Friesland Coberco is een onderneming met 16.700 mensen in dienst, waarvan 5700 in Nederland. Een onderneming die voor tweederde afhankelijk is van wat erin het buitenland gebeurt. Friesland Coberco kent 12.000 eigenaren. Dat zijn de boeren/leden die melk leveren en kunnen delen in de winst door middel van dividend op aandelen.

Het is een heldere structuur meent Olijslager, die goed werkt. Dat wil zeggen een marktgerichte structuur. „Dat hebben we de afgelopen zeven jaar wel gemerkt. Tijdens de discussie over de fusie met *Coberco*, de *Zuid-Oost-Hoek* en *Twee Provinciën* waren er helemaal geen bezwaren tegen die structuur.”

Het is een onderneming met veel producten met toegevoegde waarde. Daar werkt zo'n structuur. Die toegevoegde waarde moet komen uit het onderscheidend vermogen van de producten. Dat gebeurt door smaak en verpakking. Merkenposities, daar draait het om.

Olijslager wijst op de omslag die er gemaakt is in de kaasproductie. „Met kaas willen we een sterk merk opbouwen. Vroeger was het zo, dat de kwaliteit van de kaas was gebaseerd op regelgeving vanuit de landbouw. Nu kijken we vooral naar wat de consument wil. In het merk Frico zijn vele miljoenen geïnvesteerd. Het doel is een hogere marge op de kaas. Geld verdienen, daar zijn we hier mee bezig. In vier jaar tijd hebben we zeker in Duitsland een goede positie opgebouwd. In de Benelux loopt dat wat achter, mede doordat grootwinkelketens hier een eigen beleid op het gebied van kaas voeren.”

Met dat soort zaken hielden de oude coöperaties zich niet bezig. Die verwerkten melk tot kaas, boter en melkpoeder en keken vervolgens naar wat Brussel deed. Een typische aanbodstrategie. Olijslager: „Daarin hebben we een grote beleidswijziging doorgemaakt. Wij kijken vooral naar volume en prijs. Het gaat om kwaliteitsverbetering van de omzet en daarmee een winstverhoging. We willen dus gewoon meer winst maken. We investeren in grondstoffenverwerking voor de leden. Activiteiten waarmee we niet echt geld verdienen, stoten we zoveel mogelijk af.”

Het streven van de directie is dan ook niet om alsmat groter te worden. „In omvang zijn we nu wereldwijd de nummer elf of twaalf, ik weet het niet eens precies. Maar wij willen niet perse bij de vijf grootste ondernemingen van de wereld horen. Wel bij de meest winstgevendende.” Daar mag dan nog wel wat aan gebeuren. De nettowinst als percentage van de netto-omzet is nu 1,8 procent. Ondernemingen als Nestlé zitten boven de 5 procent.

„Het gaat erom waarop we ons focussen. Wij zijn marktgericht. Wij richten ons op regio's waar we al sterk zijn. Dus niet op de Verenigde Staten, Zuid- en Midden-Amerika. In de regio's waar we sterk zijn werken we aan de verbetering van de positie van onze merken. “

De overname van de drankendivisie van Nutricia paste alleen maar in de bedrijfsstrategie, omdat Chocomel, Fristi en Extran topmerken zijn in Nederland. Daarnaast bezat Nutricia de beste marktposities in Centraal Europa. Dat bood FCDF de toegang tot een nieuwe sterke regio.

Een merk goed in de markt krijgen kost geld, legt Olijslager uit. Je moet het merk laten zien, anders loop je het risico uit de markt gedrukt te worden door een concurrent. „Je ziet dat goede merken vaak al oud zijn. Daar is in de loop der jaren steeds in geïnvesteerd, ze zijn goed onderhouden. Kijk maar naar Douwe Egberts.”

Wereldwijd gaf Friesland Coberco vorig jaar € 161 miljoen uit aan reclame en promotie “Dat gaat steeds meer worden.” Van dit geld ging 80 procent naar de hoofdmerken. En ze groeien. „Daarover krijgen we geen kritische vragen van de leden.”

De vraag is evenwel of de onderneming daardoor niet kwetsbaar wordt in tijden [...]

Vervolg niet aanwezig op [www.archief](#)

Leidsch Dagblad, 2002-07-17

Friesche Vlag stopt met kunststof statiegeldfles

MEPPEL/ANP - *Friesche Vlag* haalt binnen enkele weken alle 500.000 kunststof statiegeldflessen voor dagverse zuivelproducten uit de winkels. In plaats daarvan komt een nieuwe kunststof wegwerpfles.

De eerste wegwerpflessen staan inmiddels in de schappen en roepen bij het winkelend publiek veel vragen op. „Bij onze consumenteninformatielijn komen nogal wat verontruste telefoontjes binnen”, bevestigde woordvoerder Van Dongen van moederbedrijf *Friesland Coberco Dairy Foods*.

De andere grote partij op de Nederlandse zuivelmarkt, *Campina Melkunie*, gaat dit najaar ook dagversproducten in wegwerpverpakking aanbieden. „Maar we blijven ook de statiegeldfles gebruiken. Daar blijft een markt voor. De vraag komt niet alleen van milieubewuste consumenten, maar ook van mensen die liever geen extra afval in huis hebben”, zegt een woordvoerder.

Het ministerie van VROM is onaangenaam verrast door deze handelwijze. „Een verkeerd signaal”, aldus een woordvoerder. Hij wijst erop dat binnenkort de derde aangescherpte versie van een verpakkingsconvenant van kracht wordt. Daarin hebben vrijwel alle bedrijven die met verpakkingen van doen hebben, zich ten doel gesteld afval zover mogelijk terug te dringen. Volgens een woordvoerder van het betrokken bedrijfsleven in de stichting Verpakking en Milieu (SVM) gaat het bij de zuivel om maar een kleine hoeveelheid in statiegeldverpakking. De meeste dagverse producten zitten in karton. „De milieudruk valt wel mee, mede door het hergebruik waarvan bij de nieuwe flessen sprake is.”

Friesche Vlag zegt voor de wegwerpfles te kiezen wegens de dalende afzet van dagversproducten in statiegeldflessen. Volgens Van Dongen vinden steeds meer consumenten het vervelend dat ze de lege fles moeten terugbrengen. Ook supermarkten zijn niet altijd even gelukkig met de statiegeldfles, omdat het extra werk meebrengt en er meer opslagcapaciteit nodig is. Hij erkent dat de omschakeling minder goed is voor het milieu. „Maar de nadelige gevolgen vallen best mee. De nieuwe fles bestaat voor 50 procent uit gerecycled materiaal. Bovendien hoeven de gebruikte flessen niet meer te worden terugvervoerd naar de fabriek noch schoongemaakt. Dat bespaart energiekosten.”

Overname druk winst 'Friesland'

Zuivelgigant ziet omzet in eerste halfjaar wel stijgen

Door onze redactie economie

MEPPEL - De nettowinst van *Friesland Coberco Dairy Foods* is in de eerste helft van dit jaar met 9 procent gedaald tot 35 miljoen euro. Oorzaken: de afschrijving van de goodwill voor de aankoop van de drankendivisie van *Nutricia* (Chocomel, Fristi, Extran), alsmede de hogere rentekosten die voortvloeiden uit die overname. Het bedrijfsresultaat voor afschrijvingen is verbeterd met 34 procent.

De omzet van Friesland Coberco is gestegen met 10 procent tot 2,4 miljard. Die omzetstijging is grotendeels te danken aan de merkenomzet. Die nam met 30 procent toe, waardoor het aandeel van de hoofdmerken in de omzet steeg van 34 naar 41 procent van het totaal.

Friesland Coberco verwacht voor het tweede halfjaar vooral in Europa minder omzetgroei. Wel verwacht het concern een flinke stijging van het bedrijfsresultaat voor afschrijving van de goodwill. De terugval van de nettowinst in het eerste halfjaar wordt daardoor waarschijnlijk goed gemaakt en zou daarmee terugkomen op hetzelfde niveau als vorig jaar (79 miljoen euro).

De goodwill voor de Nutricia-drankendivisie kost Friesland Coberco jaarlijks 17 miljoen euro. Door de aankoop is de rentelast gestegen met 14 miljoen euro. Het bedrijfsresultaat voor de afschrijving van de goodwill steeg van 3,5 procent naar 4,3 procent.

Door meer aandacht voor beheersing van het werkkapitaal zijn de voorraden en de debiteuren afgenomen. Daardoor steeg de kasstroom met 168 miljoen euro.

Door de overname van de drankjes van Nutricia steeg de omzet met 12 procent. De eigen (bulk)omzet daalde licht met 2 procent door lagere verkoopvolumes. Het komende halfjaar verwacht het zuivelconcern minder omzetgroei. De nettowinst zal waarschijnlijk op het niveau van 2001 liggen.

De zuivelstakingen van dit voorjaar hebben volgens de directie geen invloed gehad op de winst. Dat was wel het geval met de bulkproductie van standaardproducten als melk, kaas, boter, melk- en weipoeders. Daar staan de marges onder druk door de sterke daling van de prijzen.

Zuivelconcern FCDF koopt deel van failliet Swenty

LEEUWARDEN - *Friesland Coberco Dairy Foods* neemt het machinepark en de verkoop van een aantal producten zoals room en ijsmixen over uit de failliete boedel van zuivelbedrijf Swenty in Born. Met de aankoop denkt werkmaatschappij *Friesland Mabibic Food Services* in het Belgische Lummen haar marktpositie in de room- en ijsmarkt te versterken.

Swenty is de moedermaatschappij van het eveneens bankroete biologische zuivelbedrijf Bastiaansen Kaas in Molenschot. Tien Swenty-medewerkers krijgen een functie aangeboden bij Friesland Madibic.

De apparatuur voor roomproducten en ijsmixen gaat naar Lummen. De overige machinerie krijgt een nieuwe bestemming binnen Friesland Coberco. Friesland Coberco is marktleider op het gebied van soft-ice in Nederland. Het concern levert onder andere aan McDonalds.

Leeuwarder Courant 2002-09-13

Friesland Coberco Dairy Foods zeventig man weg hij

Van een onzer redacteuren

LEEUWARDEN - Friesland Coberco reorganiseert de productie van babyvoeding en concentreert die in Beilen. Dat betekent een verlies van zeventig arbeidsplaatsen in Leeuwarden en sluiting van de verpakkingsvestiging in Rijssen, waar zestig mensen werken. Ook vanuit Bedum verschuift werk naar Beilen. De concentratie is nodig om de groei van de vraag te kunnen opvangen, zegt het zuivelconcern.

De fabriek in Beilen wordt voor Friesland Coberco de specialist in productie en verpakking van babyvoeding. De vestiging in Beilen krijgt er zestig arbeidsplaatsen bij. Het verdwijnen van de productie uit Leeuwarden en de sluiting van de fabriek in Rijssen zullen geleidelijk verlopen. In 2004 moet het proces in Leeuwarden zijn afgerond. Rijssen gaat eind 2003 dicht.

Volgens het zuivelconcern is de concentratie van de productie en verpakking van babyvoeding op een plaats noodzakelijk om aan de groeiende vraag te kunnen voldoen. Die groeiende vraag komt voort uit verbreding van de productie van louter babyvoeding naar kindervoeding. Met de concentratie denkt het concern een betere positie in die markt te krijgen. Friesland Coberco wil de werknemers die hun functie verliezen zoveel mogelijk herplaatsen. Voor de overbodige werknemers is het sociaal plan van Friesland Coberco van toepassing. De bonden reageren met begrip. Henk Hospes van CNV-Bedrijvenbonden vindt het wel een hard gelag voor de werknemers in Rijssen. Hij vraagt zich af of die een kans maken op goede vervangende werkgelegenheid.

Volgens Harry Vellenga van FNV-Bondgenoten zal het wel meevallen met gedwongen ontslagen, omdat in Leeuwarden veel uitzendkrachten werken. "Ik ben er niet zo zeker van of de keuze voor Beilen de beste is. In Leeuwarden had het ook gekund." In Leeuwarden werken nu nog ruim 750 mensen in de productie.

Leeuwarder Courant 2002-10-29

Campina ziet partner in Friesland Coberco

Van onze verslaggever

ZALTBOMMEL - Directeur Tiny Sanders van het zuivelconcern **Campina** voelt veel voor samenwerking tussen Friesland Coberco en zijn coöperatie. Hij zegt dat vandaag in het Financieele Dagblad. Volgens Sanders zouden beide coöperaties elkaar uitstekend aanvullen.

Campina, zo zegt de directeur, is sterk met merken in Duitsland, de Benelux en Oost-Europa. Friesland Coberco zou daar goed bij passen met zijn Aziatische activiteiten en een sterke positie in Midden-Europa. Sanders ziet evenwel grote bezwaren opdoemen. De Nederlandse mededingingsautoriteit NMa zou op dit moment niet ak-

koord gaan met een **fusie**.

De Campinadirecteur bekritiseert de NMa wat dat betreft wegens „gebrek aan internationaal denken”. „In Nederland wil men politiek correct denken. Het zou juist heel goed zijn om vanuit een sterke machtsbasis op de thuismarkt te werken aan een internationale positie.”

Bij Friesland Coberco houdt men onverminderd vast aan de melding dat er geen fusiebesprekingen gaande zijn met **Campina**. Ook wordt er geen fusie overwogen, aldus woordvoerder Rob van Dongen. Wordvoerster Ria Feldman van **Campina**: „Een **fusie** is absoluut niet aan de orde. Sanders heeft alleen gefilosofeerd in de zin van 'wat als?'.”

2003

Leeuwarder Courant 2003-02-13

ook MAP Campina

Friesche Vlag niet langer grootste merk in supers

AMSTERDAM (ANP) - *Campina* is het grootste merk in de Nederlandse supermarkten geworden. De zuivelgigant verdrong concurrent *Friesche Vlag* van de eerste plaats in de 'Merken Top 100', zoals die jaarlijks wordt gepubliceerd in het vakblad *Foodmagazine*. De basis voor de lijst zijn gegevens van 87 procent van de Nederlandse supermarkten.

De producten van *Campina* waren in 2002 goed voor een omzet van € 283 miljoen. Friesche Vlag staat nu tweede met een omzet van € 269 miljoen. Voorlichter Rob van Dongen van Friesland Coberco reageert niet verrast- „*Campina* heeft vorig jaar de Melkunie-producten ondergebracht bij het merk *Campina*. En *Melkunie* was al een heel groot merk in het zuivelschap.

Leeuwarder Courant 2003-02-19

Zuivelconcern FCDF sluit fabriek Oosterwolde en Assen

Van onze verslaggever

LEEUWARDEN - Het zuivelconcern *Friesland Coberco Dairy Foods* sluit de kaasfabrieken in Oosterwolde en Assen. Beide fabrieken sluiten de poorten halverwege 2005. Vandaag worden het personeel van beide vestigingen en de vakbonden ingelicht.

In de kaasfabriek van Oosterwolde werken 90 mensen, in Assen 65. De personeelsleden van Oosterwolde kunnen herplaatst worden in diverse vestigingen van Friesland Coberco. De productie van Assen gaat in zijn geheel naar Bedum.

Beide fabrieken staan op plaatsen waar uitbreidingsmogelijkheden uitgesloten zijn. Kortgeleden kreeg de fabriek in Oosterwolde nog een nieuwe poedertoren. Die zou over te plaatsen zijn naar een andere fabriek.

Eerder kondigde Friesland Coberco al de sluiting aan van de kaasfabrieken in **Burgum** en **Olterterp**. Dat proces wordt deze zomer afgerond. Sindsdien circuleren de namen van de vestigingen in Oosterwolde en Assen als volgende slachtoffers van de reorganisaties.

De aangekondigde sluiting komt dan ook niet als een verrassing. Woordvoerder Rob van Dongen van Friesland Coberco wilde vanmorgen nog geen reactie geven. Ingewijden hadden wel meer sluitingen verwacht. De kaasdivisie van het zuivelconcern is nog immer weinig winstgevend.

Harry Vellenga van FNV Bondgenoten is evenmin overrompeld: "Het blijft vervelend voor de betrokken werknemers natuurlijk. Maar er is een nieuw goed sociaal plan afgesproken. We zullen de messen niet slijpen voor deze sluiting."

Zuivelreus FCDF: van 20 naar 8 kaasfabrieken

LEEUWARDEN - Ruim vijf jaar bestaat *Friesland Coberco Dairy Foods* nu, het grootste zuivelconcern van Nederland. Die korte periode heeft vooral in het teken gestaan van saneringen. Vooral *Frico Cheese* moet het ontgelden. Eind 1997 had deze werkmaatschappij nog twintig kaasfabrieken onder haar hoede, op dit moment zijn het er nog twaalf. En over twee jaar staat de teller op acht. Want nadat **Burgum** en **Olterterp** deze zomer hun poorten sluiten, zijn in 2005 **Oosterwolde** en **Assen** aan de beurt, zo is gisteren bekend gemaakt.

Doel van al die sluitingen is om de winstgevendheid van de kaasdivisie te verbeteren. Friesland Coberco heeft daar alle belang bij want meer dan de helft van 5.1 miljard kilogram melk die de zuivelcoöperatie jaarlijks afneemt van leden en leveranciers, verdwijnt in de kaasbak.

Het zuivelconcern wil kaas maken in grote en goed bereikbare productielocaties. „In grote fabrieken kunnen we niet alleen efficiënter kaas maken, maar zijn we ook veel flexibeler”, aldus voorlichter Rob van Dongen. „We kunnen er meerdere soorten maken en daardoor beter inspelen op de wensen van de klant.” Tot nu toe heeft Friesland Coberco nog niet echt de vruchten kunnen plukken van de reorganisaties bij *Frico Cheese*. Ondanks alle efficiencymaatregelen is de divisie nog steeds geen kaskraker. Het resultaat zit altijd net boven of onder de rode streep. Van Dongen vindt de kritiek niet terecht. „Althans niet op dit tijdstip. Ook bij Frico ligt het accent op merken. Dat vraagt nu eenmaal veel tijd en investeringen.”

Saillant detail is dat met de sluiting van Oosterwolde en Assen alle fabrieken van de voormalige zuivelcoöperatie *De Zuid Oost Hoek* ter ziele zijn gegaan. Opvallend is ook dat deze regio, met de grootste melkdichtheid van Nederland, het dan zonder zuivelfabriek moet stellen. Emotioneel gezien niet leuk, maar zakelijk gezien heel verstandig, stelt Van Dongen. „Grote, efficiënte fabrieken, daar haal je de winst. Wat extra kilometers met melk rijden levert nauwelijks extra kosten op.”

Bij de sluiting van Oosterwolde en Assen zijn 155 arbeidsplaatsen betrokken. Zeventig werknemers kunnen herplaatst worden in andere kaasfabrieken. Gedwongen ontslagen zijn niet aan de orde. CNV-bestuurder Henk Hospes heeft enerzijds begrip voor de nieuwe fabriekssluitingen. „De concurrentie doet precies hetzelfde en dan kun je niet achterblijven. Anderzijds smacht het personeel naar een periode van rust. Ze worden van her naar her gesleept. In Assen werken mensen die nu voor de zevende maal herplaatst worden. Dat komt de motivatie niet ten goede.”



Goed jaar voor FCDF; 2003 ongewis

Zuivelconcern wil geen voorspelling doen

MEPPEL ■ De zwakke dollar en de oorlogsdreiging in Irak maken 2003 ook voor *Friesland Coberco Dairy Foods* tot een ongewis jaar. De concerntop durfde gisteren dan ook geen voorspellingen te doen bij de bekendmaking van de resultaten over 2002. De zuivelgigant presteerde vorig jaar beter dan verwacht. De winst steeg 6 procent naar 84 miljoen euro.

Dat maakte *Friesland Coberco Dairy Foods* (FCDF) gisteren bekend op het hoofdkantoor in Meppel. In december ging het concern nog uit van een winst van 82 miljoen euro. De omzet groeide 9 procent tot 4,7 miljard euro. Dat was echter niet gelukt zonder de dranken die het concern in 2001 overnam van Nutricia. Zonder *Chocomel*, *Fristi* en *Fristran* zou de omzet met 3 procent zijn gedaald.

Het zuivelconcern verdient wel steeds meer aan zijn hoofdmerken als Completa, Frico, Friesche Vlag, CoolBest en Appelsientje. Zij zorgen inmiddels voor 42 procent van de totale omzet, 7 procent meer dan in 2001. Frico-kaas was vorig jaar de grootste werkmaatschappij van FCDF met een omzet van 1,2 miljard euro. Nederland blijft de grootste afzetmarkt, met een aandeel van ongeveer 35 procent in de omzet, op de voet gevolgd door de rest van Europa (34 procent) en Azië/Australië (32 procent).

Hoofdmerken en buitenland zijn speerpunten in het FCDF-beleid van "groeien en snoeien". In landen waar de markt niet meer groeit probeert het concern de resultaten te verbeteren door kostenbeperking en reorganisaties. Ook in 2003 gaat dat proces door. "Maar er staan geen drastische ingrepen op stapel", zegt directievoorzitter André Olijslager. Twee weken geleden nog maakte het concern bekend dat de kaasfabrieken in Assen en Oosterwolde in 2005 sluiten. Eind dit jaar wordt de productie van babyvoeding in Bedum en Rijssen geconcentreerd in Bedum.

GROEI

Groei moet bij Friesland Coberco vooral komen van nieuwe merken die het concern nog aan haar toch al bonte pallet van producten wil toevoegen.

Het concern blijft dan ook in voor overnames die bijdragen aan de winst. Wat dat betreft was "misschien wel het mooiste cijfer" van gisteren de verdubbeling van de kasstroom tot 350 miljoen euro, vond Olijslager. Dat versterkt de mogelijkheden om geld te lenen.

FCDF 'baas' A. Olijslager haalt uit naar NMV boeren

LEEUWARDEN - Directeur André Olijslager van *Friesland Coberco* is boos op de *Nederlandse Melkveehouderij Vakbond* (NMV). In de Koerier, het ledenblad van het zuivelconcern, spreekt hij van 'een kleine minderheid die ons streven naar verdergaande kwaliteit, en daarmee een verbetering van onze concurrentiepositie, onderuit probeert te schoffelen'.

De NMV heeft de woede gewekt van de directeur met een rechtszaak tegen het eigen beleid van *Friesland Coberco* om de kwaliteit van de melk zeker te stellen. Vorige week besliste het Leeu-

warder hof dat het zuivelbedrijf ten onrechte twee boeren had gekort omdat ze niet voldeden aan het borgingsysteem, dat de zuivelreus daarvoor heeft ontworpen.

De NMV heeft zich tot spreekbuis gemaakt van het verzet tegen de borgingsystemen, zoals *Kwaliteit Keten Melk (KKM)*, waarop ook het systeem van *Friesland Coberco* is gebaseerd. De NMV verzet zich vooral tegen het wettelijk worden van KKM, zonder dat er een verhoging van de melkprijs tegenover staat.

Volgens Olijslager heeft KKM een wettelijke status gekregen door de voortdurende juridische procedures die de NMV er tegen heeft aangespannen. „De tegenstanders van ons borgingsbeleid hebben het altijd over een hogere melkprijs en schoppen aan tegen regelgeving. Door alle rechtszaken komen er steeds meer juridische regels bij, met de daarbij horende hogere kosten.”

Dagblad vh Noorden 2003-05-09

FCDF moet Wetsinger boer volle pond geven³⁰

Rechter maakt korting op melkprijs ongedaan

WETSINGE/MEPPEL ■ De in Meppel gevestigde zuivelonderneming 'Coberco' moet de melkprijsverlaging van negen eurocent per liter aan veehouder J. Kooistra uit Wetsinge (gemeente Winsum) ongedaan maken. Dat heeft de voorzieningenrechter in Assen beslist. Kooistra krijgt sinds oktober 23 eurocent per liter melk, in plaats van 32 cent. Dat heeft de boer een verlies opgeleverd van ruim 27.000 euro. FCDF had de prijsverlaging ingevoerd, omdat de boer zijn kwaliteitskeurmerk in oktober was kwijtgeraakt.

Onder de naam *Stichting Keten Kwaliteit Melk (KKM)* hebben boerenorganisaties LTO en zuivelcoöperatie NZO in 1997 een erkenning in het leven geroepen. Boeren die deze KKM-erkenning willen moeten aan een aantal regels voldoen. Volgens FCDF voldeed Kooistra daar niet meer aan.

Rechter

De boer stapte enkele weken geleden naar de rechter in Assen. Kooistra was ervan overtuigd dat hij aan alle KKM-verplichtingen voldeed en niet gekort had mogen worden. Coberco heeft de boer niet goed duidelijk kunnen maken dat hij niet aan de verplichtingen voldeed, zo luidt het oordeel van de rechter.

Bovendien voldeed Kooistra aan de wettelijke eisen die golden voordat het keurmerk in het leven werd geroepen. Volgens een in 2000 genomen besluit van de *Nederlandse Mededingingsautoriteit (NMa)* moeten de boeren die aan de wettelijke eisen voldoen tegen de afgesproken prijzen hun melk kunnen blijven leveren. Dit omdat de hele zuivelindustrie inmiddels het KKM-keurmerk heeft ingevoerd, wat zou betekenen dat boeren als Kooistra, die wel aan de wettelijke eisen voldoen maar niet aan het KKM-keurmerk, geen alternatieve afzetmogelijkheid meer zouden hebben. En dat mag niet.

FCDF moet volgens dit vonnis de afgesproken prijs van 32 eurocent per liter betalen, evenals het verlies van ruim 27.000 euro dat de boer - uit Wetsinge door de korting heeft geleden. De advo-

30) DvhN 2003-05-19: 'Boer uit Groot Wetsinge met 51 collega's opnieuw voor rechter' – staat in MAP Rundvee

caat van Kooistra, G. te Biesebeek uit Zwolle liet in een eerder stadium weten dat de Groninger boer, niet alleen staat, zeker vijftig boeren hebben zich met een soortgelijk verhaal bij de advocaat gemeld.

Leeuwarder Courant 2003-05-14

Flinke verhoging melkprijs 2002 FCDF – € 34,99

LEEWARDEN - De boeren van *Friesland Coberco Dairy Foods* hebben een meevaller door de vaststelling van een hogere voorlopige melkprijs over 2002. In plaats van de in de jaarrekening vastgestelde € 34,63 per honderd kilo melk is de voorlopige prijs gezet op €34,99.

Als voorschot is gemiddeld al €33,09 uitbetaald. De melkleveranciers krijgen nog € 1,90 per honderd kilo. Voor een boer met een gemiddelde productie van 500.000 kilo is dat zo'n € 10.000. De melkprijs valt hoger uit door het vaststellen van een hogere melkprijs door zuivelconcern Campina, een van de zuivelbedrijven waarop Friesland Coberco de melkprijs baseert. Campina had evenwel geen reservering ingehouden, zoals andere jaren.

De verhoging - in totaal ongeveer € 18 miljoen - gaat niet ten koste van de winst over 2002, zegt woordvoerder Rob van Dongen. Er was een reservering voor schommelingen in de melkprijs. De rest wordt betaald uit de rekening van het lopend jaar. Overigens kan daar nog verandering in komen als de definitieve melkprijzen van alle vijf ondernemingen waarop de prijs wordt vastgesteld binnen zijn. De voorlopige melkprijs van € 34,99 is € 2,16 lager dan in 2001.

Hapering in zuivellevering Friesche Vlag Opstartproblemen vernieuwde 'Nijkerk'

MEPPEL - Het zuivelconcern *Friesland Coberco Dairy Foods* (FCDF) kampt met grote problemen bij de productie van pappen in de vernieuwde fabriek in Nijkerk. De zuivelfabriek die op 20 juni officieel wordt geopend, kan de supermarkten niet voldoende beleveren. Ook de knijpyoghurt Breaker is onvoldoende beschikbaar door een veel te kleine capaciteit.

FCDF heeft haar productie in Arnhem samengevoegd met die in Nijkerk. Het zuivelconcern heeft tientallen miljoenen euro's gestoken in uitbreiding van de fabriek. Het is het vlaggenschip van het concern. De nieuwe machines en techniek blijken bij het opstarten van de productielijnen nogal wat haperingen te vertonen.

Vooraf de combinatie van bestaande productielijnen met nieuwe machines verloopt niet soepel. Supermarkten in Friesland klagen over de slechte belevering van papsorten. Juist in Noord-Nederland vinden de bloem-, havermout-, rijste- en griesmeelpap nog gretig aftrek bij doorgaans wat oudere klanten.

Bij sommige supermarkten zijn de schappen zelfs helemaal leeg. “We krijgen al een kleine maand slechts mondjesmaat voorraad binnen”, zegt Ronald Faber van de WF Markt in Lippenduinen. Soms is er maar een soort pap leverbaar.

FCDF-woordvoerder Rob van Dongen noemt de gebrekkige levering knap vervelend. Toch valt de financiële schade mee, zo verzekert hij. “Pap is in ons hele assortiment maar een ontzettend klein product.” Hij denkt dat de problemen nog wel even kunnen voortduren.

De problemen met Breaker zijn volgens de woordvoerder van heel andere aard. *Friesche Vlag* kan het nieuwe zuiveltussendoortje domweg niet aanslepen. Het zuivelbedrijf heeft ook nog eens het assortiment van twee naar vijf uitgebreid. De nieuwe smaken aardbei en muesli zijn amper te verkrijgen. „Onze capaciteit is momenteel onvoldoende”, aldus Van Dongen.

De productie van Breaker vond voorheen deels plaats in Drachten. Ook het opvallende zuiveltussendoortje moet nu volledig in Nijkerk worden geproduceerd. „Dat geeft wat startproblemen.” Het zuivelconcern wil niet prijsgeven of het de capaciteit voor Breaker gaat uitbreiden. Van Dongen: “Het is natuurlijk wel fantastisch dat het zo aanslaat.” De klantenservice van Friesche Vlag meldt dat Breaker met productieproblemen kampt. De ene keer zou er teveel fruit in de knijpyoghurt zitten, een andere keer juist te weinig.

Friesche Vlag maakt in Nijkerk nieuwste toetjes

„Het is leuk ook eens een fabriek te openen.” Topman André Olijslager, die meer ervaring heeft met het sluiten van zuivelfabrieken, opende gisteren de nieuwe productievestiging van *Friesche Vlag* in Nijkerk. Daar komen de toetjes vandaan.

Door Nico Hylkema

NUKERK - Een investering van €43 miljoen is op een jaarlijks internationaal te investeren bedrag van €150 miljoen een flinke uitgave voor *Friesland Coberco Dairy Foods*. Directeur André Olijslager stelde het gisteren vast bij de opening van de vernieuwde zuivelfabriek van werkmatschappij *Friesche Vlag* in Nijkerk. Drie jaar is er gewerkt aan deze moderne dagverse zuivelfabriek.

Friesche Vlag-directeur Bert Roeter sprak vol trots over de mogelijkheden die de nieuwe fabriek schept. Nijkerk is nu het centrum van de nieuwe producten van *Friesche Vlag*. Hier worden op de modernste productielijnen de producten als stracciatella-yoghurt en het onvolprezen *Breaker* geproduceerd.

Ook de vele varianten van *Milk & Fruit* rollen hier van de band. Roeter verhaalde nog eens van de eigen verbazing bij *Friesche Vlag* over het aanhoudende succes van *Breaker*. De vraag naar de knijpyoghurt bleek zo groot, dat lange tijd amper aan de vraag kon worden voldaan.

Alleen in de biologische zuivelfabriek in Drachten stond een productielijn voor de yoghurtsnack. Nu is de krappe productiecapaciteit verleden tijd. Drachten blijft *Breaker* produceren, maar de grote lijn staat in Nijkerk.

Flexibiliteit, kleine partijen, grote toegevoegde waarde zijn de begrippen, waarmee de waarde van de nieuwe Nijkerkse fabriek wordt aangegeven. De fabriek is ingericht op de productie van nieuwe producten in diverse varianten.

Minstens zo belangrijk is het nieuwe distributiecentrum. Daar worden jaarlijks 115 miljoen rolcontainers geladen voor de supermarkten in het hele land en voor de kleinere distributiecentra. Het centrum is volledig geautomatiseerd.

De papierloze distributie heet het in moderne terminologie. Door de gangpaden zoeven elektrische heftrucks langs de hoge stellingen. Op het beeldscherm voor de bestuurders komt de bestellijst in beeld en tegelijk de plek waar gestopt moet worden.

De karretjes komen bijeen in een grote hal waar de partijen dagelijks in honderden vrachtwagens worden gereden. Dit is waar oud en nieuw Nijkerk elkaar ontmoeten. Vanuit de oude fabriek komen de traditionele zuivelproducten, zoals dagmelk en yoghurt in containers naar het distributiecentrum. Samen met de containers met moderner zuivelproducten worden ze tot partijen verzameld.

Olijslager toonde zich tevreden over de nieuwe fabriek: “Het is leuk ook eens een fabriek te openen.” De afgelopen jaren heeft de directeur menig productielocatie van Friesland Coberco gesloten. Dat lot trof kortgeleden Arnhem. Die fabriek moest sluiten vanwege de vernieuwing in Nijkerk.

Iedereen z'n eigen toetje op elk moment



De nieuwe fabriek van Friesche Vlag richt zich vooral op speciale producten. Foto: GPD/Do Visser.

NIJKERK - In het Veluwe Nijkerk heeft zuivelbedrijf *Friesche Vlag* vorige week een volgens de allernieuwste inzichten ingerichte fabriek officieel in gebruik genomen. Zeven miljoen liter melk per week kan de nieuwe fabriek aan, ofwel 350 miljoen liter op jaarbasis. Een echte slokop dus, deze hypermoderne productielocatie. De bijzonderheid zit 'm evenwel niet in het grote, maar in het kleine.

„We beschikken over allroundfabrieken die alles aan kunnen, maar waren toe aan specialisatie. De nieuwe fabriek is ingericht om snel en flexibel in te kunnen spelen op veranderingen in de markt”, zegt directeur Bert Roetert. „Dat betekent: speciale producten efficiënter, flexibeler en in kleinere hoeveelheden kunnen produceren. De consument vraagt daarom. Je kunt niet meer met standaardverpakkingen toe.”

En dus wordt iedereen bediend met z'n eigen favoriete toetje, op elk gewenst moment van de dag, en in elke gewenste hoeveelheid. Dat is de trend in zuivelland: drankjes en toetjes als Milk & Fruit, Bolhno, Stracciatella en Breaker. „De omzet in het luxe segment stijgt zowel in geld als in volume”, vertelt Roetert. „Terwijl het standaardassortiment juist onder druk staat.” Zo is er via met de smaak van pure chocolade voor moeder, yoghurt in knijpverpakking voor dochterlief, een petflesje met zuivel-sinaasappeldrank voor de zoon des huizes en voor vader een extra luchtige yoghurt met een royale dot slagroom.

De grootste hit is volgens Roetert de Breaker, een yoghurt drankje in een zakje met drinktuitje: „Het is soms een probleem om de vraag bij te houden.”

De 'Future Factory'. zo noemen ze in Nijkerk liefkozend de nieuwe fabriek, die is gebouwd op het terrein van de al bestaande fabriek van *Friesche Vlag*, een dochter van Friesland Coberco. Op

een nog braakliggend stuk grond verrees een vijftien meter hoge, twee etages tellende productiehal. Elke verdieping heeft een vloeroppervlak van 3.600 vierkante meter. Boven wordt de melk verwerkt tot basisproducten als melk, karnemelk, yoghurt en vla. Deze worden naar beneden gepompt en aldaar verder verwerkt, indien nodig voorzien van extra toevoegingen als muesli of fruit, en afgevuld en in de meest uiteenlopende verpakkingen gestopt.

Met het geautomatiseerde distributiecentrum is de totale omvang van 'Nijkerk' uitgebreid van 5700 naar 12.000 vierkante meter. De capaciteit is er in een klap door toegenomen van 220 miljoen naar 330 miljoen eenheden. Totale investering: 43 miljoen euro.

Voor de nieuwe fabriek is elders wel een deel van de productie opgeofferd. Zij betekent het einde van de zuivelproductie in Arnhem, waar tot voor kort nog speciale zuivelproducten werden gemaakt. Een aantal productielijnen is overgeplaatst. En ongeveer honderd Arnhemse werknemers zijn mee verhuisd. Het personeelsbestand in Nijkerk is onder meer daardoor gestegen van 220 naar 425 medewerkers.

Leeuwarder Courant 2003-08-07

'Frico' kaasfabriek Bergum sluit woensdag

BURGUM - Van de vijftig werknemers van de Frigo-kaasfabriek in Burgum zijn nog 35 over, nu de fabriek volgend week woensdag sluit. Volgens woordvoerder Rob van Dongen van *Friesland Coberco Dairy Foods* is er voor de meesten werk in andere vestigingen. Voor tien mensen zoekt het bedrijf nog vervangende werkgelegenheid.

Frico concentreert de kaasproductie in in Workum, Gerkesklooster en Bedum. Later dit jaar sluit ook de fabriek in en **Olterterp** en daarna is **Oosterwolde** aan de beurt. Daarna is de kaasopslag en distributie aan de beurt, zoals Friesland Coberco al in het jaarverslag van 2002 aankondigde. Dat kan de sluiting van de vestigingen in Drachten, Gerkesklooster of Wolvega betekenen. Vakbond CNV heeft al de alarmklok geluid. Wordvoerder Van Dongen van Friesland Coberco kan nog geen concrete mededelingen doen.

Dagblad van het Noorden, 2003-09-06.

Teleurstellend halfjaar voor 'Friesland'

Dure euro en lage kaasprijzen spelen zuivelconcern parten

Door onze redactie economie

MEPPEL ■ Zuivelconcern *Friesland Coberco Dairy Foods* (FCDF) in Meppel is erg teleurgesteld over de resultaten in het eerste halfjaar van 2003. De dure euro, hoge pensioenlasten en lage kaasprijzen hebben het concern parten gespeeld.

“We hadden wel voorzien dat het dit jaar lastig zou worden, maar het is toch nog iets erger tegengevallen”, licht woordvoerder Rob van Dongen toe. “Dat de dollar zo laag komt te staan tegenover de euro kan je slecht voorspellen. Voor ons is dat erg lastig doordat we veel inkopen doen in euro's en veel verkopen in landen met muntsoorten die gekoppeld zijn aan de dollar.”

De lage kaasprijs komt door het grote kaas-aanbod Europa. "Net als boter en poeder zijn die prijzen vastgesteld en laag." Het maakt de noodzaak voor Friesland-Coberco om harder te werken aan een merkenbeleid alleen maar groter, benadrukt Van Dongen.

Het merkenbeleid levert een steeds groter aandeel aan de omzet van Friesland Coberco. De merken-omzet steeg ook afgelopen halfjaar van 41 naar 44 procent van de totale omzet. Vooral de merken Frisian Flag, Dutch Lady, NoyNoy, Fico, DubbelFriss, Friso, Pöttyös Türo Rudi en Debic groeiden. Friesland Coberco kondigde eerder dit jaar al de sluiting van de kaasfabrieken in **Oosterwolde** en **Assen** aan. Die fabrieken gaan 2005 dicht, eind dit jaar komt het concern met details naar buiten voor een volgende reorganisatie, die van de kaaspakhuizen met onder meer vestigingen in **Meppel** en **Drachten**.

■ CIJFERS 1/1 -31/6 2003

- Nettowinst 9 procent gedaald, naar 32 miljoen euro;
- netto-omzet daalt 4 procent tot 2.299 miljoen euro, volume groeit met 3 procent;
- omzet hoofdmerken stijgt 3 procent
- voorziening pensioenpremies van 22 miljoen euro.

Leeuwarder Courant 2003-09-24

Aalberts heeft boeren bij de les gehouden

Voorzitter neemt in december na 12 jaar afscheid

Twaalf jaar stond voorzitter Arie Aalberts (51) aan het roer van eerst de Friese en daarna de noordelijke zuivel. Een harde werker, autodidact, een typisch product van een calvinistische opvoeding, nuchter en rationeel. Hij hielp mee het zuivelconcern *Friesland Coberco* naar een stevige positie op de wereldmarkt te leiden. In december legt hij de voorzittershamer meer.

[Volledige tekst als bijlage-2](#)



Arie Aalberts Foto LC/Jan de Vries

Leeuwarder Courant 2003-10-13

Melkprijs FCDF 2002 uiteindelijk nog 5 cent hoger

LEEWARDEN - Melkveehouders krijgen nog een nabetaling van 5 eurocent per honderd kilogram melk nu de definitieve melkprijs over 2002 is vastgesteld. Zuivelcoöperatie De Zeven Provinciën (Friesland Coberco) bepaalde de prijs op €35,04 per honderd kilogram melk bij een vetpercentage van 4,461 en 3,477 procent eiwit. Dat gebeurde aan de hand van de vijf indexondernemingen Arla Foods Denemarken, Belgomilk, Campina, Humana Milchunion en Nordmilch. Het verschil wordt in het voorjaar uitbetaald, samen met de nabetaling van het melkgeld 2003. Voor een gemiddelde boer met een jaarproductie van 500.000 kg melk betekent het een meevalter van €25.000.

***Frico Cheese* breidt uit in Friesland**

Honderd banen erbij

Van onze verslaggever

WOLVEGA - Een grote reorganisatie van de kaasdivisie van Friesland Coberco, *Frico Cheese*, levert de fabrieken in Wolvega en Drachten ruim honderd arbeidsplaatsen op. Wolvega krijgt een geheel nieuwe fabriek waar alle verpakkingsactiviteiten voor Duitsland en de Benelux worden geconcentreerd.

Eind volgend jaar sluit de fabriek in Wolvega tijdelijk de poorten voor een grote verbouwing. Alleen de muren blijven staan, zegt woordvoerder Rob van Dongen. Daarna start de bouw van een moderne fabriek voor kleine verpakkingen. In 2006 krijgt Wolvega 210 banen. Nu zijn dat er nog 120 vaste en zo'n dertig tijdelijke.

In Drachten worden alle exportactiviteiten geconcentreerd, hetgeen twintig extra arbeidsplaatsen oplevert. De veredeling gaat naar, of komt in de buurt van de kaasproductiefabrieken. De operatie kost in totaal 192 volledige banen. Meppel verliest er 71, **Huizen, Bodegraven en Raamsdonksveer** worden gesloten.

Friesland Coberco verwacht alle overtollige werknemers te kunnen herplaatsen. De reorganisatie treft alle werknemers van de verpakkings- en veredelingsfabrieken. Bij de herstart van de gemoderniseerde fabriek in Wolvega moeten alle werknemers die onder het sociaal plan vallen, dus ook die nu in Wolvega werken, opnieuw solliciteren.

Dat punt nemen de bonden hoog op. Henk Hospes (CNV) wil dat de werknemers eerder duidelijkheid krijgen over hun nieuwe functie. De meeste nieuwe functies in Wolvega kunnen volgens hem met bijscholing door de huidige werknemers worden ingevuld. Zijn collega Harry Vellenga van FNV Bondgenoten spreekt van de 'voor het personeels slechtst mogelijke optie'.

Moeilijker nog is het feit dat straks alle werknemers er onder de cao voor kaaspakhuizen zullen vallen. Volgens Friesland Coberco is dat een logisch gevolg van de reorganisatie en gebruikelijk voor de branche. De werknemers zijn er minder gelukkig mee. Nu vallen ze onder de zuivel-cao. De kaaspakhuis-cao is in de ogen van de werknemers veel slechter dan die in de zuivel. Vellenga ziet er het verder terugdringen van de zuivel-cao in. „Daar zijn we echt pissig over”.

De nieuwe reorganisatie volgt op die van de kaasproductiefabrieken. In Friesland zijn na de zuivelfusie van 1997 de fabrieken in Burgum, Balk, Sint Nicolaasga en Burgum gesloten. Olterterp en Oosterwolde volgen nog.

Een vreugdeloze Friese opsteker

Eindelijk krijgt Friesland weer eens wat banen terug van het zuivelconcern Friesland Coberco en nog klagen de bonden steen en been. Wolvega en Drachten mogen dan groeien, het personeel wordt er niet beter van. Beduidend slechter zelfs Een punt voor de vakbeweging.

Nico Hylkema Landbouwredacteur LC

De voorspelling van FNV'er Harry Vellenga komt uit. In 1999 werd hij nog door de directie van Friesland Coberco op het matje geroepen. Hij had het gedurfd te zeggen, dat het personeel van de Frico-pakhuizen binnenkort wel eens een flinke strop voor de kiezen zou kunnen krijgen. Want de directie zou het personeel geheel onder de kaaspakhuis-cao willen brengen.

Het is toch wat. Zijn de werknemers van Friesland Coberco niet gezegend in deze onzekere tijden? Is er niet een prachtig sociaal plan? Tja, dat is er. Je moet het al heel bont maken wil je je baan verliezen bij het zuivelconcern. Kom daar maar eens om in werknemersland.

Toch hoeft er maar iets mis te zijn in de zuivel, of de stakingsdreiging hangt in de lucht. Moeten de werknemers van *Frico Cheese* niet gewoon heel blij zijn dat ze hun baan houden? Tenslotte gaat het om een grotere reorganisatie, waarbij 192 banen sneven. Iedereen wordt herplaatst. Nogmaals, kom daar nog eens om in Nederland.

Desondanks valt er wel wat te zeggen voor de boosheid van de bonden. In de eerste plaats is er de verplichte sollicitatie op alle banen straks in de hightechfabriek van Wolvega. Dat is nu niet echt de elegantste oplossing voor het gegeven, dat werknemers andersoortige functies krijgen in een moderne fabriek.

In de heel moderne fabriek in Nijkerk zie je werknemer inderdaad heel ander werk doen dan de sjouwende collega's van voorheen. Maar het is nu ook weer niet werk waar je onmiddellijk een hbo-opleiding voor nodig hebt. Met een beetje bijscholing is zeker 90 procent zo weer herplaatsbaar. Je brengt wel erg veel onzekerheid te weeg, als je iedereen eerst opnieuw laat solliciteren, in plaats van rap te beginnen met bijscholing.

De toon is dan al gezet. Als je dan ook nog eens een verslechtering van de arbeidsvoorwaarden in het vooruitzicht stelt, dreigt het actiewapen. Want al valt er veel te zeggen voor een kaaspakhuis-cao voor mensen die in kaaspakhuizen werken, aan verworven rechten is het moeilijk torren. Bovendien gaat het in de hele operatie slechts om een paar luizige procentjes.

Maar die procentjes voelen de werknemers wel in de beurs en lopen op tot tussen de € 100 en € 200 per maand als het om directe betaling gaat. Bovendien krijgen ze minder vakantie-uren en is de pensioenvoorziening slechter.

En het zijn niet alleen de medewerkers van de kaaspakhuizen die straks uit de zuivel-cao verdwijnen. Ook personeel in de kaasproductiefabrieken, die werken in kaaspakhuisachtige situaties voelen de dreiging van een slechtere cao. Kortom de sfeer wordt er niet beter op.

Dat is heel jammer. Want de reorganisatie is heel sneu voor Huizen, Bodegraven en Raamsdonksveer, waar de fabrieken sluiten en Meppel, dat 71 banen kwijt raakt, maar een opsteker voor Friesland dat al zoveel banen zag verdwijnen bij de zuivelreus. Je zou er een soepele reorganisatie van kunnen maken, door het zo aangenaam mogelijk te houden voor het personeel.

Tja, zal de directie van Friesland Coberco zeggen, we moeten een harde concurrentie aangaan, zeker in de kaassector. Dan is alle besparing meegenomen. Waarmee we bij de echte Nederlandse ziekte zijn angekommen. Willen concurreren op loonkosten in een van de hogere ontwikkelde landen van Europa. Dat zou je niet moeten willen, al lijkt het nog altijd de gewoonte in de toch zo waardevolle voedingswereld.

Leeuwarder Courant 2003-11-21

Sluiting Olterterp 'We wisten allemaal: het moest er een keer van komen'

Dagelijks fietste Johannes Paulus uit Olterterp naar zijn werk. En tussen de middag nuttigde hij de maaltijd bij moeder de vrouw.

Tientallen jaren is het zo gegaan. Vanaf maandag wordt alles anders. Dan wordt de kaasfabriek in het dorp gesloten en heeft Paulus zijn auto nodig om bij zijn nieuwe werkplek te komen, de kaasfabriek in Gerkesklooster.



Door Aan Dirk van der Meulen

OLTERTERP - Het is niet zozeer het gemak van de korte reistijd dat de Olterterper zal missen. Bovenal doet het hem zeer dat er een einde komt aan de samenwerking met zijn 44 collega's. „We waren altijd een heel hecht team. Nu waaieren we uit over alle kaasfabrieken in het Noorden. De collegialiteit was enorm, die krijg ik nooit weer terug”, verklaart Paulus, met bijna 35 jaar de werknemer met het langste dienstverband.

Toch wisten Paulus en zijn collega's al bijna vijf jaar dat het er een keer van zou komen, de sluiting van de fabriek. In 1998 ging de *Zuid Oost Hoek*, waartoe Olterterp behoorde, op in het grote Friesland Coberco en de nieuwe topman André Olijslager liet er toen al geen gras over groeien: hij wilde toe naar grote, goed bereikbare zuivelfabrieken. En aan beide criteria voldoet Olterterp niet.

De uit 1893 daterende fabriek kan jaarlijks bijna 200 miljoen kilo melk verwerken, terwijl de openblijvende fabrieken het dubbele aankunnen. Uitbreiden zou wel mogelijk zijn geweest maar dat is veel te kostbaar, weet Paulus. „Niet alleen de kaasproductie had dan aangepakt moeten worden, maar ook alle andere afdelingen.” De Olterterper heeft ook wel begrip voor de reorganisaties bij Friesland Coberco. „De hele wereld verandert, dan kan de zuivel niet achterblijven.” Anderzijds blijft het wrang, vindt Paulus, omdat de fabriek, ondanks zijn kleine schaal, qua rendement tot de beste kaaslocaties van het concern behoorde. „En we zijn zelfs een keer de beste geweest”, verklaart hij met gepaste trots.

Volgens de Olterterper is er een relatie tussen de goede prestaties en de productie van Leerdammer kaas, die tot 1998 ruim tien jaar in de fabriek heeft plaatsgevonden. De fabriek ervoer het als een hele eer om het succesvolle kaasmerk, van destijds Wessanen, te mogen maken. „De Leerdammer-productie wordt geborgd door een hele strenge kwaliteitscontrole. Dat heeft ook Goudse kaas naar een hoger plan getild.

Door dit kwaliteitsbewustzijn wist het laboratorium van Olterterp medio jaren negentig als eerste in Nederland het strenge COKZ-certificaat van de Nederlandse zuivelindustrie te halen. De uitreiking is een belangrijk hoogtepunt in de carrière van Paulus, die als voorman voor fabriek verantwoordelijk is voor het laboratorium.

Op de vraag wat een dieptepunt was, hoeft hij niet lang na te denken: de zuivelstaking van vorig jaar. Daarmee verloor Olterterp zijn status van stakingsvrije zuivelfabriek en dat gegeven veroorzaakte een wig in het anders zo hechte team. De collegialiteit tussen de werkwilligen, waartoe Paulus behoorde, en de stakers leed eronder. „Een zwarte bladzijde die een week heeft geduurd. Daarna was gelukkig alles weer als vanouds.”

De werknemers hielden 8 november hun laatste personeelsfeest. Dat vond uiteraard plaats in de fabriek. Absoluut hoogtepunt vormde de vertoning van de film over de fabriek waar kaasmaker Gerlof de Jong anderhalf jaar aan heeft gewerkt. „Alle collega's staan erop, alle facetten van het kaasmaken zijn in beeld gebracht. We hebben allemaal de film op dvd. Ik denk dat ik hem vaak zal bekijken.”

2004

Leidsch Dagblad 2004-01-28

ook MAP Campina

Boeren willen zuivelfusie

LEEWARDEN / ANP - Landbouworganisatie LTO Nederland wil dat de zuivelconcerns *Campina* en *Friesland Cobemo Dairy Foods* fuseren zodat Nederlandse boeren een betere prijs voor hun melk krijgen. Dat heeft voorzitter Jan van Weperen van LTO Rundveehouderij gisteren gezegd.

Volgens Van Weperen is de Nederlandse markt in internationaal opzicht te klein om twee grote zuivelcoöperaties met elkaar te laten concurreren. „*Campina* en *Friesland Coberco* concurreren elkaar op kwart centen per liter melk. Als boeren een cent per liter meer krijgen dan nu, stijgt hun nettosalaris met 4000 tot 5000 euro”, aldus Van Weperen.

Hij denkt dat zonder een fusie de twee Nederlandse zuivelgiganten verzwakt raken en uiteindelijk door buitenlandse onderneming worden overgenomen. De Nederlandse boer zou dan slachtoffer van worden. Verder vindt LTO dat de twee elkaar op producten niet beconcurreren. Dus een fusie zou een completer assortiment opleveren dan nu het geval is. *Friesland Coberco* en *Campina* zien vooralsnog niets in de plannen.

Leeuwarder Courant 2004-01-28

FCDF verlaagt weer melkprijs

DEN HAAG/MEPPEL - Zuivelcoöperatie *Friesland Coberco Dairy Foods* (FCDF) heeft haar voorschotprijs voor melk verlaagd. Boeren krijgen deze maand voor een kilo melk ruim 1 cent minder dan in december. Toen werd een voorschotprijs van 33 cent per kilo uitbetaald. De daling heeft te maken met de sterke euro, waardoor Europese bedrijven meer last hebben van concurrentie op de internationale markt. Binnen Europa is de aanvoer van melk ruim voldoende om in de vraag te voorzien.

Ook het feit dat de consument steeds meer zuivel koopt bij goedkopere supermarkten zet de melkprijs onder druk. De coöperatie denkt dat de melkprijs dit jaar nog verder gaat dalen.

Boerenorganisatie LTO vindt de lage melkprijs reden om de grote zuivelcoöperaties in Nederland aan te sporen tot het zoeken van fusiepartners. Volgens voorzitter Siemjan Schenk van de LTO-vakgroep Melkveehouderij hebben grotere coöperaties meer marktmacht: „De Europese markt is nog erg versnipperd. De melkbedrijven concurreren elkaar bijna stuk.”

De grote coöperaties FCDF en Campina zouden met elkaar kunnen fuseren, maar ook elders een Partner kunnen zoeken: „In Duitsland zijn er nog honderd middelgrote coöperaties.” De Nederlandse kartelwaakhond NMa zou bij een fusie van de coöperaties vooral naar de Europese markt moeten kijken, vindt Schenk: „De NMa is een beetje kleinburgerlijk, die kijkt alleen naar Nederland. In Europa hebben FCDF en Campina samen niet meer dan zes procent van de markt in handen.”

FCDF wijst een fusie met een andere coöperatie af. „Het past niet in onze strategie. Een boer heeft volgens ons veel meer aan sterke merken, die zich op de markt kunnen onderscheiden”, aldus woordvoester Derksen.

Omzet Friesche Vlag daalt fors

LEEWARDEN - De omzet van zuivelmerk *Friesche Vlag* is vorig jaar met 10 procent gedaald naar € 242 miljoen. Daarmee is het merk van zuivelcoöperatie *Friesland Coberco Dairy Foods* vorig jaar gedaald naar de derde plaats van de meest verkochte A-merken in de Nederlandse supermarkt. *Campina* (+0,6 procent) was vorig jaar het best verkochte merk, gevolgd door Douwe Egberts. De daling bij *Friesche Vlag* is vooral te wijten aan kinderziektes bij de nieuwe fabriek, waardoor er aanvoerproblemen waren.

LC 2004-02-16

FCDF Lochem nw. Directeur D Tamminga

Leeuwarder Courant 16-02-2004

Nieuw werk Tamminga bij FCDF

MEPPEL - Douwe Tamminga uit Garyp stopt per 1 mei als stafdirecteur voor Coöperatieve Zaken & Grondstoffenvoorziening. Hij wordt per deze datum algemeen directeur bij de werkmaatschappij Friesland **Coberco** Butter Products in Lochem (omzet €334 miljoen, tweehonderd medewerkers). Tamminga wordt de opvolger van Jan Willem Koek, voormalig directeur van de voormalige zuivelcoöperatie De Zuid Oost Hoek in Oosterwolde.

Leeuwarder Courant 2004-02-27

Campina: acties FCDF nadelig voor melkprijs

ZALTBOMMEL - Topman Tiny Sanders van Campina ergert zich aan de opstelling van *Friesland Coberco Dairy Foods* op de markt voor consumptiemelk. In het ledenblad van Campina heeft Sanders het over „acties die deze markt minder aantrekkelijk maken.” Hij weigert een nadere uitleg. Het doel van de FCDF-directie zou niet zijn om marktaandeel te winnen maar om de melkprijs van *Campina* onderuit te halen en daarmee ook de eigen marktconforme melkprijs.

Campina, marktleider in consumptiemelk, is een van de vijf Europese zuivelondernemingen die bepalend is voor deze basis-melkprijs van FCDF. Door die prijs te verlagen hoeft FCDF minder te betalen voor haar grondstof en dat komt ten goede van de winst.

Friesland Coberco ontkent de acties niet. „We willen onze marktpositie verdedigen en waar mogelijk uitbreiden. Daarmee reageren we op de toegenomen concurrentie uit binnen- en buitenland”, aldus woordvoerder Rob van Dongen.

Discounters flinke strop Friesland Coberco Dairy Foods

MEPPEL - Zuivelconcern *Friesland Coberco Dairy Foods* heeft flink te lijden van de recessie in West-Europa en van de groeiende populariteit van discount-supermarkten. Daardoor daalde de omzet in Europa met 2,5 procent (naar € 3,8 miljard) en het bedrijfsresultaat zelfs met 37 procent (naar € 113 miljoen). Doordat de zaken in Azië en Afrika beter gingen, werd de teruggang iets getemperd.

Vanmorgen maakte het zuivelconcern de definitieve jaarcijfers over 2003 bekend. Die strookten met de eerder gepubliceerde voorlopige cijfers: een daling van de nettowinst met 33 procent naar € 56 miljoen en vermindering van de netto-omzet met 3 procent tot € 4,6 miljard. Overigens is het verkoopvolume met 1 procent toegenomen.

In Europa eet de consument minder buitenshuis en doet hij boodschappen in goedkopere winkels, stelt de zuivelfabrikant vast. De kaasprijs ging als gevolg van een stijgend aanbod flink omhoog. Daarmee zakten ook de prijzen van wei. De volumes dagverse zuivelproducten stonden onder druk door de sterke concurrentie van de discount-supermarkten.

De directie wijst op een paar forse onkostenposten die het resultaat vorig jaar hebben beïnvloed. De dure euro ten opzichte van de dollar scheelde € 35 miljoen aan inkomsten. De pensioenlasten in Nederland namen met € 30 miljoen toe en de reorganisatiekosten voor de kaassector stegen tot € 19 miljoen.

De hoofdmerken van het concern waren goed voor 44 procent van de omzet. Omgerekend naar constante wisselkoersen groeide de omzet van die merken met 8 procent. Ondanks de winstdip is Friesland Coberco erin geslaagd de schulden van het bedrijf aanzienlijk te verminderen. De nettoschuld daalde met bijna een kwart tot € 667 miljoen. Daardoor is de financiële positie van het zuivelconcern versterkt. Het dividend voor de ledenmelkveehouders ligt 41 procent lager dan in 2002.

Voor het lopende jaar waagt de directie zich niet aan een prognose. In Azië zijn de vooruitzichten gunstig, maar in Europa is het herstel traag. Bovendien is de koersontwikkeling van de euro onzeker en heerst er onzekerheid over het niveau van de melkprijzen door het nieuwe beleid van de Europese Unie.

Lage grondstofprijs voorkomt rode cijfers FCDF

Via een omweg en met vertraging heeft de recessie ook *Friesland Coberco Dairy Foods* getroffen. Ogenschojnlijk lijkt de winstdaling met 33 procent nog mee te vallen. Ook lijkt die heel goed te verklaren, maar in alle verklaringen ontbreekt de lagere prijs van de belangrijkste grondstof melk. Het is tijd voor bezinning bij het zuivelconcern.

Door Nico Hylkema

MEPPEL - Directeur André Olijslager sprak de gedenkwaardige woorden, dat hij 'niet tevreden' is over de resultaten van vorig jaar. Tegelijk voert hij verzachtende omstandigheden aan. De dure dollar heeft het bedrijf € 35 miljoen gekost. De pensioenlasten stegen € 30 miljoen extra en de reorganisatie kostte € 19 miljoen.

Zogezien valt een verlaging van de nettowinst met € 28 miljoen naar € 56 miljoen nog reuze mee. Maar als de melkprijs, zoals verwacht over 2003 toch al snel twee centen per kilo lager is, moet daar met een productie van 5 miljard kilo door de leden een voordeel in zitten van meer dan € 100 miljoen. De situatie is dus nog ernstiger dan het lijkt. Zonder de melkpreis daling zou de winst in verlies verkeerd zijn.

Er is dus iets grondig mis. Daar draaide Olijslager gisteren ook niet omheen. De klad zit vooral in de bulkproducten. Alleen maar inzetten op lage kosten leidt niet tot winst, zo laat het drama bij de kaasdivisie zien. Het belangrijkste zuivelproduct is na alle reorganisaties nog steeds niet winstgevend.

Met de merkproducten met hoge toegevoegde waarde gaat het nog steeds goed. Hun aandeel in de winst is gestegen tot 44 procent. Maar, zo moest Olijslager ook toegeven, die stijging is vorig jaar aanzienlijk lager geweest, dan eerdere jaren. Hoe lang gaat de stijging nog door?

Het Friesche Vlag-merk op de dagverse en lang houdbare zuivel is ook al geen winstgarantie. Olijslager voorspelt het verdwijnen van de A-merken melk uit de winkelschappen binnen twee jaar. Ze zullen plaats maken voor huismerken.

Het boetekleed moest ook aan bij de erkenning, dat Friesland Coberco (te opmars van 'gezonde' voedingsproducten onderschat heeft. In de loop van dit jaar komt ook *Friesche Vlag* met producten waaraan gezonde bestanddelen zijn toegevoegd, zei Olijslager. Navraag bij woordvoerder Rob van Dongen leert, dat hij doelt op de introductie van toetjes zonder vet.

Dat is nog niet wat concurrent *Campina* doet met verrijking van zuivelproducten, zodat ze bijvoorbeeld een cholesterol-verlagend effect hebben. Daar zit de winst op dit moment. Mede doordat Friesland Coberco deze boot mist, loopt het juist in het rijke Westen harde klappen op. Kennelijk is Friesland Coberco te lang uitgegaan van gezond als intrinsieke waarde van zuivel, die bij de consument ook zo ervaren wordt. Dat is niet het geval. Eigenlijk is men aan de late kant met het wegnemen van de kwalijke gezondheidseffecten van zuivel door te hoge dierlijk vetgehaltenes.

Voor de leveranciers van het zuivelconcern, de melkveehouders, is de situatie extra wrang. Hen was voorgehouden, dat een lage melkprijs uiteindelijk wordt gecompenseerd door een hogere uitkering op de aandelen dankzij goede prestaties van de onderneming. Over 2003 is die uitkering op aandeel A € 0,19 per 100 kilo melk. In 2002 was dat € 0,34.

Bovendien stelde Olijslager dit keer onverholven vast, dat het Europees zuivelbeleid onherroepelijk zal leiden tot een fors lagere melkprijs. Oud-voorzitter van de raad van commissarissen Arie Aalberts wilde dit soort uitspraken nog wel eens relativeren.

Zijn opvolger Sybrén Attema was niet aanwezig bij de presentatie van de jaarcijfers. Dat was toch een zaak van de vennootschap, had hij gezegd en niet van de coöperatie en aandeelhouder De Zeven Provinciën, waarin de boeren vertegenwoordigd zijn.

Ultimatum pensioen FCDF

MEPPEL – Vakbond De Unie heeft Friesland **Coberco** een ultimatum gesteld om binnen drie weken de juiste pensioenbedragen uit te betalen. Het zuivelconcern heeft de pensioenen te weinig geïndexeerd en bespaart hiermee volgens De Unie €25 miljoen tot €50 miljoen. FCDF heeft de pensioenen over 2002 en 2003 met respectievelijk 1,9 en 1,4 procent verhoogd. Dit had 3 procent moeten zijn, aldus De Unie. FCDF is ongelukkig met het ultimatum van De Unie. Ook vorig jaar dreigde de bond al met de gang naar de rechter. Nu heeft men het zuivelconcern een dagvaarding gestuurd.

Leeuwarder Courant 2004-03-20

Gesloten fabriek Bergum maakt(e) beste kaas ter wereld

Hun fabriek is al bijna een half jaar gesloten, maar toch hebben de voormalige medewerkers van de kaasfabriek van *Frico Cheese* in Burgum iets om trots op te zijn. Een door hen op 11 maart vorig jaar gemaakte *Old Dutch Master* is op het 25-ste wereldkampioenschap kaasmaken in de Amerikaanse staat Wisconsin uitgeroepen tot de beste kaas ter wereld. In totaal werden 1312 kazen ingezonden uit 19 verschillende landen.

De *Old Dutch Master* is een volgens een bijzonder recept geproduceerde oude Goudse kaas die bijna een jaar moet rijpen. De goede kwaliteit kazen die ze in Burgum maakten, kon de fabrieksluiting echter niet voorkomen. De slechte bereikbaarheid deed de fabriek de das om. *De Old Dutch Master* wordt nu gemaakt in Steenderen.

Ook veel andere fabrieken van Frico Cheese, onderdeel van *Friesland Coberco Dairy Foods*, behaalden goede resultaten. Van de Friese vestigingen won de fabriek in Gerkesklooster met een belegen en een oude *Proosdijkaas* respectievelijk een zilveren en een bronzen medaille in de categorie 'harde kaas'. Daarnaast behaalde de specialiteitenfabriek in Dronrijp een zilveren medaille met een geitenkaas met brandnetel.

Leeuwarder Courant 2004-04-03

Zeperd zuivelreus met fruit- en groentehapjes *Friso*³¹

LEEUWARDEN - Twee jaar na de introductie van de Friso-groente- en fruithapjes staakt *Friesland Coberco Dairy Foods* de verkoop. De Friso-potjes leggen het in de winkelschappen af tegen de bekende merken als Olvarit, maar ook nieuwkomer Nestlé wist ten koste van Friso het

31 Uit vervolg teksten blijkt dat FCDF nog doorgaat met de productie en verkoop van Friso. In een artikel in LC 2007-07-05 staat dat R-FF Friso – marktaandeel dan inmiddels 24 pct. – Benelux betreft Marketing en verkoop over doet aan het Zwitserse Hero. R-FF blijft dus wel de productie doen! – niet overgenomen

schap te veroveren. De Friso-potjes waren al enige tijd amper meer te krijgen in de supermarkten.

In 2002 introduceerde Friesland Coberco de groente- en fruithapjes onder de vertrouwde merknaam Friso. Men dacht te kunnen profiteren van de naam die Friso heeft in babyvoeding. De poederproducten hebben een sterke reputatie.

Het zuivelconcern ging de strijd aan met marktleider Nutricia (Olvarit) omdat er met een jaarlijkse omzet van 64 miljoen potjes ruimte leek voor nieuwkomers. Ook *Zonnatura* begaf zich op de markt met biologische producten. Friesland Coberco meldde in 2002 dat Friso „in het marktsegment kindervoeding wil uitgroeien tot marktleider”.

De merknaam bleek niet voldoende om jonge moeders en vaders massaal over de streep te trekken. De omzet bleef onder de maat. Bovendien bleek de concurrentie sterk. Olvarit hield stand en Nestlé kwam ook op de markt met kindervoeding in potjes. Vorig jaar haalde C1000 Friso al uit het schap ten gunste van Nestlé. Dat product, zo verklaarde het moederconcern Schuitema, is innovatiever en aantrekkelijker.

Friso maakte de hapjes overigens niet zelf, maar kocht die 'elders' in. Zelf wijt Friesland Coberco de ondergang van de Friso-groentehapjes aan de prijzenslag tussen de supermarkten. Woordvoerder Rob van Dongen zegt dat daardoor ook een slag om het schap is losgebarsten. Daarin heeft Friso het onderspit gedolven.

Leeuwarder Courant 2004-04-05

FCDF wil volledig bezit Napolact Roemenië

LEEWARDEN - Zuivelconcern *Friesland Coberco Dairy Foods* wil volledig eigenaar worden van de Roemeense zuivelonderneming *Napolact*. Vandaag maakte FCDF bekend dat het een openbaar bod heeft uitgebracht op de aandelen. FCDF bezit al 41,58 procent van *Napolact*.

Napolact telt vijf fabrieken in de provincie Cluj in Transsilvanië. De jaarlijkse omzet is € 27 miljoen. *Napolact* telt 1400 medewerkers. Het bedrijf produceert voor de binnenlandse markt verse melk, gefermenteerde producten, kaas en ijs.

Het marktaandeel is „aanzienlijk”, aldus FCDF-woordvoerder Rob van Dongen. De zuivelcoöperatie is sinds 2000 actief in Roemenië.

Leeuwarder Courant 2004-04-09

McDonald's breekt met Breaker Friesche Vlag

LEEWARDEN - Nadat eerder al de verkoop van biologische melk werd gestaakt, breekt McDonald's nu ook met de Breaker van Friesche Vlag. De yoghurtsnack in knijpverpakking, bij McDonald's McBreaker geheten, was geen kassucces en moet daardoor wijken voor een yoghurt-

product van Danone. De andere reden is dat McDonald's in Europa op 6 mei een nieuwe product-groep introduceert, Salads Plus, met acht nieuwe producten.

Daartoe behoort, naast een aantal maaltijdsalades, ook de fruit en yoghurtdrink van de Franse zuivelmultinational. „En om voor de Nederlandse vestigingen twee yoghurtproducten aan te bieden, ging ons wat te ver”, aldus een woordvoerder. Met Salads Plus hoopt McDonald's vooral aantrekkelijk te blijven voor gezinnen met jonge kinderen en niet langer vereenzelvd te worden met de toenemende vetzucht en zwaarlijvigheid in Amerika en Europa. Het fastfoodconcern spreekt van de grootste assortimentwijziging in zijn bestaan..

Woordvoerder Rob van Dongen van Friesland Coberco, het moederconcern van *Friesche Vlag*, betreurt het besluit van McDonald's. Toch blijft de Breaker een enorm succesproduct, zo benadrukt hij. „De omzet ligt nu weer 40 procent hoger dan vorig jaar. Vooral in supermarkten en bij pompstations slaat de yoghurtsnack goed aan. Het is ook een product waar we heel trots op zijn. We hebben een nieuw consumptiemoment gecreëerd met yoghurt.”

Er is overigens geen sprake van een totale breuk met McDonald's. Friesland Coberco blijft aan de fastfoodketen gewoon de mixen voor ijsjes en milkshakes, de chocolademelk en Fristi leveren.

Leeuwarder Courant 2004-04-14

Campina concurreert in Thailand met FCDF³²

ZALTBOMMEL (ANP) - Zuivelcoöperatie *Campina* wil Azië veroveren. Als springplank hiervoor heeft zij in Thailand de activiteiten van het noodlijdende Italiaanse zuivelbedrijf *Parmalat* overgenomen.

Campina koopt er een fabriek met een omzet van enkele miljoenen euro's en 175 werknemers. De coöperatie in Zaltbommel wil niet zeggen hoeveel het bedrijf heeft gekost. Ook wil de zuivelcoöperatie niet ingaan op vragen over welke landen zij nog meer wil bereiken in de toekomst.

Met de stap gaat Campina concurreren met *Friesland Coberco Dairy Foods*. Deze zuivelonderneming werkt in onder meer Indonesië, Thailand, Maleisië en Vietnam.

Parmalat Thailand is gevestigd in Bangkok en vooral actief met gepasteuriseerde melk en lang houdbare melkdranken. De overname biedt *Campina* de mogelijkheid relatief snel een lokale organisatie op te bouwen die zich richt op de verdere ontwikkeling van de activiteiten. *Campina* boekte vorig jaar een omzet van € 3,7 miljard.

Leeuwarder Courant 2004-05-04

Voorlopige melkprijs over 2003 FCDF €33,74

LEEUWARDEN - De voorlopige melkprijs over 2003 van Friesland Coberco is vastgesteld op € 33,74 per honderd kilo. Als gemiddeld voorschot is inclusief btw € 31,97 betaald. Dat betekent, dat de leden van de coöperatie nog een nabetaling van € 1,77 per honderd kilo tegemoet kunnen zien. De melkprijs is nog niet definitief. Friesland Coberco stelt de definitieve melkprijs

³² LC 2004-04-17 Campina kocht het – verliesgevende – Thaise bedrijf voor 1 Dollar!

vast op basis van de jaarcijfers van de vijf indexondernemingen Arla Foods Denemarken, Belgomilk, Campina, Humana Milchungion en Nordmilch. Vorig jaar was de prijs per honderd kilo € 34,99. Dit jaar is de voorschotprijs van Friesland Coberco exclusief btw al gedaald met 61 cent.

Leeuwarder Courant 2004-06-08

Even alleen goed nieuws voor noordelijke zuivel Friesland Dairy Foods naamswijziging in Royal Frieslandfoods³³

Door Nico Hylkema

MEPPEL - *Friesland Coberco Dairy Foods* heet vanaf nu *Koninklijke Frieslandfoods*. In een propvolle schouwburgzaal in Meppel maakte het concern dat gisteren voor alle geledingen van het bedrijf bekend. Het was een dag vol goed nieuws in voor melkveehouders economisch barre tijden.



Directeur André Olijslager bedankt burgemeester Peter den Oudsten (midden) en coöperatievoorzitter Sybren Attema (links) met een presentje.

Net was tevens het best bewaarde geheim van de afgelopen dagen. Drie dagen lang slaagde voorheen *Friesland Coberco Dairy Foods* erin journalistiek en agrarisch Nederland in de ban te houden. Wat was er zo belangrijk, dat het gehele circus van concerndirectie, boeren en internationaal management naar Meppel moest afreizen?

Toen de genodigden de zaal van de Meppeler schouwburg Ogterop betraden, wisten ze al dat dit niet een middag van treurige berichten zou worden. Het Fries Jeugdorkest zat klaar en directie-

³³ In tekst wordt nog gesproken over 'Koninklijk' Frieslandfoods. Naam werd *Royal Friesland Foods* (RFF)

voorzitter André Olijslager verwelkomde de zaal: „We zijn hier om iets te vieren, al wist u dat nog niet.”

Alvorens het hoge woord eruit kwam zorgde het orkest met melodieën als 'Die leichte Kavalerie' ervoor, dat de stemming al enigszins feestelijk was. De burgemeester van Meppel, Peter den Oudsten verhaalde daarop van de rijke geschiedenis van het zuivelconcern, die warempel 125 jaar terug bleek te gaan te gaan. Toen werd de Arnhemse Melkcentrale opgericht en dat blijkt de stamvader van het huidige concern. En ook het nog maar enkele jaren geleden overgenomen Riedel blijkt die eerbiedwaardige leeftijd te hebben. Dat vraagt om een bijzondere beloning.

En ook die kwam uit handen van de burgemeester Den Oudsten, tevens oud-wethouder van Leeuwarden en voormalig voorlichter van Friesland Coberco. „Het heeft Hare Majesteit behaagd...” zo luidde het en toen wist de zaal al wat dat betekende: het predikaat 'Koninklijk' voor het zuivelconcern. Olijslager had al bekend gemaakt dat er een nieuwe naam was. En daar kan nu dus 'Koninklijk' voor.

Coberco, de naam van de coöperatieve fusiepartner uit Oost-Nederland, is afgefallen en ook Dairy (zuivel). *Coberco* kwam in 1997 bij Friesland Dairy Foods, de *Twee Provinciën* (Workum) en *De Zuid Oost Hoek* (Osterwolde). Nu rest *Friesland Foods*, maar wel koninklijk dankzij juist Oost-Nederland. En de kroon in het nieuwe logo is, zo legde voorzitter Sybren Attema van de coöperatie *De Zeven Provinciën* uit, een uiteenspattende druppel melk.

De nieuwe naam is betekenisvol, aldus Olijslager. Hij geeft aan dat het zuivelconcern breder is geworden, meer dan alleen verwerker van melk. Vooral in het buitenland zal de naam beter aanslaan. Bovendien zal *Friesland Foods* op alle verpakkingen van het concern komen te staan. Onder de merknamen, zoals Friesche Vlag, Appelsientje, Chocomel natuurlijk, want die blijven bestaan. Friesland, zo beklemtoonde de directeur nog maar eens, staat zeker in het buitenland garant voor hoogwaardige zuivelproducten.

Het verdwijnen van de naam Coberco ligt een tikje gevoelig onder de oud-leden van die coöperatie, maar een kniesoor die daarover over treurde. En alsof het goede nieuws niet op kon, kon Olijslager ook nog vertellen dat het zuivelconcern het economisch dal achter zich lijkt te hebben gelaten. De eerste vijf maanden van het jaar is er weer een duidelijke opgaande lijn zichtbaar. Na al dat goede nieuws kon Sybren Attema rustig even wijzen op de moeilijke positie waarin de melkveehouders door de lage melkprijzen verkeren. Dat kon gisteravond verder even op de achtergrond blijven.

Fusies helpen melkprijs niet

(NICO HYLKEMA landbouwredacteur LC)

Het gaat slecht met de melkprijs voor boeren. Europa wil lagere prijzen om sterker te staan op de wereldmarkt en ook het lokale overschot drukt de prijs. Dat legt een zware druk op de schouder van de belangenbehartigende organisatie LTO. Het moet anders, zo stelt de LTO dan ook dapper naar aanleiding van de resultaten van een Internationaal vergelijkend prijzenonderzoek.

De LTO concludeert dat de Nederlandse zuivelondernemingen *Friesland Coberco* en *Campina* scherper achteruit zijn gegaan in de melkprijs, dan concurrenten binnen Europa. NL-TO-rundveehoudersvoorzitter Siem Jan Schenk bepleit daarom nog maar eens een fusie tussen de twee.

Minder aanbieders zouden sterker staan tegenover de concentratie van inkoopenden supermarkten. Hij zou eens moeten spreken met zijn naamgenoot Hans Schenk, econoom van de Erasmusuniversiteit. Die heeft internationaal naam gemaakt met zijn kritische onderzoek naar het nut van fusies. Meestal geld-en energieverspilling, vindt hij.

Wat kan de Nederlandse boer er beter van worden als ze straks nog maar aan een zuivelonderneming melk mogen leveren? Betalen grotere ondernemingen een hogere melkprijs? In Nederland is de kleine *Cono* Kaasmakers de zuivelaar met de hoogste melkprijs. Nota bene, terwijl *Friesland Coberco* juist het meeste verlies lijdt in de kaassector.

En wat zou het een verspilde moeite zijn voor *Friesland Coberco*. Net hemel en aarde bewogen om het predikaat 'koninklijk' in de wacht te slepen en dan al weer fuseren en een andere naam moeten aannemen. Bovendien zijn de inkopers minder eensgezind, dan de LTO wil doen geloven.

Even minder aandacht voor dierenwelzijn, milieu en voedselveiligheid en meer voor inkomen, vraagt de LTO ook nog. De eisen voor voedselveiligheid zijn inderdaad van een dusdanige aard, dat straks overheerlijke rauwmelkse kazen het veld moeten ruimen. Maar dierenwelzijn en het milieu, daarop zou het niet verstandig zijn te bezuinigen.

De taak van de coöperatieve zuivelondernemingen is te zorgen voor zo hoog mogelijke melkprijzen voor de boeren. Daar mag best wat meer aan gebeuren. De investeringen in onderzoek en ontwikkeling blijven achter bij de toch al geringe belangstelling daarvoor in het Nederlandse bedrijfsleven. De LTO zou *Campina* en *Friesland Coberco* daarop moeten aanspreken en niet op de natuurlijk concurrentie tussen de twee.

Het is een mooi doel een product te leveren waarvoor de klant net zoveel voor wil betalen als voor een fles mineraalwater. Melk is daar gewoon niet goed genoeg in.³⁴ Aan het imago van melk als gezond product kan nog veel verbeteren, maar niet alleen door lagere vetpercentages. Juist voor dal extra doel dient onderzoek en ontwikkeling. Daarop mag je de zuivel aanspreken.

34 Waarom is dit zo..... wat is er ooit mis gegaan.....(ZHN.)

Friesland Foods zet met Dahlhaus in op ervaring

LEEUWARDEN - De nieuw benoemde directievoorzitter van *Friesland Foods* (voorheen *Friesland Coberco Dairy Foods*), Luc Dahlhaus, krijgt als belangrijkste opdracht het schrijven van het nieuwe driejaarlijkse ondernemingsplan. Daarin zal de strategie van het internationale zuivelconcern worden neergelegd. In het afgelopen eerste halfjaar van 2004 daalde de omzet van het concern met 4 procent tot € 2,2 miljard.



LUC DAHLHAUS

Dahlhaus werkt al lang bij Friesland Foods en kent de zuivelwereld goed. Hij geldt als een ervaren bestuurder die diverse managementfuncties in binnen- en buitenland bekleedde voor het concern. Twaalf jaar geleden kwam hij in de conserndirectie, waar hij onder meer verantwoordelijk is voor de grootste divisie *Frico Cheese*.

Volgens voorzitter Sybren Attema van de raad van commissarissen heeft Dahlhaus een groot draagvlak onder het personeel en de aangesloten boeren. In de conserndirectie is per 1 januari ook Theo Spierings (39) benoemd. Hij is sinds 1986 verbonden aan *Friesland Foods* en verantwoordelijk voor de activiteiten in Nigeria.

In het afgelopen halfjaar liep de omzet terug in de belangrijkste divisies door de hevige concurrentie en de prijzenoorlog in de supermarkten, negatieve valuta-invloeden en lagere opbrengstprijzen vanwege de afbouw van landbouw subsidie.

De nettowinst wist het bedrijf dankzij kostenbesparingen met 9 procent op te voeren tot € 35 miljoen. De kasstroom uit operationele activiteiten daalde wel met € 14 miljoen tot € 76 miljoen. Het bedrijfsresultaat voor afschrijving van goodwill is met 10 procent gegroeid tot € 106 miljoen. Voor geheel 2004 ziet de directie de marktomstandigheden niet veranderen. Daarom blijft kostenbeheersing erg belangrijk.

De binnenlandse omzet kreeg tikken. De melkproducten en de frisdranken van Riedel lijden onder de prijzenslag. De omzet van deze divisie daalde met 7 procent. *Frico Cheese*, veruit de grootste divisie, zette 1 procent minder om. In centraal Europa kromp de omzet met 12 procent op de markt voor melkproducten en frisdranken. In deze magere economische tijden liezen mensen vaker voor de goedkopere huismerken. Omzetgroei was er het afgelopen halfjaar alleen bij Kievit (10 procent) en in Nigeria (4 procent).

Dahlhaus: degelijke tussenpaus op de achtergrond

Luc Dahlhaus volgt André Olijslager op als concernvoorzitter van zuivelreus Friesland Coberco. De benoeming komt niet als een verrassing. „Hij is het type manager waar de zuivel behoefte aan heeft: trouw en degelijk.”

Door Aan Dirk van der Meulen

LEEUWARDEN - Een lange in werkperiode zal Luc Dahlhaus, per 1 januari de nieuwe concernvoorzitter van *Friesland Foods*, niet nodig hebben. Sterker nog, niemand hoeft de opvolger van André Olijslager iets wijs te maken over de grootste zuivelonderneming van Nederland. Hij kent het concern door en door. Uitgezonderd drie jaren bij Philips heeft Dahlhaus er zijn hele arbeidzame leeftijd gewerkt.

„En dat is in deze tijd een groot voordeel”, vindt voorzitter Jan Bodde van de centrale ondernemingsraad. „Want door het nieuwe Europese landbouwbeleid verkeert de zuivel in woelig vaarwater. De melkprijs staat onder druk, de melkveehouders beleven moeilijke tijden en werknemers vragen zich dan af wanneer de nieuwste reorganisatie zich zal aandienen. Dan is het van groot belang dat je een boegbeeld hebt dat het klappen van de zweep kent.”

Dahlhaus werd ruim 58 jaar geleden geboren in het Achterhoekse Gendringen. In 1976 trad de econoom in dienst als marketing manager bij de Condens in Leeuwarden, de topcoöperatie van de Friese zuivelcoöperaties. Dahlhaus was er zes jaar marketing manager Nederland. Daarna lonkte het buitenland. Tot 1992 bekleedde hij directeursfuncties in Nigeria en Indonesië. In dat jaar volgde de promotie tot lid van de concerndirectie van Friesland Dairy Foods, dat in 1997 met drie coöperaties fuseerde tot *Friesland Coberco Dairy Foods*, nu *Royal Friesland Foods* geheten.

Hij ontpopte zich al snel tot de trouwe metgezel van Olijslager. De beloning volgde in de vorm van een zware portefeuille met onder meer *Frico Cheese* en Friesland Consumer Products. Beiden zijn het ook al jaren eens over de te volgen strategie: zwaar inzetten op de kaas en de buitenlandse activiteiten. Voor CDA-tweede kamerlid Rendert Algra is het dan ook een uitgemaakte zaak dat Olijslager hem naar voren zou schuiven als zijn opvolger. De voormalige CNV-bestuurder en personeelsmanager bij *Frico Cheese* leerde Dahlhaus kennen als „een leidinggevende die geen twijfel kent. En dat heeft als voordeel dat er duidelijkheid is. Hij heeft hard gesaneerd in de kaasdivisie, maar iedereen wist wel vroegtijdig waar hij aan toe was.” Dahlhaus is ook het type leidinggevende waar de zuivel behoefte aan heeft: trouw en degelijk. „Die jonge wilde managers houden het er nooit lang vol”, aldus Algra. Een minpuntje vindt hij dat Dahlhaus niet graag op de voorgrond treedt. „En als concernvoorzitter ben je toch meer een publieke figuur. Mijn grote vraag is hoe hij daar mee omgaat.”

FNV-bestuurder Harry Vellenga denkt dan ook dat Dahlhaus, president-commissaris bij touwen kunststoffabrikant Lankhorst en commissaris bij koffieproducent Drie Mollen in Den Bosch en Bolsward een tussenpaus is. „Zodoende krijgen jonge talenten nog een paar jaar de tijd om zich te ontplooiën.” Vellenga doelt dan vooral op financieel-topman Doede Vierstra en Theo Spierings, het nieuwe lid van de concerndirectie.

Melkveehouder Klaas Jensma uit Engwierum is content met de benoeming van Dahlhaus. „Een fijne zelfverzekerde vent.” Zijn leeftijd vindt hij geen bezwaar. „Hij is niet het type om het kort

voor zijn pensioen rustig aan te doen. Bovendien, als er nog eens een fusie komt, is zijn leeftijd alleen maar een voordeel. Volgens Jensma is het wel duidelijk wat Dahlhaus, hoogste prioriteit moet zijn: het opkrikken van de melkprijs. „Want die is nu veel en veel te laag.”

LC 2004-09-10

Jentje de Boer in bestuur De Zeven Provinciën en FCDF RFF

Leeuwarder Courant 10-09-2004

Jentje de Boer in zuivelbestuur

LEEUWARDEN - De 41-jarige melkveehouder Jentje de Boer uit Cornjum is vanaf 22 december bestuurslid van zuivelcoöperatie De Zeven Provinciën. Hij zal dan ook toetreden tot de raad van commissarissen van **Royal Friesland Foods**. Hij vult de vacature op die ontstond door het vertrek van voorzitter Arie Aalberts, die burgemeester is geworden van Dantumadeel.

Leeuwarder Courant 2004-09-23

Zuivelvoorzitter Sybren Attema ziet melkprijs slechts dalen

JOURE - Melkveehouders moeten zich klaar maken voor een melkrijdsdaling in de toekomst van zo'n 6 cent per liter. De Europese Unie wil die prijsdaling en zal maatregelen nemen, als de melkprijs mocht stijgen ondanks de vermindering van de exportsteun. Dat hield voorzitter Sybren Attema van het zuivelconcern *Royal Friesland Foods* boeren voor bij de opening van de 52-ste Agrarische Schouw in Joure.

Attema vindt het niet van realisme getuigen, plannen op te stellen om de melkprijs omhoog te krijgen. Hij waarschuwde de boeren, dat de EU in dat geval de inkomenssteun versneld zal afbouwen en desnoods het melkquotum extra zal vergroten. Het melkrijdsplan van de *Nederlandse Melkveehouders Vakbond (NMV)*³⁵ noemde hij weinig realistisch. „Het werkt alleen bij 100 procent deelname in heel Europa”, aldus de boerenvertegenwoordiger bij het zuivelconcern.

Overigens denkt Attema niet, dat de Europese melkrijds echt zal dalen tot het niveau van de wereldmarkt. De zuivelindustrie is er altijd in geslaagd bovenop de bodemprijs zo'n vijf tot zes cent extra opbrengst te genereren. Daarnaast zal er tot 2007 tot drie cent per kilo compensatie aan de boeren worden uitgekeerd door de EU.

Na 2007, zo zei hij, is die steun niet zeker meer. Boeren hebben echter de tijd zich daarop voor te bereiden. Die tijd hebben ze overigens al sinds 2000. De zuivel en ook de boerenorganisatie LTO hebben de melkveehouders al sindsdien voorgehouden, dat de melkrijds met meer dan 20 procent zal dalen. Boeren kunnen die daling alleen opvangen met kostenbeheersing door schaalvergroting. Het is aan de politiek, zo zei Attema, om boeren de ruimte te geven tot die schaalvergroting te komen. Hij voorspelde een versnelde uitstroom van melkveehouderij. „Het klinkt hard, maar dat is wel nodig voor de schaalvergroting. Wij zijn geen andere sector dan andere.”

³⁵ Zie MAP Superheffing-2 of MAP Superheffing-2004 op site

Wel zei de zuivelvoorzitter zich zorgen te maken over het realiteitsbesef van melkveehouders, als ze nu nog melkquotum kopen voor meer dan € 1,70 per kilo. „We kunnen wel klagen, maar de rekening daarvoor ligt bij onszelf”, aldus Attema.

Leeuwarder Courant 2004-10-04

Arrogantie zuivelreus komt boeren neus uit **„Wy wolle us fabryk wer werom”**

JOURE - Melkveehouders in Skarsterlân hebben genoeg van de arrogante houding van *Royal Friesland Foods*. In een open brief aan de vakgroep melkveehouderij van de boerenbond NLTO vragen ze om actie voor meer inspraak van de leden/boeren. „Wy wolle us fabryk wer werom”, aldus veehouder Bertus van der Zijl uit Vegelinsoord.

Het is vooral de manier van communiceren, die de melkveehouders tot hun actie heeft gedreven. Op de 'goed geregisseerde' regiobijeenkomsten is het vooral eenrichtingsverkeer, aldus de boeren. „De zuivelcoöperatie heeft haar verenigingsactiviteiten en daarmee samenhangende ledencommunicatie verwaarloosd. Zij lijkt niet meer geïnteresseerd in de behoeften van haar leden.”

De ergernis van de boeren komt naar boven, nu de melkprijzen snel dalen. Brusselse bestuurders, zuivelindustrie en supermarktketens geven elkaar de schuld. Binnen de eigen organisatie krijgen de melkveehouders niet altijd een luisterend oor.

Het steekt de melkveehouders, dat *Friesland Foods* hun melk als grondstof betitelt. „Een koninklijke organisatie niet waardig”, aldus de schrijvers van de brief. Van Zijl hoopt dat de brief besproken zal worden in de ledenvergaderingen van *Friesland Foods*.

Voorzitter Jan van Weperen van NLTO-vakgroep melkveehouderij noemt de open brief een steun in de rug bij het streven naar een betere communicatie met de zuivelreus. De vakgroep heeft een plan ontwikkeld om het tweerichtingsverkeer met *Friesland Foods* weer op gang te krijgen. Dat zal op de regionaden aan de orde moeten komen.

Van Zijl, afdelingsvoorzitter van NLTO-Skarsterlân: „Wy krije in soad positive réaksjes. It libbet únder de leden. Allinnich guon boeren dy't yn it *Friesland Foods*-bestjoer sitte reageare wat sunichjes”.

Laatste kazen in zuivelfabriek Oosterwolde

Leeuwarder Courant 2004-12-03



Frico Oosterwolde maakt laatste kazen

OOSTERWOLDE - Bart Melles (links) en Jan van Rozen keuren de laatste kazen, die van de lopende band rollen bij **Frico** Cheese Oosterwolde. Vandaag sloten de deuren van de kaasfabriek definitief. De Oosterwoldigers produceerden kaas sinds 1887 onder de vlag van de vroegere Zuid-Oosthoek-groep. Deze onderneming ging eind 1997 op in de grote coöperatie Friesland Coberco, nu Friesland Foods. Begin vorig jaar besloot de conserndirectie tot het sluiten van de kaasproductie in Oosterwolde. Die is nu geconcentreerd in Wolvega en Workum. Bij **Frico** Cheese Oosterwolde werkten 75 mensen. De meesten konden weer werk krijgen binnen het concern. Voor vijf medewerkers zoekt het concern nog een oplossing.

Foto LC/Jan de Vries

Campina met Deens *Arla-Foods* in zee

ZALTBOMMEL – Zuivelcoöperatie *Campina* in **Zaltbommel** wil fuseren met de Deense coöperatie *Arla Foods*. De naam wordt Campina Arla. Daardoor ontstaat in één klap de grootste zuivelcoöperatie ter wereld met een omzet van € 9,2 miljard, die 11 miljard kilo melk zal verwerken van 21.000 boeren in Nederland, Denemarken, Zweden, Duitsland en België.

Arla Foods is de grootste coöperatie van Europa en heeft 21.100 medewerkers. *Campina* heeft 6900. Door de fusie laat *Campina* de Nederlandse concurrent *Friesland Foods* ver achter zich. De laatste zakt door deze fusie in een klap terug naar een plaats tussen de kleinere coöperaties in Europa.

NLTO-melkveehoudersvoorzitter Jan van Weperen reageert verheugd op het fusievoornemen. Volgens hem zal dat de macht van de zuivelverwerkers versterken. De concerns passen volgens hem uitstekend bij elkaar.

Als de fusie slaagt, klimt het nieuwe concern op tot in de top drie van wereldondernemingen. De nieuwe onderneming behoudt de bestaande hoofdkantoren in **Zaltbommel** en Kopenhagen. *Campina*-directeur Tiny Sanders (48) wordt de grote baas. *Arla*-directeur Knud Jensen (62) wordt voorzitter van de raad van commissarissen. De ledenraden moeten in het voorjaar van 2005 over de fusie beslissen.

Het belangrijkste argument van *Arla Foods* om te fuseren was de wens om in Europa sterker te staan tegenover de grote inkopers van de supermarkketens. Zowel *Campina* als *Arla Foods* lijdt onder de problemen in de zuivel in Europa. *Campina* kampt met de gevolgen van de prijzenslag van de supermarkten. *Arla Foods* maakte vorig jaar een forse winstdaling bekend.

Arla Foods heeft een jaarlijkse omzet van € 6,2 miljard. De coöperatie verwerkt 7,1 miljard kilo melk van 15.500 melkveehouders. *Campina* is kleiner met 5 miljard kilo melk en een omzet van € 3,7 miljard. De particuliere onderneming *Nestlé* blijft de grootste voedingsonderneming, met zuivel in het pakket.

Friesland Foods moet nu positie bepalen

Commentaar LC op voorgaande

Met een fusie tussen *Arla Foods* en *Campina* ontstaat eindelijk een Europese zuivelcoöperatie, die zich kan meten met de grote particuliere ondernemingen als het Zwitserse *Nestlé* en Franse *Danone*. Voor de Noord-Nederlandse *Friesland Foods* zal de fusie aanvankelijk niet veel uitmaken, maar zij moet wel een nieuwe positie bepalen.

Door Nico Hylkema

LEEWARDEN - Het zat er allang aan te komen. *Campina* was eerder dit jaar al in gesprek met *Arla Foods* over samenwerking, maar toen waren de geesten nog niet rijp. Kennelijk hebben de doorgaande prijzenslag tussen de supermarkten en de slechte resultaten van *Arla Foods* de doorslag gegeven. De zuivelverwerkers wijten de slechte Europese zuivelmarkt aan de marktmacht van de supermarkten.

Een grote herschikking van de Europese zuivel zou uitkomst bieden. Immers, nu worden de paar honderd zuivelondernemingen gemakkelijk uit elkaar gespeeld door de vijf inkoopcombinaties van de supermarkten. In Nederland is die herschikking al redelijk ver afgerond, door de vorming van twee grote coöperaties, *Friesland Foods* en *Campina*. Denemarken kent alleen nog *Arla Foods*. Elders in Europa is het zover nog lang niet.

De twee Nederlandse zuivelverwerkers hielden elkaar redelijk in evenwicht met bij *Friesland Foods* de nadruk op kaasproductie en bij *Campina* op dagvers. Beiden maakten zich sterk voor goede merken en toegevoegde waarde. Hoewel *Friesland Foods* in melk en omzet de iets grotere is, lijkt *Campina* de tekenen des tijds beter te hebben verstaan.

Zo is *Campina* al lange tijd bezig met gezondheidsclaims op haar producten. Ook reikte het zuidelijke concern over de grenzen door overnames van kleine Duitse en Belgische coöperaties. Een fusie met *Friesland Foods* werd door *Campina* zeker niet afgewezen. Het was vooral *Friesland Foods* dat daarin een afwijzende houding aannam.

Wanneer de fusie slaagt, zal moeten blijken of schaalvergroting en samenvoeging van de verdeelde zuivel voldoende zal zijn, om de macht van de supermarkten te weerstaan. Want ook met 11 miljard kilo melk is de nieuwe zuivelreus nog geen marktbepler in Europa. Daarvoor is zeker nog een extra fusie nodig. In Duitsland hebben *Nordmilch* en *Humana* de handen vrij na mislukte fusiebesprekingen.

Wil *Friesland Foods* met een aandeel van enkele procenten in de Europese productie nog een rol van betekenis spelen, dan zal het vooraanstaander moeten worden op innovatief gebied. Het is ook heel goed denkbaar, dat *Friesland Foods* nu zal proberen met de grotere coöperaties in Duitsland tot een fusie te komen.

Anders dan *Campina*, dat er nooit een geheim van heeft gemaakt in te zijn voor fusies, is de strategie van *Friesland Foods* nog in nevelen gehuld. De aanstaande directiewisseling lijkt daarin geen verandering te brengen. Maar nu de kogel door de kerk is, zal het noordelijke zuivelconcern niet achter kunnen blijven. Of fuseren of een ‘mean and lean’ machine worden. Beide opties lijken op dit moment nog niet in zicht.

Anderé Olijslager: veertien jaar noordelijke zuivel

LEEWARDEN, Veertien Jaar was **Anderé Olijslager** directeur in de noordelijke zuivel. Van 1990 tot 1997 was hij directeur van de zuivelonderneming *Friesland Dairy Foods*, voortgekomen uit onder andere de Coöperatieve Condensfabriek Friesland, Frico en Domo. In 1997 kwam het tot een fusie tussen *Friesland Dairy Foods*, Zuid Oost Hoek (Oosterwolde), Twee Provinciën (Workum, Gerkesklooster) en Coberco (Zutphen).

Olijslager werd directeur van de nieuwe zuivelonderneming *Friesland Coberco Dairy Foods*. Dit jaar verwierf het concern het predicaat koninklijk en kreeg het wederom een nieuwe naam: *Royal Friesland Foods*.

Friesche Vlag, het oude merk voor ingedikte melk van de Condensfabriek, werd het merk van alle dagvers. *Friesland Foods* nam in 2001 de drankenafdeling *Nutricia* van *Numico* over. Daarmee haalde de zuivelonderneming nieuwe merken binnen, zoals *Chocomel*, *Fristy* en *Extran*. Nieuwe producten als *Friesche Vlag*, Breakeren Frico Cheez' it zagen het licht.

De kaasdivisie *Frico Cheese*, in omzet het zwaartepunt van de onderneming, onderging een sterke concentratie van twintig naar acht fabrieken. De omzet van het zuivelconcern onder zijn leiding nam toe van € 1,8 miljard in 1990 voor *Friesland Dairy Foods* alleen tot 1990 miljard in 2003 voor de gefuseerde onderneming *Friesland Foods*. In 1997 was de omzet van de pas gefuseerde onderneming € 4,2 miljard.

Gesprek met **Anderé Olijslager**: ‘Het zuivelbeleid is klaar’

Eind dit jaar treedt André Olijslager terug als voorzitter van de concerndirectie van Nederlands grootste zuivelonderneming Friesland Foods. Daarmee komt een eind aan een tijdperk, waarin deze rationalist leiding gaf aan een onderneming die groeide in een sector die in belangrijkheid afnam. Met opgeheven hoofd neemt hij na veertien jaar afscheid.

Door Nico Hylkema / Foto Siep van Lingen.

Voor de Friezen blijft *Friesland Foods* nog altijd een Friese onderneming. Vandaar ook de grote betrokkenheid van boeren bij ‘us fabryk’. Soms verwondert de geboren Zeeuw André Olijslager zich wel eens over het gewicht dat de zuivel nog heeft in Friesland. In de periode dat Olijslager hier een zuivelonderneming leidde, nam het aandeel in de werkgelegenheid fors af. Het hoofdkantoor van de oude Condensfabriek verdween uit Leeuwarden naar Meppel. Ooit werkten er in Leeuwarden 2500 mensen, nu nog 900.

Sinds de laatste fusie in 1997, waaruit de huidige onderneming *Friesland Foods* voortkwam, is vooral de kaasdivisie veel mensen kwijtgeraakt. Olijslager: „Wat hier gebeurde in de gebeurde ook in andere industrieën.”

De veranderingen in de zuivel gingen geleidelijk. Olijslager verklaart dat uit de typische coöperatieve structuur van de Nederlandse zuivel. Van de zuivelindustrie is 80 procent van coöperaties. Boeren, zo meent de zuiveldirecteur, verkopen niet. Ze fuseren wel, waardoor fabrieken sluiten, maar de productie neemt niet af. In Frankrijk stootten particuliere zuivelondernemingen als *Lactalis* en *Danone* melk af en het Zwitserse *Nestlé* verplaatst op dit moment veel zuivel uit Europa.

Nu staan er ingrijpendere veranderingen voor de deur door de zuivelhervorming, waartoe de Europese Unie dit jaar besloot. Een gevolg zijn dalende melkprijzen. De boeren hebben nu het gevoel met de rug tegen de muur te staan. „De prijs wordt bepaald door vraag en aanbod. De overheid zat daartussen met prijsinterventies en exportrestituties. Nu de overheid zich terugtrekt daalt de prijs en dat is logisch en onontkoombaar.”

Melksprookjes

Boeren denken daar wel eens anders over. De Nederlandse Melkveehouders Vakbond (NMV) heeft het initiatief genomen een melkprijsvereniging op te richten om door bundeling van het aanbod de prijs omhoog te krijgen. Het enthousiasme voor deze Dutch Dairy Board is groot onder boeren.

Olijslager: „Pardon. Laten we wel serieus blijven. Ik geloof niet in sprookjes. Het woord markt heb ik van deze mensen nog nooit gehoord. In onzekere tijden zie je zulke dingen vaker. Mensen weten niet wat er op hun afkomt. Dan heb je altijd charismatische lieden, die leuke dingen roepen. Dat zag je ook met Pim Fortuyn. Ik ben er niet om dat soort sprookjes te vertellen.”

De veronderstelling dat er een tekort zou zijn aan melk, waardoor afnemers door de knieën zouden gaan als er een leveringsstaking komt, doet Olijslager lachen: „De fabrieken in Europa hebben miljarden liters melk over. In die context moeten mensen dat zien. Boeren moeten nog wennen aan een nieuw systeem. Als de wereldmarkt niet zo gunstig was geweest, was de melkprijs

nog verder gedaald. Het zuivelbeleid is nu geregeld. Dat is klaar. Hoe eerder men zich dat realiseert hoe beter.”

„De melkprijsclub leeft ook niet onder onze leden. Ik hoor er weinig over op de vergaderingen van de ledenraden”, aldus Olijslager. Het is door dit soort uitspraken, dat veel leden/boeren zich onbegrepen voelen door hun zuivelfabriek. Nog maar enkele maanden geleden, trad de NL-TO-afdeling Skarsterlân naar buiten met kritiek op de gang van zaken binnen die ledenraadsvergaderingen. Boeren zouden niet aan het woord komen, kritiek werd weggewuifd en angst zou overheersen. Nadien veranderde de sfeer kennelijk, want de kritiek verstomde. Olijslagers onderneming typeerde de kritiek ooit als een typisch Friese aangelegenheid, want in andere provincies wordt die niet gehoord.

De directeur heeft het soms moeilijk met de nadruk op Friesland. „Wij kennen geen Nederlands of Fries belang. Er is een deelbelang in Nederland, maar ook in Vietnam en in Afrika. Hier zien we *Friesche Vlag*, maar *Dutch Lady* in Zuid-OostAzië is veel groter. Wij kijken naar die merken. Daarin nemen we rationele beslissingen in het belang van onze leden en daarvan zitten er heel veel in Friesland en de rest van het Noorden.”

Die rationele beslissingen kostten wel honderden mensen hun baan in het Noorden. „Maar dat is altijd wel met heel goede sociale plannen gegaan. We hebben daarover nooit ruzie met de vakbonden gehad. Maar dat vergoedt niet, dat op het individuele vlak wel degelijk menselijke emoties hebben gespeeld. Toch ga ik met opgeheven hoofd door Friesland.”

Kaaszorgen

In de kaasdivisie werd hard ingegrepen. In Friesland sloten de fabrieken van **Sint Nicolaasga, Balk, Elsloo, Burgum** en recentelijk die van **Oosterwolde**. De Goudse kazen en Edammers werden onder het merk *Frico* gebracht. Een poging de markt te beïnvloeden door aanbodsturing mislukte. Zo blijft *Frico Cheese* het zorgenkindje van *Friesland Foods*. De winst is zelden het noemen waard, de verliezen vaker. Olijslager beaamt het, maar: „Kaas maken is een manier om melk te verduurzamen, net zoals boter en poeder. De Gouda's en Edammers zijn niet beschermd. De opbrengst is dus sterk afhankelijk van de markt.”

En dan komt *Friesland Foods* ineens met de aankondiging, dat het de kaasprijs met 5 procent verhoogt tegen de trend van een prijzenslag in supermarkten in. Zie je wel, roept de NMV, dat komt door ons. Daardoor krijgt de zuivel weer lef. „Onzin”, aldus Olijslager, „dat zijn sprookjes. Het afgelopen jaar hebben boter en poeder het goed gedaan. Het resultaat is een lagere kaasproductie, derhalve een opwaartse druk op de prijzen. Dus kunnen we de prijs verhogen.”

„Wij zijn in coöperatieland anders. Wij vormen een bedrijf met een aanzienlijk hogere opbrengst dan andere coöperaties. Onze structuur is marktgericht. Het splitsen van de coöperatie in de coöperatieve eigenaar en onderneming, ging om die marktgerichtheid, niet om de financiering, zoals sommigen denken.” Toegevoegde waarde, merkenposities zijn termen waar Olijslager zich graag van bedient. De producten moeten toegevoegde waarde hebben en een merk moet nummer een of twee zijn in een land om een hoog rendement te halen.

Inmiddels haalt *Friesland Foods* de helft van de winst uit de 'sterke merken'. Het rendement van de onderneming blijft onder dat van bijvoorbeeld *Nestlé* en *Danone*, beide particuliere ondernemingen. Maar de coöperatie draait niet alleen op goed renderende producten. De opdracht is het verwerken van de melk van de leden op een efficiënte manier. Dat zou een reden kunnen zijn, om het vermarkten van de melk ter hand te nemen om de consumptie op te voeren. De *Ne-*

derlandse Zuivel Organisatie (NZO) startte onlangs een campagne om melk weer onder de aandacht te brengen met de slogan: 'Het lichaam schreeuwt om zuivel'. *Olijslager* ziet er weinig in, ook al omdat het aandeel dagvers slechts 8 procent van de omzet vormt.

„Wat de NZO doet, is geen vermarkten. Dat is voorlichting. Vermarkten is onze taak. Daar gaan miljoenen naar toe. In de tijd van de melkbrigadiertjes werd melk gepropageerd als voedingsmiddel, niet als frisdrank. Kijk eens naar Chocomel. Dat zien wij helemaal niet meer als zuivel. Dat is het wel, maar wij doen alsof het een frisdrank is. Melk is een ander verhaal. Dat komt door de verpakking. Melk zat hier vroeger niet in een pak. Water was wel verpakt met een naam erop. Die achterstand maak je nooit meer goed. In ontwikkelingslanden is dat anders, daar kennen ze melk alleen maar in een blikje.”

Verpakkingsinnovatie

Dus steekt *Friesland Foods* veel energie in de verpakking. Veel van wat het concern naar buiten brengt als innovatie, is verpakkingsinnovatie. Kleinere verpakkingen, moderne tubes. Maar echte vernieuwingen zijn op de vingers van een hand te tellen. Breaker, Go!, Cheez'it en Dubbel Friss zijn een succes, maar het is lang peinzen aler een ander product te binnen schiet. *Olijslager* stelt vast, dat de verpakking inderdaad belangrijk is.

Als het niet door merk of product is dat een industrie zich kan onderscheiden, dan moet het door distributie en logistiek. Zo kan *Friesland Foods* zich met kaas een plaats verwerven in de schappen van de supermarkt. De winst is dan afhankelijk van de kosten. „Bij kaas zijn onze verwerkingskosten per ton melk wel de laagste”, meldt *Olijslager* trots.

Dat het afgelopen jaar de resultaten van het concern desondanks tegenvielen, wijt de directeur aan de goedkope dollar. Ongeveer 25 procent van de omzet is gerelateerd aan de dollar. Als die lage dollarkoers structureel blijkt, dan zal het concern zich moeten aanpassen. De directeur denkt nog niet aan terugtrekken. „Vergeet niet, dat wij in landen waar wij in dollars verkopen, ook in dollars inkopen. We moeten dus een vorm ontwikkelen, die past bij zo'n koersverhouding.”

Nu concurrent *Campina* de krachten bundelt met het Deense *Arla Foods* zijn de ogen sterk gericht op *Friesland Foods*. Grote fusies liggen niet in het verschiep, zegt *Olijslager*: „De grootte van een bedrijf zegt mij niets. Het gaat erom wie het meest verdient. Onze focus ligt op negen regio's in de wereld. Daar gaan we in de diepte. Wij weten precies wat we willen en laten ons niet sturen door wat anderen doen.”

Friesland Foods trok zich terug uit China. Dat wekte verbazing, want van China wordt veel verwacht. „Tja, maar wij zijn niet de enigen die zich terugtrokken. In de zuivel viel er niet te concurreren tegen producenten, die er andere methoden op nahouden. Methoden en normen, die wij ons niet kunnen en willen veroorloven. Maar met kindervoeding zijn wij wel in China gebleven. Dat is een hoogwaardig merk dat het vertrouwen van afnemers moet hebben.”

De melkprijs is laag, daar moeten boeren aan wennen. Jets anders is, zo stelt *Olijslager* met trots, dat boeren een miljoenenbedrijf in handen hebben met prachtige merkenposities, waar 50 procent van de winst komt uit producten met toegevoegde waarde. „De certificaten hebben een rendement van gemiddeld 10 procent. Kom daar eens om op de beurs. Dat is uniek. Daardoor staan wij anders in de wereld.”

Olijslager sluit het zuivelboek voorlopig. Als adviseur blijft hij beschikbaar. „Stilzitten is niets voor mij. Ik heb een paar dingen op het lijstje staan. Zuivel hoort daar niet meer bij.”

2005

Leeuwarder Courant 2005-01-04

Vrije boeren na negentien jaar terug bij coöperatie – RFF

Door Aan Dirk van der Meulen

RINSUMAGEEST - Na precies negentien jaar keren de 'vrije' melkveehouders van melkleveranciersvereniging Noord-Oost Friesland (NOF) weer terug in de armen van de coöperatieve zuivelindustrie. De vereniging werd in 1985 opgericht door een groep boeren uit Noord-oost-Friesland die ontevreden waren over de melkprijs van het toenmalige noordelijke zuivelconcern Noord-Nederland. Per 1 januari hebben de elf overgebleven leden zich aangesloten bij Royal Friesland Foods.

Zonder slag of stoot ging dat overigens niet, want het zuivelconcern eiste een pittige intreevergoeding van 8,65 cent per liter. Het NOF-bestuur beriep zich echter met succes op een clausule in het toenmalige contract met zuivelcoöperatie *Twee Provinciën*, dat in 1997 opging in Friesland Coberco, nu *Friesland Foods*. Daarin stond dat de boeren probleemloos lid konden worden na het uitdienen van het leveringscontract. De rechtbank in Assen concludeerde daarop dat de boeren geen cent intreegeld hoeven te betalen en ook recht hebben op het concerndividend bovenop de marktconforme melkprijs.

Terugblikkend op de afgelopen jaren concludeert voorzitter Harm Wiegersma uit Rinsumageest dat de NOF goed geboerd heeft. Vooral in de eerste contractperiode van zeven jaar, toen de vereniging melk leverde aan Huisternoord in Oudwoude, beurden de leden flink melkgeld meer dan hun voormalige collega's bij *Noord-Nederland* en later *Friesland Frico Domo*. „De ófrune jieren ha wy wol wat ynlevere mar per saldo koe it wol út.”

Juist door die calculerende opstelling werden de NOF-boeren door sommige trouwe coöperatieboeren afgeschilderd als profiteurs. Vooral het feit dat ze een kwart cent per liter meer beurden dan de leden, maakte de tongen los. Wiegersma vindt die kritiek niet terecht. Dankzij onder meer de NUF en andere leveranciersverenigingen is volgens hem *Friesland Frico Domo* in beweging gekomen. Om een verdere leegloop te voorkomen zijn nadien snel de broodnodige saneringen doorgevoerd. „Dy kwart sint wie bedoeld as rintefergoeding foar it úttreejild dat wy by Noord-Nederland betelje moasten.”

Op het hoogtepunt van de vereniging in 1997 (25 leden met een melkplas van 13 miljoen liter) volgde een scheuring. Circa de helft van de boeren koos eieren voor zijn geld en sloot zich aan bij *Twee Provinciën*. De andere NOF-leden besloten om een nieuwe contractperiode aan te gaan. Die liep eind vorig jaar af. Shoppen bij andere ondernemingen is er in het verschaalde zuivel­land­schap niet meer bij. Bovendien zit geen enkele melkverwerker heden ten dage op extra liters te wachten. Gesteund door de rechterlijke uitspraak kozen de NOF-boeren voor zekerheid en slo­ten ze zich aan bij *Friesland Foods*. “DOC yn Hoogeveen wie noch in opsje west”, zegt Wiegersma. “Mar as Fryske boeren geane wy dochs leaver nei in úndernimming mei Fryske woartels.”

Friesland Foods ziet het licht in gezondheid

ZWOLLE - *Friesland Foods* begint een inhaalslag in de verrijking van zuivel met gezondheidsbevorderende stoffen. Dat zei Johan Priem, lid van de conserndirectie gisteren tijdens de jongerendag in Zwolle. Priem gaf toe, dat het zuivelconcern internationaal een achterstand heeft opgelopen op dit gebied.

Op de jongerendag, die in het teken van vernieuwing stond, bepleitte de nieuwe voorzitter van de directie, **Luc Dahlhaus**, het loslaten van beschermende wet- en regelgeving. Veel van die regelgeving komt uit de zuivel zelf voort en diende ter bescherming van de kwaliteit van de zuivelproducten. Nu vormen ze een remmende factor bij vernieuwing.

Halfvolle koffiemelk mocht in eerste instantie geen koffiemelk heten en Becel van concurrent *Campina* is nog steeds 'voor in de koffie'. Ook de overheid is debet aan regelgeving ten aanzien van de inhoud van producten. Volgens Dahlhaus schept loslaten van de regels ruimte voor vernieuwing. Ook ledenvoorzitter en commissaris **Sybren Attema** bepleitte inzetten op vernieuwing. Hij wil toe op het beïnvloeden van de samenstelling van de melk vanaf de boerderij. Nu is melk nog gewoon melk, van wie die ook komt, had Hans van Trijp van Wageningen Universiteit de boeren al voorgehouden.

Attema denkt door voeding en fokkerij de samenstelling van de melk te kunnen beïnvloeden. Het is een langdurig proces, maar het maakt *Friesland Foods* sterker. De ledenvoorzitter stelde dat de kracht van het concern ligt in het bestrijken van de hele keten.

In die hele keten moet melk als volwaardig onderdeel worden gezien, zei Attema. Ook de dagmelk moet een onderscheidend vermogen krijgen, waardoor ze een betere marktwaaarde krijgt. Dat onderscheidend vermogen moet dan komen uit verrijkte melk, maar ook uit melk met een vetsamenstelling waaruit ongezonde vetten zijn verdwenen.

Friesland Foods gunt boeren nu toch zegje

MEPPEL - Melkveehouders in Skarsterlân hekelden vorig jaar oktober in niet mis te verstaan bewoordingen de „arrogante” opstelling van *Friesland Foods*. De ledenbijeenkomsten zouden eenrichtingsverkeer zijn en de communicatie liet te wensen over. De boeren riepen de hulp in van boerenbond NLTO om de ergernis over te brengen. Die actie heeft blijkbaar geholpen, want de wijze waarop de zuivelreus nu zijn leden betreft bij de opstelling van een nieuw kwaliteitssysteem is uniek in coöperatieland.

Alle leden-melkveehouders krijgen de mogelijkheid om hun zegje te doen. Ruim vijfduizend melkveehouders hebben op de oproep gereageerd, bijna de helft van het totaal. De komende weken worden 92 sessies belegd waar de boeren hun ideeën kunnen aandragen.

Het nieuwe kwaliteitssysteem van *Friesland Foods*, dat op 1 januari 2006 ingevoerd wordt, komt in de plaats van het landelijke KKM. Dit borgingsysteem is de afgelopen jaren door procedures

van onwillige boeren steeds uitgehoud. Uiteindelijk gaf de Nederlandse Mededingingsautoriteit (NMa) de genadeklap. De kartelwaakhond concludeerde dat KKM het vrije verkeer van melkveehouders tussen zuivelbedrijven belemmert, en daarmee onwettig is.

Maar ook zonder de NMa had *Friesland Foods* haar conclusies wel getrokken, zegt coöperatievoorzitter Sybren Attema. „We ergerden ons aan het verloop van KKM. We varen nu onze eigen koers. Het polderen in de zuivel is voorbij.”

Het coöperatiebestuur wil bij het eigen kwaliteitssysteem - waarin voorschriften zijn opgenomen over onder meer diergezondheid, hygiëne, voer en geneesmiddelen- de lat behoorlijk hoog leggen. „Hoger dan de landelijke en Europese regels voorschrijven. Maar hoe hoog, dat geven onze leden aan. Zij bepalen het ambitieniveau.”

LC 2005-02-25

Friesland Foods sluit kaasfabriek in Hongarije

Leeuwarder Courant 25-02-2005

Friesland Foods sluit kaasfabriek

LEEUWARDEN - Zuivelconcern **Friesland Foods** sluit zijn kaasfabriek in Hongarije. Het merendeel van de 140 werknemers raakt zijn baan kwijt. De productie van kaas voor de export is vanwege het wegvallen van subsidies niet rendabel meer, zegt concernwoordvoerder Rob van Dongen. De Hongaarse boeren, die een contract hebben met **Friesland Foods**, kunnen hun melk blijven leveren. Het concern richt zich met dagverse melk, yoghurt, kaas en de nationale lekkernij kwarkrepen voortaan op de binnenlandse markt.

Brand in kaasfabriek Dronrijp

Leeuwarder Courant 04-03-2005



Met een hoogwerker werd vanmorgen de brand in een toren van de Frico-kaasfabriek in Dronrijp bestreden.

Foto LC/Wietze Landman

Brand in kaasfabriek Dronrijp

DRONRIJP - In de kaasfabriek van **Friesland Foods** in Dronrijp heeft vanmorgen korte tijd brand gewoed. Rond zes uur sloegen de vlammen uit het dak van de afdeling waar weipoeder wordt gemaakt. Uit angst dat er gevaarlijke stoffen zouden vrijkomen rukten de brandweerploegen van Menaldum en Marssum uit met groot materieel.

Vanwege de hoogte van de fa-

abriekshal werd ook een hoogwerker uit Leeuwarden opgetrommeld. Uiteindelijk viel het gevaar voor omwonenden mee. De opslagcilinders met gevaarlijke stoffen werden niet door de vlammen getroffen. Na een uur was het vuur onder controle.

Wel werd het blussen bemoeilijkt door de strenge vorst. Het bluswater bevroor, waardoor het spekglad werd op het ter-

rein. „It wie in noedlike situaasje”, aldus brandweercommandant Siemen Scheffer. De brand is waarschijnlijk ontstaan door broei in een filtermachine in de fabriek.

Het is nog niet duidelijk hoe groot de schade is. De productie van weipoeder zal minimaal een aantal dagen stil liggen. De kaasproductie kan wel gewoon doorgaan.

Leeuwarder Courant 2005-03-07

Grote brand Leeuwarder zuivelfabriek

Productie ligt lange tijd stil

Van onze verslaggever

LEEWARDEN - Bij zuivelfabrikant *Friesland Foods* in Leeuwarden heeft vannacht een grote brand gewoed. Daardoor is een miljoenenschade ontstaan. De productie van gecondenseerde melk is voor langere tijd stilgelegd. Persoonlijke ongelukken deden zich niet voor. De politie heeft vanmorgen een 21-jarige Leeuwarder aangehouden op verdenking van brandstichting. Hij was vannacht op het fabrieksterrein gezien door werknemers.³⁶

De betrokken productieafdeling zal waarschijnlijk wekenlang stil liggen. Pas nadat het concern de installaties heeft onderzocht valt over de precieze schade en de productiehervatting meer te zeggen. Omdat het nablussen nog gaande was. Ontzegde de brandweer vanochtend iedereen de

³⁶ LC 10 mrt. 2005 Stukje, dat deze persoon – 'hij was verward, had geen motief' – bekend had, dat hij brand had gesticht in de fabriekshal.....

toegang tot het bedrijf. Andere productiewerkzaamheden kunnen volgens woordvoerder Rob van Dongen van *Friesland Foods* wel normaal doorgaan, Het vuur ontstond om één uur in het gebouw waar blikken worden gemaakt. In het aangrenzende gebouw worden deze met gecondenseerde melk gevuld. De brandweer, die met veertig mensen was uitgerukt, gaf na drie uur blussen het sein 'brand meester'. Van buiten was weinig te zien van de brand, wel was er sprake van grote rookontwikkeling.

De afdeling was vannacht in bedrijf toen medewerkers - op beide afdelingen werkten in totaal 45 mensen - het vuur ontdekten. Dit is mogelijk ontstaan op de derde verdieping en verspreidde zich snel, onder andere naar de tweede etage.

De brandweer schatte het eerst in als een middelgrote brand, vervolgens als een grote brand “en uiteindelijk heb ik melding gedaan van zeer grote brand”. zegt hoofdofficier van dienst Dennis van Harten. Dit betekent dat er vier autospuiten moesten uitrukken, een vrij uitzonderlijke situatie.

Vanaf de grond was alleen rook te zien. “Het dak is ingezakt, maar er was geen sprake van een uitslaande brand”, zegt Van Harten. De bluslieden konden de brand zowel vanuit het gebouw zelf als vanuit een hoogwerker bestrijden. Brandweerlieden uit Marssum haalden water uit putten langs de vlakbij gelegen Julianastraat.

Hun collega's uit Grou legden via een zeer lange slang een verbinding met de Potmarge. Het veel dichterbij liggende Nieuwe Kanaal kon niet worden benut. “Dan moet je over het spoor heen, terwijl er 's morgens alweer treinen over rijden”, zei Van Harten. Auto's werden door bluslieden begeleid bij hun oversteek over de dikke slangen. Bij de brand kwamen geen schadelijke stoffen vrij.³⁷

Leeuwarder Courant 2005-03-10

Winstgroei Friesland Foods in moeizaam jaar

MEPPEL - Zuivelconcern *Friesland Foods* heeft de winst vorig jaar met 25 procent zien toenemen tot € 70 miljoen. Dat is te danken aan kostenbesparingen in Europa en lagere pensioenlasten, maar ook aan de lagere melkprijs die aan de leden-melkveehouders uitgekeerd moet worden. De nieuwe topman Luc Dahlhaus - hij nam medio vorig jaar het stokje over van André Olijslager – toonde zich vanmorgen dik tevreden met het behaalde resultaat. *Friesland Foods* moest opereren in een uiterst moeilijke markt met ongunstige valutakoersen zowel in Azië als Europa, hogere melkprijzen op de wereldmarkt, lagere Europese exportsubsidies en een prijzenslag in de Nederlandse supermarkten. Daarnaast wist *Friesland Foods* haar financiële positie te versterken: de nettoschuld daalde met € 79 miljoen tot € 588 miljoen en de solvabiliteit steeg van 34 naar 36 procent.

De moeizame zuivelmarkt heeft voor de 10.700 aangesloten melkveebedrijven geresulteerd in een melkprijzdaling van 1 eurocent per liter tot 31,18. Daardoor hoeft Friesland Foods €52 miljoen minder melkgeld uit te keren. Door de winststijging kunnen de leden-melkveehouders wel een hoger dividend tegemoet zien. Dat steeg met 24 procent.

37 LC 11 mrt. 2005: Fabriek maakte weer blik, schade was 10 tot 15 miljoen Euro.

Naast de lagere grondstofprijs wist *Friesland Foods* ook kostenvoordelen te realiseren op het gebied van inkoop en in de productie. Door goede beleggingsopbrengsten vielen ook de pensioenlasten veel lager uit. Dat scheelde ruim € 23 miljoen ten opzichte van 2003.

De strategie om meer melk te verwerken in merkproducten met hogere marges was ook vorig jaar succesvol. Dit omzetaandeel steeg van 44 naar 46 procent. De toename is vooral te danken aan de merken in Azië (onder meer Dutch Lady) en Afrika (Peak). De Europese merken stonden onder druk door de opmars van de huismerken.

De omzet daalde met 3 procent tot € 4,4 miljard. Vooral door de Europese activiteiten werd minder omgezet door de geringe aanvoer van melk (min 2 procent) en de ongunstige dollarkoers.

Leeuwarder Courant 2005-03-11

Friesland Foods is vooral blij met winst in Europa

Het moet nog beter. Dat stelde directievoorzitter Luc Dahlhaus gisteren bij de presentatie van de jaarcijfers 2004 van *Friesland Foods*. Het is wel een prestatie om de winst met €14 miljoen te vergroten in een moeilijk jaar, maar een bedrijfsrendement van 1,8 procent, is te weinig. Dat moet structureel boven de 2 procent is de voorzichtige doelstelling.

Door Nico Hylkema

MEPPEL - Het beste nieuws voor Friesland Foods was het afgelopen jaar ongetwijfeld de toename van de winst in Europa. Dat is de markt waarop het zuivelconcern het leeuwendeel van de aan melk gerelateerde producten afzet. Dat wil zeggen, de producten die gemaakt worden van de verse melk van de leden van de coöperatie.

Dat maakt het moeilijk een flink rendement te halen. De onderneming moet daar een spagaat maken. Enerzijds moeten de leden én eigenaren een redelijke prijs voor hun melk krijgen, anderzijds moet het concern winst maken. Dat dit het afgelopen jaar redelijk is gelukt, mag een prestatie heten.

Ook ontdekt het zuivelconcern de voorlopige voordelen van zijn omvang. Na de fusie tussen concurrent Campina met het Deense Arla zal Friesland Foods in Nederland plots geen zuivelreus meer zijn. De ironie wil, dat juist dit jaar het concern profiteert van de kostenbesparende herstructurering van de kaasdivisie, die sinds de grote fusie van 1997 maar niet winstgevend wil worden.

Door een gunstige kasstroom en die kostenbesparing kon het concern de schuldenlast flink terugschroeven. Het resultaat is niet alleen, dat er flink geld in kas zit, maar ook dat de financiers een gunstiger rente vragen. Geen wonder dat Dahlhaus niet echt zit te springen om daar verandering in te brengen door een grote overname.

Criteria voor overnames worden zelfs aangescherpt. *Friesland Foods* is zuinig op de € 200 miljoen die beschikbaar is voor overnames.

De boeren/leden kunnen blij zijn met het resultaat van dit jaar, want het draagt via dividend op certificaten A en B toch bij aan het inkomen. En door de gunstige financiële positie kan het concern ook oude afspraken met fusiepartners Coberco, de *Zuid Oost Hoek* en de *Twee Provinciën* afronden.

Dat opent de weg de dividenduitkering aan minder strenge regels te binden. Nu blijft standaard 60 procent van de winst in de onderneming. Dat hoeft straks niet meer. Dahlhaus liet doorschermen, dat wanneer de melkprijs een jaar kansloos onderuit gaat dat percentage wel eens gunstiger voor boeren kan worden vastgesteld.

In Indonesië viel het resultaat dit jaar extra tegen. Niet alleen speelt de dure euro parten in dollarlanden, maar de Indonesische roepia staat nog zwakker. Omgerekend in euro's verdampte zo een winststijging van 12 procent. Dat kan veranderen nu werkmaatschappij *Kievit* een vestiging begint in Indonesië en daar kan profiteren van lokaal inkopen.

Dahtheus maakt niet veel woorden vuil aan de prijzenslag van de supermarkten. Die drukt het resultaat natuurlijk wel, [.....]³⁸

LC 2005-03-16

Pensioenakkoord Friesland Foods met Vakbond De Unie

Leeuwarder Courant 16-03-2005

Pensioenakkoord Friesland Foods

ASSEN (ANP) - Vakbond De Unie accepteert dat Friesland Foods de pensioenen van oud-medewerkers niet volledig compenseert voor prijsstijgingen. De bond legt zich neer bij een uitspraak van de voorzieningenrechter, die eind januari bepaalde dat het zuivelconcern de pensioenen niet volledig hoeft te indexeren. Het zuivelconcern had de pensioenen ondergebracht bij een verzekeraar, die de pensioenuitkering in 2002 en 2003 verhoogde met respectievelijk 1,9 en 1,4 procent. De cao voorzag in beide jaren in een prijscompensatie van minstens 3 procent. Volgens de voorzieningenrechter in Assen kunnen ex-werknemers geen aanspraak maken op de geldende cao-bepalingen.

LC 2005-03-19

Logo DDF verdwijnt van Leeuwarder zuivelpanden

Leeuwarder Courant 2005-03-19

Logo CCF verdwijnt van Leeuwarder zuivelpanden

LEEWARDEN - De Coöperatieve Condensfabriek Friesland (CCF) behoort binnenkort voorgoed tot het verleden. De naam bestaat officieel al lang niet meer, maar CCF-logo's waren nog volop in gebruik. Dit voorjaar worden ze weggehaald van de zuivelgebouwen in Leeuwarden. Het pand bij de Tweede Kanaalsbrug krijgt hier twee neonreclames van Friesland Foods voor terug. Borden met Friesche Vlag en Frico blijven staan, omdat het concern nog altijd onder deze merknamen produceert. In de volksmond heet het bedrijf nog altijd CCF, een naam die dateert van medio jaren tachtig. Dat bleef zo toen het bedrijf Friesland Coberco Dairy Foods ging heten. Vanaf mei wil het concern de naam Friesland Foods actief uitdragen.

38 Slot van artikel niet goed leesbaar!

LC 2005-04-15

André Boudewijns nieuw financieel directeur

Leeuwarder Courant 2005-04-15

Boudewijns topman Friesland Foods

LEEWARDEN - André Boudewijns (49) is benoemd tot financieel directeur van zuivelconcern **Friesland Foods**. Boudewijns werkte sinds 1985 onder andere in dezelfde functie bij Van Melle in Breda. Daarvoor was hij werkzaam bij het accountantsbedrijf Arthur Andersen and Co Nederland. Boudewijns vervangt financieel topman Doede Vierstra, die in januari vertrok naar Wessanen. De directie bestaat nu uit vier personen: Luc Dahlhaus (voorzitter), Johan Priem, Theo Spierings en Boudewijns.

Leeuwarder Courant 2005-04-27

Friesland Foods moet nog flink aan de bak voor 2% nettowinst Winstambitie op twaalf regiobijeenkomsten uitgesproken

MEPPEL - Zuivelconcern *Friesland Foods* streeft naar een nettowinst die minimaal 2 procent van de omzet bedraagt. Dat komt neer op een nettowinst van € 88 miljoen bij de omzet over 2004. In dat jaar stopte de teller op € 70 miljoen.

De winstambitie heeft de nieuwe bestuursvoorzitter Luc Dahlhaus de afgelopen twee maanden op twaalf regiobijeenkomsten toegelicht. Ze is onderdeel van de middellange termijnplanning voor de jaren 2006-2008. De verdiensten op de melk van de leden (5,2 miljard kilo) „zijn laag en moeten verbeteren”, aldus Dahlhaus. Het bedrijfsresultaat ligt nu tussen de 1 en 2 procent.

„Als eerste moeten we de winstgevendheid verbeteren van activiteiten die op ledenmelk zijn gebaseerd. We streven daarbij geen omzetgroei na. We willen dus niet meer melk. Wel willen we een betere kwaliteit van de omzet op onze ledenmelk”. aldus Dahlhaus.

Groei van omzet en winst moet verder komen van algemene zuivelbedrijven van buiten West-Europa en gespecialiseerde zuivelbedrijven.

Leeuwarder Courant 2005-05-13

Melkprijs *Friesland Foods* over 2005: €32,89³⁹

MEPPEL - Zuivelconcern *Friesland Foods* keert over 2004 een melkprijs uit van € 32,89 per honderd kilogram melk. Dat is bijna een € 1 lager dan in 2003 toen de aangesloten melkveehouders een melkprijs beurden van € 33,72. Van de melkprijs is al € 30,63 uitgekeerd als voorschot.

³⁹ LC 14-10-2005 Melding van 9 ct / 100 kg meer – werd dus € 32,98

Dat betekent dat de nabetalings € 2,26 bedraagt. De lagere melkprijs is te wijten aan de moeizame kaasmarkt en de afbouw van Europese landbouwsubsidies. Voor dit jaar wordt wederom een daling voorzien. De voorschotprijs in het eerste kwartaal ligt 3 procent lager dan die in dezelfde periode vorig jaar. Uit een berekening van het Agrarisch Dagblad blijkt dat de daling in de Duitse zuivel minder is: ongeveer 0,5 procent.

Leeuwarder Courant 2005-06-13

Friesland Foods: gezond bedrijf met een bescheiden rendement

In een aandeelhouderseconomie lijkt het rendement van 1,6 procent voor de zuivel-multinational *Friesland Foods* aan de lage kant.

***Royal Friesland Foods* is niet beursgenoteerd en geldt ondanks dat relatief geringe rendement als een financieel gezond bedrijf. De eigenaren vormen een coöperatie, maar het bedrijf moet onder de tucht van de markt werken.**



Door Nico Hylkema

MEPPEL - Directievoorzitter Luc Dahlhaus heeft het de ledenboeren de afgelopen maanden nog maar eens duidelijk uitgelegd. *Friesland Foods* streeft naar een winst van structureel 2 procent. Veel meer zal het niet worden, zo lang het bedrijf de melk van zijn leden verwerkt.

Het lijkt een mager uitgangspunt voor een multinational. Kijken we alleen naar het rendement op de verwerking van de ledenmelk, dan is het resultaat nog magerder. De € 4,5 miljard omzet bestaat voor € 2.9 miljard uit activiteiten op basis van de ledenmelk met een bedrijfsresultaat van 1 à 2 procent. In nettowinst uitgedrukt ongeveer 0,5 procent.

Nee, dan de verdiensten in landen als Hongarije, Roemenië, Indonesië, Vietnam, Thailand en Maleisië. Het is 'maar' € 1,1 miljard van de omzet, maar het bedrijfsresultaat zit tussen de 8 en 10 procent. En de productie van sappen en creamers (omzet € 4.50 miljoen) die niet van melk worden gemaakt levert een vergelijkbaar resultaat op. Het bedrijf maakt hier de nettowinstcijfers niet bekend. Wel is duidelijk, dat de vrije melk en de sappen en creamers de totale nettowinst van 0.5 op 1,6 procent brengen.

Dahlhaus kijkt niet vreemd op van deze verhoudingen. Met de producten uit de ledenmelk opereert *Friesland Foods* op een Europese markt, waar coöperatieve concurrenten allemaal min of meer hetzelfde doen: Ze sluiten fabrieken, doen aan research en proberen inkoopvoordelen te behalen.

Dahlhaus: "De besparingen die zo door de coöperaties worden gerealiseerd worden of weggegeven aan de markt om producten toch maar te kunnen verkopen. of - en dat doen ze het liefste - de besparingen worden doorgegeven aan de boeren in de vorm van een hogere melkprijs. In beide gevallen krijgen we ermee te maken. Hun verkoopprijs bepaalt de onze en aan hun melkprijs is onze marktconforme prijs gekoppeld",

En als de concurrentie genoeg neemt met een winst van 0,5 procent, dan rest *Friesland Foods* niets anders, meent Dahlhaus. De echte winst haalt het bedrijf in landen met een tekort aan melk, waar niet 'melkgedreven' wordt gewerkt. In het verre buitenland koopt *Friesland Foods* alleen melk die het nodig heeft.

Hoe goed de coöperatie in het buitenland ook presteert, de boeren/leden zijn niet altijd even tevreden. Dat komt omdat hun melkprijs desondanks daalt ten gevolge van de Europese besluitvorming en de daardoor wegvallende exportsteun. Ze vinden dat 'hun' fabriek dat moet opvangen. Maar dat valt tegen, want die betaalt een zogeheten marktconforme melkprijs. Die ligt, zo meent Dahlhaus, wel boven het Europese gemiddelde.

Om de lagere prijzen op te vangen moeten boeren meer melken en zo verkleinen ze de winstpotentie van hun eigen bedrijf. Dahlhaus: "Dat is de keuze van een zelfstandige ondernemer. *Friesland Foods* als concern heeft liever niet meer melk. Daarom is er ook een ledenstop. "Van belang blijft kostenbesparing in de melkverwerking van de leden. Daar wordt al jaren aan gewerkt. De reorganisatie van de kaasfabrieken begint inmiddels zijn vruchten af te werpen.

En natuurlijk moet het concern groeien in regio's waar het bedrijfsresultaat boven de 10 procent kan komen door aankoop van vrije melk. Zo betalen deze laatste regio's deels voor het voortbestaan van de Nederlandse melkveehouderij. Die voorstelling van zaken, gaat Dahlhaus evenwel te ver. "De buitenlandse fabrieken zijn opgezet met boerengeld. Ze zijn ook eigendom van onze leden."

levert wereldwijd zo'n 30.000 gezinnen een inkomen op. Via de melkgedreven activiteiten in Nederland zijn dat er zo'n 16.000. Daar wordt misschien niet veel winst mee gemaakt, maar toch is het een levensvatbare activiteit met toekomst, zo meent hij.

Leeuwarder Courant 2005-06-18

Kwaliteitsborging met draagvlak bij boeren

MEPPEL - Het nieuwe systeem van bewaking en borging van de melkkwaliteit van *Royal Friesland Foods* berust meer op beoordeling dan controle. Het nieuwe systeem is ontworpen omdat het oude algemene Keten Kwaliteit Melk (KKM) door juridische procedures en de mededingingsautoriteit onderuit was gehaald. Om de weerzin van leden tegen het oude gedetailleerde systeem weg te nemen, hebben ze een stem gehad in de totstandkoming.

De nieuwe kwaliteitsborging wordt voor drie jaar vastgelegd. In eerste instantie zijn daarin alleen de eisen vastgelegd, die voedselveiligheid, wetgeving en markt vragen. Na 2006 komen daar mogelijk eisen op basis van dierenwelzijn en van maatschappelijke aard bij.

Volgens *Friesland Foods*-voorzitter Sybren Attema verandert de kwaliteitsborging van een controle- in een managementinstrument. De beoordeling gebeurt door een onafhankelijke instantie. De melkveehouder krijgt te maken met kleurcodes. Bij groen is alles in orde, bij oranje voldoende, maar vatbaar voor verbeteringen en bij rood onvoldoende. Als alles goed is, ziet de boer de beoordelaar slechts een keer in de twee jaar. Een belangrijke rol speelt ook de borging van het veevoer. *Friesland Foods* stelt strengere eisen aan de veevoerleveranciers.

Net nieuwe systeem wordt de komende maanden aan de boeren/leden voorgelegd en moet begin 2006 worden ingevoerd. De boeren krijgen voor het voldoen aan de kwaliteitsborging niet meer geld.

LC 2005-08-18

R-FF minder waterverbruik en afvalwater in 2004

Leeuwarder Courant 18-08-2005

Minder water **Friesland Foods**

MEPPEL - Zuivelconcern **Friesland Foods** heeft in 2004 13 procent bespaard op het waterverbruik in Nederland. Dat blijkt uit het Milieujaarverslag 2004. Dat werd vooral bereikt door verschillende projecten om het koelwater te hergebruiken. Ook is het zuivelconcern erin geslaagd de hoeveelheid afvalwater met 6 procent terug te dringen. Het energiegebruik per ton product steeg wel met 1 procent.

Leeuwarder Courant 2005-09-09

Resultaat Azië drukt – 1e helft 2005 – winst Friesland Foods

LEEUWARDEN - *Friesland Foods* heeft over de eerste helft van dit jaar een winstdaling van 8 procent moeten slikken. Door gestegen grondstoffenkosten en een aanhoudend slechte valutaontwikkeling daalde vooral de winst in Azië en Afrika. In Europa wist het zuivelconcern de resultaten te verbeteren.

Friesland Foods behaalde over het eerste half jaar een nettowinst van € 45 miljoen. Dat is een daling van € 4 miljoen of 8 procent ten opzichte van het eerste half jaar van 2004. De netto-omzet is met 1 procent afgenomen tot € 2,2 miljard.

De resultaten in Europa tonen een verbetering van het bedrijfsresultaat ondanks een daling van de omzet met 2 procent. Het bedrijfsresultaat in Europa is gestegen met € 3 miljoen tot € 83 miljoen. Het betere Europese resultaat komt vooral door de vermindering van de verliezen van de kaasdivisie. De verkoopprijzen stegen voor het eerst sinds jaren en de reorganisatie werpt zijn vruchten af. De omzet nam echter af door mindere verkopen.

In Azië is ondanks de beëindiging van de activiteiten in China de netto-omzet toegenomen tot €337 miljoen. In plaatselijke valuta is de omzet zelfs met 10 procent toegenomen. Het bedrijfsresultaat daalde er echter met € 8 miljoen, of wel 25 procent, door de hogere kosten van grondstoffen en verpakkingen. De hogere kosten kunnen nog niet worden doorberekend in de verkoopprijzen.

In de overige regio's is de omzet gestegen met 17 procent tot € 128 miljoen. Vooral in West-Afrika en het Midden-Oosten zijn de verkopen toegenomen. Ook hier resulteerde dat niet in een beter bedrijfsresultaat door gestegen grondstofkosten. Dat resulteerde in een winstdaling met 11 procent tot € 8 miljoen.

R. van Ballegooijen in top Friesland Foods

Leeuwarder Courant 2005-11-22

Van Ballegooijen in top zuivelreus

MEPPEL - Robert van Ballegooijen (40) wordt per 1 januari lid van de conserndirectie van Friesland Foods. Hij krijgt de werkmaatschappijen Cheese, Butter, Domo en **Kievit** onder zich. Van Ballegooijen werkt nu vijftien jaar voor de zuivelonderneming. Sinds vorig jaar was hij algemeen directeur van Friesland Foods Cheese in Wolvega. De andere conserndirecteuren zijn Luc Dahlhaus (voorzitter), André Boudewijns, Johan Priem en Theo Spierings.

2006

Leeuwarder Courant 2006-01-04

PZ.: Het nieuwe jaar lacht de zuivel toe

De zuivel heeft het vorig jaar niet slecht gedaan. De Europese zuivelhervorming heeft net als in 2004 maar beperkt effect gehad op de melkprijs. Ook dit jaar zijn de voortekenen gunstig, bleek op de nieuwjaarsbijeenkomst van het productschap zuivel (PZ).

Door Nico Hylkema

SCHEVENINGEN - Of de heren directeuren van de twee grote zuivelcoöperaties in Nederland kunnen zeggen of 2006 de melkprijs overeind blijft. Die vraag werd aarzelend positief beantwoord door Tiny Sanders van *Campina* en Luc Dahlhaus van *Friesland Foods*.

De wereldmarkt ziet er nog steeds goed uit en de dollar is een stuk duurder geworden. Daar tegenover staat, dat de internationaal opererende grote concerns ook tegen hogere kosten aanlopen in landen waar de dollar betaalmiddel is. En als de melk op de wereldmarkt duurder is, moeten ze die ook tegen een hogere prijs inkopen voor de lokale productie van zuivelproducten.

Heel voorzichtig opperde een enkele vragensteller, dat de hogere inkomens van de melkveehouders de afgelopen twee jaar toch vooral te danken zijn aan de compenserende premie voor de melkprijsdaling. Als die compensatie hoger is dan de feitelijke prijsdaling, zou Brussel dan niet van die premie afwillen?"

Dit jaar in ieder geval niet, verwacht Sanders. Brussel zal wel doorgaan met pogingen de melkprijs naar beneden te brengen, tot het wereldmarktniveau. Dan is die premie nodig om door het zuur heen te bijten. Bovendien, Nederland is in het voordeel omdat Brussel alleen het vetgedeelte van de melkprijs kan beïnvloeden (vooral de boter). Het eiwit zit al op het wereldmarktniveau en juist in de eiwitproductie en -verwerking zijn de Nederlanders sterk. De geplande daling van de melkprijs zal derhalve wel meevallen.

Dat de premie niet eeuwig voor alle boeren geldt, dringt inmiddels wel door. PZ-voorzitter Geert Koopstra verwacht druk op de premie vooral op lange termijn. „De kritiek op de bedrijfstoeslag was te verwachten. De politiek denkt daar winst mee te halen door plafonds in te bouwen of de premie alleen te bestemmen voor bijvoorbeeld zorgboerderijen.”

Voorzitter Siem Jan Schenk van de rundveehouders riep de boeren op het komend jaar de bakens al te verzetten. De belangenbehartigers moeten ervoor zorgen, dat het geld van de toeslag naar alle boeren blijft gaan. Desnoods met allemaal evenveel per hectare. Maar daarover is de achterban flink verdeeld, gaf hij zelf aan.

De houdbaarheidsduur van het systeem van melkproductierechten, de superheffing, lijkt ook gepasseerd. Menigeen verwacht dat nog voor 2015 de superheffing zal verdwijnen. Hij wordt in sommige landen al overbodig. In het Verenigd Koninkrijk bijvoorbeeld wordt het toegewezen quotum al niet meer vol gemolken.

Nederlandse boeren die menen, dat ze straks meer mogen melken, kunnen evenwel bedrogen uitkomen. Op meer melk zitten Sanders en Dahlhaus zeker niet te wachten. Nee, boeren kunnen alleen hun schaal vergroten door het werk van stoppende boeren erbij te nemen. De relatief hoge melkprijs en de melkpremie van dit moment brengt echter weinig oudere boeren in de verleiding om de harp in de wilgen te hangen.

Friesland Foods Cheese snoeit 'dood hout' uit organisatie

In het nieuwe verpakkingsbedrijf van Friesland Foods Cheese in Wolvega draaien de eerste lijnen en binnenkort komen de verpakkingslijnen uit Meppel. „Je moet de markt zijn werk laten doen”, meent directeur Robert van Ballegooijen.

Door Nico Hylkema

WOLVEGA- Wie goed kijkt, ziet in het kantoor van Robert van Ballegeijen, directeur van *Friesland Foods Cheese* in Wolvega nog de sporen van de kaasopslag, die het ooit was. In het nieuwe kaasverpakkingscentrum in Wolvega kan efficiënt en tegen lagere kosten de groeiemarkt van verpakte kaas worden bediend.

Friesland Foods Cheese, met *Frico Cheese* als merknaam, is de grootste kaasproducent van Nederland met een omzet van €1,1 miljard. Dat is een kwart van de totale omzet van *Friesland Foods*. Hoewel de kaasproductie- en bewerking na de fusie van 1997 nog niet winstgevend was, is er wel sprake van betere resultaten door de reorganisatie van de kaasfabrieken van twintig naar acht locaties en sinds 2003 de reorganisatie van de verpakking en distributie.

Deze reorganisatie heeft 192 banen gekost. Vestigingen in Huizen, Bodegraven en Raamsdonksveer zijn inmiddels gesloten en Meppel levert 71 arbeidsplaatsen in. In Wolvega komen alle verpakkingsactiviteiten voor de Benelux en Duitsland, hetgeen daar negentig extra banen oplevert. De reorganisatie is vooral gericht op kostenbeheersing en kwaliteitsverbetering.



Frico-directeur Robert van Ballegooijen met de kampioenskaas Old Dutch Master. Foto: LGJ van der Vliet

Of de kaasactiviteiten nu eindelijk winst maken, is een vraag waarop Van Ballegooijen geen uitspraken doet. Friesland Foods vindt de vergelijking met kaasproducenten als Cono en Doc niet realistisch, omdat je dan appels met peren vergelijkt. Bij *Friesland Foods* zouden dan de resultaten van *Friesland Foods Domo* (wei) en *Friesland Foods Professional* (room) bij die van Cheese opgeteld moeten worden. Die verwerken de bijproducten van de kaasproductie en halen daar rendement uit.

Met de ingebruikname van het nieuwe Wolvegaster verpakkingscentrum beschikt *Friesland Foods* over een geheel van moderne goed geoutilleerde productie- en verpakkingsbedrijven. De supermarkten vragen meer verpakte kaas en daar zit voorlopig de groei. Aan de andere kant verschuiven de behoeften van de consument in de richting van oorspronkelijkheid en vers. In dat spanningsveld moet de kaasdivisie opereren.

Van Ballegooijen: “De totale kaasmarkt is stabiel in Nederland, in de wereld zit er nog ietsje groei in. Dan is een combinatie van goede kwaliteit en kostenbeheersing van groot belang.”

“Je moet de markt zijn werk laten doen”, zegt de directeur. Hij is wars van beweringen over marktmacht. “De markt laat zich niet dicteren. Het is een kwestie van vraag en aanbod. “Je moet

wel gebruik maken van de mogelijkheden die de markt biedt. Zo hebben we eind 2004 de prijs van kaas verhoogd omdat er toen een tekort aan kaas was.”

Hij gelooft niet in een vechtmarkt, waar in supermarktketens en producenten lijnrecht tegenover elkaar staan. A-merken blijven er altijd, als ze maar onderscheidend genoeg zijn, maar de huismerken zullen in belang toenemen. Soms als middel om de herkenbaarheid van de supermarkt te vergroten. “Daarin moet je samenwerken met de supermarkten. Huismerken zijn ook onderdeel van ons assortiment.”

Efficiency betekent soms ook snijden. Zowel in producten als in klanten. “Wij zijn een groot bedrijf met vijfduizend artikelen geleverd in honderd landen. Dan sluipt er nogal wat complexiteit in het bedrijf. De slechte kanten daarvan willen we kwijt.” Hij vergelijkt het met het snoeien van dood hout, waardoor jonge aanplant de ruimte krijgt. Oude producten die langzamerhand meer kosten dan opbrengen moeten verdwijnen. Dat is voor elk bedrijf een beetje tegennatuurlijk. Iedereen is gebrand op meer producten, meer klanten.

“Nu zeggen we juist minder. Je komt bij een klant en je let beiden op je kosten. Je moet een stap durven nemen. Een oud product uit de markt halen om ruimte te maken voor een nieuw. Soms is het zelfs beter een relatie met een klant te verbreken. Vaak ben je dan beiden beter af.

Optimistisch kijkt hij naar de toekomst waarin de exportsubsidies zullen verdwijnen. Als dat maar betekent dat ook alle belemmeringen geslecht worden. Verlekkerd kijkt hij naar de Verenigde Staten. Daar zit de markt nu nog op slot door licenties. Als die markt open zou gaan, is dat een geweldige opsteker. „We moeten niet somber zijn. We hebben hier de beste, meest efficiënte melkveehouderijbedrijven en goed geoutilleerde kaasfabrieken. Wij zijn ingericht op een vrije markt.”

Leeuwarder Courant 2006-01-11

Friesland Foods kiest voor zijn jongeren

Jongerendag van het zuivelconcern

ZWOLLE - Friesland Foods moet niet te lang polderen. De toekomst is aan de jongeren. Dat zei voorzitter Sybren Attema van *Friesland Foods* gisteren op de Jongerendag van het zuivelconcern. De dag stond in het teken van samenwerking van boeren onderling en bij *Friesland Foods*.

De coöperatievoorzitter stelde vast, dat samenwerking nodig is voor de missie van het zuivelbedrijf. En dat is waarde creëren voor de eigenaren, de boeren. Hij ontkende dat samenwerking uit nood is geboren. „Er is geen nood in de sector.”

Hij gaf de leden ter overweging na te denken over beloning van differentiatie in zaken als dierenwelzijn, maatschappelijke diensten en melk. Dat oudere leden daar mogelijk moeite mee hebben, is voor hem geen reden de discussie uit te stellen.

Oud-coach van de olympische volleybalploeg Joop Alberda kon zonder tegenspel beweren, dat de ambitie binnen de melkveehouderij te laag is. Technologisch gezien staan de boeren hier vooraan, toch blijven ze in resultaat achter bij omringende landen. Het woord 'proberen' ligt te veel in de mond. Dat zou een verboden woord moeten zijn.

Carel de Vries van het agrarische innovatienetwerk Courage stelde dat de tijd voorbij is dat boeren het management konden uitbesteden aan coöperatie, landbouwbeleid en voorlichting. Het management komt nu terug bij de boeren. Ze moeten nu meer ondernemer zijn dan vakman. Tegelijk, zo zei hij, vinden boeren elkaar weer. Waar de boer van het Europese landbouwbeleid en coöperatiebegeleiding al maar meer op het eigen erf bleef, is de moderne ondernemer meer gericht op samenwerken met anderen. De Vries ziet vormen van samenwerking in de melkvee-academie, de natuurverenigingen en de energieverbanden.

Dat ook de melkprijsclub **Dutch Dairy Board**, die een hogere melkprijs wil afdwingen, een vorm van samenwerking is wilde Attema nog wel erkennen. Hij gaf toe, dat de club heeft gezorgd voor nieuwe inspiratie. Maar de uitvoering is niet goed, zei hij. Er is niet voldoende eenheid onder boeren. De DDB zal daardoor ten onder gaan aan machteloosheid.

LC 2006-02-15

Directeur Bert Roeters vertrekt na 20 jaar bij *Friesland Foods* opvolger Freek Rijna

Leeuwarder Courant 15-02-2006

Directeur stapt op bij zuivelconcern

MEPPEL - Directeur Bert Roetert (49) van de divisie West-Europa van **Friesland Foods** verlaat het zuivelconcern per 1 mei. De oorzaak is dat „de visie van Roetert en het concern op het vervolg van zijn carrière niet in elkaars verlengde lagen”, zo vermeldt het persbericht. Roetert heeft twintig jaar bij **Friesland Foods** gewerkt. Hij wordt opgevolgd door Freek Rijna (50) die nu directeur is van de Azië-divisie.

Leeuwarder Courant 2006-03-07

Opslag kaas zuivelconcern *Friesland Foods* naar Workum

WORKUM - Zuivelconcern *Friesland Foods* laat in Workum een nieuwe opslag voor kaas bouwen vlak bij de bestaande Frico-kaasfabriek. Het opslagbedrijf is uitbesteed aan een gespecialiseerd bedrijf, waarvan de naam niet bekend is gemaakt. De uitbreiding in Workum gaat ten koste van Meppel, waar 65 banen verdwijnen.

Friesland Foods schat het aantal nieuwe banen in de opslag en verpakking in Workum op ongeveer twintig man. Volgens woordvoerder Rob van Dongen streeft het concern ernaar de verpakking dichterbij de productie te brengen. De Frico kaasfabriek in Workum is de afgelopen jaren sterk gegroeid. De kaas die daar wordt geproduceerd, wordt nu in Meppel opgeslagen en verpakt.

De uitbesteding van de verpakking en rijping aan een ander bedrijf past in de toenemende specialisatie. In Nederland zijn een stuk of vijf bedrijven, die zich alleen met de verpakking en het afrijpen van kaas bezighouden. Wanneer *Friesland Foods* zo'n bedrijf vlakbij kan krijgen en niet zelf hoeft te investeren, blijft er geld over voor andere activiteiten.

In Meppel verpakt het zuivelbedrijf Gouda-, Edammer- en foliekazen. Ook is het de plaats waar de grootverpakkingen voor de Duitse markt worden klaar gemaakt.

Meppel verwerkt ook nog andere kaas dan die uit Workum. Die activiteiten wil het concern verplaatsen naar andere vestigingen van het concern. De vakbond CNV vreest problemen bij herplaatsing van de betrokken werknemers. Na alle reorganisaties van de afgelopen jaren heeft *Friesland Foods* weinig passende arbeidsplaatsen neer over, denkt CNV'er Henk Hospes.

Leeuwarder Courant 2006-03-09

Winstgroei zuivelconcern R-FF door kaas en Azië

MEPPEL - Een verbetering van de kaasactiviteiten en de vruchten van reorganisaties in Azië hebben *Royal Friesland Foods* in 2005 een winstgroei van 8 procent bezorgd. De nettowinst kwam uit op €114 miljoen tegen €96 miljoen in 2004. De omzet zakte 1 procent terug tot € 4,4 miljard. Een voorspelling voor 2006 durft het concern niet af te geven

De terugval in omzet is vooral te wijten aan de Europese markten. De omzet daalde hier met € 200 miljoen, onder andere door zware prijsconcurrentie, verminderde productie voor derden en lagere exportrestituties. Bovendien grijpen consumenten vaker naar het goedkopere huismerk in het zuivelschap. Deze trend is nu ook overgeslagen naar Centraal Europa. Met € 3,4 miljard is de Europese markt nog altijd wel de grootste van het concern.

In Azië ging het *Friesland Foods* voor de wind. De omzet steeg in deze snel groeiende regio netto met 8.6 procent tot € 721 miljoen (2004: € 664 miljoen). Vooral in de tweede helft van het jaar trok de handel aan. Het lukte om de hogere grondstof-, energie-, en verpakkingsprijzen door te berekenen aan de klanten. Van het totale bedrijfsresultaat van € 211 miljoen (plus 12 procent ten opzichte van 2004) komt inmiddels € 62 miljoen uit het Verre Oosten.

Directievoorzitter Luc Dahlhaus toonde zich vanochtend bij de presentatie van de jaarcijfers tevreden over de resultaten. "Ook al is het gewenste resultaat nog niet bereikt, zijn we trots", aldus Dahlhaus. Dure grondstoffen, hoge energieprijzen en heftige concurrentie maakten het niet gemakkelijk. Dat de kaasactiviteiten zijn verbeterd, is opmerkelijk. Jaren achtereen moest *Friesland Foods* hier geld op toelagen.

Aan een voorspelling voor 2006 waagt Dahlhaus zich niet. De kosten voor verpakking en energie zullen aanzienlijk stijgen en het is onzeker of die kunnen worden doorberekend. Hij gaat uit van een matig economisch herstel in Europa. Azië zal goed blijven presteren, maar de omvang van de groei is moeilijk in te schatten. Bovendien is nog onduidelijk wat de gevolgen zullen zijn van de cartoonrel in de islamitische landen. *Friesland Foods* ondervindt daar niet direct de gevolgen van maar wel indirect. Het concern relateert zijn melkprijs voor de boeren aan het resultaat van onder meer Arla. Dit Deense concern verlaagt de melkprijs met 1 eurocent per liter vanwege een consumentenboycot in deze landen.

Friesland Foods keert € 36 miljoen aan dividend uit. € 8 miljoen meer dan in 2004. Het dividend per aandeel stijgt met 21 procent, aldus het bedrijf. In 2005 is afgesproken om voortaan niet meer 40 procent, maar 35 procent van de nettowinst uit te keren. De rest wordt toegevoegd aan het eigen vermogen.

Friesland Foods zet stabiele groeiperiode in

Klinkende cijfers kon *Friesland Foods* gisteren presenteren. Dat was min of meer verrassend, omdat de halfjaarcijfers nog allerminst uitzicht gaven op een goed jaar. Een aantekende economie en sterke groei in Azië en een beter rendement in Europa deden het. En een beetje geluk natuurlijk.

Door Nico Hylkema

MEPPEL - Het was conerndirecteur Luc Dahlhaus gisteren niet aan te zien, maar onder zijn leiding weet het concern klinkende resultaten te behalen. Eigenlijk is *Friesland Foods* zonder veel problemen door de recessie van de afgelopen jaren gekomen. Alleen in 2003 ging het even mis door een goedkope dollar en problemen in Azië.

Nu presenteert het concern trots een winstgroei van 8 procent. Dit keer niet alleen door de Aziatische tijgers, maar ook de moeilijke Europese markt draagt bij aan het resultaat. De activiteiten die voortvloeien uit de plicht om de melk van de leden te verwerken, lieten ook een plusje zien. Het was vooral de kaas die een aanzienlijk minder grote aanslag pp het rendement van de onderneming deed.

Tijdens de toelichting viel het woord 'kaas' geregeld. Een zekere opgetogenheid was hier onmiskenbaar. Na jaren van flinke verliezen op deze voor de verwerking van ledenmelk zo belangrijke sector, lijken de zware ingrepen van de jaren na de fusie van 1997 hier vruchten af te werpen. Helemaal winstgevend is de kaasdivisie nog niet, maar zo zei Dahlhaus, binnen twee tot drie jaar, zal het rendement voldoende zijn om de melkprijs geheel te dekken en ook de benodigde investeringen te bekostigen. Daarmee lijkt het hoofdstuk kaas eindelijk eens niet de valse noot in het jaarverslag te zijn.

In Europa ging het eigenlijk erg goed. Natuurlijk, de resultaten staan onder druk door de prijsenslag en de drankendivisie doet het wat minder goed. Maar de A-merken blijven in Nederland redelijk overeind. Alleen in de dagverse melk leggen de A-merken het af tegen de huismerken. De omzet was een tikkeltje lager in Europa. Er werd ook minder voor derden geproduceerd. Dat voelt vooral de vestiging in Leeuwarden, waar vooral grote bedrijven als Nestlé zuivel laten verwerken. Dat er dit jaar 1100 banen minder op de loonlijst staan, komt voor meer dan de helft voor rekening van de activiteiten in Roemenië waar Friesland Foods flink aan het reorganiseren is.

Een gelukje was er door het energiecontract over 2004 en 2005. Daardoor voelde Friesland Foods niets van de gestegen energieprijzen. Dat komt dit jaar dus. De belastingdienst kon het niet leuker maken en zag de inkomsten met € 20 miljoen stijgen naar 55 miljoen. Dat kwam doordat vorig jaar de sluiting van de fabriek in China op de winst drukte. Nu was er niet zo'n meevaller.

Friesland Foods	
omzet 2005:	€4419 miljoen
verdeling naar regio:	
Europa (excl. Nederland)	€1591 mln (36 %)
Nederland	€1326 mln (30 %)
Azië en Australië	€ 884 mln (20 %)
Afrika en Midden-Oosten	€ 530 mln (12 %)
Noord en Zuid Amerika	€ 88 mln (2 %)
verdeling naar product:	
vers en langhoudbaar:	€2430 mln (55 %)
kaas:	€1105 mln (25%)
ingrediënten:	€ 575 mln (13%)
foodserviceproducten:	€ 265 mln (6%)
overig:	€ 44 mln (1%)

Uiteindelijk wordt de onderneming afgerekend op de netto-winst als percentage van de netto-omzet. En daar zat toch een duidelijke plus in van 2,2 naar 2,4 procent. Dus streeft Dahlhaus nu nog vastberadener naar 3 procent.

Dat moet komen uit groei van de omzet van de landen in Azië en Afrika. Het afscheid van China blijkt tot nog toe een goede zet. Misschien moet dat de economen te denken geven, die denken dat het land uiteindelijk de wereldeconomie zal dicteren. Dan moet er nog heel wat gebeuren aan de politieke constellatie van het land.

Maar ook de verwerking van de eigen melk zal meer moeten opbrengen. Daartoe staan de sterren nu gunstig. De grote klappen zijn gemaakt in de reorganisaties. Die werpen nu hun vruchten af. En die 3 procent van Dahlhaus zou natuurlijk veel sneller binnen bereik kunnen komen met een overname. „Maar dat doen we alleen in een land waar we al sterk staan”, aldus de conerndirecteur.

Leeuwarder Courant 2006-03-16

Jonge boeren zijn niet gerust op image melkveehouderij

Wel of geen koeien in de wei!

Wat is er toch mis de beeldvorming van de melkveehouderij in Nederland? Eigenlijk weinig, zo bleek gisteren tijdens een symposium van studenten veehouderij van het Van Hall Instituut. Maar helemaal gerust zijn de jonge boeren er niet op.

Door Nico Hylkema

LEEUWARDEN - Als de koeien in aanzienlijke mate uit de wei verdwijnen, kunnen boeren dat dan opvangen door meer aandacht op duurzaamheid te vestigen? Die vraag stelden de jonge boeren zich gisteren. Daarmee maakten ze het zich niet gemakkelijk, zo kwam al snel uit.

Koeien in de wei, zo is de gedachte van Gerda van Eck van het landbouwministerie in Groningen, staan voor burgers gelijk aan duurzaamheid. Dan wordt het moeilijk om bij het verdwijnen van de koeien duurzaamheid te promoten, om beschadiging van het image te voorkomen.

Werner Buck van het zuivelconcern Friesland Foods drukte de jongeren ook op het hart zich geen probleem te laten aanpraten. Met het image, zo stelde Buck, is weinig aan de hand. Wel is het goed vooruit te kijken. Als schaalvergroting zichtbaar wordt in het landschap door grotere stallen en minder koeien, is enige promotieactie wellicht nodig.

Buck vroeg zich af of boeren weidegang tegenover premies zouden kunnen stellen. Overigens ziet hij weinig problemen met dierenwelzijn of duurzaamheid, bij het jaarrond opstallen van koeien. In andere landen, zo verklaarde Buck nog maar eens, speelt er geen discussie over koeien in de wei.

De vraag werd in de zaal zelf naar voren gebracht, of burgers de koeien wel zullen missen, als zoals voorspeld in 2012 bijna de helft van de koeien niet meer buiten komt. Nils den Besten van de bond van jonge boeren NAJK: “Als het kwartje niet vanzelf valt, zorgen onze vrienden van Milieudefensie er wel voor.”

Helaas ontbrak Wouter van Eck van Milieudefensie. die voor het gewenste tegenwoord had moeten zorgen. Buck voelde zich daardoor af en toe gedwongen voor de advocaat van de duivel

te spelen en suggereerde een vorm van weidegang als tegenprestatie. Dat stuitte evenwel op grote weerstand.

Wellicht dat daar wat aan te doen is, door de burgers dan een mooi plaatje voor te houden. Jongvee en droogstaande koeien kunnen wel als stoffering van het landschap dienen. „Die burger ziet het verschil tussen een vaars en een melkkoe toch niet”, stelde docent Anno Fokkinga.

Volgens Den Besten moeten boeren zich niet schamen voor de moderne bedrijfsvoering. Hij nodigde groep acht van de lokale basisscholen uit bij hem te komen kijken. Niet om de melk te promoten, maar dat zijn wel de mensen 'die straks bepalen hoe hoog mijn stal mag zijn'.

LC 2006-03-18

Friesche Vlag wil met nieuw cupje marktaandeel winnen

Leeuwarder Courant 18-03-2006

Friesche Vlag wil met nieuw cupje marktaandeel winnen

LEEUWARDEN - Het klinkt natuurlijk nobel, dat Friesche Vlag met een nieuwe koffiemelkcup gespetter bij het openen wil voorkomen. Maar de bedrijfseconomische factor telt ook. „We vergroten het voordeel van ons A-merk ten opzichte van de huismerken en verwachten natuurlijk een verschuiving van de gebruikers in onze richting”, zegt marketing manager Marjo Vaessen van Friesland Foods. Van de 300 miljoen cups die jaarlijks in Nederland worden leeggeschonken, komt nu al de helft uit de Friesche Vlag-fabriek in Leeuwarden. Voor het nieuwe cupje is „een bedrag met zes nullen” geïnvesteerd in een volledig nieuwe productielijn. Behalve de sealtechniek zijn ook de vorm en kleur aangepast. En er is een schenktuutje gemaakt om beter te kunnen doseren.

Kaasprijzen voor Friesland Foods in Wisconsin

Leeuwarder Courant 30-03-2006

Kaasprijzen voor Friesland Foods

MEPPEL - In 's werelds grootste kaasmakerwedstrijd in het Amerikaanse Wisconsin is Friesland Foods flink in de prijzen gevallen. De kaasfabrieken in Bedum en Varsseveld sleepten goud in de wacht met respectievelijk een Goudse met komijn en een jonge Edam broodkaas. Edam werd ook nog eens nummer een in het totaalklassement. Een belegen Edam broodkaas uit Varsseveld was goed voor zilver, evenals een belegen Goudse kaas uit Gerkesklooster en een Rookkaas van kaasfabriek Eysen in Oosthuizen. Bronzen medaille gingen ten slotte naar Balkbrug en Dronrijp voor een Edam rechthoek en een oude geltenkaas.

Leeuwarder Courant 2006-05-04

Eerste gesponsorde melkkoeien in weiland

GERKESKLOOSTER - De Melkveehouders Andre en Melle Bosma uit Gerkesklooster lieten gisteren hun koeien de wei in. Veel melkveehouders gingen hun voor, met dit verschil dat de Bosma's en nog vier boeren in Achtkarspelen voor de weidegang € 65 per koe beuren. Sponsor is de Haagse zakenman Peter Arensma van het Haagse consultancybureau Bas (honderd medewerkers). Als meelevend burger stoort hij zich aan het feit dat steeds meer koeien het gehele jaar op stal blijven. Vooral bij grote melkveebedrijven is dat het geval.

Met zijn actie, die tot stand kwam met hulp van het Friese CDA-kamerlid Joop Atsnia, wil hij een publieke discussie aanzwengelen. Ook stuurt Arensma aan op een gesprek met zuivelreuzen *Friesland Foods* en *Campina*. Hij wil weten waarom zij de werkwijze van *Cono Kaasmakers* nog niet hebben gevolgd. Deze Noord-Nederlandse zuivelcoöperatie keert al een aantal jaren een hogere melkprijs uit voor weidemelk.

Leeuwarder Courant 2006-05-12

Friesland Foods: melkprijs 2005 voorlopig € 31,90 (€ 32,98)

MEPPEL - De melkprijs van *Friesland Foods* over 2005 is voorlopig vastgesteld op €31,90 per 100 liter. Dat heeft het zuivelconcern bekend gemaakt. In 2004 kregen de boeren nog € 32,98. Het negatieve verschil van ruim een cent per liter wordt ruimschoots goed gemaakt door de Europese premie op melk van 2.5 cent per liter. De melkveehouders kregen als voorschot € 30,38 uitbetaald en kunnen dus een nabetaling tegemoet zien van 5.02 procent. Voor een boer met een melkproductie van 600.000 liter per jaar komt dat neer op zo'n € 8000.

***Friesland Foods* weg uit Zuid-Amerika**

MEPPEL - Het zuivelconcern *Friesland Foods* trekt zich terug van de Zuid-Amerikaanse markt. De onderneming heeft besloten de activiteiten in Colombia te staken wegens oplopend verlies. In 1996 deed de zuivelonderneming zijn intrede in Colombia.

Friesland Foods wijt de sluiting aan de moeilijke marktomstandigheden. Toenemende concurrentie, meer import van melkpoeder en lage opbrengstprijzen noopten de onderneming de fabriek in Colombia in de aanbieding te doen.

Nu er geen koper is gevonden, is besloten de fabriek met 215 werknemers te sluiten. Friesland Colombia is gevestigd in het zuidwestelijke Popayán. *Friesland Foods* bezat 75 procent van de aandelen. De omzet was in 2005 € 10 miljoen. Daarmee slaagde *Friesland Foods* niet om in dit land de nagestreefde toppositie te behalen.

De Latijns-Amerikaanse avonturen komen met het sluiten van Friesland Colombia ten einde, nadat in 1999 de zuivelfabriek in Peru werd gesloten. Die fabriek moest het bruggenhoofd vormen voor verdere groei op het continent.

Ook toen al was er sprake van moeilijke marktomstandigheden, waarin lokale concurrentie en het gevecht met Nestlé, Parmalat en Anchor het rendement zwaar onder druk zette. Toen slaagde het concern er wel in de fabriek te verkopen aan de lokale concurrent Gloria.

De Zuid-Amerikaanse zuivelmarkt vertoont de afgelopen jaren groei. Dat heeft weinig verbetering in de positie van Friesland Colombia opgeleverd.

Melkplas Noorden groeit fors na afschaffen melkquotum in 2015⁴⁰

MEPPEL - Na 2015 zal de melkproductie in het Noordoosten met 20 tot 30 procent groeien. Dit komt neer op een tot anderhalf miljard kilo. In dat jaar verdwijnt het systeem van melkproductierechten, dat nu de jaarlijkse hoeveelheid melk in Europa beperkt. De daling van de melkprijs naar het wereldmarktniveau maakt het quotering systeem overbodig.

Het zuivelconcern Friesland Foods wil zijn leden geen beperking in de hoeveelheid melk opleggen. Volgens coöperatievoorzitter Sybren Attema zou dit de boeren alsnog met een extra kostenpost opzadelen. Hun kostprijs zal al moeten zakken tot onder een wereldmarktprijs van ongeveer 24 cent per liter. Nu is deze nog 31 cent.

Door de hervorming van het zuivelbeleid verdwijnt naar verwachting 30 tot 40 procent van de noordelijke melkveehouders. Friesland telde vorig jaar 3300 melkveebedrijven, en zal er derhalve ruim tweeduizend overhouden. De overblijvers zullen hun melkproductie doen stijgen van gemiddeld 500.000 nu naar 730.000 liter. In heel Nederland verdwijnt de helft van het aantal melkveehouders.

In het Noordoosten is er nog ruimte voor melkveehouderij, zo meent het zuivelconcern. Deze ruimte mogen de leden invullen, zonder dat hen een strobreed in de weg wordt gelegd. Alleen

40 Dit en het volgende artikel horen eigenlijk thuis in de MAP Superheffing (2006), Voor gevolgen van de uitspraak van Voorzitter Attema – sterke daling van de melkquotumprijs – zie in deze MAP

mestwetgeving en de Europese kaderrichtlijn water kunnen de productie nog beperken. Attema verwacht overigens niet dat dit zal gebeuren.

Volgens de coöperatievoorzitter is de afschaffing van de melkquotering een grotere stap dan de invoering in 1984. Er is de coöperatie alles gelegen aan een geleidelijk groeiproces. De zuivelindustrie heeft zich gezamenlijk in een brief tot de Europese Commissie gewend om de afschaffing van de zogeheten superheffing stapsgewijs te laten verlopen.

De groei van de melkproductie kan op de wereldmarkt worden opgevangen. De totale consumptie in de wereld stijgt jaarlijks met 2,5 procent, terwijl de totale productie met 2 procent toeneemt. Dat zal de wereldmarktprijs doen oplopen van de huidige 22 cent naar ongeveer 25 cent in 2015. Ook Europa kan een groei van 10 procent melkproductie opvangen, door stijgende consumptie in de nieuwe lidstaten. – zie volgende

Leeuwarder Courant 2006-05-30

***Friesland Foods* geeft boeren de vrije hand**

[Door Nico Hylkema]

Het zuivelconcern Friesland-Foods verschaft de leden-melkveehouders duidelijkheid over de toekomst na de superheffing. Er komt geen fabrieksquotum. Boeren mogen weer net zoveel melk produceren als ze zelf willen.

MEPPEL - De komende maanden moeten de melkveehouders van *Friesland-Foods* zich uitspreken over het voornemen van het concern om na het afschaffen van de het systeem van productierechten, de superheffing, de leden geen productiebeperking op te leggen. Het is de Europese Unie die tot het einde van de melkproductierechten heeft besloten.

In een lange termijnvisie spreekt *Friesland-Foods* de hoop uit op een geleidelijke afschaffing door een langzame uitbreiding van de hoeveelheid te produceren melk. Voor *Friesland Foods* zal een uitbreiding van de melkproductie in zijn gebied betekenen, dat het concern na verloop van tijd 1,5 miljard liter melk bovenop de huidige 5 miljard moet verwerken en tot waarde moet brengen.

Er is het concern daarom alles aan gelegen de groei gecontroleerd te laten verlopen. Een schokgewijze groei kan tot problemen leiden bij de verwerking en de afzet. De coöperatie gaat er vanuit, dat er voldoende boeren overblijven die kunnen produceren tegen een kostprijs onder de 25 cent. Nu zit in de kostprijs een bedrag van ongeveer 6 cent voor het aangekochte melkquotum. Dat is het verschil tussen de huidige prijs en de verwachte wereldmarktprijs.

De stijging van de vraag zit vooral in de gebieden waarin *Friesland-Foods* een sterke positie inneemt, zoals het Midden-Oosten, West-Afrika en Azië. Als de wereldhandel echt vrij wordt, zal het voor het concern gemakkelijker worden de ledenmelk in die landen te verkopen in de vorm van melkpoeder, boter en andere zuivelproducten.



Coöperatievoorzitter Friesland Foods,
Sybren Attema. Foto Friesland Foods

Volgens coöperatievoorzitter Sybren Attema houdt het concern vast aan de coöperatieve opdracht de melk van de leden tot waarde te brengen. Dogma's bestaan daarbij niet. Hoe de toekomstige melkprijs wordt berekend bijvoorbeeld, staat niet vast.

De coöperatie zal meer dan in het verleden een rol spelen in de hele zuivelketen.

Attema „Tot nu toe vervulde de overheid die rol. Nu die zich terug trekt, nemen wij dat voor een deel over.” Dat betekent eventueel bemoeienis met veevoer en fokkerij. Dat doet het concern alleen, tenzij het handiger is met andere concerns in binnen- en buitenland op te trekken.

Toen in 1984 de melkproductie in Europa aan banden werd gelegd, kampte de EU met de opslag van dure overbodige boter, poeder en kaas. Een systeem van interventieprijsen, exportsteun en importheffing hield de prijs op een voor boeren comfortabel niveau, zonder rekening te houden met de afzet.

Met de invoering van de zogeheten suerheffing verdwenen de bergen. De melkprijs bleef op een goed niveau door de blijvende Europese ondersteuning. Na de zuivelhervorming van twee jaar geleden en toezeggingen aan de Wereldhandelsorganisatie (WTO) verdwijnen de steunmaatregelen voor de melkveehouder. De melkprijs zal langzaam dalen naar het niveau van de wereldmarkt. Dat maakt een productiebeperking overbodig en ongewenst. Daarom besloot de EU ook de quotering in 2015 af te schaffen.

De duidelijkheid die *Friesland-Foods* nu heeft verschaft kan wel eens een snelle daling van de prijs van het melkquotum in de hand werken, die nu zo'n € 2 per kilo bedraagt.

Voor de stoppende boeren dreigt het zwarte scenario, dat iedereen tegelijk probeert zijn quotum te verkopen. Dan zal de prijs instorten en voor menigeen de pensioenvoorziening in rook opgaan. Overigens hebben de stoppende boeren nog wel grond, boerderij en vee om tot waarde te brengen. Pachtende boeren blijven met bijna lege handen achter.

LC 2006-06-16

Friesland Foods wil geen zaken doen met pas opgerichte melkveehoudersvereniging DDG ⁴¹

Leeuwarder Courant 16-06-2006

Friesland Foods negeert DDB

MEPPEL - Zuivelconcern **Friesland Foods** zal geen zaken doen met de Dutch Dairymen Board, de recent opgerichte organisatie van melkveehouders die voor levering van de boerderijmelk afspraken wil maken over de melkprijs. Het zuivelconcern voelt niet voor verschillende melkgeld-tarieven. „De veehouders zijn gezamenlijk eigenaar van de onderneming die allemaal gelijk worden behandeld, dus ook allemaal dezelfde melkprijs krijgen”, stelt het concern. **Friesland Foods** noemt de DDB niet realistisch.

⁴¹ Meer over de DDG in MAP Superheffing-2 op site.

Nederlandse zuivel op gemiddelde Europese melkprijs

LEEWARDEN - De zuivelcoöperaties *Friesland Foods* en *Campina* betalen binnen Europa gemiddelde prijzen voor melk van de leden/boeren. Vorig jaar daalde die prijs met 2,4 procent, de vierde achtereenvolgende daling. De neerwaartse beweging viel mee in het licht van de daling die werd verwacht na het wegvallen van diverse steunmaatregelen van de Europese Unie.

De boerenbond LTO maakt in samenwerking met collega ondernemingen in het buitenland jaarlijks een internationale prijsvergelijking van de veertien grootste zuivelondernemingen. Zeven hiervan behoren tot de grootste van de wereld, waaronder *Friesland Foods* en *Campina*. De melkprijs van beide is bijna gelijk, al daalde die van *Friesland Foods* niet 2,5 procent meer dan die van *Campina* (-1.5 procent).

Volgens LTO-melkveehoudersvoorzitter Siem Fan Schenk wordt de komende jaren de prestatie van de zuivelfabriek van groter belang voor het inkomen van de boer. Dat maakt ook de internationale prijsvergelijking interessanter, want die wordt dan een ijkpunt voor de prestaties van de eigen coöperaties.

Schenk verwacht dat de markt en de toegevoegde waarde in toenemende mate de opbrengstprijzen van melk zullen bepalen. Dit zal binnen Europa leiden tot een grote fluctuatie in prijzen en mogelijk ook grote verschillen tussen ondernemingen.

Campina presenteert volgende week een plan om de melk van zijn leden onderscheidend te maken. De Rabobank presenteerde gisteren een rapport waarin de Nederlandse melkveehouder hoog scoort op concurrentievermogen. De afgelopen jaren is dat vermogen grotendeels opgegaan aan duur melkquotum, aldus de bank.

LC 2006-07-15

NZO wil studie weidemelk ook bij Friesland Foods

Leeuwarder Courant 15-07-2006

Studie weidemelk Friesland Foods

MEPPEL - *Friesland Foods* volgt de afspraken binnen de Nederlandse Zuivel Organisatie (NZO) over het stimuleren van het houden van melkkoeien in de weide. Binnen de NZO is afgesproken te onderzoeken in hoeverre een meerprijs te halen valt uit zogeheten 'weidemelk'. Eind van het jaar verwacht het zuivelconcern de uitslag. Zelf doet het concern ook onderzoek naar melk met een andere vetzuursamenstelling. Of het tot productie komt is afwachten, aldus woordvoerder Rob van Dongen.

Europa blijft zorgenkindje zuivelconcern

MEPPEL – zuivelconcern *Friesland Foods* heeft in de eerste helft van dit jaar de winst met bijna 30 procent zien stijgen tot € 58 miljoen. De winstgroei is volledig te danken aan de activiteiten in West-Afrika en vooral Azië. In Europa staan de resultaten van het concern fors onder druk.

De omzet nam met 7 procent toe € 2,3 miljard. Een verheugende ontwikkeling, aldus topman Luc Dahlhaus. Want de afgelopen jaren kampte *Friesland Foods* telkens met omzetsdalingen. In Europa steeg de omzet met 0,7 procent tot € 1,8 miljard. Het bedrijfsresultaat daalde echter met 5 procent tot € 79 miljoen. Dat het zuivelconcern, waar het merendeel van de Friese melkveehouders bij aangesloten is, het zo moeilijk heeft op de Europese markt, is vooral te wijten aan de afbouw van de Europese subsidies en de prijzenslag in de supermarkten.

Door de afnemende Brusselse ondersteuning is vooral boter fors in prijs gedaald. En dat heeft ook zijn weerslag op de kaasprijs. Ruim de helft van de eigen melkplas wordt tot dit zuivelproduct verwerkt.

Ook de hoge energieprijs dupeert het zuivelconcern. Vorig jaar kon *Friesland Foods* nog profiteren van een lucratief meerjarig contract. Dit jaar moest een nieuw contract afgesloten worden met als gevolg dat het concern dit jaar een forse prijsstijging voor de kazen kreeg.

In West-Afrika en vooral Azië gaat het aanmerkelijk beter. In het Verre Oosten steeg de omzet met 28 procent tot € 430 miljoen en het bedrijfsresultaat met maar liefst 75 procent naar € 42 miljoen. Vooral in Vietnam, Thailand, Hongkong en Maleisië tinnert *Friesland Foods* stevig aan de weg. *Friesland Foods* opereert in Azië enkel met merkproducten die hoofdzakelijk gemaakt worden van ingekocht melkpoeder. “En merkproducten hebben betere marges. En bij een aantrekkende economie liggen de verkopen hoger”. aldus Van Dongen.

Biologische melk flink in de lift

Ekemelk te Dreumel: Coöperatie zonder fabriek

LEEWARDEN – De coöperatie *Ekemelk* uit het Brabantse Dreumel haalt sinds kort ook biologische melk op in het Noorden. Tien boeren in Friesland en Groningen leveren de coöperatie drie miljoen liter melk. Een aantal van hen was lid van het zuivelconcern *Friesland Foods*, maar mocht daar geen biologische melk leveren.

Ekemelk is ontstaan na het faillissement van de Brabantse biologische zuivelfabriek Bastiaanse in 2001. Een aantal leveranciers heeft toen zelf een coöperatie opgericht. De coöperatie zonder fabriek, verkoopt de melk aan de meest biedende zuivelverwerkers in Europa.

Volgens voorzitter Rene Cruijssen van Ekemelk Holland groeit de biologische zuivelmarkt sterk. De boeren van Ekemelk ontvangen een melkprijs van zo'n 37 tot 38 cent per liter. Dat is al gauw 6 cent hoger dan wat de gangbare melk opbrengt en 1 tot 1,5 cent hoger dan wat de grote zuivelconcerns hun leden uitkeren. Hij verwacht dan ook een verdere groei in het Noorden.

Friesland Foods heeft een eigen biologische fabriek in **Drachten**, waar 16 miljoen liter wordt verwerkt. De afgelopen jaren heeft het concern boeren afgeremd om over te schakelen op biologische melk vanwege overproductie. Boeren die al bezig waren met omschakelen, staan op een wachtlijst. Een aantal van hen heeft volgens woordvoester Yvonne Derksen groen licht gekregen om door te gaan. Dat kan, omdat collega's gestopt zijn met omschakelen. Het concern ziet geen aanleiding de eigen productie van biologische melk uit te breiden.

Als de groei van de biologische markt doorzet in het huidige tempo, zo meent voorzitter Kees van Zelder van *Natuurweide*, zal daar wel verandering in komen. Nu kopen de grote verwerkers melk van Ekomelk om aan de groeiende vraag te voldoen.

Leeuwarder Courant 2006-10-03

Fritom transport verstevigt positie melkvervoer

BOLSWARD – Transportconcern Fritom in Bolsward is volledig eigenaar geworden van de transportbedrijven Müller Melkweg in Holten en MMC in Bolsward. Fritom had al de helft van de aandelen van beide bedrijven. De resterende 50 procent is gekocht van transportbedrijf A. Müller in Holten.

Müller Melkweg richt zich op het interne vervoer tussen zuivelfabrieken. Het gaat onder meer om het transport van room, wei, vruchtensappen. Onlangs heeft het bedrijf een contract gesloten met *Friesland Foods* voor al het interne vervoer. MMC vervoert dezelfde producten met tankcontainers voor de lange afstand. Bij de bedrijven werken in totaal 120 medewerkers. Bij Fritom, waar onder meer ook Veenstra in Heeg onder valt, werken in totaal zeshonderd medewerkers.

Met de overname wil Fritom zijn positie versterken op het gebied van de vloeibare levensmiddelen. Het concern is al eigenaar van *Melkweg* Bolsward dat het melkvervoer doet van boer naar zuivelfabriek.⁴²

LC 2006-10-12

Friesland Foods gaat een tweede fabriek bouwen in Vietnam

Leeuwarder Courant 12-10-2006

Friesland Foods groeit in Vietnam

MEPPEL/PHU LY - Zuivelconcern **Friesland Foods** bouwt voor €17 miljoen een tweede fabriek in Vietnam. De 225 aan te trekken medewerkers gaan er vanaf januari 2008 melk- en yoghurt dranken produceren voor de Vietnamese markt. Het Aziatische land is een groeimarkt voor **Friesland Foods**. De al bestaande fabriek in het 1700 kilometer zuidwaarts geleden Binh Duong zet jaarlijks 25 procent meer producten af. In die fabriek werken 1200 mensen. Het concern levert in Vietnam babyvoeding, melk en yoghurt aan 80.000 winkels. Het concern opereert in Azië louter met merkproducten die hoofdzakelijk gemaakt worden van ingekochte melkpoeder.

⁴² Laatste stukje uit LC 2008-10-02

Boeren uiten onvrede over Friesland Foods

LEEWARDEN – Groepen melkveehouders van *Friesland Foods* zijn ontevreden over de prestaties en de werkwijze van het zuivelconcern. *Friesland Foods* zou te veel aandacht hebben voor bijzaken en te weinig ambitieus zijn om de melkprijs voor de boeren omhoog te krikken.

Vooraf tijdens een bijeenkomst van het zuivelconcern in de regio Dokkum, vorige week donderdag, sloeg de vlam in de pan. Het bestuur lichtte het plan toe om de bestrijding van de dierziekten para-tbc en salmonellose (diarree en darmziekten) verplicht te stellen. Het wil daarbij werken met een bonus-malus systeem. Melkveehouders wier bedrijven vrij zijn van beide ziekten krijgen een hogere melkprijs die opgebracht moet worden door de bedrijven die dat niet zijn.

Daarop volgde de kritiek dat het concern beter zijn energie kan steken in het verbeteren van de melkprijs. Die is de afgelopen jaren gestaag gedaald terwijl de kosten blijven toenemen. Het stoort de veehouders vooral dat de verwerking van de eigen melkplasma nauwelijks rendeert. De winst komt grotendeels uit Azië en Afrika. Ten opzichte van concerns die volledig afhankelijk zijn van de Europese markt, zou *Friesland Foods* onder de maat presteren.

Ook tijdens de regiovergaderingen gisteravond in Donkerbroek en Marssum waren de leden-melkveehouders die mening toegedaan. „We worden opgehadeld met allemaal extra eisen zonder dat we daar iets van terugzien in de melkprijs”, zo luidde de kritiek.

Bestuur en directie van *Friesland Foods* vinden de aanpak van diergezondheid wel van groot belang. Het concern wil in de mondiale zuivelmarkt aan kop lopen met de diergezondheidsstatus op melkveebedrijven, zo schrijft het in het ledenblad Koerier. Daarmee zou *Friesland Foods* kunnen benadrukken dat het een betrouwbare leverancier is. „En daardoor creëer je juist weer nieuwe marktkansen”, zegt voorlichter Rob van Dongen. Hij benadrukt dat het een voorstel is. „De leden hebben het laatste woord.”

'Koe in de wei' brengt zuivel – Dahlhaus – in verlegenheid

LTO: boeren beslissen dat zelf wel

SANTPOORT - Een melkbus met 45.000 handtekeningen van supermarktbezoekers leidde gisteren tot ongemakkelijk gegniffel bij de vergadering van het *Productschap Zuivel*. De klanten hadden getekend voor de actie 'Koe in de wei'. Jan van den Broek van de supermarktketen Dirk van den Broek kwam de bus overhandigen aan vertegenwoordigers van de zuivel.

Directeur Luc Dahlhaus van *Friesland Foods* bedankte voor de eer en verwees door naar co-öperatievoorzitter Cees Wantenaar van *Campina*. Die liet zich gewillig op de foto zetten met de melkbus.

LTO-melkveehoudersvoorzitter Siem Jan Schenk vond het „een mooie actie”, maar hij zei er bij dat boeren zelf beslissen of ze de koeien binnen houden. Hij wees er fijntjes op dat 70 procent van Nederlandse melk de grens overgaat. Onder andere naar het Midden Oosten. “Daar hebben

ze nog nooit van koeien in de wei gehoord.” Dahlhaus en Wantenaar lieten weten hun melkveeranciers niet te zullen verplichten de koeien in de wei te houden. *Campina* garandeert wel dat de melk die onder de merknaam *Campina* in de winkel staat van koeien in de wei is.

Leeuwarder Courant 2006-11-02

Optimisme bij topman Luc Dahlhaus over melkprijs

SANTPOORT - Aan de gestage daling van de melkprijs voor melkveehouders lijkt een einde te zijn gekomen. Topman Luc Dahlhaus van zuivelconcern *Friesland Foods* sluit op termijn een stijging niet uit, zo zei hij gisteren in Santpoort op een bijeenkomst van het *Productschap Zuivel*.

Dahlhaus is optimistisch omdat de prijs voor melk op de wereldmarkt flink is gestegen. Normaalgesproken is dat een dumpmarkt met lage prijzen maar momenteel is het prijsniveau vergelijkbaar met dat in Europa. Nederlandse zuivel gaat tegenwoordig bijna zonder exportsteun de wereldmarkt op.

De gunstige ontwikkeling is vooral te danken aan het feit dat veel Europese landen het toebedeelde melkquotum niet volmelken. Volgens het Productschap is dat in 19 van de 25 lidstaten het geval onder meer in Frankrijk en Duitsland.

Dahlhaus waarschuwde wel dat de prijsontwikkeling een voorbeeld is van grotere fluctuaties door de liberalisering van de zuivelmarkt. Die fluctuaties werken met vertraging door in de prijs die de zuivelconcerns uitbetalen.

Niettemin zijn de opmerkingen van de topman opmerkelijk want op de huidige najaarsbijeenkomsten houdt het zuivelconcern zijn leden voor dat de melkprijs de komende jaren nog flink zal dalen: van zo'n 32 eurocent nu naar zo'n 25 eurocent over vijf jaar.

Melkveehouders krijgen van Brussel een inkomenssteun per liter melk - dit jaar 3,5 cent per liter - ter compensatie van de verwachte melkprijsdaling die weer het gevolg is van het nieuwe Europese zuivelbeleid (afbouw subsidies). Nu die daling meevalt, zien melkveehouders hun inkomen weer wat stijgen. Melkveehoudersvoorzitter Siem Jan Schenk van LTO Nederland reageerde dan ook optimistisch op de stand van zaken.

LC 2006-11-28

Friesland Foods wil af van fabriek in Slowakije

Leeuwarder Courant 28-11-2006

'Friesland Foods uit Slowakije'

MEPPEL - Friesland Foods wil af van de Slowaakse zuivel-fabriek in Nitra. Het afgelopen jaar zou het zuivelconcern er een verlies van €7 miljoen hebben geleden. Lokale media melden, dat Friesland Foods de productie wil overhevelen naar Hongarije. Woordvoerder Rob van Dongen van het concern geeft geen commentaar.

Luc Dahlhaus getroffen door lichte hartaanval

Leeuwarder Courant 02-12-2006

Dahlhaus absent wegens ziekte

MEPPEL - Zuivelconcern **Friesland Foods** moet het tijdelijk doen zonder de leiding van Luc Dahlhaus. De voorzitter van de conserndirectie is getroffen door een lichte hartaanval, bevestigt woordvoerder Rob van Dongen. De taken van Dahlhaus worden waargenomen door de andere leden van de conserndirectie.

Leeuwarder Courant 2006-12-02

Friesland Foods krijgt moeilijk vat op Oost-Europa

LEEWARDEN- Zo succesvol *Friesland Foods* is in Zuidoost-Azië en Nigeria, zo moeizaam pereert het in Oost-Europa. Het zuivelconcern stoot er binnenkort weer zuivelfabrieken af en trekt zich voorlopig terug op de markten in Hongarije en Roemenië.

Eerder deze week lekte al uit dat *Friesland-Foods*, het zuivelconcern waar het merendeel van de melkveehouders in Noord- en Oost-Nederland lid van is, weggaat uit Slowakije en dat de enige zuivelfabriek in het land wordt gesloten. Gisteren maakte de zuivelcoöperatie bekend dat het ook twee fabrieken in Hongarije afstoot. Alle melkverwerking in het land wordt ondergebracht in de zuivelfabriek in Debrecen. Voor de noodzakelijke uitbreiding trekt *Friesland Foods* € 10 miljoen uit. De reorganisatie betekent al met een verlies van circa 240 banen.

De ingreep toont aan dat *Friesland Foods* en Oost-Europa nog niet een gelukkig koppel vormen. Medio jaren negentig verwierf het toenmalige *Friesland Dairy Foods* twee fabrieken in Polen. De ambities waren hooggespannen. Vanuit Polen zou de victorie in Oost-Europa beginnen. Amper drie jaar later had *Friesland Coberco* het land alweer de rug toegekeerd, vele illusies en miljoenen guldens armer.

Met de overname van de zuiveldivisie van Numico in 2000 kreeg het concern een nieuwe kans. Want naast de merken Chocomel en Fristi nam het ook een groot aantal zuivelfabrieken in Oost-Europa over. Maar ook nu werd het niet een groot succes. Vorig jaar trok *Friesland Foods* zich al terug van de zuivelmarkt in Tsjechië en nu dus binnenkort ook uit buurland Slowakije. Het concern gaat zich nu richten op Hongarije en Roemenië.

Friesland Foods haalde in 2004 een omzet van € 3351 miljoen in Oost-Europa. Nadien verstrekt het concern geen afzonderlijke omzetgegevens van werkmaatschappijen. Maar voorlichter Rob van Dongen erkent dat de omzet is afgenomen. Hoe komt het toch dat de groei in het nauw verwante Oost-Europa uitblijft, terwijl er wel prima gepresteerd wordt in Azië en Afrika?

Uit de reactie van Van Dongen valt af te leiden, dat de toetreding van de Oost-Europese landen tot de Europese Unie net iets te vroeg kwam voor *Friesland Foods*. Het zuivelconcern bezat er veel kleine zuivelfabrieken die het na de toetreding ineens erg moeilijk kregen. De concurrentie nam toe en de opbrengstprijzen daalden. Daar kwam nog bij dat de ingekochte melk duurder

werd. Er was een krupper melkaanbod ontstaan doordat Italië en Oostenrijk meer melk invoerden uit Oost-Europa.

In Tsjechië en Slowakije werd het een kwestie van overleven en daar heeft *Friesland Foods* een broertje dood aan. “Wij willen alleen actief zijn in landen met nummer 1 of 2 marktposities. Daarom trekken we ons nu terug op Hongarije en Roemenië”, aldus Van Dongen.

LC 2006-12-22

Zuivel – PT Kievit – investeerd fors in Indonesië

Leeuwarder Courant 22-12-2006

Zuivel investeert fors in Indonesië

MEPPEL - **Friesland Foods** breidt de activiteiten van dochter PT Kievit in Indonesië uit met een nieuwe sproeidrooginstallatie. Met de uitbreiding kan het zuivelconcern inspelen op de groeiende vraag naar koffiecreamers en ingrediënten voor soepen, sauzen, babyvoeding en bakkerijproducten. De investering bedraagt €21 miljoen. De werkgelegenheid groeit er met tachtig man naar 180. Ook heeft het concern het belang in PT Frisian Flag Indonesia met 21,9 procent uitgebreid tot 78,1 procent. **Friesland Foods** neemt de aandelen over van de Indonesische partner. Het aankoopbedrag is niet bekend gemaakt.

LC 2006-12-23

Nigeria belooft Luc Dahlhais

Leeuwarder Courant 23-12-2006

Nigeria belooft Luc Dahlhaus

MEPPEL - Directeur Luc Dahlhaus van **Friesland Foods** heeft van de Nigeriaanse president Obasanjo een onderscheiding gekregen voor een bijzondere bijdrage aan de nationale ontwikkeling. **Friesland Foods** heeft in het Afrikaanse land achttien waterputten geslagen en een negentiende is bijna af. Er maken vier miljoen mensen gebruik van. Nigeria is een belangrijke markt voor het zuivelconcern. Bij de vestiging in Nigeria werken 1200 mensen. **Friesland Foods** WAMCO Nigeria behaalt een jaarlijkse omzet van €250 miljoen. Met de merken Peak en Three Crowns is het concern er marktleider op het gebied van melkpoeders, lang houdbare en gecondenseerde melk.

2007

Leeuwarder Courant 2007-01-12

Zuivelconcern R-FF kript kaasomzet Britse super op

Zuivelfabrikanten die samenwerken met supermarktketens kunnen veel voordeel behalen. Zo schoot bij het Britse Asda de omzet in het kaasschap met tientallen procenten omhoog toen Friesland Foods dat onder handen mocht nemen.

Door Nico Hylkema

ZWOLLE - Het was gisteren voor jonge melkveehouders op de Jongerendag van *Friesland Foods* een verrassing. Supermarkten als partners en niet als uitknijpers, die alleen uit zijn op de laagste prijs. De relatie met de afnemers stond dan ook centraal op deze dag in Zwolle.

De samenwerking met Asda heeft het zuivelconcern zeker geen windeieren gelegd. *Friesland Foods* kreeg de verantwoording over de kaasstrategie. Na uitgebreid consumentenonderzoek richtte het zuivelconcern het kaasschap opnieuw in. Er was bijvoorbeeld gebleken, dat de consumenten de voorkeur van Frico Kaas voor gestapelde plakken kaas in een grote doos niet deelde. Die consument heeft liever hersluitbare plastic verpakking met tien plakken als dakpannen gestapeld. Zo gebeurde het. Het resultaat is een omzetsijging van tussen 40 en 50 procent voor zowel de eigen kaas, als die van andere fabrikanten. Directielid Robert Ballegooijen van *Friesland Foods*: „Dat is waardecreatie.”

Die afstemming op de wensen van de consument kwam ook naar voren in de recente historie van Albert Heijn. „De consument heeft de macht”, aldus Dick Boer directielid van Albert Heijn. Hij wees de beschuldiging dat de ketens hun grote inkoopmacht misbruiken van de hand.

Ook het verwijt dat Albert Heijn met het ontketenen van de prijzenoorlog drie jaar geleden de melkprijs onder druk heeft gezet bestreed hij. Albert Heijn kan het zich niet veroorloven voor de gewone veelverkochte producten veel meer te vragen dan de concurrenten, stelde Boer. “De melkprijs wordt Europees bepaald.”

Gewone producten als melk en vlees, die zelden meer als A-merk over de toonbank gaan, vormen de bulk van de inkopen die gezinnen doen. Juist daarin was Albert Heijn, zo bleek in 2003, veel te duur geworden in vergelijking met prijsvechters als Aldi en Lidl. De prijzenoorlog die daarna losbarstte, was nodig om de verloren marktpositie terug te winnen, aldus Boer.

De alledaagse producten zonder veel onderscheid en toegevoegde waarde maken 75 procent van het aanbod van de supermarkt uit, vertelde trendwatcher Jan Willem Grievink. Voor de consument is zoeken naar de laagste prijs een tweede natuur, toch heeft hij voor vernieuwende gemakproducten en producten met gezondheidsclaims wel geld over.

Het nieuwe motto van Albert Heijn 'Dagelijks betaalbaar, bijzonder bereikbaar' speelt daarop in. „Daarin is de prijs een keiharde voorwaarde. We zijn geen prijsvechter. We hoeven niet te winnen op de prijs, maar we willen er ook niet op verliezen.”

Een super als Albert Heijn kan wel ruimte bieden aan innovatie producten. En ook meehelpen aan de ontwikkeling ervan. Verpakkingen veranderen daardoor, ingrediënten worden meer afgestemd op specifieke doelgroepen, zoals gezinnen met jonge kinderen. Ook de toenemende behoefte aan gemak vindt door samenwerking zijn weerslag in het schap. Goede vormen van sa-

menwerking, aldus Boer, leiden tot een hogere waarde van producten en dat levert ook voor de fabrikant meer op.

Een beetje zuur voor de jonge melkveehouders is, dat ze daar zelf weinig aan kunnen bijdragen. Meewerken aan kwaliteitsborging van melk is het enige. Als eigenaar/lid van de coöperatie *Friesland Foods* kunnen ze bovendien invloed uitoefenen op de innovatie van het zuivelconcern, suggereerde Boer.

Leeuwarder Courant 2007-02-02

Luc Dahlhaus vertrekt als baas Friesland Foods

MEPPEL - Luc Dahlhaus (60) legt per 1 mei zijn functie als voorzitter van de conserndirectie van zuivelonderneming *Royal Friesland Foods* neer. Dat is een jaar eerder dan gepland en houdt verband met zijn gezondheid. Eind vorig jaar werd Dahlhaus getroffen door een hartaanval en sindsdien is hij uit de running.

Dahlhaus taken worden voorlopig waargenomen door de overige vier leden van de conserndirectie. Van hen zal André Boudewijns de coördinatie van de conserntaken op zich nemen. Het is de bedoeling dat Dahlhaus nog wel bijdraagt aan de verantwoording over het jaar 2006.

Friesland Foods begint binnenkort met een wervingsprocedure voor een nieuwe directievoorzitter. Het wordt een ervaren man van buiten het concern, aldus woordvoerder Rob van Dongen.



Luc Dahlhaus vertrekt om gezondheidsredenen.

Dahlhaus werkte zich via diverse functies bij Friesland Foods op tot hoogste baas. Hij trad in 1976 in dienst na eerst bij Philips te hebben gewerkt. In 1992 werd hij benoemd tot lid van de conserndirectie. Op 1 januari 2005 beklom hij de voorzittersstoel na het vertrek van topman André Olijslager.

Boudewijns, die de directievergaderingen gaat leiden, kwam in het voorjaar bij het bedrijf werken als financieel directeur. Hij is afkomstig van Van Melle in Breda, waar hij dezelfde functie had. De conserndirectie bestaat verder uit Johan Priem, Theo Spierings en Rob van Ballegooijen. *Friesland Foods* is actief in meer dan honderd landen en heeft wereldwijd 16.400 medewerkers.

Ook op dure zuiveltoetjes lage marge – bulk brengt meer op

Zuivelconcerns steken miljoenen in de ontwikkeling en marketing van nieuwe zuivelproducten. De winsten daarop vallen tegen. Dat steekt des te meer nu bulkproducten als melkpoeder en wei wel goede prijzen opleveren. Friesland Foods en Campina hebben er genoeg van en eisen hogere prijzen.

Door Nico Hylkema

LEEWARDEN - Kleinere zuivelondernemingen, als DOC Kaas in Hoogeveen, die gewoon bulkproducten maken, lachen in hun vuistje. Door de hoge prijzen van melk-en weipoeder maken ze nu meer winst per liter melk, dan Campina en Friesland Foods met hun veel geprezen exclusieve toetjes.

Van de 11 miljard liter melk in Nederland gaat z'n 10 miljard richting *Friesland Foods* en *Campina*. Die maken er melk en kaas van of innovatieve toetjes en tussendoortjes met al dan niet gezondheidsbevorderende eigenschappen.

De ontwikkeling van nieuwe producten, waaronder ook allerlei kaasjes, kost handen vol geld. Daarnaast moeten ze ook nog eens op de markt gebracht worden. Dat kost *Friesland Foods* alleen al snel zo'n € 150 miljoen per jaar. Je kunt er ook een flinke prijs op zetten. Alleen moeten de supermarkten ook nog meewerken, maar die vertikken dat en daardoor valt de winst op toetjes en exclusie kaasjes tegen. Die houding heeft te maken met de prijzenslag die al jaren gaande is.

Nu de prijs van eenvoudig melkpoeder op de wereldmarkt snel stijgt, hebben de zuivelcoöperaties een probleem. De boeren begrijpen niet waarom hun melk volgens Brussel goedkoper moet worden. *Friesland Foods* verhoogde onlangs de melkprijs dan ook met een halve cent per liter, juist vanwege die hoge wereldmarktprijzen. Maar daarmee is het probleem van de te lage winstmarge op luxe zuivelproducten niet opgelost.

Dus moet een hogere prijs afgedwongen worden bij de supermarkten. Die hullen zich in stilzwijgen. De twee zuivelconcerns kondigen harde onderhandelingen aan. Maar kunnen ze een hogere prijs krijgen, als de inkopers van de supers daar niets voor voelen?

Een leveringstop zoals Peijnenburg deed met zijn koek, maakt op de klanten geen grote indruk, zo blijkt uit reacties van klanten in enkele Leeuwarder supermarkten. Een kleine prijsverhoging is voor de klanten desgevraagd geen probleem, maar als de betreffende producten uit de schappen blijven, schakelen ze harteloos over naar andere producten.

Duurdere melk ondergaat hetzelfde lot. De klant wil wel iets meer betalen, maar voor de supermarkten is melk een standaardproduct om de klant mee naar de winkel te lokken. Dat wil zeggen, met lage prijzen.

Rest de vraag hoe de zuivelconcerns de toegevoegde waarde aan zuivelproducten dan te gelde kunnen maken. Voor Campina, dat voor een groot deel draait op de Europese supermarktschappen, is de vraag nog prangender dan voor Friesland Foods. Een definitief antwoord hebben ze zelf ook nog niet.

Zuivelconcern R-FF bouwt fabriek in Australië

MEPPEL - *Friesland Foods* zet de stap naar Australië en gaat een samenwerking aan met Australië's Warrnambool Cheese and Butter. Het samenwerkingsverband gaat onder de naam Great Ocean Ingredients in een nieuwe fabriek ingrediënten produceren voor levensmiddelen, babyvoeding en geneesmiddelen.

Voor de nieuwe samenwerking bouwen de twee zuivelbedrijven een fabriek naast die van Warrnambool in Allansford. De totale investering bedraagt € 30 miljoen. De fabriek moet volgend jaar klaar zijn. Warrnambool levert vooral de grondstof wei en merkmaatschappij *Friesland Foods Domo* zorgt voor de ontwikkeling, productie van hoogwaardige ingrediënten op basis van die wei en van melk.

Volgens de directie van *Friesland Foods* versterkt de samenwerking met Warrnambool de toonaangevende positie van *Friesland Foods Domo* als wereldwijde leverancier van hoogwaardige ingrediënten aan producenten van levensmiddelen, babyvoeding en farmaceutische producten. Door de vestiging in Australië kan de onderneming meer zekerheid bieden aan de afnemers. Als bijvoorbeeld in Europa leveringsproblemen ontstaan, kan Australië de levering overnemen. Volgens woordvoerder is dat een van de voornaamste motieven geweest om de stap naar Australië te maken.

Friesland Foods Domo is de werkmaatschappij van *Friesland Foods*, die zich bezig houdt met ontwikkeling en productie van ingrediënten op basis van wei en melk. Warrnambool is in grootte de derde zuivelproducent in Australië. De beursgenoteerde onderneming verwerkt jaarlijks 800 miljoen liter melk. *Friesland Foods* verwerkt wereldwijd 6,2 miljard liter.

Zuivel Friesche Vlag louter van koeien in de wei

MEPPEL - Alleen melk van koeien die in de wei staan, verwerkt *Friesland Foods* voortaan tot producten van *Friesche Vlag*. Melkveehouders die hun vee minimaal 120 dagen per jaar gedurende zes uur per dag in het weiland laten lopen, krijgen een premie van 5 cent per honderd kilogram melk, aldus *Friesland Foods*-woordvoerder Rob van Dongen. Voor een gemiddeld melkveebedrijf komt dit neer op een extraatje van € 250 per jaar. De weidezuivelproducten zullen voor de consument ietsje duurder zijn dan de gangbare producten.

Het zuivelconcern promoot de weidegang ons zijn leden-melkveehouders omdat consumenten graag koeien in de wei zien lopen. De trend onder boeren is juist om hun vee op stal te houden. Grazend vee is goed voor het imago van de sector. Boeren worden niet verplicht om mee te doen. "Iedere melkveehouder moet voor zichzelf een afweging maken", aldus Van Dongen. Tegenover de kleine premie staat bijvoorbeeld een extra heffing voor meststoffen.

Friesland Foods garandeert dat de weidemelk apart wordt opgehaald bij de deelnemende boer en niet vermengd wordt met melk van stalkoeien. Bang voor een tekort aan weidemelk is het con-

cern niet. Van de ruim 5 miljard kilogram melk wordt maar een heel klein gedeelte gebruikt voor producten van *Friesche Vlag*. De extra kosten voor inzameling vallen volgens Van Dongen erg mee.

Friesland Foods heeft de komende drie jaar € 2 miljoen gestort in een speciaal fonds weidegang. Mede-initiators zijn *Vereniging Natuurmonumenten* en het *Centraal Bureau Levensmiddelen*.

Leeuwarder Courant 2007-02-21

Weidemelk is boerenbedrog

Friesland Foods is door de bocht. Onder druk van melkveehouders en maatschappelijke organisaties kondigde het bedrijf aan dat nu alle zuivel van merk Friesche Vlag afkomstig is van koeien die in de wei lopen. Moeten we daar nu blij mee zijn, of is hier sprake van consumentenbedrog?

NICO HYLKEMA landboumedacteur LC

Jaren is er over gediscussieerd en het kon echt niet. Toch gaat *Friesland Foods* het koeien weiden stimuleren. Want de consument wil vraag koeien in de wei. Tja, maar die koeien lopen toch al buiten. Dat wil zeggen, 85 procent van de koeien is 's zomers geregeld buiten te zien. Stoffering van het verder saaie landschap. Duurzaam, het zou wat. Er moet geld bij, omdat de koeien er te veel stikstof schijten van het eiwitrijke raaigras.

Merkwaardig toch. Logistiek was het een probleem. heeft het zuivelconcern jaren beweerd. De weidemelk moet gescheiden worden opgehaald en verwerkt. Allemaal kosten voor een onderneming, die al jaren in een kostenbesparende reorganisatie zit. En dan krijgen boeren die hun koeien buiten houden ook nog eens € 250 uit een fonds van maatschappelijke organisaties. Je zou je lidmaatschap opzeggen.

Vier maanden zes uur per dag, dat is de eis aan weidende boeren. Een beetje boer heeft de koeien een groot deel van de zomer dag en nacht buiten en dat als het een beetje kan acht maanden per jaar. Maar *Friesche Vlag* melk is van koeien in de wei.

Straks staan melk en toetjes van Friesche Vlag ongetwijfeld met een orgelend bijschrift in de schappen. Tegen een hogere prijs. Zou de consument het voor lief nemen, of toch weer naar het dubbeltjes goedkopere huismerk overstappen? Zodat boeren weer kunnen klagen dat de consument iets anders doet dan de burger zegt te willen doen.

Concurrent zuivelconcern Campina doet hetzelfde, maar die zorgt er tenminste voor dat de grazende koeien ander voer krijgen om meer onverzadigde vetzuren in de melk te creëren. Wat overigens voor de koeien ook weer niet geheel zonder gevaar schijnt te zijn. Maar ja, boeren hebben het jarenlang geroepen: melk is te goedkoop in de supermarkt. Dan moet je iets bieden om de prijs te kunnen verhogen.

Je zou wensen dat de consument de truc onmiddellijk doorziet en de weidemelk laat staan. Als de zuivel echt iets wil doen om melk tot een gezonde drank te maken, dan zijn hardere maatregelen vereist. Maar het blijft een bulkproduct dat dooir elke fabrikant geleverd kan worden en waar van de gezonde eigenschappen twijfelachtig zijn. Kwaliteit en smaak zijn gelijk. Ongeacht het plaatje op de verpakking.

Te zoete Kollumer Kaas flop voor Friesland Foods

KOLLUM - Een verandering in de receptuur van Kollumer Kaas is zuivelconcern *Friesland Foods* duur komen te staan. Sinds de kaas in 2003 speciaal voor de internationale markt zoeter werd gemaakt, zijn de verkopen drastisch gedaald.

Supermarktketen Poiesz, de grootste afnemer van Kollumer, heeft nu bedongen dat werkmaatschappij *Friesland Foods Cheese* terug gaat naar het oude recept. Bovendien is Kollumer Kaas straks alleen nog in de 45 vestigingen van Poiesz te krijgen.

„De nieuwe receptuur is in Nederland niet goed gevallen”, erkent woordvoerder Rob van Dongen. „Het is een flop in Nederland”, beweert kaasinkoper Bert van der Harst van Poiesz Supermarkten. „In Nederland, en vooral in het Noorden, houden we van pittige kaas, niet van zoete.” Frico wilde de zoete kaas het liefst in zoveel mogelijk landen onder één merknaam verkopen. „In verband met kostenbesparingen en efficiency”, aldus Van Dongen.

Verkocht Poiesz voorheen jaarlijks 50.000 kilo Kollumer Kaas, nu blijft de verkoop steken op 30.000 kilo. Daarom begon Poiesz gesprekken met *Friesland Foods* over terugkeer naar het oude recept. „Dat is gelukt. Vanaf morgen gaan we terug naar de oude kaas.”

Poiesz heeft gelijk ook het alleenrecht bedongen op de verkoop van de kaas, die voortaan door het leven zal gaan als Poiesz Kollumer Kaas. „Wij hebben goede hoop de verkoop zo weer naar 50.000 of 60.000 kilo op te stuwen”, aldus Van der Harst.

Poiesz heeft vestigingen in Friesland, Drenthe, Groningen en Flevoland. Dat betekent dat de rest van het land verstoken blijft van de pittige kaas, erkent Van Dongen. „Een drama is dat niet. De meeste eters zitten toch al in het Noorden.” Buitenlanders die net gewend waren aan de zoetere Kollumer, hoeven ook niet te wanhopen. „Die kaas blijft bestaan, het krijgt alleen een andere naam.”

De verkoop van de nieuwe Kollumer Kaas valt samen met de opening van de nieuwe Poiesz in Kollum. Morgen, als die winkel wordt geopend, gaat de eerste nieuwe kaas over de toonbank.

Azië stuwt weer winst Friese zuivelreus

MEPPEL - 'Koninklijke' *Friesland Foods* heeft in 2006 de nettowinst met 22 procent zien stijgen tot € 128 miljoen (2005: € 104 miljoen). Voor het eerst sinds 2002 steeg de netto-omzet met 6 procent tot € 4,7 miljard (2005: 4,4 miljard). De stijging van de nettowinst is vooral gerealiseerd in Azië. Afrika en het Midden-Oosten.

De netto-omzet in Azië steeg met 20 procent naar € 873 miljoen (2005: € 729 miljoen), het bedrijfsresultaat nam met 60 procent toe tot € 99 miljoen (2005: € 62 miljoen). De vestigingen in Indonesië, Vietnam, Thailand en Maleisië presteerden belangrijk beter door efficiëncymaatregelen en door het doorberekenen van de gestegen energie- en inkooprijzen in de verkoopprijzen. Ook in 2005 was Azië al de belangrijkste winstmaker.

Het resultaat in Europa blijft onder druk staan als gevolg van het lage prijsniveau van consumentenproducten in met name Nederland en Duitsland (supermarktoorlogen), door gestegen kosten (energie en verpakking) en door de lage opbrengsten voor boterproducten. De exportrestituties op kaas, condensmelk en mager- en volmelkpoeder zijn verder gedaald.

Friesland Foods Professional wist het resultaat te verbeteren in de segmenten fitst food, semi-industrie en spuitbussenroom voor consumenten. De verkopen van de hoofdmerken namen ten opzichte van 2005 toe met 13 procent. Vooral de omzetsijging van de merken Dutch Lady, Frisian Flag, Peak, Rainbow, Friso, Frico en Domo noemt het bedrijf opvallend.

In de overige regio's nam de netto-omzet met 15 procent toe tot € 314 miljoen (2005: € 273 miljoen). De belangrijkste landen zijn Saoedi-Arabië en Nigeria. Het bedrijfsresultaat nam hier toe met 62 procent tot € 36 miljoen (2005: € 22 miljoen).

De balanspositie van *Friesland Foods* is in 2006 verbeterd. Zo is de nettoschuld met € 7 miljoen afgenomen tot € 574 miljoen. Dit ondanks de investering in de uitbreiding van het belang in dochteronderneming *PT Frisian Flag Indonesia* met 21,9 procent tot 78,1 procent.

In 2006 is er 6,9 miljard kilo melk (plus 95 miljoen kilo verwerkt waarvan 5,3 miljard kilo afkomstig van Nederlandse leden-melkveehouders. De jaarrekening gaat uit van een melkprijs van €31,17 per 100 kilogram melk. Ten opzichte van de marktconforme melkprijs 2005 betekent dit een daling van € 0,66.

Over het resultaat voor 2007 doet het concern geen uitspraak. De verwachtingen voor met name Zuidoost-Azië, het Midden-Oosten en West-Afrika zijn positief. Dit jaar zal het resultaat in Europa worden gedrukt door de versnelde afbouw van restituties door de Europese Unie met circa €30 miljoen.

Leeuwarder Courant 2007-03-09

Topman Lux Dahlhaus R-FF kan bij vertrek tevreden zijn

Als Friesland Foods-directeur Luc Dahlhaus begin mei afscheid neemt van het zuivelconcern, kan hij dat met opgeheven hoofd doen. Het laatste jaar onder zijn bewind heeft bovenmatig goede resultaten te zien gegeven.

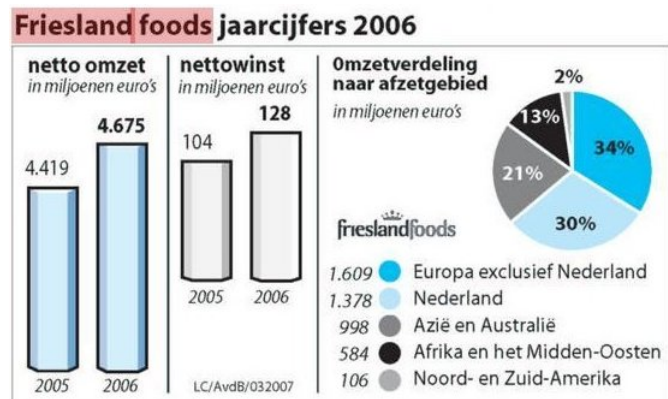
Door Nico Hylkema

MEPPEL - Tevreden blikte Luc Dahlhaus (60) gisteren in het Friesland Foods-hoofdkantoor in Meppel naar de verzamelde pers. Met klinkende resultaten is het goed afscheid nemen. Zeker voor een man die een groot deel van zijn loopbaan in Indonesië doorbracht, moet het een goed gevoel geven dat de winst grotendeels in die contreien is gerealiseerd. En belangrijker nog, een winststijging van 22 procent is in de coöperatieve zuivelindustrie een ongekennde prestatie.

Het lijkt ook een bewijs voor de juistheid van de strategie van het concern. Al heel vroeg zagen de boeren/leden van de coöperaties in het Noorden in, dat niet de geweldige melkproductie export de enige weg naar winstgevendheid is. Liefst zo ver mogelijk weg, stelden de voorgangers van het huidige *Friesland Foods* met de Condensfabriek voorop. En daar heeft Dahlhaus zijn wortels als marketingmanager.

Bij zijn aantreden als directeur in 2004 viel al snel de term 'tussenpaus'. Hoe kon het ook anders na de joviale André Olijslager. Dahlhaus liet het zich aanleunen. Hij is een onopvallende figuur na de altijd strak in moderne pakken gehesen Olijslager. Dahlhaus is een tikkie grijzer, maar heeft wel een betrouwbare uitstraling. Onder zijn bewind veranderde er wel iets bij het concern. Het werd opener. De discussie met de maatschappij werd niet meer gemedend. Een bewijsje daarvoor is wellicht de introductie van weidemelk. Daartoe ging het concern niet over uit overtuiging, maar vooral onder druk van de maatschappelijke organisaties. En moeten ook maar mee betalen via een weidefonds, bedacht *Friesland Foods*. Je proeft er de handige marketinghand van Dahlhaus in.

Ondanks forse reorganisaties blijft de kaasdivisie verliesgevend. De tendens wijst op langzame verbetering te zien geven, maar de cijfers zijn voorsnog niet veranderd. In kaas zit ruim de helft van de ledenmelk, in 2006 werd er 350.000 ton van geproduceerd met een omzetwaarde van € 11,1 miljard. 3 procent meer dan in 2005. Maar de kaasprijs daalde ook met zo'n 3 procent en de Europese restituties namen met € 30 miljoen af. Alleen de export naar het Midden-Oosten en Azië naakten dat het rendement niet slechter werd dan andere jaren.



Nee, de winst van *Friesland Foods* komt uit Afrika en Azië. Uit landen waar het concern nummer een of twee in de zuivel is. Zoals in Vietnam. Je zou zeggen, dat de concurrentie daar ook wel van mee wil proeven. Concurrent Campina uit Zaltbommel is er nu ook actief. Weinig van gemerkt, stelde Dahlhaus gisteren een beetje geringschattend vast. Het Franse Danone acht hij een geduchtere tegenstander op deze markt.

Van Europa moet *Friesland Foods* het niet hebben en Dahlhaus wekt op zijn minst de indruk, dat niet eens zo heel erg te vinden. Het is een gegeven, zoo lijkt zijn overtuiging. Al is het een tik-keltje sneu voor de eigenaren van het zuivelconcern, de boeren verenigd in de coöperatie *Friesland Foods*. Immers de grootste winst komt niet van de eigen melk.

Dahlhaus merkte gisteren nog fijntjes op, dat een hogere melkprijs niet gerechtvaardigd is op basis van het rendement van de activiteiten die verbonden zijn aan de ledenmelk. De boeren krijgen een marktconforme melkprijs en als het concern zulke mooie resultaten boekt in bijvoorbeeld Azië, profiteren de eigenaren daarvan in de vorm van dividend op hun aandelen.

Boeren zijn daar redelijk tevreden over, want ze willen niet graag weg onder de beschermende vleugels van *Friesland Foods*. Dahlhaus heeft er wel voor gezord, dat die vleugels sterk zijn gebleven. Want onder zijn bewind zijn de doelstellingen van een netto winst van 3 procent (nu 2,7) van de omzet en een solvabiliteit van 40 procent (nu 39,6 procent) in 2008 minder ondenkbaar geworden, dan ze in 2004 waren.

Campina zet discussie over melkprijs op scherm

Er is zuivelconcern Campina alles aan gelegen de prijs van basiszuivelproducten, zeg maar halfvolle melk, boter en yoghurt, omhoog te krijgen. Liefst met 4 of 5 cent per liter melk. Helaas ontbreekt het aan macht om het af te dwingen, want de producten zijn verdeeld. Ruzie dreigt zelfs met Friesland Foods.

Door Nico Hylkema

ZALTBOMMEL – Campinabaas Tiny Sanders zette het dilemma scherp neer. Er wordt te weinig verdiend aan gewone zuivelproducten in de Europese supermarkten, terwijl de wereldmarktprijzen voor volle melkpoeder en wei scherp stijgen. De merkmelk legt het af tegen de veel goedkopere huislabel-melk.

Het zuivelconcern zet daarom de komende onderhandelingen met de supermarkten in op een prijsverhoging van 5 cent per liter. Een leveringstop als dwangmiddel, zo stelde Sanders vast, is niet het geëigende middel. Eenheid op het zuivelfront zou meer zoden aan de dijk zetten.

En daar zit hem het probleem. Sanders noemde *Friesland Foods* en het Duitse Müller als zorgelijke voorbeelden. Beide ondernemingen streven naar een hoog bedrijfsresultaat. Campina en andere coöperaties daarentegen rekenen in de uit te betalen melkprijs aan de leden/boeren.

Een prijsverhoging voor basiszuivel in de Europese zuivelmarkten wordt bij Campina uitgedrukt in een betere prestatieprijs en een hogere prijs voor de melk van de leden. Voor *Friesland Foods* zou een hogere melkprijs evenwel een verslechtering van het resultaat betekenen.

Bij de laatste komt de melkprijs tot stand door te kijken naar de prijs die vijf Europese coöperaties uitbetalen. De melkprijs is daar niet direct gekoppeld aan het bedrijfsresultaat. Bij *Friesland Foods* wordt de winst vooral behaald in het Verre Oosten en Afrika. Een hogere melkprijs in Europa zou de winst uithollen, want de winst op de melk van de leden is er niet zo groot.

Sanders is daarom bang dat *Friesland Foods* de onderhandelingen zal ondermijnen. Daarbij nam hij zelfs de term 'verzieken' in de mond. Campina zou alle baat hebben bij een hogere melkprijs, waar het concern een flink deel van de omzet behaalt.

Bovendien introduceert Campina begin april de nieuwe melk onder merknaam. Melk die anders is van samenstelling, gezonder door meer onverzadigde vetzuren en Omega 3. De grote vraag is of de consument daarvoor dieper in de beurs zal tasten. Als de prijs van het huismerk te laag is, zou zelfs meest goedwillende klant het duurdere Campintt-product wel eens kunnen laten staan.

Overigens is Sanders ook zonder een hogere melkprijs optimistisch over de groeistrategie van het concern. Al viel het resultaat dit jaar ietsje tegen. De omzet was weliswaar gegroeid in de moeilijke markt van Europa, maar de kosten stijgen bij lagere opbrengstprijzen. Daarnaast is Campina ook nog eens gevoelig voor de afbouw van Europese subsidies. Dat kost het concern €90 miljoen per jaar.

Toch denkt het concern voor een doorbraak in de groei te staan. De inzet op gezondheid, yoghurts en drinks moet uiteindelijk vruchten afwerpen. De oorlogskas is goed gevuld en er zijn enkele honderden miljoenen beschikbaar voor overnames om de omzet verder te stuwen.

Supermarkten willen weidemelk verkopen

MEPPEL - Zuivelconcern *Friesland Foods* lijkt met succes de weidemelk in de supermarkten aan de man te brengen. Verschillende supermarkten hebben positieve belangstelling getoond, zo meldt woordvoerder Rob van Dongen. Ook over het prijsniveau waarop de onderhandelingen aansturen is het zuivelconcern tevreden.

Het *Agrarisch Dagblad* meldt vandaag dat de onderhandelingen met Albert Heijn rond zijn en dat de weidemelk er onder huismerk op het schap komt. Weidemelk is van koeien die minstens 120 uur per jaar buiten lopen. Boeren krijgen voor deze melk een kleine bonus op de bestaande melkprijs.

Pijnlijk is in dit verband, dat AH naar het zich laat aanzien aarzelt over opname van Campina-merkmelk op de schappen. De Campinamelk bevat meer onverzadigde vetzuren door de voersamenstelling en komt eveneens van koeien die buiten lopen. Zuivelconcern Campina in Zaltbommel levert deze melk alleen onder merknaam. Campina geeft geen commentaar.

Theo Spierings interim hoofddirecteur bij Friesland Foods

MEPPEL - Zittend directielid Theo Spierings (42) is benoemd tot waarnemend voorzitter van de directie van zuivelconcern *Friesland Foods* in Meppel. Hij neemt de taken waar van Luc Dahlhaus, die om gezondheidsredenen per 1 mei stopt.

Spierings is sinds 1 januari 2005 lid van de conerndirectie. Daarvoor vervulde hij vanaf 1986 diverse managementfuncties bij het bedrijf in onder andere Indonesië, Saoedi-Arabië, Nigeria en Nederland. Inmiddels is de procedure gestart om een nieuwe voorzitter van buiten de onderneming aan te trekken. De directie van *Friesland Foods* bestaat naast Spiering uit Robert van Ballegooijen (41), Anciré Boudewijns (49) en Johan Priem (52).

LC 2007-04-06

Friesland Foods verhoogd voorschotmelkprijs met 30 cent / 100 Kg

Leeuwarder Courant 06-04-2007

Weer verhoging melkprijs

MEPPEL - Zuivelconcern Friesland Foods heeft met ingang van deze maand melkprijs voor de leden verhoogd met €0,30 per 100 kilo melk. Het is de tweede keer dat Friesland Foods de prijs opschroeft. Ook in januari ging de voorschotprijs met €0,40 per 100 kilo omhoog. Voor de prijsverhoging baseert het concern zich op de prijzen die vijf indexondernemingen uitkeren. De prijzen van melkpoeder en wei zijn erg hoog op de wereldmarkt. Dat werkt nu door in de prijs voor de boeren. De voorschotprijs is nu ongeveer 20 procent hoger dan in april vorig jaar.

LC 2007-04-25

Friesland Foods verloot lessen in gezondheid ⁴³

LEEUWARDER COURANT 25 april 2007

Friesland Foods verloot lessen in gezondheid

MEPPEL - Zuivelconcern Friesland Foods zet de populaire fitnessgoeroe Carlos Lens in om Nederlandse werknemers meer te laten bewegen. Met een actie in bedrijfsrestaurants hoopt het bedrijf twee vliegen in een klap te slaan: gezonder eten en bewegen, en meer drankjes van de eigen merken Friesche Vlag, Coolbest en Appelsientje verkopen.

De werknemers kunnen een 'workout' van Lens winnen met een 'beweeglijk' kaartje, dat ze bij de kassa krijgen. Op dat kaartje staat een actiecode. Wanneer de klanten van het bedrijfsrestaurant die code invullen op de internetsite www.drinkjefit.nl kunnen ze de beweeglijke tv-presentator ontmoeten voor de beloofde 'workout' of een andere prijs winnen.

Leeuwarder Courant 2007-05-10

ook MAP Campina

Boeren voeren actie voor hogere melkprijs bij R-FF en Campina

MEPPEL/ZALTBOMMEL - Een kleine vierhonderd boeren hebben gisteren bij de hoofdkantoren van zuivelconcerns Friesland Foods in Meppel en Campina in Zaltbommel actie gevoerd voor hogere melkrijzen. In Duitsland kwamen 25.000 boeren in actie. De acties waren in Nederland georganiseerd door de *prijsvereniging* Dutch Dairymen Board (DDB).

Europese melkveehouders voeren actie voor hetzelfde doel: het verhogen van de melkprijs, want die is al jaren niet kostendekkend. Zo'n 30 cent krijgen de 28.000 melkveehouders in Nederland voor de melk. De DDB streeft naar 40 cent. De DDB haalt vooral uit naar de supermarkten. Albert Heijn verhoogde de melkprijs onlangs met 3 procent vanwege de hogere grondstoffenprijs.

⁴³ Campina trakteerde 7900 basisscholen een week lang op hun 'vernieuwde' gezonde weidemelk!

Bij de zuivelconcerns gingen de prijzen met tienden van procenten omhoog. Bij *Campina* pos- teerden de boeren een trekker met giertank voor de deur. Directeur Tiny Sanders werd uitgeno- digd symbolisch spijkers met koppen te komen slaan om de melkprijs op te krikken. Bij Fries- land Foods waren de acties even vriendelijk van aard en mocht waarnemende directeur Theo Spierings de spijkers met koppen slaan. Spierings noemt de actie positief en denkt dat ze de on- derhandelingen met de supermarkten ondersteunen.

De DDB wil boeren organiseren op hun melkleverantie en de zuivel onder druk zetten om een hogere melkprijs uit te betalen. Tot nu toe heeft de DDB nog niet voldoende boeren achter zich geschaard om een vuist te maken bij de zuivel.

Leeuwarder Courant 2007-05-11

Melkprijs Friesland Foods 2006 – voorlopig – op €31,19

MEPPEL - De melkveehouders van zuivelconcern Friesland Foods krijgen nog een nabetaling van €1,69 per 100 kilo melk. De vaststelling van de melkprijs over 2006 komt uit op €31,19 per 100 kilo. Dat is 31 cent minder dan in 2005. De voorschotprijs die de boeren kregen was €29,50.

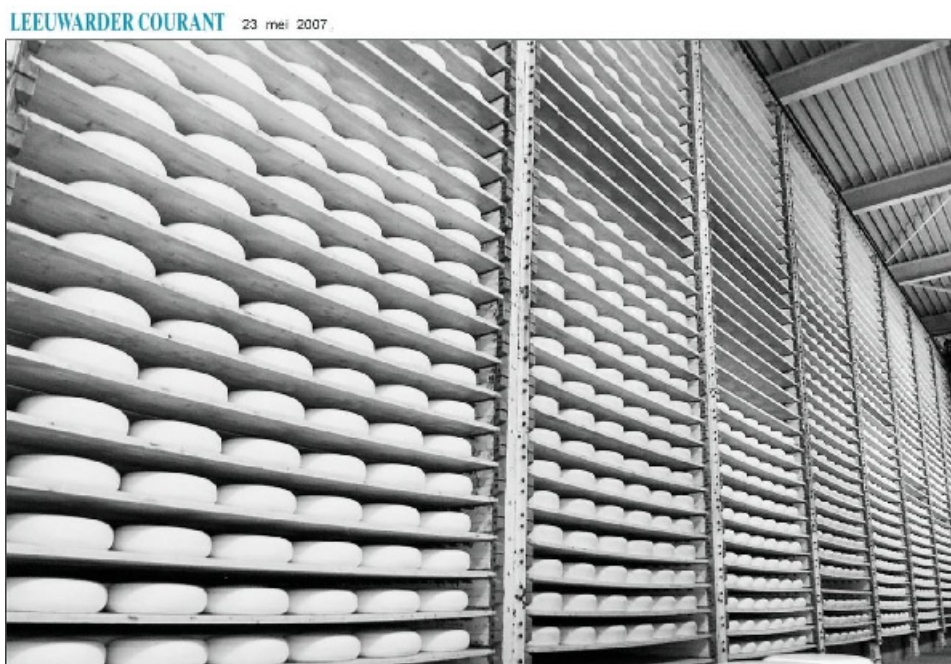
De definitieve vaststelling van de melkprijs komt later in het jaar. Friesland Foods wacht daar- voor de officiële jaarresultaten van de vijf indexondernemingen in Europa af. Dat zijn het Deense *Arla Foods*, *Humana Milchunion* en *Nordmilch* uit Duitsland, *Milcobel* in België en de Neder- landse concurrent *Campina*.

Reputatie Friesland Foods op niveau KLM

Friesland Foods heeft een sterke reputatie. Het concern staat op de Nederlandse ranglijst derde, na KLM en Philips.

Door Bert de Jong

Ineens is het concern ontdekt. Vanwege prestaties met producten, sociaal beleid, innovatie en leiding. *Friesland Foods* scoort in het jaarlijkse reputatieonderzoek van de Rotterdamse Erasmus Universiteit. Hoogleraar ondernemingscommunicatie Cees van Riel roemt de hoge klassering van het voedingsconcern op het gebied van innovatie, hoe het oog heeft voor de samenleving en vooral ook de bedrijfsprestaties.



Kazen van **Friesland Foods** zijn anoniem, maar onder het merk Frico bekend. Foto: L.G. van de Vliet

Maar los van deze zogeheten aanjagers van de reputatie, gaat het ook vooral om het goede gevoel dat mensen bij een concern hebben, stelt Van Riel. “Ken ik ze, bewonder ik ze, dat soort vragen.” De naam *Friesland Foods* doet het goed concludeert de wetenschappen “Het roept iets warm op. Ook niet zo vreemd, al de dingen waar Friesland bij staat, doen het goed. Daar profiteert Friesland Foods ook van.”

“De emotie rond het concern is begrepen”, denkt directielid Johan Priem van Friesland Foods. “En dat vloeit voort uit drie kernwaarden: vitaliteit, vertrouwen en toewijding.” En dat alles zonder dat het concern een echt reputatiebeleid voert. Heel anders dan bijvoorbeeld bij Philips. “Ons succes is mede te danken aan de herpositionering van onze merken en het uitdragen van sense en simplicity”. zegt Philips-topman Gerard Kleisterlee.

Innovatie is een factor in de beoordeling. Philips scoort in de beoordeling het hoogst, maar daarna volgt *Friesland Foods*. Priem kent de succesfactor: uit de omzet van €4,7 miljard wordt maar liefst 20 procent uit innovaties van de laatste vijf jaar gehaald.

“Maar het is ook erg belangrijk om oog te hebben voor andere belangengroepen rond een onderneming”, stelt Van Riel. „De consument wil meer dan alleen de merken. Die wil weten wat er achter de onderneming schuilt”, betoogt Priem.

Voor het tiende achtereenvolgende jaar zet de Erasmus Universiteit de reputatie van bedrijven van de hele wereld op een rijtje. Dit keer is voor de Nederlandse lijst het criterium verruimd door naast de twintig zichtbaarste ook de twintig grootste bedrijven in de beoordeling mee te nemen. Zo werden eindelijk ook de prestaties van *Friesland Foods* voor het eerst onder de loep genomen.

Gisteravond was in het Amstel Hotel in Amsterdam de feestelijke uitreiking van de jaarlijkse reputatieonderscheidingen. Per concern zijn driehonderd betrokkenen gevraagd naar het oordeel. „Ze moesten het bedrijf kennen”. schetst Van Riet de voorwaarde.

Ook Internationaal zijn de Nederlandse concerns de maat genomen. Het Deense Lego en het Zweedse Ikea staan in die wereldlijst hier bovenaan. Philips is op plaats 27 de hoogste Nederlands genoteerde. Heineken staat op 73. En ABN Amro vinden we in deze top 200 op 180.

Leeuwarder Courant 2007-06-01

Voorschot melkprijs *Friesland Foods* stijgt historisch snel

MEPPEL - Zuivelconcern *Friesland Foods* heeft vandaag de voorschotprijs van boerderijmelk met €1,28 per 100 kilo melk verhoogd. Niet eerder in de geschiedenis van het concern is de melkprijs zo sterk verhoogd. In januari en april verhoogde de coöperatie de melkprijs ook al met respectievelijk 30 en 40 cent.

Met de laatste prijsverhoging betaalt *Friesland Foods* nu een hogere melkprijs dan in mei 2006. De prijsverhoging volgt op de ontwikkelingen in de zuivelmarkt.

Op de wereldmarkt stijgen de prijzen voor wei, melkpoeder en boter al lange tijd. Deze ingrediënten vormen voor *Friesland Foods* 15 procent van de totale melkaanvoer, waarvan de prijs deels vastligt in contracten.

De afgelopen weken is gebleken, dat ook de afzetprijs van kaas en dagverse zuivel in de lift zit. Supermarkten betalen meer voor kaas en (weide-) melk. Ook in re belangrijke afzetmarkt Duitsland betalen supermarkten nu meer voor de zuivelproducten.

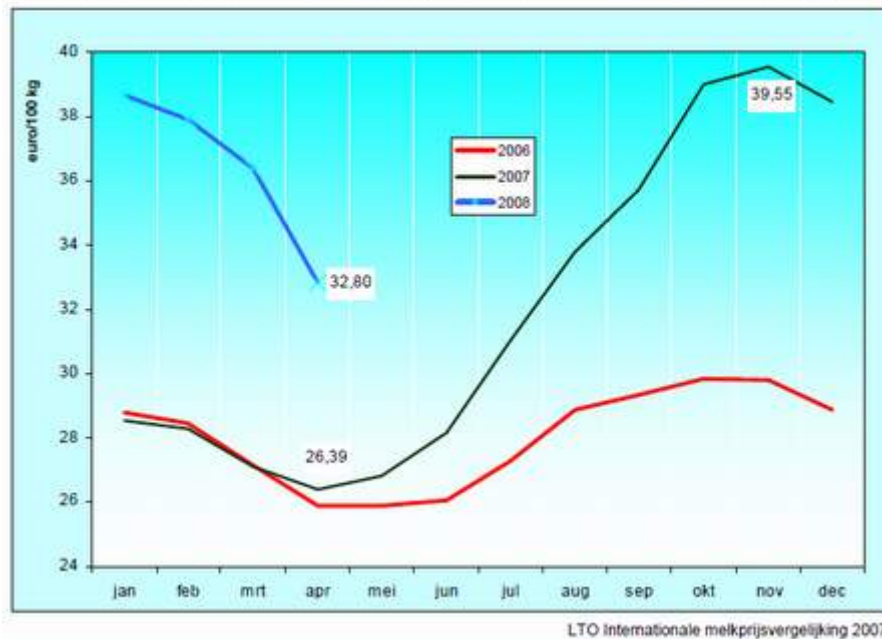
Friesland Foods bepaalt de melkprijs op basis van die van vijf Europese zuivelondernemingen. Het concern verwacht, dat de uiteindelijke prijs voor dit jaar nog hoger zal liggen. De voorschotprijs is doorgaans 95 procent van de uiteindelijke prijs. Directie Robert van Ballegooijen sprak gisteren van een historische prijsstijging. Die past overigens wel in de verwachting, dat na liberalisering van de zuivelmarkt de prijzen sterker gaan schommelen.

Voorschotprijs melk schiet de hoogte in⁴⁴

Door de redactie economie

MEPPEL (DvhN/GPD) Zuivelconcern *Friesland Foods* heeft gisteren de voorschotprijs van boerderijmelk met 1,28 euro per 100 kilo melk verhoogd. Niet eerder in de geschiedenis van het concern is de melkprijs zo sterk verhoogd. In januari en april verhoogde de coöperatie de melkprijs ook al met respectievelijk 30 en 40 cent.

Grafiek 3 Ontwikkeling gemiddelde maandelijkse voorschotmelkprijs vanaf januari 2006



Directeur Robert van Ballegooijen sprak gisteren van een historische prijsstijging. De gemiddelde voorschot-melkprijs van *Friesland Foods* over de eerste vier maanden van 2007 lag al op 26,48 euro per 100 kilo. Met de jongste prijsverhoging wordt dat gemiddelde nog verder opgetrokken, naar een niveau dat sinds mei vorig jaar niet meer werd gehaald.

De prijsverhoging volgt op de ontwikkelingen in de zuivelmarkt. Door enerzijds de wereldwijd stijgende consumptie (dankzij de opkomst van nieuwe economieën in vooral Azië) en anderzijds de afnemende productie in onder meer Frankrijk, Groot-Brittannië en ook Australië ontstaat er langzamerhand krapte op de wereldmarkt.

De prijzen voor wei, melkpoeder en boter zitten daardoor al langere tijd in de lift. Ongeveer 15 procent van de melk die *Friesland Foods* verwerkt, gaat in die producten zitten. Nu stijgen echter ook de afzetprijzen van kaas en dagverse zuivel, waar de rest van de melkaanvoer van de *Friesland*-boeren naartoe gaat. Niet alleen in Nederland maar ook in de belangrijke afzetmarkt Duitsland betalen supermarkten meer voor kaas en (weide-)melk.

Dat leidt overigens niet alleen bij *Friesland Foods* tot een verhoging van de prijs die de boer voor zijn melk krijgt. Ook 's lands grootste zuivelproducent *Campina* heeft de prijs al opgeschroefd, evenals kleinere melkverwerkers zoals *Hochwald Nederland* en *DOC Kaas* in Hoogeveen. Die laatste deed er in april al 35 cent per 100 kilo bovenop, en *Hochwald* zelf's bijna 60 cent.

⁴⁴ Bijgeplaatste grafiek is afkomstig uit 'LTO melkprijsvergelijking 2007' (ZHN.)

Zuivelconcern zet in op groei omzet en winst

De melkprijs zal sterker gaan schommelen en de trend zal dalend zijn.

MEPPEL - Het zuivelconcern *Friesland Foods* zet voor de komende jaren in op een versnelde van de omzet en de nettowinst. Die winst- en omzetgroei moet vooral komen uit groeiemarkten als Azië en West-Afrika. Met de groei wil *Friesland Foods* de verwachte stijging van de melkproductie in het Noorden tot waarde brengen.

Friesland Foods zal de verwachte groei van de productie van de leden/melkveehouders kunnen afzetten in de groeiende markten buiten Europa. Daarvoor gaat het concern ook over de grenzen van landen waar het traditioneel een sterke positie heeft. Volgens directielid Robert van Ballegooijen is in de buurlanden vaak al sprake van naamsbekendheid en hebben de merken er al een stevige positie. Hij spreekt van een beoogde olievlekwerking.

In Europa zet het concern in op uitbreiding en verdediging van productie en afzet van kaas, dagverse en lang houdbare zuivel. *Friesland Foods* wil een verdere versterking van de nu al sterke merken. Daarnaast zal het concern werken aan meer efficiency om zo op kosten concurrerend te zijn.

Het zuivelconcern past de strategie aan om na 2015 een sterkere positie te krijgen. In dat jaar zal de liberalisering van de zuivelmarkt afgerond worden met de afschaffing van de melkproductierechten. *Friesland Foods* verwacht dat dan de productie van melk in Nederland met 10 procent zal stijgen en in het eigen noordelijke werkgebied met 20 tot 30 procent.

Ondanks de huidige sterke zuivelmarkt en onverwachte prijsstijging van de melkingrediënten, denkt het bedrijf, dat de prijsstijging op lange termijn niet beklijft. De melkprijs voor de boeren zal sterker gaan schommelen en de trend zal dalend zijn. Een bedrag, zoals vorig jaar nog van 26 cent per liter, noemt het concern niet meer.

Bij een stijgende nettowinst gaat *Friesland Foods* ook de discussie met de leden aan over verdeling van de winst. Nu krijgen de boeren een melkprijs die gebaseerd is op die van vijf grote Europese coöperatieve zuivelondernemingen. Daarnaast krijgen de leden/melkveehouders na reservering van 65 procent 35 procent van de winst uitgekeerd in dividend op aandelen A en certificaten van aandelen B.

De aandelen A kennen een limiet in de uitkering, die de afgelopen jaren steeds is bereikt. Alle actieve melkveehouders krijgen dat dividend. Het dividend op aandeel B is alleen voor leden die certificaten hebben gekocht, waaronder ook oud-melkveehouders. Bij een stijging van de netto-winst dreigt de situatie dat er meer dividend naar niet-actieve melkveehouders gaat dan naar actieve. Dat wil *Friesland Foods* nu met de leden bespreken, waarbij ook de zogeheten marktprijs ter discussie staat.

Melkprijs voor boeren dit jaar verder omhoog

LEEUWARDEN - Boeren profiteren de komende maanden nog meer van de stijging van de melkprijs op de wereldmarkt. De stijging zal nog veel harder gaan dan de afgelopen weken, voorspelt het Duitse markt- en prijsbureau ZMP. In een analyse stelt het bureau dat de melkrijzen ook in Duitsland in de tweede helft van dit jaar minimaal 30 (was 27,5) cent per kilo zullen bedragen. Zuivel wordt langzaam maar zeker ook duurder voor de consument.

Zuivelbedrijven zijn er in geslaagd hogere prijzen te bedingen bij de supermarkten. De verwachting is dat de prijzen de komende tijd hoog zullen blijven. De prijsstijging is goed nieuws voor de melkveehouders, omdat de zuivelbedrijven de opbrengsten doorsluizen naar de veehouders die de melk leveren. Tot nu toe zagen de boeren de prijzen op de wereldmarkt oplopen, maar profiteerden ze zelf nauwelijks.

Het afgelopen jaar steeg de notering op de wereldmarkt voor melkpoeder (19 procent) spectaculair. Ook boter is veel duurder (17 procent) geworden. De prijsstijging wordt veroorzaakt door de grote vraag uit Azië. Dat continent betreft veel zuivel uit Australië en Nieuw-Zeeland. Die landen hebben de afgelopen jaren te kampen gehad met grote droogte waardoor de zuivelproductie flink terugviel.

Boeren hebben hier niet direct van geprofiteerd. Melkpoeder is voor Friesland Foods maar 15 van de omzet en die ligt deels vast in contracten. De komende tijd lopen die contracten wel af. Belangrijker voor de boeren is, dat de zuivelconcerns betere prijzen hebben weten te maken in de onderhandelingen met de supermarkt.

Het einde van de supermarktoorlog speelde daarbij mee. "Voor de weidemelk, melk van koeien die in de wei lopen, krijgen we een betere prijs. Ook de kaas is duurder", aldus Rob van Dongen van *Friesland Foods*. Bijna 60 procent van de melk van het Noord-Nederlandse concern gaat in kaas.

Ook het Zuid-Nederlandse *Campina* merkt dat de supermarkten bereid zijn meer te betalen. Dit concern heeft gewaarschuwd, dat het dit jaar waarschijnlijk nog niet tot een hogere prestatieprijs zal komen. Op basis daarvan krijgen de boeren er hun melkgeld uitbetaald. De consument zal de komende maanden merken dat zuivelproducten duurder worden. Maar dat blijft beperkt tot centen.

Met een jaarlijkse groei van de consumptie met 2 procent en een productiestijging van 1,5 procent lijkt een stabiel hogere markt binnen bereik te liggen. Binnen Europa zal de productie niet snel stijgen, omdat er veel melkveehouders in onrendabele melkveegebieden, overstappen naar de akkerbouw.

Melkfabriek *Friesland Foods* in Groningen sluit

MEPPEL - Zuivelconcern *Friesland Foods* concentreert de productie van dagverse zuivel in Nijkerk en beëindigt de productie in Groningen. De dagversproductie brengt het concern onder in de nieuwe werkmaatschappij *Friesland Foods Fresh*. In Groningen gaan zeventig arbeidsplaatsen verloren.

Melkfabriek Groningen dicht

MEPPEL - Zuivelconcern *Friesland Foods* sluit de melkfabriek in Groningen. De productie van dagverse melk wordt geconcentreerd in Nijkerk. De sluiting in Groningen kost zeventig arbeidsplaatsen.

▶ PAGINA 2

De laatste jaren zijn de activiteiten van het dagverse zuivelsegment verliesgevend. De opbrengstprijzen van (karne)melk en yoghurt staan onder druk. Met de concentratie in Nijkerk wil het concern de kosten beter beheersen. Tegelijk streeft *Friesland Foods* naar hogere opbrengstprijzen. In Nijkerk investeert de zuivelcoöperatie €5 miljoen in de uitbreiding van de productiecapaciteit en het distributiecentrum. De commerciële en ondersteunende activiteiten worden vanuit Ede verplaatst naar Nijkerk.

De dagversfabriek in Groningen wordt midden volgend jaar gesloten. Voor de medewerkers geldt het sociaal plan van het concern. In Nijkerk ontstaat nieuwe werkgelegenheid voor dertig personen.

De productie van biologische zuivel blijft in Drachten. De concentratie van de dagverse productie in Nijkerk komt voort uit *Visie 2015*. Daarin bereidt het zuivelconcern zich voor op de geliberaliseerde zuivelmarkt na dat jaar. De verwachting is, dat de melkleveranciers van het concern dan 20 tot 30 procent meer melk zullen leveren.

Vanuit Ede gaan veertig medewerkers van *Friesland Foods Western Europe* over naar Nijkerk. Deze werkmaatschappij houdt zich bezig met de verkoop, marketing en productie van lang houdbare zuivel en vruchtendranken.

Campina betaalt nu ook meer voor melk

ZALTBOMMEL – Zuivelconcern *Campina* verhoogt in augustus de melkprijs met 1,4 cent. Daarmee pleegt het bedrijf een inhaalslag ten opzichte van concurrent *Friesland Foods* en kleinere zuivelondernemingen.

Tot op heden blijft *Campina* achter bij de hogere uitbetalingen aan boeren die de andere zuivelconcerns doen. *Campina* baas Tiny Sanders waarschuwde de afgelopen maanden voor ongebreidel optimisme over de zuivelmarkt. Met de 1,4 cent meer per KG komt *Campina* ongeveer op gelijke hoogte met de concurrentie.

Dat is vooral van belang voor de prijs die *Friesland Foods* uitbetaalt aan zijn leden, want deze is afhankelijk van de prijs van vijf indexondernemingen, waaronder *Campina*. De twee concerns zijn de afgelopen maanden in een felle strijd verwickeld om schapruimte in de supermarkten.

Bij marktleider Albert Heijn lijkt Friesland Foods de slag te hebben gewonnen met de leverantie van weidemelk onder huismerk en nu ook met toevoeging van Omega-3 vetten. Campina selecteerde een groep boeren/leden die melk leveren met gezondere vetzuren door een uitgekende voeding met onder adere lijnzaadolie. Die melk wordt alleen onder merknaam verkocht. Albert Heijn weigerde in eerste instantie de Campina-melk in de schappen op te nemen. Nu heeft het een huismerk met vergelijkbare eigenschappen.

Leeuwarder Courant 2007-07-03

R-FF verhoogt voorschotmelkprijs voor vierde keer

MEPPEL - Friesland Foods verhoogt de voorschot-melkprijs voor haar leden melkveehouders met ingang van deze maand met een cent per liter. Het is al de vierde keer dit jaar dat het zuivelconcern een prijsverhoging doorvoert. In januari kwam er 0,4 cent bij, in april 0,3 cent en in juni 1,28 cent. De verhogingen tonen de krapte op de zuivelmarkt aan. Door de droogte in Australië en de economische opleving in vooral Azië zijn de prijzen voor onder meer melkpoeder fors gestegen.

Friesland Foods is ook min of meer gedwongen om de melkprijs te verhogen. Het zuivelconcern hanteert een marktconforme prijs die afhankelijk is van de prestaties van *Milcobel*, *Nordmilch*, *Humana Milchunion*, *Campina* en *Arla Foods*. Deze concerns voerden onlangs ook prijsverhogingen door.

Leeuwarder Courant 2007-07-09

WORKUM: Kaasproductie in het groot⁴⁵

WAT DOEN ZE HIER?

Grote getallen daar gaat het om bij *Friesland Foods Cheese* in Workum. Jaarlijks neemt de kaasfabriek 650 miljoen liter melk in en ze maakt daar 65.000 ton kaas van. Het is een bijna geheel nieuwe kaasfabriek. Trots vertelt locatiemanager Wim Betten dat hij flexibele kaaslijnen heeft en zo kan schakelen tussen natuurgerijpte Goudse ronde 12-kilo kazen en de 16-kilo blokken kaas.

Maar ook de foliekazen maakt de fabriek gemakkelijk op dezelfde lijnen. Het verschil zit hem in de verpakking. Dat wil zeggen foliekaas rijpt in folieverpakking. Deze kaas is vooral herkenbaar door het ontbreken van de bekende ogen. Foliekaas heeft dezelfde kwaliteit als de natuurgerijpte kaas, meent Betten. De folie laat de door rijping ontstane gassen ontsnappen, maar van buiten komt er niets bij de kaas. Overigens fabriceert de collega-fabriek in Balkbrug juist foliekaas met ogen.

Verschillen in smaak ontstaan vooral door het verschil in rijpen en het gebruik van verschillende melkzuurculturen. In Workum wordt niet alleen kaas gemaakt, maar ook de wei verwerkt tot poeder. Dit gebeurt in de fabriek van *Friesland Foods Domo* op hetzelfde terrein. Het weipoeder

⁴⁵ Fotos op sit bij Workum 2007.

is bestemd voor de babyvoedingindustrie en dat gebeurt onder dusdanig strenge hygiëne-eisen, dat hier geen toegang voor gasten is. Wei is een bijproduct bij het maken van kaas. Workum produceert jaarlijks zo'n 35.000 ton weidroge stof.

Twee fabrieken op één plaats heeft zo zijn voordelen, zegt Betten. “It jout mear effisjinsje. Ien en ien is hjir wier trije.” De kaasfabriek draait 24 uur per dag, het hele jaar door. Per dag wordt er 175.000 kilo kaas geproduceerd. Het is een strak gecontroleerd proces van melkontvangst tot de opslag van de kazen.

Na ontvangst van de melk, wordt deze bewerkt, gepasteuriseerd en geanalyseerd op vet- eiwit-gehalte. Daarna gaat het naar de zes wrongelbereiders, waar verschillende ingrediënten worden toegevoegd. Daar vandaan gaat de wrongel in buffertanks. Vanuit een glazen kantoor houden operators met computers het proces in de gaten. Met uitzondering van een man, de ouderwetse kaasmaker die met het oog het proces in de gaten houdt.

Na draineren en afvullen, gaat de kaas de pers in, waaruit vervolgens blokken of ronde kazen komen. Nog wit en weinig kaasachtig. Amper vier uur na de ontvangst van de melk. Per uur ontstaat zo 10.000 kilo kaas.

De verse kazen gaan in het pekkelbad. De wei is dan al grotendeels uit de wrongel geperst en wordt nu vervangen door zout. Na drie dagen pekelen drijven de kazen in diverse stromen naar een nieuwe bestemming: het kaaspakhuis of naar de folieverpakkingsafdeling.

De natuurrijping gebeurt in het natuurlpakhuis waar de kaas vijftien dagen wacht op verder transport. En de foliekaas in vacuümverpakking wordt opgeslagen in de koelcel. Na de vijftien dagen rijping gaat de kaas van de fabriek naar het kaaspakhuis van Anker Workum voor verdere rijping of verpakking. Of op transport naar het kleinverpakkingscentrum in Workum. De pakhuisen zijn zelfstandige ondernemingen. „In moaie kombinaasje”, vindt Betten.

Het is niet alleen doelmatigheid die hiermee gebaat is maar ook de kwaliteit. In een volgende ruimte zien we ineens ronde Edammers. Die worden toch niet meer gemaakt in Workum? “Nee, dy meitsje wy yn it fabryk yn Marum”, legt Betten uit. Ze worden in Workum opgeslagen en gerijpt. Vervolgens gaan ze naar de Friesland Foods Cheese-locatie K. H. de Jong in Drachten. Daar worden ze verpakt en klaargemaakt voor export. “Sa hálde wy dochs noch de binning mei de Edammer.”

Nooit eerder werd de melk zo duur betaald

Zuivelconcern Friesland Foods heeft begin deze maand de melkprijs met €6 per 100 kilo verhoogd. Nooit eerder is de melkprijs zo snel gestegen en nooit eerder was die prijs voor de boer zo hoog: € 48,22 per 100 kilo. Is de hoogte structureel of volgt straks een ongekend dal?

Door Nico Hylkema

LEEWARDEN Folkert Beekman van het *Productschap Zuivel* wijst geroutineerd de oorzaken aan voor het tekort aan zuivel op de wereld dat de prijsstijging veroorzaakt. In China een snelle groei van de welvaart en daardoor stijging van de vraag. Anderzijds het achterblijven van de productie.

Die productie blijft achter door extreme droogte in Oceanië (Australië en Nieuw-Zeeland) en ook in Europa melken de boeren hun quotum op dit moment niet vol. Daarvoor zijn verschillende oorzaken aan te wijzen, zoals de lage melkprijs van de afgelopen jaren en de overstap naar graanteelt vanwege de hoge prijzen daar.

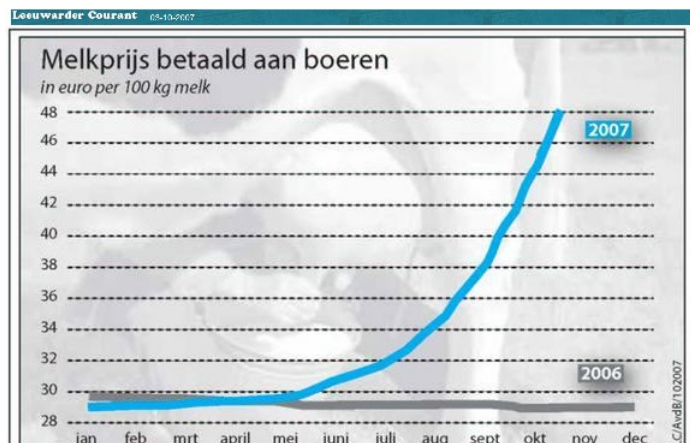
De stijging van de prijzen voor melkingrediënten op de wereldmarkt zette vorig jaar al in. Mager melkpoeder begon de opmars eind vorig jaar en kwam in Januari op gelijk niveau met de beschermde prijs in de Europese Unie. Inmiddels is de prijs gestegen tot boven de € 3800 per ton melkpoeder (vorig jaar september €1800).

Boter kwam in april/mei boven de Europese prijs en schoot snel door naar € 2500 (was € 1300). Boeren merkten daar weinig van. In het eerste helft van het jaar daalde hun melkprijs zelfs nog enigszins. Vorig jaar beurden ze per 100 kilo bijna €32.

Of het een met het ander samenhangt, is een beetje onduidelijk, maar in juni begon de kaasprijs aan de grote opmars en steeg van € 2100 naar bijna € 3500 per ton. Vanaf juni begonnen ook de zuivelcoöperaties hun leden meer uit te betalen. Eerst met dubbeltjes per honderd kilo en vanaf september in euro's.

Zo kon de prijs bij Friesland Foods op de nooit eerder bereikte hoogte van € 48,22 komen. Op jaarbasis is dat een stijging van rond de €5. Friesland Foods bepaalt de melkprijs na vergelijking met een aantal collega coöperaties in Europa en op basis van verwachting. De € 50 komt in zicht, hoewel de stijging op de wereldmarkt wat afvlakt.

Daar ga je dan als zuivelcoöperatie met een jarenlang beleid van merkenpolitiek en toegevoegde waarde. Nu blijkt ineens de bulkproductie de winstmaker. Het gaat boeren echter niet snel genoeg, want op de spotmarkt wordt nog aanzienlijk meer geboden voor hun melk. Die spotmarkt is overigens een recent verschijnsel. Kort geleden was het alleen een middel tussen zuivelondernemingen om tijdelijke tekorten of overschotten onderling te verrekenen. Met het



ontstaan van tekorten op de internationale markt sprongen er handelaren in en was de spot markt geboren.

Voor *Friesland Foods* is de huidige ontwikkeling geen reden om de bedrijfspolitiek los te laten. “Korte termijn politiek”. stelt woordvoerder Rob van Dongen vast. “Wij zitten met een mooie geografische spreiding over de wereld, waardoor we optimaal profiteren van de ontwikkelingen. En we zijn nog zo flexibel dat we extra kunnen profiteren van de hoge melkpoeder prijzen.”

Waar zal het schip stranden, zo vraagt menigeen zich af. Of zal de prijs zo hoog blijven? Folkert Beekman durft geen voorspellingen meer te doen. Vorig jaar de deden zuivelondernemingen na de afbouw van de Europese ondersteuning van de melkprijs de voorspelling dat de melkprijs zou dalen tot rond de € 26 per 100 kilo. Nu is iedereen wat voorzichtiger.

Beekman voorspelt wel een stijging van de melkproductie in China en India. Dat is voor de lokale markt, maar telt wel zwaar mee in de ontwikkelingen op de wereldmarkt. Over de klimaatontwikkeling in Oceanië valt geen serieuze voorspelling te doen. Hoe de Europese markt zich zal ontwikkelen is nog de vraag. Nederlandse boeren lijken de draad weer op te pakken, maar Frankrijk loopt nog ver achter.

“Ik zou mijn bedrijfsvoering er niet op afstemmen”. stelt Beekman de zuivelcoöperaties in het gelijk. Na de zuivelhervorming, zo was de verwachting, zal de prijs gaan schommelen. Omhoog en omlaag. Vooralsnog lijkt de weg omlaag nog niet ingeslagen. En niemand durft daarover nu nog wat te zeggen.

Inmiddels stijgen in de supermarkten de prijzen van kaas, boter en melk. Hoeveel de stijging zal bedragen is afhankelijk van de onderhandelingen tussen zuivelfabrikant en supermarktketen.

Leeuwarder Courant 2007-10-05

ook in MAP Superheffing -2007

Friesland Foods verliest 130 boeren

MEPPEL - Bij zuivelconcern *Friesland Foods* hebben 130 boeren met 110 miljoen liter melk dit jaar hun lidmaatschap opgezegd. De boeren vertrekken bij de coöperatie omdat ze elders meer voor hun melk kunnen krijgen. Het zuivelconcern zegt het vertrek te betreuren. De vertrekkende boeren vinden dat het zuivelconcern veel te laat en te weinig de forse stijging van de melkprijs op de wereldmarkt heeft laten doorwerken. Op de zogeheten spotmarkt kunnen zij al gauw 5 cent per liter meer krijgen. De vertrekkende boeren gaan hun melk leveren aan concurrerende coöperaties als DOC-Kaas in Hoogeveen of een van de vele nieuwkomers op de inkoopmarkt.⁴⁶

Het vertrek van de boeren komt niet onverwacht. Al enige tijd rommelt het onder de leden van de zuivelcoöperatie. Zo moesten ze tandenknarsend aanzien dat in de eerste helft van het jaar de uitbetaalde voorschotprijs lager was dan het jaar tevoren. Terwijl de melkprijs op de wereldmarkt op dat moment explodeerde.

Het excuus van het concern, dat ze te maken hebben met langlopende contracten en dat de hoge melkprijs pas nu echt begint door te werken in de afzetprijzen bij supermarktketens, brengt nog

⁴⁶ Zie artikel bij 2007-11-002 , over een melkveehouder die per 1 januari zijn melk gaat leveren aan het particuliere *Lijempf* in Kampen. (ZHN.)

geen rust. Overigens betaalt *Friesland Foods* sinds september fors hogere prijzen voor de boerenmelk. Vorig jaar was de melkprijs bijna 31 cent, nu loopt die hard op naar 50 cent.

Friesland Foods zet voor de verdiensten aan de ledenmelk in op kaasproductie en op het creëren van goede merken met toegevoegde waarde. Juist nu de prijzen zo stijgen blijkt simpele bulkproductie van melkpoeder, kaas en boter meer op te brengen. Het concern laat zich door de hoge prijzen niet verleiden de bedrijfspolitiek te veranderen. Het noemt dat te veel op korte termijn denken.

Zuivelgiganten fuseren tot wereldspelers

Leeuwarder Courant 2007-12-19 D1-kop

Zuivelgiganten fuseren tot wereldspeler

De kogel is door de kerk. Zuivelconcerns Friesland Foods en **Campina** gaan praten over een fusie. Tezamen zijn de ondernemingen goed voor de verwerking van ruim 9 miljard liter melk van leden. Dat is het leeuwendeel van de totale Nederlandse melkproductie van 11,6 miljard. Het moment lijkt goed gekozen met een directieloos Friesland Foods na het vertrek van Luc Dahlhaus en **Campina** waar directievoorzitter Tiny Sanders die vertrekt. Bovendien staat de zuivel voor een intense schaalvergroting ten gevolge de liberalisering van de zuivelsector.

Door Nico Hylkema

Leeuwarder Courant 2007-12-19

Nederlandse zuivelreus in de maak Fusie *Friesland Foods* en *Campina*

van onze verslaggever

LEEUWARDEN - *Friesland Foods* en *Campina* willen fuseren.

Door het samengaan ontstaat een internationale zuivelreus met een omzet van circa € 8,3 miljard, 22.000 medewerkers, van wie 8500 in Nederland, en zo'n 17.000 melkveebedrijven.

De nieuwe onderneming krijgt als naam Friesland Campina.

Friesland Foods en *Campina* denken door de fusie beter te kunnen inspelen op de snel veranderende marktomstandigheden. Zo worden wereldwijd de steunmaatregelen voor de zuivelsector afgebouwd, en zal de consumptie van zuivel mondiaal gezien toenemen. Topman Tiny Sanders maakt de fusiebesprekingen niet mee. Hij heeft zijn vertrek aangekondigd.

De nieuwe zuivelreus verwacht zijn internationale positie aanzienlijk te kunnen verstevigen. De groei in consumentenproducten gaat verder in Europa. Azië en Afrika, die in ingrediënten wereldwijd. Uitgangspunt is het streven om de melkveehouders, die eigenaar zijn van de bedrijven. een hogere melkprijs te kunnen uitkeren. De fusiebesprekingen duren tot medio volgend jaar, waarna de ledenvergaderingen van de coöperaties het finale oordeel vellen.

Het merendeel van de melkveehouders dringt al jarenlang aan op de vorming van een nationale zuivelreus, die internationaal zijn partijtje kan meeblazen. De directies spendeerden tot voor kort echter weinig energie aan verkennende gesprekken. De Nederlandse Mededingingsautoriteit (NMa) was bij voorbaat al kritisch. *Friesland Foods* en *Campina* zouden samen een te monopolistische positie innemen in het zuivelschap van de supermarkten.

Dat een fusie nu wel in het voornemen ligt, duidt er op dat er al contacten zijn geweest met de NMa, vermoedt FNV-bestuurder Harry Vellenga. Hij verwacht dan ook niet dat de kartelwaakhond opnieuw roet in het eten gooit. „Het zuivellandschap is de afgelopen jaren steeds internationaler geworden. Je kunt niet meer van een Nederlandse zuivelmarkt spreken.”

Even voorstellen: Friesland Foods

Het zuivelconcern, de coöperatie *Friesland Foods* heeft zijn leden vooral in de Noordelijke provincies met 9700 boerenleden met een omzet van € 4.7 miljard. De coöperatie heeft 15.300 mensen in dienst en is actief in honderd landen. Bekende merken van het concern zijn onder andere *Frische Vlag* in Nederland en *Dutch Lady* in Aziatische landen

Friesland Foods is voortgekomen uit de talrijke kleine zuivelcoöperaties die het Noorden in de vorige eeuw rijk was. In 1997 vond de laatste grote fusie plaats waaruit *Friesland Foods* is ontstaan. Daarbij is ook de coöperatieve structuur aangepast. De boeren/leden werden eigenaar via de coöperatie *De Zeven Provinciën* en het concern *Friesland Foods* werd een winstgerichte onderneming.

Het streven van het zuivelconcern was de afgelopen decennia het tot waarde brengen van de ledenmelk door het streven naar sterke merkposities en het creëren van producten met een grote toegevoegde waarde. Door de overname van de drankensector van Nutricia werd Friesland Foods ook een speler op de markt van frisdranken zoals Appelsientje.

Van oudsher is de noordelijke zuivel sterk gericht op zuivel. Ongeveer een derde van de productie vindt zijn weg in Nederland. Binnen Europa wordt nog een ruim een derde afgezet. Daarnaast exporteert het zuivelconcern nog eens een vijfde deel op de wereldmarkt. Vooral in Aziatische landen, het Midden-Oosten en in Afrika is Friesland Foods een belangrijke speler.

Het afgelopen jaar bleek het sterk op kaasproductie gerichte bedrijf relatief goed te kunnen inspelen op een veranderende zuivelmarkt, waar de prijzen van basisingrediënten plots snel stegen. Het concern had nog een redelijke capaciteit in de verwerking van melk tot melkpoeder en boter. Bovendien bleek ook de kaas snel in prijs te stijgen.

Na het vertrek van directeur André Olijslager in eind 2004 nam Luc Dahlhaus de leiding over. Vorig jaar moest deze vervroegd afscheid nemen om gezondheidsredenen. Een opvolger is er nog niet.

Even voorstellen Campina

Zuivelcoöperatie is actief in het zuidelijke en westelijk deel van Nederland en heeft vestigingen in Duitsland en België. *Campina* betreft ruim 4 miljard liter melk van 8000 boeren/ leden. De omzet was in 2006 € 3,6 miljard. Het concern telt 6300 medewerkers.

Net als *Friesland Foods* is ook *Campina* het resultaat van het samensmeden van vele kleine coöperaties in het zuiden. *Campina* is meer dan de beoogde fusiepartner gericht op Europa. Pas de laatste jaren poogt het concern een voet aan de grond te krijgen in Aziatische landen.

Campina is meer gericht op de productie van dagverse producten, melk en boter. De coöperatie heeft sterk ingezet op innovatie.

Met de dochteronderneming *DMV* timmerde *Campina* aan de weg op de farmaceutische markt. Daarnaast wist het bedrijf met het kaasmerk *Milner* de op gezondheid gerichte markt voor zich te winnen.

Twee jaar geleden leek *Campina* af te stevenen op een megafusie met het Deense *Arla*. Daaruit zou toen al de grootste zuivelcoöperatie ter wereld zijn ontstaan. Op het laatste moment braken de fusiebesprekingen af op financiële onzekerheden.

Sindsdien zoekt het concern het in kleinere overnames. Het afgelopen jaar brak de sterke nadruk op innovatie en gezondheid *Campina* een beetje op.

De wereldmarkt bood hoge prijzen voor melkpoeder en juist daarin kon *Campina* moeilijk voorzien. Dat resulteerde in een iets langzamer stijging van de melkprijs die de boeren/leden kregen.

Later dit jaar wist het concern die achterstand redelijk snel in te lopen. Onder de leden was de, ontevredenheid daarover groot.

Directeur Tiny Sanders was de beoogde directievoorzitter van het megaconcern dat zou ontstaan na de fusie met *Arla*. Na het mislukken van die fusie bleef hij aan als directeur, maar zijn positie was verzwakt .

Nu maakt Sanders alsnog ruimte voor de fusie door af te treden. Voor *Friesland Foods* zou hij als overgebleven directeur moeilijk te accepteren zijn geweest.

Leeuwarder Courant 2007-12-20

Voor kleine zuivelaar, grote kruimels.

De fusie tussen *Friesland Foods* en *Campina* creëert een dominante zuivelreus die circa 80 procent van de Nederlandse melkplas verwerkt. De overige zuivelbedrijven in Nederland voorzien echter eerder kansen dan bedreigingen.

Door Aan Dirk van der Meulen

LEEWARDEN - Na de fusie tussen *Friesland Foods* en *Campina* telt Nederland nog 46 bedrijven die melk van derden inkopen en (laten) verwerken, zo blijkt uit de lijst van melkkopers van het *Productschap Zuivel*. Dat is een behoorlijk aantal, echter deze zuivelaars moeten het doen met slechts 20 procent van de Nederlandse melkplas.

Zien ze nog kansen als medio volgend jaar de nieuwe zuivelreus *FrieslandCampina* een markt-aandeel heeft van 80 procent? „Oh ja, zeker”, reageert Henri Willig van het gelijknamige kaasbedrijf in **Katwoude** en **Heerenveen** dat jaarlijks 40 miljoen liter melk van koeien, schapen en geiten verwerkt tot kaas. Hij voorziet zelfs grote kansen voor de ‘kleintjes’. „Ik zeg altijd maar: hoe groter de wielen, hoe groter de ruimte ertussen. Onze markten zullen eerder groter dan kleiner worden.”

Grote concerns zijn veel minder in staat specialiteiten te vermarkten dan de kleine bedrijven. concludeert de Noord-Hollandse kaasmaker. Zo heeft *Campina* zijn geitenkaas verkocht aan Van Dijke in **Hulten** en staakte *Friesland Foods* recent de productie van *Kollemer Kaas*.

Afgezien van zijn eigen belang, noemt Willig de fusie „heel begrijpelijk.” „Deze jongens doen zaken met partijen die ook steeds groter worden. Dan kun je niet achterblijven. De afgelopen jaren lieten *Friesland Foods* en *Campina* zich regelmatig uitspelen door de supermarktketens. „En dat is niet in het belang van de melkveehouders en daar ligt als coöperatie toch je prioriteit.”

Ook directeur Wim Scholtens van *Cono* Kaasmakers in **Midden Beemster** (300 miljoen liter melk) beschouwt Friesland Campina absoluut niet als een bedreiging. „Grote jongens laten grote kruimels liggen. Kortom, we zouden er wel eens van kunnen profiteren. Bovendien doen retailers niet graag zaken met één partij. En vergeet niet dat we een ijzersterke positie hebben met onze *Beemster Kaas*. Die kan tegen een stootje, ook van Friesland Campina.”

Leeuwarder Courant 2007-12-20

De jacht op echte topman kan beginnen



In Amersfoort lichten (vlnr) Theo Spierings (Friesland Foods), Kees Gielen (Campina), Sybren Attema (Friesland Foods), Kees Wantenaar en Tiny Sanders van Campina de fusie toe.

LEEWARDEN – De jacht op een directievoorzitter voor Friesland Campina, zoals de voorlopige naam luidt, buiten de twee ondernemingen is begonnen. Dat moet een man of vrouw worden die ‘een toonaangevend bedrijf van wereldformaat’ waar kan maken. Friesland Campina is straks de derde zuivelonderneming in de wereld en moet slechts twee private ondernemingen (het Franse Danone en het Zwitserse Nestlé) voor laten gaan.

Juist het ontbreken van zittende directeuren in een nieuwe directie heeft de toenadering tussen Campina en Friesland Foods aanzienlijk vergemakkelijkt. Voor Campina-baas Tiny Sanders moeten de druiven zuur zijn. Nog maar enkele jaren geleden stond hij in de schijnwerpers als de nieuwe topman van de onderneming die zou voortkomen uit Campina en het Deense Arla. Vijftien jaar heeft hij gewerkt aan Campina om het tot de grote onderneming te maken die het nu is. Gisteren zei hij, dat hij nog graag een paar jaar had willen werken aan het nieuwe concern, maar dat ‘de liefde niet van twee kanten kwam.’

Voor de goede verstaander is duidelijk dat Sanders niet de beoogde topman was voor Sybren Attema. Daarvoor heeft hij het afgelopen jaar net te vaak een onplezierige opmerking over Friesland Foods gemaakt.

Bovendien wilde men geen ‘bloedgroependiscussie’. Bij Friesland Foods ontbrak een ego dat de fusie in de weg kon staan. Luc Dahlhaus vertrok enkele maanden geleden om gezondheidsredenen. De waarnemend directievoorzitter Theo Spierings lijkt niet in aanmerking te komen. Dus zijn de ogen gericht op de buitenwereld. Bijvoorbeeld op Jan Bennink, voormalig topman van *Numico* die vrij is gekomen na de overname door *Danone*.

Leeuwarder Courant 2007-12-20

Boer baas bij vorming zuivelreus **'Hoogste melkprijs van Europa'**

Van onze verslaggever

AMERSFOORT - De leden-boeren van *Friesland Foods* en *Campina* lijken de grote winnaars te worden van de aangekondigde fusie tussen hun coöperaties. Het initiatief kwam dit keer bij hen vandaan, en niet bij de directies. En als het op twee na grootste zuivelconcern ter wereld volgend voorjaar is gevormd, ligt er weer meer macht bij de boeren.

Wat vier jaar geleden ondenkbaar leek, werd gisteren realiteit. Trotse directieleden en bestuurders van de twee grote coöperatieve zuivelconcerns, goed voor bijna 9 miljard van de 11,6 miljard liter melk aan Nederlands quotum, spraken van „een dag van blijdschap”. In de ledenraden was de mededeling over de fusies zelfs met een voorzichtig applaus begroet.

De voorzitter van *Friesland Foods*, Sybren Attema uit Abbega, zette de eerste stap. Volgens hem neemt het coöperatieve karakter toe. De hoogste melkprijs van Europa is het doel. De wijze waarop die prijs bij *Friesland Foods* nu tot stand komt - op basis van het gemiddelde van vijf Europese coöperaties - wordt verleden tijd.

Zijn evenknie bij *Campina*, Kees Wantenaar, leidt de commissie die de fusie voorbereidt. Hij wordt president-commissaris, Attema vicevoorzitter. Dit is tegen de verhoudingen in: *Friesland Foods* zet € 1 miljard meer om, boekte vorig jaar drie keer zoveel winst als *Campina* en kent meer groeiperspectief dan *Campina*. Maar de zeggenschap in het nieuwe concern is groter voor de noordelijke boeren, omdat deze afhankelijk is van het ledental en de hoeveelheid ingebrachte melk.

Voorzitter Siem Jan Schenk van de boerenorganisatie LTO toont zich tevreden. Maar Peter ten Hoeve uit Ouwster Nijega van de *Nederlandse Melkveehoudersbond* waarschuwt dat groot niet automatisch beter is. FNV-vakbondsleider Harry Vellenga wil geen roet in het eten gooien. “Internationaal gezien vullen ze elkaar uitstekend aan. Richting de supermarkten kunnen ze ook een sterke vuist maken. Dat is goed voor de boeren en ook voor onze medewerkers.” Hij vreest wel banenverlies, maar “in het verleden zijn we er altijd goed uitgekomen.”

Vervolg over de fusie in MAP *FrieslandCampine*

2008

Leeuwarder Courant 2008-04-21

Groningen sluit in stilte laatste zuivelfabriek

GRONINGEN - In stilte nam Groningen vorige week afscheid van zijn laatste melkfabriek. In de doorgaande efficiëncyslag heeft zuivelconcern *Friesland Foods* de productie van dagverse melk, yoghurt, karnemelk en vla overgeheveld naar de nieuwe fabriek in Nijkerk. Dat betekende het einde van de vestiging van de melkfabriek in Groningen.

De stad liet het stilletjes over zich heen komen. Ooit een belangrijke zuivelstad, verloor Groningen eerder al *De Onunelanden*. Zuivelconcern *Friesland Foods* zag de sluiting het liefst stilzwijgend passeren. Nee, het personeel had geen behoefte aan het ophalen van herinneringen en de ondernemingsraad evenmin. Zelfs een afscheidsdiner zat er voor de werknemers, als ze daar al behoefte aan hadden, niet in.

Nu was er niet eens de gebruikelijke foto van de laatste producten die de fabriek verlieten, laat staan interviews met de werknemers die zich de oprichting van de fabriek in 1966 nog kunnen herinneren. De laatste producten waren huismerken van supermarkten, die dat liever niet in de krant zien.

Prins Claus opende de fabriek in 1966. Al snel telde de fabriek driehonderd man personeel. Vorig jaar waren dat er nog 68. Op een na zijn al die werknemers bij andere fabrieken ondergebracht. Want de provincie Groningen is zijn zuivelstatus nog niet helemaal kwijt. Zuivelfabrieken zijn er nog in Bedum en Marum. Ook daarom zag *Friesland Foods* er weinig heil in met tromgeroffel te vertrekken.

Het afgelopen jaar zijn de meeste werknemers al vertrokken en de machines volgen in rap tempo. Groningen is weer gewoon de universiteitstad van het Noorden. Waarom dan treuren om een zuivelfabriek.

Leeuwarder Courant 2008-04-26

Melkprijs scherp gedaald sinds december

LEEUWARDEN - De melkprijs voor boeren is sinds december vorig jaar sterk gedaald. De prijzen stegen vorig jaar razendsnel naar een recordniveau van rond de 45 eurocent per liter. In december zette een scherpe daling in, die inmiddels de hele stijging van vorig jaar bijna teniet heeft gedaan. Oorzaak is de scherpe daling van de noteringen op de wereldmarkt.

Zuivelcoöperatie *DOC Kaas* in Hoogeveen betaalt boeren inmiddels een prijs rond de 30 cent. *Friesland Foods* voerde in december al een forse correctie van bijna 4 cent door en kwam daarvoor uit op een prijs van 37 cent.

Woordvoerder Rob van Dongen wil niet zeggen of ook *Friesland Foods* de prijs volgende maand zal laten zakken.

LTO-melkveehouders-voorzitter Siem-Jan Schenk bevestigt de daling. Hij tekent erbij aan, dat die geheel volgens de voorspelling is. Door de liberalisering van de zuivelmarkt voelen boeren

nu direct de ontwikkeling op de wereldmarkt. „Het kan net zo snel omhoog, als het nu weer naar beneden gaat”

Volgens de melkprijsclub *Dutch Dairyman Board* (DDB) komt de prijsdaling voort uit de verruiming van het melkquotum dit jaar. Daardoor zou er een overschot zijn ontstaan.

Volgens Schenk is dat onjuist. „Er is helemaal niet meer gemolken. Dit zijn ontwikkelingen op de wereldmarkt, waar Nederland niets aan kan doen.”

Schenk verwacht wel dat de prijs over het hele jaar op een redelijk niveau blijft. De vraag is eind vorig jaar na de superhoge prijzen op de wereldmarkt sterk gedaald door vraaguitval.

Handelaren hebben afgehaakt toen de prijs voor melkpoeder vorig jaar augustus op het hoogste niveau was. Daardoor zakte de prijs ineen. De verwachting is op termijn de prijs structureel hoger zal zijn dan de afgelopen jaren het geval was.

Leeuwarder Courant 2008-05-05

***Friesland Foods* verlaagt (voorschot)melkprijs**

MEPPEL - Zuivelconcern *Friesland Foods* heeft de melkprijs voor zijn leden over mei 2008 met bijna € 2 per 100 liter verlaagd. De prijs komt daarmee op € 35,08. De daling van de voorschotmelkprijs is het gevolg van de ontwikkelingen van de melkprijs bij de indexondernemingen, waaraan de noordelijke zuivelcoöperatie de melkprijs spiegelt.

Friesland Foods volgt met de prijsdaling andere concerns, die de prijs al veel verder hebben verlaagd. In december verlaagde het concern de prijs als eerste met ongeveer € 4. Overigens ligt de prijs van *Friesland Foods* nog zo'n € 5 boven die van DOC Kaas. De voorschotmelkprijs ligt nog altijd € 8,06 boven het niveau van mei 2007.

Boeren gaan akkoord met zuivelfusie

Hoofdkantoor in Amersfoort

LEEWARDEN - De ledenraden van *Friesland Foods* en *Campina* hebben gisteren ingestemd met de voorgenomen fusie van de twee grote zuivelcoöperaties tot *FrieslandCampina*. Daarmee is van de kant van de coöperaties de weg vrij om de fusie dit jaar rond te breien. Mededingingsautoriteiten in Nederland en Brussel moeten nog akkoord gaan.

Een echte verrassing was de instemming van de leden niet. Toch was het nog opmerkelijk dat de algemene vergadering van *Campina* unaniem voor het fusievoorstel stemde en die van *Friesland Foods*, met 99 procent voor, in grote meerderheid. Voor een geldige instemming was een meerderheid van tweederde vereist. Eerder werd vooral weerstand verwacht onder *Campina*-boeren.

Vandaag ondertekenen de wederzijds besturen en directies de fusieovereenkomst en is de fusie wat de ondernemingen betreft een feit. De fusieovereenkomst was in april gepresenteerd. De afgelopen weken hebben honderd ledenraden van beide coöperaties zich over de overeenkomst gebogen. Daarbij was volgens de ondernemingen amper sprake van weerstand.

Voor de Europese Commissie zal nog moeten oordelen over de fusie. Een reactie wordt niet eerder dan in het late najaar verwacht. Pas dan kan de fusie daadwerkelijk doorgang vinden. Na de fusie ontstaat een onderneming met een gezamenlijke jaaromzet van € 9,1 miljard. De nieuwe onderneming telt 16.400 leden en 21.600 medewerkers. Naar verwachting zullen minimaal vijfhonderd banen verdwijnen door de fusie. Dat zal vooral kantoorpersoneel zijn. De huidige hoofdkantoren in Meppel (*Friesland Foods*) en Zaltbommel (*Campina*) worden afgestoten. Het nieuwe hoofdkantoor komt in Amersfoort.

Boeren houden melk vast voor betere prijs

Door Erik van der Veen

NIJKERK / OLDEKERK - Tienduizenden veehouders in Nederland, Duitsland, Zwitserland en Oostenrijk weigeren hun melk te leveren aan de zuivelindustrie zolang die geen betere prijs betaalt. In Nederland ging dit Europese boerenprotest gisteren van start in Nijkerk. Vandaag laten veehouders in onder meer Oldekerk hun melk weglopen op het land. Morgen wordt geprotesteerd bij DOC Kaas in Hoogeveen. De acties gaan door tot de prijzen omhoog gaan. Het water staat veel boeren aan de lippen, zegt Durk Boschma uit Marum, landelijk bestuurder van de *Dutch Dairymen Board* (DDB) die de acties in Nederland organiseert. De prijsstijging die zich halverwege vorig jaar plotseling voordeed dankzij de aantrekkende vraag op de wereldmarkt, is van zeer korte duur gebleken. Door snelgroeiende overproductie zijn de prijzen sindsdien ver weg gezakt.

„ALS er niet snel iets verandert, komen veel bedrijven in de problemen”, zegt de Groningse DDR-voorman. „Sommige collega's hebben de afgelopen tijd nog kunnen teren op het buffertje dat ze nog over hadden van die korte opleving van vorig jaar, maar dat raakt nu ook op”.

Hoe hoog de nood in de sector is gestegen, mag volgens Boschma ook blijken uit de grote deelname aan de actie die de DDB gisteren hield in Nijkerk. Meer dan duizend boeren protesteerden voor de poort van de Friesland Foodsfabriek. „Volgens mij hebben we nooit zoveel mensen op de been gehad”.



Duizend melkveehouders voerden gisteren bij Friesland Foods in Nijkerk de eerste in een reeks van acties om een betere melkprijs af te dwingen.

Foto: ANP/Koen van Weel

De prijs die zuivelgiganten als *Friesland Foods* en *Campina* maar ook kaasmakers als *DOC* in Hoogeveen hun boeren betalen, ligt volgens Boschma inmiddels onder kostprijniveau. Sinds december is de literprijs bij Friesland Foods terug gelopen van 48 naar 35 cent, en bij DOC van 50 naar 30 cent.

„Terwijl het kostenniveau voor de boer tegelijkertijd is gestegen met gemiddeld 5 cent per liter, door prijsstijgingen van onder meer dieselolie, kunstmest en krachtvoer tegelijkertijd met gemiddeld 5 cent per liter. Veel bedrijven houden dat niet meer vol”.

De DDB en zijn Europese koepelorganisatie, de European Milk Board, roepen hun achterban daarom op hun melk 'uit de markt' te halen. „De meesten laten het gewoon weglopen in de gierkelder, maar om het protest zichtbaar te maken organiseren we in alle provincies een ludieke actie waarbij boeren hun melktanks leegrijden op het land”, aldus Boschma.

De melkveebonden verwachten dat hun leveringsstop de industrie zal dwingen tot langerlopende afspraken over een betere prijs. Op langere termijn moet er volgens Boschma een flexibel systeem komen naar Canadees voorbeeld, waarbij de prijs regelmatig wordt aangepast op de actuele situatie op de wereldmarkt.

„Nu zijn wij overgeleverd aan een overschotmarkt die doelbewust is gecreëerd door de zuivellobby en politiek, met voortdurende quotumverruiming. In april nog kwam er in één klap 2,5 procent productie bij in de EU, en voor de periode 2009-'13 ligt er nu een voorstel om er jaarlijks 1 procent erbij te doen. Terwijl de Europese consumptie volgens de prognoses met hooguit een half procent per jaar zal stijgen. Als het zo doorgaat, komt het eind voor de melkproductie in Europa snel in zicht”.

Melkprijs *Friesland Foods* stabiel – € 37,07

MEPPEL - Friesland Foods heeft de definitieve melkprijs over 2007 bepaald op € 37,07 per honderd kilogram melk bij 4,411 procent vet en 3,506 procent eiwit. Dat bedrag komt overeen met de in mei gepresenteerde voorlopige melkprijs. In 2006 was de melkprijs nog € 30.84 per honderd kilogram melk bij 4.435 procent vet en 3.483 procent eiwit. De definitieve melkprijs 2007 is vastgesteld aan de hand van de gegevens van vier indexondernemingen, te weten *Arla Foods*, *Campina*, *Humana Milchunion* en *Milcobel*.

Veel werk verschuift bij zuivelfusie

Van onze verslaggever

LEEWARDEN - De uitwerking van het fusieplan tussen de zuivelconcerns *Friesland Foods* en *Campina* krijgt grote gevolgen voor zeker duizend medewerkers. Zij zullen in veel gevallen hun werk zien verhuizen naar andere vestigingen. Zeker het kantoorpersoneel en de medewerkers van stafafdelingen zullen hiervan de gevolgen ondervinden.

Bij de afspraken over de fusie is al duidelijk gemaakt, dat deze voor veel medewerkers gevolgen zal hebben. In het vorige week bekend gemaakte locatieplan wordt duidelijk hoe groot die gevolgen zijn. Veel mensen zullen aanzienlijk meer reistijd kwijt zijn. Volgens woordvoerder Rob van Dongen van *Friesland Foods* gaan meer mensen van diverse locaties in het land naar Amersfoort, dan in eerste instantie werd verwacht.

In Wolvega werken 222 mensen in vaste dienst. Van hen moeten 99 op zoek naar een andere functie in Amersfoort of Tilburg. In Tilburg gaan 180 banen op de schop. Deze medewerkers moeten elders gaan werken, mogelijk in Amersfoort of Wolvega.

De grootste operatie wordt de verplaatsing van de hoofdkantoren van *Friesland Foods* en *Campina* in Meppel en Zaltbommel naar Amersfoort. In het nieuwe hoofdkantoor, dat wordt gevestigd in het voormalige Akzo-gebouw, komen 800 mensen te werken.

De bonden zijn ingelicht over het locatieplan. Er ligt een goed sociaal plan, dat mensen vrijwaart van een reistijd van meer dan anderhalf uur (exclusief tijdverlies door files). Binnen die anderhalf uur moeten de medewerkers een baan accepteren.

Voor Harry Vellenga van FNV-Bondgenoten komt de grootscheepse verhuizing niet als een verrassing. "Er is een sociaal plan dat extreme verlenging van de reistijd voorkomt. Dat wil niet zeggen dat er in individuele gevallen pijnlijke gevolgen duidelijk zullen worden." Voor Vellenga is het op dit moment belangrijker wat Europees commissaris van mededinging Neelie Kroes op 23 december over de fusie gaat zeggen.

Bekend is al dat van de 22.000 banen er door de fusie 500 zullen verdwijnen. Voor de productielocaties heeft de fusie vooralsnog geen gevolgen. Wel zal in de toekomst worden bekeken welke fabrieken worden gemoderniseerd en welke gesloten.

Waar *Friesland Foods* de reorganisatie van de kaas- en dagversfabrieken zo'n beetje heeft afgerond, zit *Campina* daar nog stevig in. Zie vervolg

Leeuwarder Courant 2008-11-24-2

Verhuiscarrousel na zuivelfusie

LEEWARDEN - Bij de bekendmaking van de fusie tussen *Friesland Foods* en *Campina* werd meteen al duidelijk dat dit grote gevolgen zou hebben voor veel werknemers. Nu blijkt dat veel meer mensen zullen verhuizen binnen het nieuwe zuivelconcern met veel langere reistijden tot gevolg.

In eerste instantie, zo legt de woordvoerder van *Friesland Foods* uit, zouden alleen de medewerkers van de hoofdkantoren in Meppel en Zaltbommel naar het nieuwe hoofdkantoor in Amersfoort verhuizen. „Bij nader inzien is het verstandiger gebleken ook de stafafdelingen van de verschillende bedrijfsonderdelen als kaas, frisdranken, internationaal en ingrediënten naar het nieuwe hoofdkantoor te verhuizen.”

Dit betekent een verhuizing van vooral beter betaalde functies tussen Wolvega, Tilburg, Veghel, Zwolle en Amersfoort. De ledendienst, de contactafdeling voor de boeren van de coöperaties, krijgt afdelingen in Wolvega en Veghel.

FNV Bondgenoten bestuurder Harry Vellenga: “Er is een goed sociaal plan dat langere reistijden dan anderhalf uur voorkomt. In individuele gevallen zullen er pijnlijke beslissingen genomen moeten worden.” Verhuizen is een optie, maar in deze economisch moeilijke tijd geen eenvoudige opgave.

Zo zijn er mensen, die vanuit Leeuwarden naar Meppel zijn verhuisd en in Sneek zijn blijven wonen. Die moeten nu naar Amersfoort. Officieel zijn deze mensen verplicht een nieuwe baan in Amersfoort te accepteren, terwijl hun reistijd wel eens langer kan worden dan anderhalf uur. Maar tussen Meppel en Amersfoort zit niet zoveel verschil. Het openbaar vervoer biedt echter nog niet altijd soelaas.

Anderzijds kunnen medewerkers ervoor kiezen in te stemmen met grotere afstanden, zoals er sommigen zijn die hun werk zien verhuizen van Tilburg naar Wolvega. Vellenga: “Het is natuurlijk nogal wat van mensen te vragen te verhuizen van het Zuiden naar het Noorden. Maar soms is verhuizing een optie die lange reistijden voorkomt.”

De productieafdelingen zijn in de afspraken over de fusie buiten beschouwing gelaten, meldt van Dongen.

Leeuwarder Courant 2008-12-01

Boeren *Friesland Foods* goed af dit jaar

LEEWARDEN – Zuivelconcern *Friesland Foods* verlaagt de melkprijs deze maand niet. Wel is de wintertoeslag van 3,9 cent per liter deze maand afgelopen waardoor boeren nu € 34.48 per -

100 liter melk ontvangen. Dit is 10 cent minder dan vorig jaar deze maand, maar de gemiddelde prijs blijft over 2008 € 2,17 hoger dan in 2007.

De leden van *Friesland Foods* zijn daarmee goed af, want hun collega's bij DOC Kaas in Hoogeveen ontvangen inmiddels 25 cent per liter melk. Ongeveer 80 procent van de Friese boeren is lid van *Friesland Foods*.

Gemiddeld komen alle boeren dit jaar iets lager uit dan vorig jaar. In het derde kwartaal was de melkprijs voor het eerst dit jaar lager. Een liter melk leverde in die maanden gemiddeld 1 cent minder op dan vorig jaar. Vorig jaar steeg de melkprijs in die periode juist extreem.

ING Bank schrijft de lagere melkprijs toe aan een gestegen aanbod op de wereldmarkt. Overigens is dit jaar niet de alleen de melkprijs lager, het krachtvoer en de mestafzet werden duurder en de prijs van kalveren daalde door het ruime aanbod.

Desondanks is het saldo nog altijd hoger dan in 2005 en 2006. ING Bank berekent het saldo over de eerste negen maanden op € 12.300 voor een bedrijf met zeventig koeien en ongeveer 550.000 liter melk.

Voor het vierde kwartaal verwacht de bank een fors lagere melkprijs. Het saldo zal iets onder dat van vorig jaar uitkomen. Dit laatste geldt dus niet voor de *Friesland Foods* – leden, die alleen in oktober een melkpreisverlaging € 0,48 per liter moesten slikken.

Harde eis Kroes aan zuivelfusie

Twoe fabrieken – Nijkerk en Bleskensgraaf – moeten weg

Van onze economieredactie

BRUSSEL/ MEPPEL – De fusie tussen de zuivelconcerns *Friesland Foods* en *Campina* mag doorgaan. Dit heeft Europees commissaris Neelie Koes vanmorgen bekend gemaakt. Ze stelt wel als eis dat de fabriek van *Friesland Foods* voor dagverse zuivel in Nijkerk en de kaasfabriek van *Campina* in Bleskensgraaf verkocht worden.

Bij de fabriek in Nijkerk, waar *Friesland Foods* consumptiemelk en yoghurt produceert, werken circa 360 mensen, bij de kaasfabriek van *Campina* bijna 50. De fabrieken verwerken ruim 700 miljoen liter melk. Volgens ingewijden zou de Deense Zweedse zuivelreus *Arla Foods* in beeld zijn om de fabriek in Nijkerk over te nemen.

In totaal moet *Friesland Campina*, zoals de nieuwe onderneming gaat heten, 1,2 miljard liter melk afstoten, zo eist Kroes. Dat is 14 procent van de totale melkplas die circa 8,5 miljard liter melk omvat. Ter illustratie: Friese melkveehouders produceren circa 1,9 miljard liter melk. De Brusselse eisen betekenen dat de zuivelconcerns een deel van de circa 17.000 ledenmelkveehouders moet proberen onder te brengen bij andere zuivelondernemingen. Hoe de zuivelconcerns dat willen bereiken met boeren die eigenaar zijn van de coöperaties, is nog niet bekend. Wordvoerders wilden vanmorgen nog niet reageren op het besluit van Kroes.

Friesland Foods en *Campina* maakten een jaar geleden hun voornemen tot fuseren bekend. De twee bedrijven hebben een gezamenlijke omzet van € 8,3 miljard en 22.000 medewerkers. Daarmee zou na *Nestlé* en *Danone* de derde zuivelreus van Europa ontstaan. De fusie kan in Nederland op brede steun rekenen van zowel boeren als bonden. Op 7 mei stemden de boerenvertegenwoordigers in de ledenraden van *Campina* unaniem en die van *Friesland Foods* voor 99 procent voor de fusie. FNV-bestuurder Harry Vellenga stelde dat een sterkere positie richting supermarkten ook in het belang is van werknemers. Hij vindt bovendien dat de concerns elkaar internationaal goed aanvullen. *Friesland Foods* heeft sterke marktposities in Azië en Afrika. *Campina* vooral in Europa.

Brussel tobde echter lang over het fusievoornemen. Vooral bij de marktsegmenten dagvers en kaas heeft de nieuwe zuivelonderneming een zeer dominante positie. Kroes zou in eerste instantie 24 november een oordeel vellen en vervolgens op 1 december. Daarna werd de deadline verschoven naar uiterlijk dinsdag 23 december.

Leeuwarder Courant 2008-12-18 Kaart



Zoenoffer voor zuivelfusie

Friesland Foods en Campina mogen fuseren als ze de zuivelfabrieken in Nijkerk en Bleskensgraaf afstoten. Het is het zoenoffer dat het nieuwe zuivelconcern FrieslandCampina moet brengen.

Door Aan Dirk van der Meulen

Nijkerk is een supermoderne melkfabriek, maar *Friesland Foods* moet er nu afstand van doen. En daarboven, het concern moet zelfs de ijzersterke merknaam *Friesche Vlag* delen met anderen. De koper van Nijkerk mag tijdelijk deze naam voor dagverse zuivel gebruiken.

De voorwaarde om voor het mogelijk maken van de fusie tussen de zuivelconcern is *Friesland Foods* en *Campina* twee fabrieken af te stoten heeft kwaad bloed gezet bij de bonden. „Neelie Kroes waakt over de belangen van de consumenten en boeren kunnen zich voor een prima prijs laten uitkopen, maar over de gevolgen voor de werknemers rept ze met geen woord”, verklaart FNV-bestuurder Harry Vellenga. „Het zal haar een zorg zijn”, vult CNV-collega Siward Swart aan.

Voor de melkfabriek in Nijkerk en de kaasfabriek in het Zuid-Hollandse Bleskensgraaf (totaal 363 vaste medewerkers. 150 uitzendkrachten) moet een nieuwe eigenaar gezocht worden. “En dan is het maar de vraag hoe die onderhandelingen verlopen, want de koper is niet verplicht om de zuivel-cao toe te passen”, verklaart Vellenga. “Eigenlijk zou Brussel dat gewoon moeten opleggen.” Het sociaal plan dat bonden en de zuiveldirecties in oktober sloten is niet van toepassing. Dat heeft betrekking op fabriekssluitingen en ontslagen en niet op verkoop.

Voor het personeel in het Zuid-Hollandse Bleskensgraaf kwam de mededeling als een donderslag bij heldere hemel. En voorzitter Siem Jan Schenk van LTO Melkveehouderij kan zich dat heel goed voorstellen. „Want hoezo dominantie op de kaasmarkt? Goudse kaas is immers een internationaal product dat makkelijk te vervoeren en te bewaren is. Het wordt overal gemaakt. Ik vind dit een heel merkwaardig besluit.” Bij de sluiting van de dagverse zuivelfabriek in Nijkerk, kan hij zich wel iets voorstellen. „Iedereen kan in het zuivelschap zien dat Campina en Friesche Vlag ruimschoots vertegenwoordigd zijn.”

Met circa zestig man maken ze in Bleskensgraaf jaarlijks bijna 400 miljoen kilo kaas⁴⁷. Vooral in de productie van Goudse blok- en 12 kilo kazen zijn ze gespecialiseerd in de fabriek Bleskensgraaf. Op last van Europees commissaris Neelie Kroes moet Campina echter dit hooggeautomatiseerde paradepaardje in de etalage zetten, nu het gaat fuseren met *Friesland Foods*. De algemene vergadering van Friesland Foods (unaniem) en Campina (grote meerderheid) gaven daar gistermiddag de finale toestemming voor.

Naast de twee fabrieken moet *FrieslandCampina*, zoals de nieuwe onderneming gaat heten, ook afstand doen van de merken Yogho Yogho en Choco Choco (België). Met al die activiteiten is in Nederland 700 miljoen liter melk gemoeid. In totaal moet, zo stelt Kroes, Friesland Campina 1,2 miljard liter Nederlandse boerderijmelk afstoten.

⁴⁷ Uit gedenkboekje '100 jr De Graafstroom': in 2008 werd ca. 340.000.000 Kg melk verwerkt! D.w.z. ca. 34.000.000 kg kaas.....

Aangezien de zeventienduizend boeren ook eigenaar zijn van de fabrieken, kan dit alleen op basis, van vrijwilligheid. Friesland Campina wil dat bereiken met een forse vertrekpremie van 5 cent per liter melk.

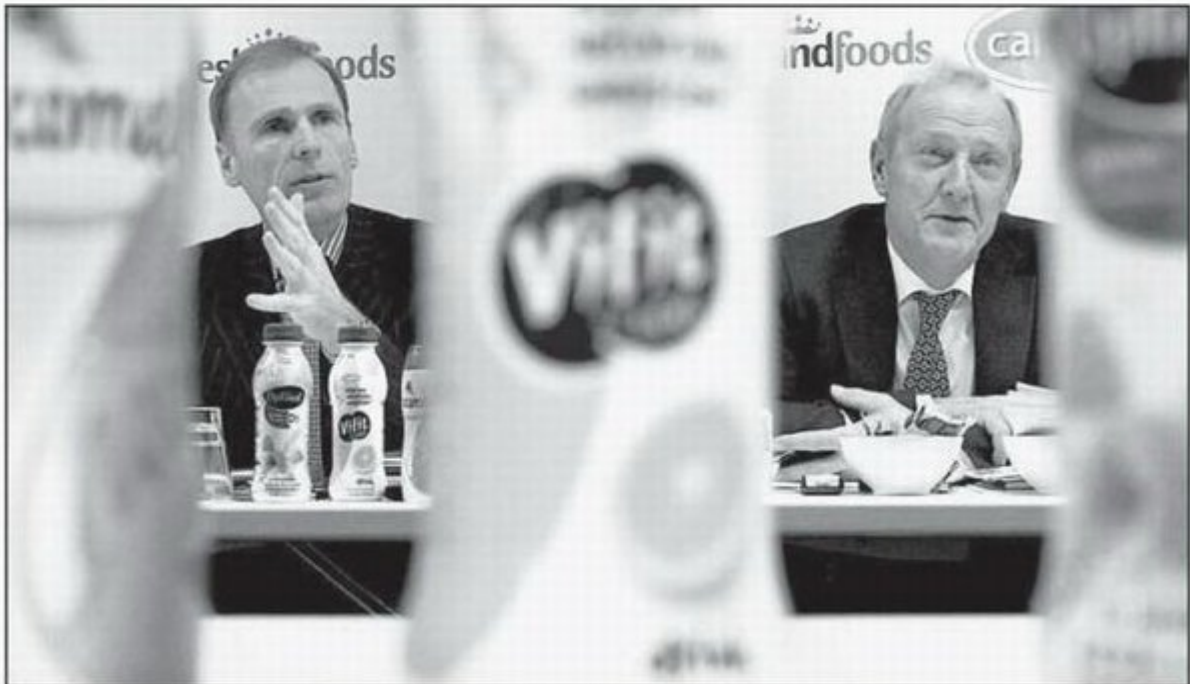
Voor een boer met een gemiddeld bedrijf van 500.000 liter betekent dat € 25.000. Mocht op deze manier de 1,2 miljard liter niet gehaald worden, dan moet een onafhankelijke stichting het restant te koop aanbieden aan producenten van dagvers en kaas.

Vellenga vermoedt dat *Friesland Foods* en *Campina* al contacten hebben gelegd met potentiële kopers. Hij sluit niet uit dat het *Deens-Zweedse Arla* een serieuze kandidaat is. „Het is een concern met ambities en door de vrijage een paar jaar geleden met Campina, is de Nederlandse markt geen onbekend terrein.” Om de transactie aantrekkelijk te maken, krijgt de koper van Nijkerk ook het recht van eerste koop voor 'Bleskensgraaf'.

Schenk verwacht niet dat veel melkveehouders gebruik maken van de vertrekpremie. „Het is momenteel onrustig in zuivelland. Boeren hebben baat bij rust en kiezen daarom voor een onderneming met continuïteit.”

De activiteiten die *Friesland Campina* moet afstoten, hebben een gezamenlijke omzet van € 367 miljoen. Na aftrek hiervan komt de concernomzet uit op € 8,7 miljard. Daarmee bezet het mondiaal gezien de vierde plaats. Koploper is het Zwitserse Nestlé (€ 16,5 miljard) en de Franse concerns Danone (€10,2 miljard) en Lactalis (€ 9,6 miljard).

Nieuwe zuivelreus laat merk Friesche Vlag varen



Links fusiedirecteur Cees 't Hart, rechts Kees Wantenaar, commissaris namens de boeren.
Foto ANP/Marcel Antonisse

LEEWARDEN - Het nieuwe zuivelconcern *FrieslandCampina* hecht meer waarde aan het merk Campina dan aan Friesche Vlag. Bij de vorming van de zuivelreus wordt het merk Friesche Vlag geslachtofferd voor dagverse producten. “Campina is nu eenmaal een topmerk”, zegt directievoorzitter Cees 't Hart. Het idee voor het laten varen van *Friesche Vlag* is bij de zuivelreus zelf vandaan gekomen.

Campina is al voor het zesde jaar op rij het grootste merk in Nederland, gemeten naar omzet in supermarkten (€373,5 miljoen). *Friesche Vlag* staat op nummer vijf (€ 206,5 miljoen). *Friesche Vlag* blijft alleen gehandhaafd voor houdbare zuivel, als koffiemelk. Milk & Fruit, Breaker, Go en Luchtig Toetje, andere merken van *Friesland Vlag*, gaan ook mee naar een nieuwe eigenaar van de consumptiemelkfabriek in Nijkerk. – **zie vervolg**

'Dag Friesche Vlag'

Overall in de wereld kom je het merk tegen. Van Nieuw-Zeeland tot Namibië en van China tot Chili. Friesche Vlag! Het vervulde generaties Friezen met trots. De band met Friesland en met Friesland roods wordt nagenoeg voorgoed doorgesneden.

Zo ver reikt de Brusselse mededingingsarm van Neelie Kroes. De fusie tussen de beide grote Nederlandse zuivelconcerns *Friesland Foods* en *Campina* mag van haar doorgaan, maar ze eist een hoge prijs. En dat heeft iets geforceerds, dat al begint met het verlies van ruim vijfhonderd banen in crisistijd.

De fabriek van *Friesland Foods* voor dagverse zuivel in Nijkerk moet worden verkocht, evenals de kaasfabriek van Campina in Bleskensgraaf. *Friesche Vlag* en ook de merken Yogho Yogto, Choco Choco. Milk en Fruit, Breaker, Go en Luchtig Toetje moeten worden losgelaten. De nieuwe eigenaar, wie dat ook moge zijn, mag deze merken gedurende tien jaar gebruiken en eventueel langer. Ze mogen niet terug naar Friesland Campina.

In totaal moet het gefuseerde bedrijf 1.2 miljard liter melk aanbieden aan andere producenten van dagvers en kaas. Dat is meer dan de helft van de melkproductie in Friesland en tien procent van het totale Nederlandse melkquotum. Gelukkig hoeft dat niet tegen afbraakprijzen, anders was de schade voor de aangesloten melkveehouders niet te overzien geweest.

Je vraagt je bij een dergelijke beslissing in gemoede af: waar gaat dit over? *Friesland Foods* en *Campina* gaan een moeizaam fusieproces aan om zich te kunnen wapenen tegen de marktmacht van de supermarkten en om zich internationaal staande te kunnen houden tegenover de niet geringe concurrentie.

Dat mag van Brussel, maar tegelijkertijd wordt het nieuwe bedrijf ontdaan van een flink deel van zijn omzet - een kleine € 400 miljoen op jaarbasis - omdat het anders te dominant zou worden. Dat is nauwelijks aannemelijk te maken. Met een omzet van € 9 miljard blijft Friesland Campina bij voorbeeld kleiner dan de beide Franse grootmachten Danone en Lactalis.

Maar de lachende derde is Nestlé, een Zwitsers concern met een omzet van twee keer die van Friesland Campina. Dat dit zo mag blijven, dankt het nieuwe zuivelconcern aan Neelie en aan de bizarre Brusselse regelgeving en bemoeizucht. Waarom Zwitserland niet lid is van de Europese Unie, wordt in het licht van het zoenoffer van onder meer *Friesche Vlag* weer eens duidelijk.

J.

Leeuwarder Courant 2008-12-19

Nieuwe zuivelreus kiest voor *Campina*

Cees 't Hart is de nieuwe topman

***Friesland Foods* en *Campina* hebben de fabriek in Nijkerk bewust geslachtofferd. De fusiepartners wilden koste wat het kost het merk *Campina* behouden. Daarmee laten ze nu ook het merk *Friesche Vlag* varen.**

Door Aan Dirk van der Meulen

AMERSFOORT - Direct nadat de boerenbestuurders woensdagmiddag hun definitieve zegen aan de zuivelfusie gaven, plaatste Brussel een hek om de fabrieken in Nijkerk en Bleskensgraaf. "Bij wijze van spreke natuurlijk", zei directie, voorzitter Cees 't Hart gisteren op een persconferentie in Amersfoort. "Maar we hebben er operationeel gezien geen zeggenschap meer. De bedrijfsleiders zijn er nu de baas en ressorteren onder een door Brussel aangestelde toezichthouder.

't Hart is de nieuwe topman van de nieuwe zuivelonderneming *Friesland Campina*. Die kreeg gisteren de zegen van Brussel, mits het beide fabrieken afstoot. Anders zou de nieuwe zuivelreus te dominant worden op de dagvers- en kaasmarkt.

De afzondering van de fabrieken illustreert hoe ver de Brusselse arm reikt op het gebied van mededinging. Europees commissaris Neelie Kroes waakt dat de nieuwe eigenaren een eerlijke kans krijgen op de Nederlandse markt. Om die reden moet *Friesland Campina*, naast het fabriekscom-

plex, ook de daar geproduceerde merken afstoten. Het gaat om *Friesche Vlag* dagvers en met de submerken Milk & Fruit, Breaker, Go en Luchtig Toetje.

De nieuwe eigenaar mag deze merken tien jaar lang gebruiken. Daarna beslist Friesland Campina over een eventuele verlenging. Zelf mag het nooit meer Friesche Vlag hanteren voor dagverse producten. Friesche Vlag voor lang houdbare zuivel zoals koffiemelk blijft wel gehandhaafd. Opmerkelijk is dat de nieuwe eigenaar ook het oude Campina-merk Melkunie mag gebruiken.

Friesland Foods heeft zelf Nijkerk aangedragen voor sluiting, erkende 't Hart. "Omdat *Campina* bij dagvers nu eenmaal een topmerk is. Het is al jaren het grootste merk in de Nederlandse supermarkten". Bovendien kon het zuivelconcern met de inbreng van Nijkerk, Brussel gunstig stemmen. "Het is een moderne fabriek met uitbreidingsmogelijkheden waar het totale assortiment dagvers gemaakt kan worden."

Financieel directeur Kees Gielen verwacht veel belangstelling. "Een jaar geleden, toen we ons voornemen bekend maakten, hing men al aan de bel." Door de kredietcrisis is de animo niet veel minder geworden.

Naast de twee fabrieken moet Friesland Campina ook 1.2 miljard kilo melk aanbieden aan producenten van dagvers en kaas. Die enorme melkplas, ruim 10 procent van het totale Nederlandse melkquotum, hoeft het concern echter niet voor een appel en ei weg te geven. Dat zou het bedrijfsresultaat en de melkprijs voor de boeren, fors kunnen drukken.

Brussel heeft de minimale verkoopprijs vastgesteld op de eigen boerenmelkprijs min 1 procent. „Wij hebben dan ook nog steeds de ambitie om voor onze boeren een toonaangevende melkprijs uit te keren”, verklaarde Sybren Attema. Hij is de vice-voorzitter van de nieuwe coöperatie. Attema ontkent dat in een eerder stadium gesproken is van de hoogste melkprijs van Noordwest-Europa.

Friesland Campina gaat met terugwerkende kracht tot 1 januari 2008 van start

Voor het management van Friesland Campina belooft het een allesbehalve rustige kerstvakantie te worden. Al op 30 december moet de fusie-akte getekend worden. Daarna kan de nieuwe zuivelonderneming van start. Dit gebeurt met terugwerkende kracht tot 1 januari 2008. Gevolg is dat de boeren van de twee zuivelbedrijven al dit jaar een gelijke melkprijs krijgen. Vervolgens presenteert Friesland Campina op 27 januari zijn nieuwe logo.

Ook werkt Friesland Campina binnenkort een plan uit om zich beter te profileren als aantrekkelijke werkgever voor hoger opgeleiden. "We willen in de top 10 staan", verklaart 't Hart. "Omringd door KLM, Unilever en Philips. Met deze nieuwe schaal (omzet € 9,1 miljard) en de vele buitenlandse vestigingen (30 landen) moet dat lukken."

BIJLAGEN

Bijlage-1

8 juni 2004

oorspronkelijke bron: Frieslandfoods.com.⁴⁸

125 jaar zuivelindustrie

De Nederlandse zuivelindustrie is groot geworden door flinke mensen, producten van uitstekende kwaliteit, een sterke marktpositie en een onvermoeid streven naar efficiency. Deze vier dimensies bepaalden sinds het begin in 1879 een ontwikkeling die dezer dagen een nieuw markeringspunt bereikt.

Op 7 juli 1879 werd de naamloze vennootschap de Arnhemsche Melkinrichting officieel opgericht. De melkboer van het nieuwe bedrijf had toen de eerste smakelijke melk al verkocht die in een schoon, nieuw bedrijf aan de Kerkstraat was bereid. Het was meer dan een zakelijke transactie. Verstandig idealisme bij notabelen als mr. K.G.M. de Meijier, W.H. van Braam en E. Rutgers had aan de oprichting van de NV ten grondslag gelegen. De Gelderse hoofdstad werd in de jaren 1870, als vrijwel alle steden in die tijd, met deprimerende regelmaat getroffen door epidemieën. Cholera was het meest gevreesd. De besmettingsziekte, via fecaliën in grachtwater massaal overgedragen, eiste in tien jaar tijd in Nederland en België meer dan honderdduizend slachtoffers. Door het baanbrekende werk van de Parijse wetenschapper Louis Pasteur werd hygiëne het moderne toverwoord: schoon drinkwater, gecontroleerde afvoer van fecaliën én zuivere voedingsmiddelen. Daar mankeerde het nogal aan, ook in de Gelderse hoofdstad.

Melk was toen een bijproduct voor de boeren uit de omgeving, die op hun gemengde bedrijven het rundvee vooral voor het vlees hielden. De koeien stonden in bedompte stallen op mesthopen die nuttig waren voor de akkerbouw, maar broeinesten voor bacteriewoekering. De melkinrichting van Arnhem garandeerde haar klanten de levering van reine drinkmelk, karnemelk en goede boter, en na enige tijd ook kindervoeding. Zij betaalde de melkleveranciers royaal, maar eiste en controleerde op hygiënische bedrijfsvoering. Dat klanten het waardeerden, bleek uit de omzet: 354.872 liter in het eerste jaar, 734.820 in het vijfde en meer dan een miljoen in het vijftiende jaar van haar bestaan.

Zo droeg ze onder aanvoering van directeur Herman Beer bij tot de ontwikkeling van moderne melkveehouderij. In Friesland ontstond datzelfde jaar 1879 in Veenwouden op initiatief van de ondernemer Mindert Bokma de Boer de zuivelfabriek ***Freia***, vooral ingericht voor fabrieksmatige boterverwerking. Kleine boeren uit de noordelijke Friese Wouden brachten er hun melk, zodat ze zelf niet meer hoefden karnen en kazen. Ook zij moesten, om aan de kwaliteitseisen van de fabriek te voldoen, hun bedrijfsvoering aanpassen. Vanuit beide bedrijven lopen lijnen naar de in 1997 ontstane fusie-onderneming *Friesland Coberco Dairy Foods*. De melk van de *Freia* ging na haar liquidatie in 1969 over naar de *Frico*. De rechtsopvolgers van de Arnhemsche Melkinrichting werden via de coöperatie *Camiz* (1921) en het verband *Vecomi* (1965) in 1970 opgenomen in de Coberco-familie.

Vernieuwing in barre tijden

De fabrieksmatige zuivelbereiding kwam op in een tijd van economische malaise. Het waren tussen 1877 en 1897 barre tijden voor de boeren. De akkerbouw werd het eerst getroffen toen goed-

⁴⁸ URL. niet meer aanwezig

versie 2011-06-17

koop Amerikaans en Argentijns graan het Europese continent overspoelde. Toen volgde de veehouderij. Nederlandse boterhandelaren hadden trouwens al eerder hun neus gestoten. Vanaf 1873 kwamen geregeld zendingen uit Londen terug met oordelen als 'tanig, harig, smerig'. De opkomende Deense concurrentie en producenten van de nieuwe kunstboter profiteerden ervan.

Alleen goed geleide, modern ingerichte boterfabrieken konden het tij doen keren. Dankzij nieuwe technieken kon met minder moeite ook veel meer uit de melk worden gehaald. In de kolonie van de Maatschappij van Weldadigheid in Vledder werd in 1880 een klein handkrachtfabriekje ingericht. Het was, in zijn idealistische eenvoud, een pril voorbeeld van coöperatief streven.

In Groningen begint de geschiedenis van de zuivelindustrie in 1882 in Zuidbroek. Er kwam in 1883 een vervolg op in onder meer Winschoten, later een stabiel bolwerk van boerenkracht. Datzelfde jaar ontstond in Hellendoorn de eerste echte zuivelfabriek van Overijssel.

Friesland kreeg in 1882 een fabriek in Leeuwarden en in 1883 in Sneek en Bolsward. In Zutphen en Enschede kwamen er, met steun van ontevreden burgers, in 1883 en 1884 net zulke melkinrichtingen als in Arnhem. Drenthe volgde een paar jaar later met stoomzuivelfabrieken (Meppel / Rogat 1888) en een groot aantal kleine handkrachtfabriekjes, eigenlijk meer centrale werkplaatsen.

Zo'n handkrachtfabriekje, de '*Eensgezindheid*', vormde in 1900 het begin van een roemrijke zuivelgeschiedenis in Marum. Hoewel niet elke onderneming meteen een succes werd, was de industrialisatie niet te stuiten. Waar stedelijke ondernemers geen fabrieken op het platteland bouwden, namen boeren zelf het initiatief.

Zo begon in 1886 te Warga de eerste moderne zuivelcoöperatie van Nederland. Zij werd opgericht door een groep vooraanstaande, vernieuwingsgezinde veehouders, omdat een Leeuwarder zuivelfabrikant niet wilde investeren in een vestiging op hun dorp. Rond 1890 stonden er in Friesland 67, in Drenthe 25, in Groningen 16, in Gelderland 18 en in Overijssel 15 zuivelfabrieken en -fabriekjes.

Tien jaar later werd de meeste melk in Noord- en Oost-Nederland al niet meer op de boerderij, maar in de fabriek verwerkt. Friesland en Drenthe liepen voorop, met een industrieel aandeel van resp. 90 en 81% in 1903. In de opgaande tijd zette de industrialisatie versterkt door. In 1908 kwam van de 63,5 miljoen kilo in Nederland geproduceerde boter 64% uit stoomzuivelfabrieken, 7% uit kleine handkrachtfabriekjes en nog 30% van de boerderij.

Vooraf rond Zwolle bleef de eigen boterproductie door boeren nog even op peil. De banketbakkerij betaalde er meer voor boerenboter dan voor fabrieksboter. In korte tijd veranderde de boerenwereld ingrijpend. De pioniers waren internationaal geïnspireerd door het succes van nieuwe technieken en ze werden voortgedreven door kritische afnemers. Uit het buitenland haalden ze machines als karn en kneder (Lefeldt) en de centrifugale separator (Laval, 1878) voor het ontromen van de melk. Een individuele boer kon in die slag als zuivelproducent nooit concurreren met een fabriek, zelfs al had hij tien, twaalf koeien die elk 3500 tot 4000 liters melk per jaar gaven.

Emancipatie

Tot de komst van de fabrieken zaten boeren met een geringe melkproductie gevangen in een systeem van ruilhandel met winkeliers. Op de markten van Deventer, Zwolle, Meppel, Kampen, Zutphen en Groningen verdrongen grotere aanbieders elkaar. Grote boeren waren in tijden van overschot overgeleverd aan de gunst van oppermachtige opkopers. De nieuwe industrie daarentegen legde zelfs in slechte jaren een bodem in de markt. Daar kon geen boerin tegenop die met

haar kazen bij de winkel of op de markt kwam, geen boer die zijn vaatjes boter of kannen melk in de stad probeerde te slijten.

Maar er bleef een bron van ongenoegen. Niet alle directies werden in die magere tijd vertrouwd. Omdat aanvankelijk per liter werd uitbetaald, zullen zwakke broeders wel eens in de verleiding zijn gekomen om volvette melk met een toegift water aan te lengen. Sommige fabrikanten registreerden op hun beurt bij de melkontvangst minder liters dan de boeren in hun emmers hadden gemeten. Dat gaf conflicten, die zelfbewuste boeren oplosten door voor eigen rekening en risico coöperatieve fabrieken te stichten.

In die tijd was dat minder bijzonder dan het nu misschien lijkt. Het Nederlandse platteland werd gekenmerkt door hechte sociale structuren. Overal was naoberschap, buurskip en burenhulp normaal. In het Oosten en in Drenthe waren de Markegenootschappen nog maar net door ingrijpen van bovenaf ontbonden, in het Noorden de gemene gronden verdeeld. Maar boeren bleven overleggen over teeltplannen, elkaar helpen en van elkaar leren. In de jaren van crisis bereikte de 'zelforganisatie' van boeren, veelal geholpen door notabelen en geestelijken, een hoger, professioneel niveau. Boerenorganisaties groeiden, stamboeken werden opgericht, de voorlichting werd regionaal ingevuld.

Priesters, notarissen, onderwijzers en vooruitstrevende edelen bemoeiden zich ermee. Burgemeester Eduard Jacobs van Lonneker bij Enschede organiseerde in 1896 boeren in een handelsvereniging, met daarbij de eerste Nederlandse landbouwbank voor coöperatieve kredietverlening. Daar hoorde een coöperatieve melkinrichting bij. Als een onstuimige rivier vulde het coöperatieve denken de nieuwe beddingen van de zuivelindustrie.

In nog geen tien jaar tijd werden overal in het land vele honderden zuivelcoöperaties opgericht. In elke streek waren de verhoudingen anders. In Friesland droegen vooral grote boeren de risico's van het lidmaatschap. Kleine veehouders profiteerden er als leveranciers van mee. In Groningen concurreerde het machtige grootkapitaal vanuit de Stad met plaatselijke coöperatieve verbanden in de Ommelanden. In Drenthe en Gelderland namen klein en groot aan de coöperaties deel: daar waren leden-bedrijven met drie, vier koeien geen uitzondering.

Coöperaties hadden in 1908 landelijk al een aandeel van 70% in de fabrieksmatige verwerking, met concentraties in Friesland, Drenthe en Limburg. De beweging was zo sterk dat zelfs het particuliere bedrijf coöperatietrekjes ging vertonen. De Arnhemsche Melkinrichting kende van de overwinst boven een redelijke vergoeding aan de aandeelhouders 60% aan de leveranciers toe.

Beers schreef in 1904: "Wij betalen voor onze melk meer dan iedere andere melkverkooper in Arnhem en daardoor kunnen wij ook de hoogste eischen stellen." De *Freia* deed in de eerste moeizame jaren van haar bestaan zaken met de directeur van de Wargaaster coöperatie, Gemtius Wybrandi. Typerend voor het coöperatiedenken was dat de pioniers niet vervielen tot eng eigenbelang. Zelfs als het water hen op eigen bedrijf aan de lippen stond, investeerden ze via hun fabriek in kwaliteit. Ze hechtten afzonderlijke coöperaties aaneen tot netwerken van onderlinge bijstand bij storing en calamiteit. Fabrieksbesturen en directies leerden van elkaar. Ze stichtten, toen de staat het liet afweten, regionale botercontrolestations en accountantsdiensten voor de boekhouding. Ze maakten grensafspraken om onderlinge gevechten om de laatste druppel melk te voorkomen. Ook sloegen ze in sommige streken de handen ineen om de internationale afzet te stimuleren en overschotmelk te condenseren.

In Friesland werden vanaf 1898 export-inspanningen gebundeld via de Friesche Coöperatieve Zuivel Export Vereeniging (Frico). Een jaar later stichtte de Gelders-Overijsselse Zuivelbond (1896) de Zutphense Botermijn. Zo werkten regionale koepels van coöperaties aan versterking

en verbetering, met als lichtend voorbeeld de Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken in Friesland. Ze organiseerden onder veel meer opleidingen voor boter- en kaasmakers, die als vakmensen een benijde positie binnen de arbeidersstand innamen.

In nationaal verband lieten ze hun belangen behartigen door de federatieve *Algemeene Nederlandsche Zuivelbond* (FNZ). Later werd deze met de particuliere koepel gebundeld in de NZO. Coöperaties sloegen bruggen over levensbeschouwelijke, economische en familiale scheuren en kloven op plaatselijk vlak. Elke stem telde. De bestuursleden ontleenden een flinke status aan hun veelal pro deo en voor een goede sigaar geleverde inspanningen voor 'De Eendracht', de meest voorkomende coöperatiennaam.

Slechts in een paar Overijsselse dorpen ' Staphorst, Rouveen en Steenwijkerwold ' sloeg de versnippering toe. Daar bestonden in het begin van de twintigste eeuw meerdere particuliere en coöperatieve zuivelfabriekjes naast en soms tegenover elkaar. Dat vond mede zijn oorzaak in de sterke positie van (speculatieve) handelaren in dit gewest, die melk inkochten onder teruglevering van kunstmest en veevoer.

Een andere typerende eigenschap van de jonge zuivelindustrie was het streven naar een fatsoenlijk sociaal beleid voor de werknemers. Ze hadden fondsen voor steun bij ziekte en de opbouw van een pensioen *"in een tijd waarin dit nog eerder uitzondering dan regel was. Misschien moesten ze even wennen aan de moderne vakbeweging, waarvan Wargaaster zuivelarbeiders de basis legden. Maar bij de eerste concentratiegolven in de jaren 1905-1920 werd, indien mogelijk, een acceptabele oplossing voor het personeel gezocht. In principe ging het, zoals dat heette, 'met de melk mee'.* Zo voorkwamen de coöperatoren ook dat menselijk kapitaal verloren ging.

Specialisatie

De industrialisatie had een nadeel dat na verloop van tijd in een voordeel zou omslaan. Boeren hielden te weinig melk en ondermelk op eigen bedrijf voor de opfok van kalveren. De karnemelk die ze van de fabriek terugkregen, was veel magerder dan de ondermelk die vroeger thuis uit de boterkarn werd getapt. De toegenomen verkoop van karnemelk aan particulieren vergrootte het nadeel voor boeren die de productie van melk en vlees in één rundveetype combineerden. Het effect van de zuivelindustrie was *"vette vrouwen en magere kalveren"*, zoals het in een populaire uitdrukking uit die tijd heette. Waar boeren voordeel zagen in een ingrijpende omschakeling in hun bedrijfsvoering, droeg dit bij tot specialisatie: van gemengd bedrijf naar veehouderij, binnen de veehouderij naar melk, binnen melk van volume naar gehalten (vet eerst, eiwit later) en kwaliteit (tuberculosevrij).

Overschotten werden bestreden door de smalle basis van boter, drinkmelk en pap te verbreden. De Frico maakte vanaf 1908 speciale kaassoorten voor de Engelse markt, cheddar en cheshire, en liet daar Britse kaasmakers voor overkomen. Het product kreeg gaandeweg een onmisbare functie in de buffering tussen pieken en dalen, en bij de benutting van ontroomde botermelk. Naast 'volvette' werden magerder varianten in grote hoeveelheden geproduceerd en afgezet, wat soms in de export tot misverstanden leidde.

De specialisatie deed zich niet overal gelijk voor. In Overijssel en vooral Gelderland bleven vleestypische veeslagen nog lang populair, waardoor de behoefte aan teruggeleverde ondermelk en karnemelk groot bleef. Dit remde de vorming van centrale productiebedrijven. Een knappe fabriek in deze streken streefde naar een compleet productenpakket, waar later ook kaas en melkpoeder bij hoorde. De directeur onderhield zelf het contact met zijn afnemers. Hij en zijn fabriek werden aangesproken op kwaliteit, want echte merknamen bestonden hier niet. De boeren in dit

deel van Nederland vonden, net als in Noord-Brabant, een compensatie voor de nadelen in verbetering van gemengde bedrijven en een sterke groei van de varkenshouderij en, meer plaatselijk, de pluimveeteelt. In het Noorden, waar de specialisatie wel doorzette, leidde zij tot een ongekende versterking van de Nederlandse positie in de internationale zuivelhandel. Naast Engeland werden Duitsland en België sterk groeiende afzetgebieden. Tussen 1890 en 1910 verdrievoudigde de boterexport in kilo's, bij stijgende prijzen. Ook de kaasexport groeide, zij het minder dramatisch.

Een van de grote partijen in de Europese zuivelhandel werd de Frico, verkooporganisatie voor primaire coöperaties én merknaam. Maar specialisatie kan ook tot grotere kwetsbaarheid leiden. Dat ervoeren boeren en handelaren kort na 1910, toen de Eerste Wereldoorlog (1914-1918) de inmiddels veroverde markten en opgebouwde afzetpatronen ernstig verstoorde. Het was de periode waarin ook de laatste handkrachtfabriekjes opgingen in het grotere geheel van een stoomzuivel-, en even later met *gigantische dieselmotoren* uitgeruste fabriek, of gewoon verdwenen.

Doorbraak in crisistijd

Hoewel grote coöperaties schommelingen in melkaanvoer en vraag beter konden opvangen dan kleine fabriekjes, bestond overal het jaarlijks weerkerende probleem van pieken in het voorjaar en dalen in de winter. Dat was met de kaasproductie niet op te vangen. De techniek van verduurzamen en inblikken van melk was rond 1910 nog verre van volmaakt. Verpoedering leverde eigenlijk te weinig op. Dertig Friese coöperaties richtten daarom in 1913 een Coöperatieve Vereniging tot Bereiding van Melkproducten op, vanaf 1919 de Coöperatieve Condensfabriek 'Friesland'. Zo konden ze overschotten beter te gelde maken. Helaas brak vlak daarna de oorlog uit, zodat het tot maart 1916 duurde voordat deze industrie in Leeuwarden ging draaien. Een jaar later moest ze al overschakelen op productie voor de binnenlandse markt, want de exportstromen vanuit Nederland vielen stil.

Ook andere regio's kregen hier last van. Verschillende fabrieken, particuliere en coöperatieve, moesten de poort voorgoed sluiten. De tweede fusiegolf werd een feit. In Gelderland kanaliseerde de 'Eerste Coöperatieve Boterverkoop' te Zutphen de afzet. Een extra probleem daarbij was dat boeren dik konden verdienen aan 'sluikhandel'. Dit werd verergerd door strenge maatregelen van de regering ten behoeve van de voedselvoorziening.

Drie jaar duurde de hausse na de vrede van 1918. In die periode bouwde de coöperatie van Bedum, inmiddels uitgebreid met Middelstum, een van de grootste en moderne zuivelfabrieken van Europa (1921). Toen haperde de economie. Mede dankzij de bufferfunctie van de CCF hadden Friese boeren minder last van de heftige prijsschommelingen waar hun collega's elders in den lande mee worstelden. Zo werkte de Coöperatieve Boterverkoop in Zutphen in 1922 wel voor 15 leden en 24 min of meer losse toeleveranciers, maar moest ze gevoelige prijsdalingen zien op te vangen. Logisch dat Gelderse boeren hun vleesvee koesterden. Begrijpelijk ook dat de inmiddels verzuilde vakbeweging stug met de werkgevers onderhandelde over schraler geworden arbeidsvoorwaarden.

De crisis van de jaren dertig bracht een doorbraak. Toen in 1930 de afzet in Engeland ernstig terugliep, vloog CCF-directeur Sietse Hepkema naar Nederlands-Indië om de mogelijkheden van verkoop in de tropen te verkennen. Voor drastische productiebeperking, waarop binnen de FNZ werd aangedrongen, voelde hij niet veel. Als er naar traditionele producten te weinig vraag was, moest er maar wat anders worden uitgevonden. Hij verwees daarbij, pijnlijk voorbeeld, naar het succes van de margarine-industrie sinds de jaren 1880.

De scheikundige J.S. Kadt ontwikkelde tal van nieuwe toepassingen, op basis van behoeften die Hepkema onderweg signaleerde. In 1932 werd ongesuikerde evap als eerste product voor de Nederlandse markt gelanceerd als vervanger van bederfelijke koffieroom. Ondanks creatieve acties in de grote steden bleef het succes van *Friesche Vlag* aanvankelijk beperkt. Pas in de jaren vijftig veranderde de Nederlandse koffiecultuur erdoor, waar Douwe Egberts weer dankbaar op inspeelde. De lobbige substantie in kleine blikjes vond wel in grote hoeveelheden een weg naar de tropen. In hotelkeukens werd het populair bij de bereiding van sauzen. Aangelengde evap werd in landen met extreme gevoeligheid voor bacteriële besmetting gedronken als versterkend drankje, een tonicum. Het werd ook een gewaardeerd vervangingsmiddel voor moedermelk. Dat weldoer voede lange witte mensen het product aanprezen, was extra reclame. Dit inspireerde Kadt weer tot de ontwikkeling van een speciale meel-melk kindervoeding, farine lactée. Technische toevens in fabriek en laboratorium maakten er een mooi product van.

Na de Engelse zakte ook de Duitse markt compleet in. Dat wil zeggen: de Duitsers wilden wel kopen, maar betaalden niet meer in acceptabele valuta. De mark werd in de valutaire chaos minder dan een duizendste cent waard. Vooral in Oost-Nederlandse grensgebieden was dat een zware slag voor de zuivelbedrijven. Het eiste ook slachtoffers: de Zutphense Melkinrichting moest, na een felle concurrentieslag met de CZ in Eefde, in 1931 de pijp aan Maarten geven.

Toen de melkprijs in heel Nederland angstwekkend daalde tot 5,7 cent in 1933-'34 (de helft van de prijs uit de jaren twintig), haalde de CCF wat druk van de ketel in haar werkgebied door chocolademelk in blik in de tropen te lanceren en ijsmix op de Nederlandse markt. Het eerste werd aanvankelijk een falikante mislukking, omdat Indische detaillisten dachten dat de blikken met bruine inhoud bedorven melk bevatten. De ijsmixen veranderden het Nederlandse straatbeeld. In alle dorpen en steden verschenen witgejaste verkopers met hun ijskarretjes.

Om nieuwe markten in den vreemde te veroveren, benoemde CCF-directeur Sietse Hepkema in 1934 de 22-jarige koopmanszoon Dries Bouwes. Die werd na een introductie van twee dagen losgelaten in Tangerang. Gelukkig kende hij Frans, en werkte hij met zijn ijzeren constitutie vrolijk anderhalve dag in een etmaal. Zo werd het verlies op de Engelse en Duitse markt ruimschoots gecompenseerd door verovering van Afrikaanse afzetgebieden, en uitbreiding van de markt in het Midden- en Verre Oosten. Nieuwe toepassingen werden bedacht, fraaie producten in de markt gezet.

Toen, midden in de diepste crisis van de Nederlandse melkveehouderij, werd in binnen- en buitenland de basis gelegd voor het markt- en merkenpatroon waarop veel later ccFriesland en Friesland Coberco konden voortbouwen. De overheid beperkte in de crisistijd de productie van vlees in kalver- en varkensmesterij. In Drenthe, Overijssel en Gelderland groeide daardoor het overschot aan ondermelk. In een poging om dit op te vangen werd in 1937 zelfs, met gering succes, melkwol uit caseïne als product gelanceerd. Vijftien Drentse verenigingen vormden in 1938 de *Drentse Onder Melk Organisatie* (DOMO) om dat probleem op te vangen. De DOMO fungeerde eerst als verkoop-, later ook als productiebedrijf bij de in 1919 opgerichte Coöperatieve Stoomzuivelfabriek te Beilen.

Groningse fabrieken lieten hun ondermelk verwerken bij 'De Ommelanden' in 'Stad'. In Gelderland en Overijssel kwam dit proces van centralisatie later op gang. Hier ontstonden centrale productiebedrijven pas na de Tweede Wereldoorlog, in de jaren vijftig.

Naar meer eenheid

In de oorlog zijn door boeren en fabrieken grote prestaties geleverd. Het vroeg van de directeu-

ren soms de lenigheid van een slang om in een verstoorde markt met een lastig distributiesysteem en een slinkende aanvoer hun bedrijven draaiende te houden. De energievoorziening leverde moeilijke puzzels op. Veel directies probeerden boventallig personeel toch aan het werk te houden om gedwongen inzet bij de Arbeitseinsatz in Duitsland te voorkomen.

Een markeringspunt vormden de april-meistakingen in 1943, die vanuit Hengelo in Overijssel als een fel uitslaande brand het hele land beroerden. Maar binnen een week had de bezetter deze vorm van spontaan verzet, ten koste van enkele tientallen standrechtelijk geëxecuteerde slachtoffers, de kop in gedrukt. Als een smeulende veenbrand ging het ondergronds door. Er werd nog meer aan hongerige particulieren geleverd. Doordat de veestapel sterk slonk, werd veel minder melk aan de fabriek geleverd dan voorheen.

De CCF werd in de oorlogstijd afgesneden van haar buitenlandse kantoren en belangen. De toevallig in het buitenland vertoevende Dries Bouwes gebruikte zijn verkregen volmacht om met het uitstaande kapitaal nieuwe handelsstromen op gang te brengen. Terwijl hij via Amerika naar Canada en daarna Engeland reisde, kochten zijn agenten lokale melk in om die na verwerking onder CCF-merken af te zetten. Het bleek lucratieve handel. In Leeuwarden werden ondertussen allerlei nieuwe fantasieproducten ontwikkeld, tot knopen uit caseïne toe, om de mensen maar aan het werk te houden. Er stonden, met goedkeuring van het coöperatiebestuur, in 1943 veel meer personeelsleden op de loonlijst dan nodig was.

Toen de wederopbouw met ondersteuning van de Verenigde Staten via de Marshallhulp krachtig ter hand werd genomen, waren ook in Gelderland en Overijssel de geesten rijp voor verdere centralisatie en samenwerking. In 1947 werd in Deventer de *Coöperatieve Melkcentrale* opgericht door een vijftal deelgenoten. Deze produceerde vanaf 1955 condens in de *Condensfabriek Deventer*.

In Zutphen bundelden Overijssels-Gelderse coöperaties hun commerciële krachten in 1948 in de *Coöperatieve Melkafzet Gelderland-Overijssel (Comego)*. Drie andere coöperaties stichtten in 1950 een *centrale kaasfabriek in Winterswijk*. En in Lochem werd in 1952 de sinds 1905 bestaande zuivelcoöperatie opgewaardeerd tot Coöperatieve Melkproductenfabriek 'De Berkelstroom', voor de productie van mager en vol melkpoeder.

Zo konden aanvoerpieken worden 'afgeschoren' en kon er op ondermelk meer worden verdiend. Weipoeder werd bij een groeiend belang van de kaasmakerij een interessant product, waarvoor in 1962 in Borculo een speciale fabriek werd ingericht. DOMO en CCF namen in 1956 de Groningse condensfabriek 'De Ommelanden' over. Die zou in 1963 fuseren met de Coöperatieve Fabriek van Melkproducten te Bedum. De internationale uitbouw met eigen fabrieken werd toen stevig aangepakt met activiteiten in onder meer Kuala Lumpur in Maleisië (1964).

Tientallen Gelderse en Overijsselse zuivelbedrijven vonden elkaar korte tijd later - 1964/5 - in samenwerkingsverbanden als *Vecomi* (van Doetinchem tot Arnhem en Ede-Wageningen), *Andi* (Angerlo, Dieren en coöperaties in de omgeving) en *Vecolac* (rond Zwolle). De grote samenwerkende bedrijven in Zutphen, Lochem en Deventer sloten zich eveneens in 1965 aaneen in de **Vennootschap onder Firma Coberco**. De ontwikkeling van deze samenwerkingspatronen ging gepaard met concentratie van tientallen plaatselijke coöperaties tot een veel kleiner aantal regionale bedrijven. Zo ontstond op 30 augustus 1962 de zuivelcoöperatie *De Zuid-Oost-Hoek* uit een fusie van de coöperaties van Oosterwolde en Elslou, ook weer een samenwerkingsverband dat in de latere fusie-geschiedenis een belangrijke rol zou spelen.

Achteraf is het nauwelijks te geloven hoe snel en rationeel er werd afgerekend met het verleden. Elke fabriekssluiting betekende het einde van een stukje levende dorps historie en een gevoelige aantasting van de bedrijvigheid in zo'n kleine kern. Dat is nog steeds zo. Gelukkig was er toen nog werk voor iedereen. Dat maakte ook de bedrijfsbeëindiging van duizenden boeren in diezelfde tijd sociaal draaglijk.

Weer was het niet toevallig dat zich juist toen in zeer korte tijd een grootscheepse herstructurering in de zuivel voordeed. Eensdeels had het te maken met technologische vernieuwing. De motorisering van het vervoer speelde ook een rol: de natuurlijke grens voor een melkrijder met paard-en-wagen was vijf kilometer, voor een vrachtauto minstens vier keer zoveel. Vernieuwing was ook gewenst vanwege elkaar opvolgende problemen. Eerst was er rond 1951 de Koreacrisis met een explosie van blikprijzen en een korte recessie. Dat dwong tot snelle overschakeling op glazen flessen als verpakking.

Vervolgens maakten min of meer gedwongen schaalvergroting en mechanisatie een einde aan het zelfstandig bestaan van kleine boeren, vooral op het zand. Het waren onrustige tijden, met in 1954 in oostelijk Groningen de eerste stakingsacties in de zuivel.

Daarop volgde in de opgaande tijd een lange periode van personeelskrapte in landbouw en industrie, met sterk stijgende lonen. Dat stimuleerde weer tot verdere vernieuwing, op boerenbedrijven en vooral in de industrie. Vrijwel elk samengaan van coöperaties ging gepaard met diepteinvesteringen, waarbij zwaar en tijdrovend handwerk werd gemechaniseerd en vervolgens gedeeltelijk geautomatiseerd.

De volgende grote slag om de zuivelmarkt, met een voortdurende groei van de melkproductie, begon midden jaren zestig. De binnenlandse zuivelconsumptie groeide weinig meer dan de bevolking, met enkele procenten per jaar. Hier namen vanaf 1965 kruideniers, die hun winkels ombouwden tot zelfbediening en supermarkt, een snel toenemend deel van de afzet voor hun rekening nadat melkboeren het zuivelmonopolie waren kwijtgeraakt. Om de wassende melkstroom een goede bestemming te geven, was een sterke groei van de export nodig. Dat vroeg nog meer eenheid, in een tempo die de coöperatiebesturen nauwelijks konden bijhouden.

In Friesland knarste en schuurde het lange tijd tussen de CCF en de Frico. Die hadden vanaf 1951 een tijdje wel één gezamenlijke directeur gehad. Maar ze beconcurrerden elkaar op deelmarkten, zeker na nieuwbouw van de Frico in Warga, in 1969. Sommige succesvolle Friese coöperaties als *De Goede Verwachting* te Workum, *De Zuid-Oost-Hoek* in Oosterwolde (gevormd in 1962), *Welgelegen* in Gerkesklooster en *Huisternoord* in Oudwoude waren wel deelgenoot van de CCF, maar behoorden niet tot het Frico-blok. Dat ondermijnde het eenheidsstreven. Daarmee kreeg het Noorden te maken met de wet van de remmende voorsprong, want elders werd het land mooi overzichtelijk ingedeeld.

Melkunie heerste in het Westen, Campina in het Zuiden, Coberco in het Oosten. De zuivelproductie in het Noorden bleef versnipperd en verdeeld. Daar kwam pas in de jaren 1980-'83 enige verschuiving in toen de DOMO-coöperaties zich aansloten bij CCF en Frico. In het Oosten lagen de verhoudingen in de jaren zeventig veel eenvoudiger. Coberco, begonnen als bundeling van Zutphen, Lochem en Deventer, concentreerde in 1970 met 33 deelgenoten als coöperatieve vereniging tal van activiteiten in Zutphen. Via de overname van de frisdrankenindustrie Riedel uit Ede kreeg de nieuw gevormde coöperatie dat jaar toegang tot de snel groeiende welvaartsmarkt voor dranken en sappen. Toen het jaar daarop ook *Vecomi* en *Mel-Ami* (Borculo, Ruurlo) toetraden (*Vecolac* wachtte tot in 1979), was in oostelijk Nederland een machtsblok ontstaan met een enorme plas melk, een uitgebreid assortiment producten en prachtige perspectieven voor verdere groei en bloei. Als kaas, boter, melk, toetjes, poeders en mixen daar al niet voor konden zorgen, dan waren er nog de sterke frisdrank-merken. Zij bestreken vanaf 1973 het hele scala van ver-

fijnd-luxueus tot massaal-populair.

Eén multinational

Helaas hadden fabrieksdirecties en coöperatiebesturen geen invloed op het producerend vermogen van de Nederlandse veestapel. Tijdens de economische dip na de oliecrisis van 1973 bruipte de melk onstuitbaar in steeds grotere hoeveelheden uit zorgvuldig op productiviteit geselecteerde uiers. Er was niet tegen te verkopen, ook niet op verre markten. Er dreigde een ramp voor de Nederlandse melkveehouderij toen in 1974-'75 de prijzen voor mager melkpoeder met 50% en voor botervet met een kleine 20% daalden. Als toen niet de *Europese Economische Gemeenschap* met exportrestituties de afzet op de wereldmarkt had ondersteund, had met name de Nederlandse condensindustrie het niet lang overleefd.

De CCF versterkte haar internationale positie onder deze beschermende paraplu met deelnemingen in onder meer Nigeria (1974), Duitsland (1979) en een aantrekkelijke overname van Foremost-bedrijven in Indonesië (1977). Die laatste deal vormde de basis voor verdere groei van de belangen in Afrika en Azië in 1984 via de overname van Foremostbedrijven van Nigeria tot Guam. Boeren accepteerden dat redelijk autonome bedrijven deels met lokale melk de groei-markten bedienden, via soms zeer kleinschalige dairyshops. Ze plukten er in hun potgeld de vruchten van. Maar de door sommigen gewenste, en via de DOMO-scharnier dichterbij komende samensmelting met de Frico was in de gevoelige noordelijke verhoudingen een brug te ver.

Veehouders reageerden op kostenstijgingen op hun bedrijven met een nog grotere productie, nog meer rationalisatie, een nog heviger schaalvergroting. De Hollandse stal had maar amper de Friese, Gelderse of Saksische stallen verdrongen, of overal verrezen ligboxstallen met voersilo's. Investeringspremies (WIR) en belastingvoordelen hielpen een handje. Jarenlang groeide de melkplasma met 10 procent per jaar.

Die voortdurende toename van grondstoffenaanvoer werd pas in 1984 plotseling een halt toegevoerd met een van bovenaf opgelegde productiebeperking. Het kon niet anders, want melkpoeder- en boterbergen eisten een te groot deel van de Europese budgetten op. Even onverhoeds als de melk-quoting was ingevoerd, moesten de coöperatieve ondernemingen het accent verleggen: van kwantiteit naar kwaliteit, van omzetgroei naar margeverbetering. Dat kon alleen als er verder werd gesaneerd, vernieuwd en gereorganiseerd, onder dreiging van een gestage afbouw van exportsubsidies. Wederom werden tientallen fabrieken stilgelegd, waaronder nu ook grotere, goed ingerichte bedrijven.

De zuivelondernemingen kregen ondertussen met veranderingen in voorkeuren van het publiek te maken. De mensen werden rijker en veel kieskeuriger. 'Vet' kreeg concurrentie van 'slank', gewone gortepap was niet goed genoeg meer. A-merken bleven populair, maar ze moesten opboksen tegen een toenemend aantal huismerken en, even later, agressieve prijsdumpers. Er is een spannend boek te schrijven over de wijze waarop Frico, DOMO, CCF en Coberco op deze uitdaging reageerden met de lancering van een groot aantal nieuwe producten en productvarianten. Sommige werden een grandioos succes, andere een jammerlijke mislukking en veel zat daar tussenin.

Nog spannender was de groei tot één grote, internationaal werkende onderneming voor heel Noord-, Oost- en Midden-Nederland. Vooral in Friesland is hier hartstochtelijk voor en tegen gepleit en gestreden. Er hebben zich dramatische taferelen in bestuursvergaderingen en achterafkamentjes voorgedaan nadat Frico en DOMO in 1983 '*Noord-Nederland*' hadden gevormd. Doordat die in melkprijs achterbleef bij de concurrentie van 'vrije fabrieken' in het Noorden, lagen di-

rectie en bestuur van deze onderneming zwaar onder vuur van ontevreden leden. Die werden in de pers getraakteerd op prikkelende vergelijkingen van ‘Noord-Nederland’ met o.m. *De Goede Verwachting* in Workum en *De Zuid-Oost-Hoek* in Oosterwolde, met jarenlang de hoogste melk-prijzen van Nederland.

Door dezelfde oorzaak duurde het nog vijf jaar voordat ‘Noord-Nederland’ en *ccFriesland* (voorheen CCF) in 1990 *FRIESLAND Frico Domo* vormden, sinds 1995 *FRIESLAND Dairy Foods*. Dat gebeurde onder de druk van magere resultaten in een overvolle Nederlandse markt en zwaarbevochten exportposities. Maar het lukte wel, ook omdat volgens deskundigen vijftig miljoen gulden per jaar te verdienen was met deze fusie. Dat bedrag werd niet direct helemaal gehaald, voordelig was de samenbundeling wel.

In dezelfde tijd versterkte *Coberco* zich op vele fronten door overnames, integratie en verdere sanering. Zij had minder last van opstandige en kritische leden. In 1985 kreeg de Gelders-Overijsselse onderneming met toen 18.000 aangesloten veehouders haar eerste buitenlandse vestigingen door de overname van *Madibic* in België en Frankrijk. Haar positie op de kaasmarkt versterkte ze aanmerkelijk door de overname van *NCZ*, en er werd verder gesneden in het nog resterende bestand aan fabrieken. Een enkele keer leidde dat tot heftige reacties van het personeel. Zo legden in november 1985 de bijna driehonderd medewerkers van de Arnhemse vestiging even het werk stil uit protest tegen een sluiting die een einde dreigde te maken aan 106 jaar zuivelproductie in de Gelderse hoofdstad. Ze hadden succes, want er werd voor nog eens achttien jaar een nieuw perspectief voor Arnhem gevonden.

Het leek logisch dat er in de algehele heroriëntatie van de nieuwe tijd een contact tot stand kwam tussen Noord en Oost. Maar een eerste studie naar de mogelijke voordelen van fusie of vergaande samenwerking tussen *FRIESLAND Frico Domo* en *Coberco* leidde in 1992 tot de conclusie dat het voorlopig meer complicaties dan voordelen zou opleveren. Vijf jaar later, na tal van aanpassingen bij beide ondernemingen, kon het wel.

In 1997 fuseerde *FRIESLAND Dairy Foods* met *Coberco* en de ‘vrije coöperaties’ *De Zuid-Oost-Hoek* en *Twee Provinciën* tot één grote *Friesland Coberco Dairy Foods*. Bestuur en directie verbonden zich aan de zware inspanningsverplichting om qua melkprijs een aantal goed draaiende referentie-bedrijven te evenaren. Minstens zo belangrijk was de ambitie om verder door te groeien als marktgedreven onderneming met een evenwichtig opgebouwd productenpakket met sterke merken en goed renderende posities op groeiemarkten. Dat waar te maken zou nog jarenlang de volle inzet eisen van allen die met de onderneming verbonden waren. Er werd veel in de steigers gezet en opgebouwd, met als binnenlandse bekroning in 2001 de overname van het de *Nutricia Dairy & Drinks Group* met merken als *Chocomel*, *Fristi* en *Extran*. Maar vooral het stroomlijnen van de kaasproductie, nodig om de kostprijs te matigen, vroeg ingrijpende saneringsmaatregelen.

Ook een grote onderneming kan zich, zoals de eerste zeven jaren van de nieuwe fusie-onderneming hebben bewezen, niet handhaven zonder strijd. Maar 125 jaar zuivelhistorie heeft ook aangetoond dat in saamhorigheid problemen in kansen kunnen worden omgezet. Een open venster naar de wereld, durf en gevoel voor de markt zijn daarvoor nodig.

Klaas Jansma

Aalberts heeft boeren bij de les gehouden

Twaalf jaar stond voorzitter Arie Aalberts (51) aan het roer van eerst de Friese en daarna de noordelijke zuivel. Een harde werker, autodidact, een typisch product van een calvinistische opvoeding, nuchter en rationeel. Hij hielp mee het zuivelconcern *Friesland Coberco* naar een stevige positie op de wereldmarkt te leiden. In december legt hij de voorzittershamer meer.

Door Nico Hylkema

LEEUWARDEN - Arie Aalberts heeft veel voor de noordelijke melkveehouders gedaan. Dat zij nog steeds een vinger in de pap hebben bij *Friesland Coberco* is mede te danken aan deze voorzitter van de coöperatie *De Zeven Provinciën*, de eigenaar van het zuivelconcern en voorzitter van de raad van commissarissen.



Het tandem noemen omstanders hen wel: Directeur André Olijslager en voorzitter Aalberts. Samen bouwden ze een weinig marktgerichte, bulk producerende coöperatie, om tot een wereldconcern met een sterke merkenstrategie.

Olijslager bepaalde de strategie en Aalberts vertaalde die naar de boeren. Mensen die hem goed kennen, menen dat hij zeker ook zijn deel heeft gehad in de strategieontwikkeling. In boerenorganisaties spreekt men met respect over de voormalige Froubuurster boer. Zijn overtuigingskracht is onovertrffen.

Moeiteloos blijft de begenadigde spreker overeind in moeilijke discussies met collega's. Hetgeen hem overigens door sommigen ook wel kwalijk werd genomen. Deze boeren menen, dat hij slechts de spreekbuis van Olijslager was en geen echte boer. Zij menen, dat Aalberts veel te ver van de dagelijkse praktijk afstond, te meer omdat hij zich amper meer met de bedrijfsvoering van de eigen boerderij bemoeide.

Enkele jaren geleden vertelde hij in deze krant hoe hijzelf, een boerenzoon met slechts middelbare landbouwschool als opleiding en slecht in talen, zich staande wist te houden in de internationale zuivelwereld. Kennelijk waren het alleen de talen waar hij moeite mee had, want Aalberts is vooral sterk in het eigen maken van nieuwe ontwikkelingen.

Het is zijn ervaring in het agrarisch onderwijs, die hem dusdanig met beide benen op de grond houdt, dat hij nog steeds in staat is de snelle ontwikkeling in de zuivel te verklaren en aannemelijk te maken voor de grote achterban van melkveehouders. NLTO'er Jan van Weperen noemt hem niet voor niks een belangrijk agrarisch bestuurder.

Het wantrouwen van boeren ten aanzien van het zuivelconcern dat ontstond uit de fusie van *Friesland Dairy Foods*, *Coberco*, *Twee Provinciën* en de *Zuid Oost Hoek*, wist Aalberts grotendeels weg te nemen. Bovendien weet hij de boeren nog altijd bij de les te houden. Nog steeds zijn zij eigenaar van het hedendaagse *Friesland Coberco*.

De invloed van melkveehouders op het concern is in de afgelopen twaalf jaar sterk verminderd. Je moet een internationaal concern niet van het boerenerf af willen besturen, zei Olijslager eens. Aalberts zorgde er voor, dat de boeren als eigenaar niet vervreemdden van hun coöperatie. Mede door hem kregen „vreemden” geen zeggenschap in de zuivelreus.

De laatste jaren werd zijn overtuigingskracht een beetje sleets. Toen na de mond- en klauwzeer-crisis het gemor in boerenkring aanzwol, werd het hem wel eens te veel. Dan kon hij ook flink uithalen naar zijn achterban. Dat maakte hem bij groepen boeren minder populair.

Zijn autoriteit kwam onder druk te staan door problemen in de zakelijke sfeer. Zijn bedrijf in Frankrijk liep slecht. Hij staakte de melkveehouderij in Vrouwenparochie en zette de boerderij in de verkoop, hetgeen tot onenigheid met zijn broer, de bedrijfsleider, leidde. Daar werd veel over gepraat in boerenkring. Het zou de gang langs de ledenvergaderingen dit najaar hebben belast. Het is een verstandige beslissing die vergaderingen over te laten aan vice-voorzitter Sybren Attema.

